

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SEYYİD KUTUB KÜLLİYATİ 6

RESULÜLLAH'IN
MÜCADELESİ
VE EHL-İ KİTAP

Hikmet Neşriyat : 10
Seyyid Kutub Külliyyatı : 6

Dizgi - Baskı
Yaylacık Matbaası
Kapak

Ücretsiz PDF E-kitap Telif - 522 52/06

Kapak Baskı
M. OSEET

SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI

(ÖZET 6. KİTAP)

RESULÜLLAH'IN MÜCADELESİ VE EHL-İ KİTAP

Derleyen : İsmail Hakkı Şengüler

KLODFARER CADDESİ NO: 16/4
DİVANYOLU - İSTANBUL

Ücretsiz PDF Kitap Alın - <https://rantey.org>

Copyright : Bu eserin yayın hakkı HİKMET NEŞRİYAT
A.Ş.'ye ait olup, kitaptan mütercimler ve ya-
yınevi adı anılmadan kısmen de olsa alıntı ya-
pılamaz.

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
Resûlullah'ın Mücadelesi	9
Hız. Muhammed'in Zaferi	19
Bedir Savaşı	25
Uhud Savaşı	39
Uhud Savaşı'ndan Muhteşem Manzaralar	55
Olaylardan Alınacak Dersler	63
Hudeybiye Anlaşması ve Fetih Süresi	83
Peygamberin Rüyası Haktır	101
Mekke'nin Fethi	107
Zaferde Merhaleler	117
Tebük Gazvesi	121
Cihad ve Ölüm	129
Sebat ve Başarı	135
Allah Dâvasına Yardımcı Olanlar	143
Allah ve Resûlünün Hükmi	153
Ehl-i Kitap	163
Ehl-i Kitap ve Müslümanlar	179
Yahudi ve Hristiyanlarda Benzerlik	197
Kur'an ve Ehl-i Kitap	209
Yahudiler	229
Kur'ân-ı Kerim'de Yahudiler Üzerinde Neden Çok Duruluyor?	267
Hristiyanların Durumu	283
Allah'ın Resûlü ve Kelimesi İsa Peygamber	293

TAKDİM

Prof. Seyyid Kutub'un tüm eserlerinin, her kesim tarafından kolaylıkla istifade edilmesini temin gayesiyle, yeniden taranıp gözden geçirilmesi, tekrarlarından ibaret olan kısımların çıkartılması ve sadece ana fikirlerin yeni başlıklar altında özet bir külliyat haline getirilmesi maksadıyla hazırlanan SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI'nın altıncı cildini siz değerli okurlarımıza sunmakla bahtiyarız.

Okuyucunun mali bütçesine ağır gelmeden, bu özet külliyatı elde edebileceğini ve kısa zamanda okuyup faydalanacağını düşünerek on cilt halinde hazırladığımız bu külliyatın, şehit müellifin nesiller ötesine vermek istediği mesajın anlaşılması konusundaki boşluğu gerektiği şekilde doldurabileceğine inanıyoruz.

Temennimiz, bu hizmetin İslâm'a ve Allah'ın rızasına uygun olmasıdır. Dua ve temenniler biz aciz kullardan, muvaffakiyet ise, Hakim-i Mutlak olan Allah'tandır. Bütün Hamd O'na, minnet O'nadır.

HİKMET NEŞRİYAT A.Ş.

RESÜLULLAH'IN MÜCADELESİ

Hız. Peygamberin mücadelesi; başlangıçta kötülüklerle karşı açılmış bir savaştı. Bu kötülüklerin başında da, diğer bütün kötülüklerle kaynak teşkil eden küfür ve şirk kötülüğü geliyordu. Bu sebeple ilk önce şirk ve küfür ile mücadele etti. Bu uğurda büyük acılara ve zahmetlere katlandı. Şirki ve küfürü ortadan kaldırmadan da öteki düzenlemelerden hiçbirine başvurmadı.

Günümüzde de müslümanın öncelikle şirk ve küfür ile mücadele etmesi, bundan sonra teferruat kabilinden olan konulara girmesi gerekir. Nitekim büyük şehid Seyyid Kutub, eserlerinin hepsinde ana tema olarak iman ve küfür meselesini ele almıştır. Bu kitapta Hız. Peygamberin küfür ve şirke karşı açtığı savaşın mahiyetini Seyyid Kutub'un kalemin-den okuyacağız. Seyyid Kutub başta «Fî Zılâl'il-Kur'an tefsiri olmak üzere, İslâmî Araştırmalar, İslâm Kapitalizm çatışması, Dünya Barışı ve İslâm» gibi eserlerinde bu mücadelenin detaylarını vermeye çalışmıştır. Biz de bu eserlerinden seçtiğimiz bölümleri özetler halinde sizlere sunmaya çalışacağız.

Hız. Muhammed (s.a.v.) bütün kötölükleri, sapıklıkları... Ama hepsini, ister iç âlemin, ister hakiki hayatın kötölükleri olsun istisnasız yok ederek yaşamıştır. Beşeriyet uzun tarihi içerisinde, Hız. Muhammed'in son derece kısa bir sürede yıkmaya muvaffak olduğu kötölükler kadar, kötölük yıkabilen başka bir şahsı tanımamaktadır. Bu da Hız. Muhammed'i büyük bir gücün, insanüstü bir kuvvetin desteklemekte olduğunu ve Resûlullah'ın bu kuvvetten her zaman için takviye aldığını, O'nunla sıkı bir irtibat halinde olduğunu kesinlikle ortaya koymaktadır.

Hız. Muhammed'in yirmiüç sene zarfında bizzat meydana getirdiği hürriyet inkılâbını tetkik edip, yine bu kısa süre içerisinde tamamlamayı başardığı askerî, içtimai, iktisadî, ruhî ve edebî inkılâpları gözden geçirecek olursak, görürüz ki: Beşerin sınırlı ve fânî gücü, ezelin ve ebedin ölümsüz mutlak kuvvetiyle birleşmedikçe, meydana gelişî dağları aktarmaktan, der-yaları kurutmaktan daha zor olan bu gibi hârikalar vücut bulamazdı...

Hız. Muhammed'in gönderilişi inanç âleminde Allah'a eş koşma (şirk) sapıklığına karşı yapılmış bir inkılâptır. Allah'ın ilâhî zatını tasavvur dünyasında temize çıkarmış, O'nu, kendisine eş bulunabileceği sapıklığından tenzih etmiştir. Allah'a eş koşma sapıklığı, insaniyetin derin şuur akıntıları içerisinde kuvvetli kökleri bulunan bir sapıklıktır. İnsanlık âlemi, Allah'ın birliğine davet eden semavî dinlerin mevcudî-

yetine, peygamberlerin sonsuz mücadelelerine ve bu dinleri iyi anlayanların sürekli açıklamalarına rağmen, hâlâ bu sapıklıktan inlemektedir. Özleri bir, fakat gönderilişlerinde değişik şekiller arzeden «hak din»in gerçek anlamından insanlar ayrıldıklarında derhal Allah'a eş koşma sapıklığının içine düşmüşlerdir. Bu gün avam halkın bazı kesimleri tarafından tanrılaştırılan ve kutsal sayılıp eşğine yüz sürülen bazı kişiler de Allah'a eş koşmanın bir örneğidir. Din kisvesine bürünmüş olan bu şirkten Allah'ın dini... Allah'ın bütün dinleri uzaktır, mâsumdur...

Hz. Muhammed'in gönderilişi başta dinî taassup olmak üzere, taassubun çeşitli görünüşlerine ve şekillerine karşı girişilmiş bir inkılâp hareketi idi. Cins, renk, şekil, ırk ayrımına karşı bir inkılâptı... İnsan aslının bir olduğunu, insan denilen yaratığın tek aslı bulunduğunu ilân etti, iğrenç ırkçılık sapıklığını devirdi. Deri rengine, soy asaletine, dil benzerliğine dayanmayan bir fazileti insanlar arasında tek üstünlük vasfı olarak kabul ettirdi. Bu ise ancak, Allah'a itatta ve inanca bağlı olmakta üstünlüğü esas alıyordu:

«Ey insanlar! Muhakkak ki sizi, bir erkekle bir dişiden yarattık. Birbirinizle tanışasınız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Elbetteki Allah nezdinde en şerefli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz ki Allah, «Alim'dir, Habir'dir» her şeyi bilir ve her şeyden haberdardır.» (Hucûrât, 13)

«Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan, ondan eşini vareden ve her ikisinden de birçok erkek ve kadın türetilip yeryüzüne yayan Rabbinizden korkun...» (Nisa, 11)

Resûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurmuştur:

«İrkçılığa sünnem bizden değildir. İrkçilik uğrun-

©Cretsiz Dr. Kitap Arşivi - <http://arhiv.org>

da savaşan bizden değildir. Irkçılık üzerine ölen bizden değildir» (1).

Hız. Peygamberin gönderilişinden yararlanıp irşad olamayan milletler hâlâ bu sapıklıktan, ırkî taassup sapıklığından inlemektedirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde, henüz Kızılderililer ve zenciler bir problem olarak devam etmekte; Güney Afrika'da renkliler meselesi bugüne dek sürmektedir. Yakın zamana kadar faşist rejimde ari cinsin üstünlüğü ideolojisinden beşeriyet zehirler tadıyordu... Bugün de «seçkin millet» mitolojisi ile İsrail, Arap topluluklarının karşısında diken gibi durmaktadır. Halbuki İslâm, eşitliği ve inanç hürriyetini esas almıştır:

«Dinde zorlama yoktur. Artık hak bâtıldan seçilip belli olmuştur. Kim putları inkâr edip Allah'a iman ederse, muhakkak ki o, kopmayan sağlam bir kulpa sarılmıştır...» (Bakara, 256)

«Ey Muhammed! Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi iman ederdi. O halde iman etsinler diye insanları zorluyor musun?» (Yunus, 99)

Âyetleriyle inanç hürriyeti, en yüce şekilde ilân edildiği andan itibaren dini taassup sapıklığına karşı bir inkılâp olmuştur.

Yerini, sınırsız serbestliğin ve müsamahanın alabilmesi, hattâ vatanında diğer dinlere mensup insanların, inanç ve ibâdet özgürlüğü'nün korunmasının her müslümanın borcu ve görevi haline getirilebilmesi için, dini taassup sapıklığı yıkılmış, kaldırılmıştır. İslâm'da savaş meşru kılınınca da Kur'an-ı Kerim sebeplerini şöyle açıklıyordu :

«Artık saldırıya uğrayan mü'minlere, zulmedil-

(1) Ebû Dâvud

dikleri için cihad etme izni verildi. Şüphesiz ki Allah, onlara yardım etmeye elbette kadirdir.

Onlar haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Halbuki onların, "Rabbimiz Allah'tır" demekten başka suçları yoktu. Eğer Allah insanların bir kısmının kötülüklerini diğerleriyle önlemeseydi, manastırlar, kiliseler, havralar ve Allah'ın adının çokça anıldığı mescitler tahrip edilip yıkılırdı..." (Hac, 39-40)

Manastırlar rahiplerin, kiliseler hristiyanların, havralar yahudilerin, camiler ise müslümanların ibadethaneleridir. Metin, matastırları, kiliseleri ve havraları, camilerden önce zikretmekle onların korunmasının gerektiğini kesinleştirmektedir.

Bu müsamaha ve serbestlik, semavi dinlerden hiç birine inanmayan müşriklere dahi emniyet ve himayeyi sağlayacak seviyede yükselmiştir. Yeter ki onlar, müslümanları dinlerinden edecek kudrete erişmeyip zararsız durumda olsunlar. Bu müsamaha ve koruma, onların bilgisizliklerine ve cehaletlerine binaen tanınmıştır.

«Ey Muhammed! Müşriklerden biri sana sığınır-sa, onu emniyet altına al ki, Allah'ın kelâmını dinlesin. Sonra onu güven içinde bulunacağı bir yere ulaştır. Çünkü onlar, hakkı bilmeyen bir topluluktur.» (Tevbe, 6)

Böylesi, hürriyetin ve serbestliğin en son sınırıdır. Beşeriyet hâlâ bu sınırı bulabilmek için uğraşmaktadır. Sadece bolşevik ülkelerde, komünizme inananlara (ki dinî bir inanç değil, içtimai bir sistemdir) yer olmadığını bilmemiz yeter. Sibiryâ'nın sürgünlükleri, hapishanelerinin derinlikleri, temizleme mezbahaları Karl Marx'a, Lenin ve Stalin'e inananları beklemektedir. Bu adamlar da Allah'ın yarattığı beşerden başka bir şey değildiler.

Hız. Muhammed'in gönderilişı içtimai sınıflandırma ve tefrika sapıklığına karşı da bir inkılâp olmuştur. İleri gelen Kureyşlilere her şey kolay gelirdi ama, ataları ve asaletleri ile öğrenerek soy üstünlüğü sağlanmasının yıkılmasına asla razı olmazlardı.

Bu insanların zekâsı, inançlarındaki boşluğu, putlarındaki saçmalığı anlamıyor değildi... Bu insanlar Hız. Muhammed'in çağırıldığı inancın, kendi inançlarıyla ölçülemeyecek kadar üstün ve hayırlı olduğunu biliyorlardı. Bununla beraber ellerindeki bütün kuvvetleri kullanarak ona karşı geliyorlardı... Niçin? Çünkü onları böyle hareket etmeye mecbur eden sebep vardı. Atalarından miras kalan imtiyazları, soy üstünlükleri ortadan kalkacak, dolayısıyla sınıflanmanın kendilerine tanıdığı hükümlerlikleri da elden gidecekti. Bütün hacılar (İslâm'dan önce de hac yapıldı) Arafat'ta vakfe yaparlarken, Kureyşliler (soy üstünlükleri olduğu iddiasıyla, daha yakın olan) Müzdelife'de vakfe duruşu yapar ve oradan dönerlerdi. Hız. Muhammed (s.a.v.)'e gelince, Kureyş kabilesinin en ileri gelenlerinden olduğu halde vakfeyi herkes gibi Arafat'ta yapardı. Kur'ân-ı Kerim de bütün insanlar arasındaki mutlak eşitliği tahakkuk ettirmek için Kureyşlilere şöyle emrediyordu:

«... İnsanların akın akın döndüğü yerden siz de akın. edip dönün...» (Bakara, 199)

İleri gelen Kureyşlilerden hiçbirisi, kızını, yahut kardeşini, umum halktan bir kimseyle evlendirmeye razı olmaz, kibrine yediremezdi. Hız. Muhammed gelerek Kureyşlilerin en ileri gelenlerinin başında olduğu halde halasının kızı Zeynep binti Cahş'ı kölesi Zeyd ile evlendirdi.

Hız. Aişe (r. anhâ) der ki:

Kureyşliler hırsızlık etmiş olan Mahzumiyeli ka-

dının durumu ile cidden ilgilenmişler, önemsemişlerdi. Acaba bu hususta Hz. Peygamber ile kim konuşabilir diye soruşturuyorlardı. Peygamberin en çok sevdiği Zeyd oğlu Üsame'den başka kimse konuşmaya cesaret edemez dediler. Bunun üzerine Üsame (kadının affedilmesi için) Hz. Muhammed ile konuştu. Peygamberimiz (s.a.v.) de:

«Allah'ın ceza hükümlerinden bir hüküm, sınırlarından bir sınır için mi şefaati diliyorsun?» diye tersledikten sonra kalktı ve insanlara şöyle hitap etti:

«Sizden önceki kavimler helâk oldular. Çünkü onlar, içlerinden ileri gelen birisi hırsızlık yaptığında cezalandırmazlar, bırakırlardı. Ama zayıf, himayesiz birisi hırsızlık yaptı mı, cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki, hırsızlık yapan Muhammed'in kızı Fatıma dahi olsaydı, muhakkak elini keserdim» (1).

Ve Hz. Muhammed'den bin dört yüz yıl sonra, beşeriyet çetin yükseliş yolunda gayretler gösterirken, İslâm'ın hayal ve ideal âleminde değil, gerçek ve olağan âlemde eriştiği zirveye hayretle bakmaktadır.

Bu noktada diğer hiç bir düzenin tahakkuk ettiremeyeceği garantileri bu nizamın derinliklerinde görmek mümkündür. İslâm, kişinin kişiye, kişinin zümreye, sınıfın sınıfa üstünlük götürmesi için en ufak bir açık kapı bırakmamıştır. Üstünlük Allah'ındır. Allah herkesin Rabbidir. O, ancak herkesin ilâhı olan Allah'ın iradesine boyun eğmektedir. Bu durumda bütün kafalar eşitleşir. Bütün başlar birden yükselir. Çünkü, onların hepsi Allah'tan başka hiç kimseye eğilmemektedir.

«...Aranızda herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düştüğünüz zaman, onun hükmünü Allah'a ve peygambere havale edin...» (Nisâ, 59)

Bundan dolayı Hz. Muhammed'in getirdiği nizam, beşeriyetin bugüne kadar tanıdığı eski-yeni bütün nizamların arasında tek olarak parlamaktadır... Nizamlar ve sistemler dünyasında şahsi tahakkümü yahut gurup ve zümre tahakkümünü yıkmak hususunda ve hüküm sisteminde mutlak eşitliği sağlamak yolundaki muvaffakiyetiyle de tek kalmaktadır.

İnfaz ve uygulama sahasında gösterdiği adalet ise öyle bir zirveye ulaşmıştır ki: Bugün beşeriyet bu zirveye ulaşmak için gayret ve çaba göstermekten yorgun bir halde hayretler içinde bakmaktadır:

«... Akrabanız dahi olsa, konuşurken adaletli olun...» (En'âm, 152)

«... Bir kavme olan kininiz, sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adaletli olun. Çünkü o, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkun...» (Maide, 8)

İşte, öyle bir mutlak adalet ki, ibresini, ne sevgi, ne öfke kaydırabiliyor. Kaide ve prensiplerini ne ilgi, ne de kin değiştiriyor... Öyle bir adalet ki, fertler arasındaki yakınlıktan, kavimler arasındaki kinden etkilenmiyor. İslâm âleminin bütün fertleri bundan aynı eşitlikle faydalanırken, soy yahut akrabalık, nüfuz yahut zenginlik bu eşitliği asla bozamıyor. Hattâ müslümanlarla arasında gerginlik olan diğer toplumlar bile ondan istifade edip faydalanabiliyorlar. Bu, adaletin yetişebileceği en yüce zirvedir ki, hiç bir nizam ve yönetmelikler bu zirveye erişememiştir.

Aksini iddia edenler, milletler arasında kuvvetli olanların zayıflara gösterdikleri adaleti araştırsınlar, harp halinde olanların birbirlerine uyguladıkları adaleti incelesinler. Sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nde beyazların Kızılderililere ve zencilere tattırdıkları adalete baksınlar. Güney Afrika'da, beyazların renklilere tanıdıkları adaleti görsünler. Herhalde bu

kadarcığı da onlara yeter. Çünkü mezkûr durumlar her insanın malûmu olan muasır durumlardır.

İslâm adaletinde önemli olan, bu hususların ve prensiplerin sadece nazariyeler halinde kalmayıp gerçek hayatta uygulanan pratik yol almasıdır. Tarihi belgeler, muhafaza ettiği pek çok örneklerle bunu ispat eder.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in köleler hakkında söylediği şu sözlere kulak verelim :

«Kölesini öldüren kimseyi öldürürüz. Kölesini hapis eden kimseyi hapsederiz. Kölesini hadımlaştıran kimseyi hadımlaştırırız» (1)

«Onlar sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin elinize bırakmıştır. Allah kimin eli altında böyle kardeşini bırakmışsa, ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin ve ona tâkati dışında olan zor işleri vermesin. Şayet zor bir işin yapılması gerekiyorsa, kendisi ile yardım etsin.» (2)

Bir başka rivayette de Ebu Mes'ûd el-Ensârî (r.a.) der ki:

Benim olan bir köleyi dövüyordum. Arkamdan : *«Ey Ebâ Mes'ûd! Bil ki, senin ona yeten gücünden Allah'ın gücü sana daha yeterlidir»* diyen bir ses işittim. Döndüm baktım ki (söyleyen) Allah'ın Resûlü Hz. Peygamber (s.a.v.). Hemen: *«Ey Allah'ın Resûlü! Onu Allah rızası için derhal hür bırakıyorum»* dedim. *«Eğer hür bırakmamış olsaydın, cehennem sana muhakkak uğrayacaktı»* diye cevap verdi.

(1) Buharî ve Müslim rivayet etmiştir.

(2) Mesâbih el-Sünne rivayet etmiştir.

Hz. MUHAMMED'İN ZAFERİ

Yeryüzünün batısında ve doğusunda, gündüzün erken saatlerinden gecenin son saatlerine kadar, milyonlarca sesin yükselerek «Lâ ilâhe illâllah» cümlesini tekrarlaması, haykırması... Ve bu tekerrürün, bu haykırışın ondört asır boyunca, yıkılan devletler, değişen vaziyetler yanında yılmadan, kuvvetini kaybetmeden, sönmeden, sanki zamanın şuuruna mühürlenmiş gibi ölümsüz kalması, Abdullah'ın oğlu Hz. Muhammed (s.a.v.)'in zaferinin dile gelmiş canlı bir delilidir.

Bu zafer ne bir akının, ne bir savaşın zaferi, ne de Mekke'nin fethidir. Bu zafer ne Arap yarımadasını birleştiren bir başarı, ne de Roma ve İran imparatorluklarına boyunduruk vuran bir zaferdir. Bu sadece, hayatın ana bünyesine yerleşerek, zamanın şuuruna mühürlenmiş olan ve tarihin akışını değiştiren, dünyanın mukadderatını tayin eden evrensel bir zaferdir.

O, öyle bir zaferdir ki, onu müslüman kitleye, günün birinde gelecek herhangi bir âni zafiyet söndü-

remez. Kıymetini, sonradan doğan başka mezhepler, ortaya çıkan çeşitli felsefeler azaltamaz. Onun ışığını, yeryüzünde bir kitlenin diğer bir kitleye üstünlük sağlaması söndüremez. Çünkü, onun kökleri kâinatın tâ derinliklerine kadar inmiş, beşerin şuurunda asılaşmış, hayatın akıntılarında yer almıştır. O, delil ve ispat istemeyen, delilini ve ispatını zatında taşıyan bir zaferdir.

Öyle ise biz onun vasıtalarını ve sebeplerini kavramaya çalışalım. Vasıtalarını tanıtmaya gayret edelim, sebeplerini ele alalım:

Şüphesiz ki, Allah Teâlâ Hz. Muhammed'in kazanmasını, muzaffer olmasını, bu dinin kuvvetlenip üstünlük sağlamasını istiyordu. Fakat Allah Teâlâ zaferin, kolay, yumuşak ve basit olmasını da istemiyordu. Aynı zamanda beşerin davranamayacağı kadar zor bir mucize haline sokmayı da dilemiyordu.

Onu sadece peygamberin azminin tabii bir meyvesi, sarfettiği gayretinin, arkadaşlarının fedakârlıklarının mantıki bir neticesi durumuna getirdi.

Hz. Peygamberin, dolayısıyla İslâm'ın nasıl muzaffer olduğunu öğrenmek isteyen varsa, harekâtı onun şahsında, hayat tarzında, tutumunda ve mücadelelerinde tetkik etsin ki, zafer yolunun önceden çizilmiş olduğunu, imkânlarının varlığını, sebeplerinin hazır bulunduğunu bilsin ve her zaman için her yerde zaferi isteyen kimsenin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yolunu tutması gerektiğini öğrensın.

Hz. Muhammed (s.a.v.) muzaffer olmuştu. Bu zaferinin, diğer faktörlerini de içine alan üç ana faktörü vardı:

Kureş'in ileri gelenleri, amcası Ebu Talib'i iknâ etmek için geldikleri, kendilerini korkutan, dinlerin-

de onları tedirgin eden, geleneklerinde gevşeme yapan, inançlarında sarsıntılar meydana getiren, kardeşinin oğlu yeğenine aracı olmasını ve susması muhtabilinde isterse para vereceklerini, dilerse kendilerine reis edineceklerini, dolayısıyla de, istediğini yapabileceğini ona bildirmesini istedikleri gün, Abdullah oğlu Hz. Muhammed, onların ve zamanın kulağına tescil ettiği iman kaynaklarından fıskıran şu ölümsüz sözleriyle ilk zaferini kazanmıştır:

«Vallahi amca, bu işten vazgeçmem için güneşi sağ elime koysalar, ayı da sol elime verseler yine de vazgeçmem. Allah ya bu dini muzaffer kılar, yahut da ben bu uğurda yok olurum.»

Ey Allah'ım! Ne sarcısı bir dehşet... Kocaman bir kâinat şekil alıyor:

«Güneşi sağ elime koysalar, ayı da sol elime verseler...» İnsan hayâlinde değil, kâinatın gizliliklerinden fıskıran bir tasavvur bu... Mutlak imanın, vicdan yatağından fıskırttığı bir şekil bu...

İşte o günden itibaren Hz. Muhammed (s.a.v) muzafferdi. Kureyşin yüreğini öyle bir sarsmıştı ki, artık bir daha ebediyen toparlanamazdı. Bu bir imandı... İnsanın vicdanına yerleştiği vakit yeryüzünde hiçbir şeyin asla yıkamayacağı kuvvetti.

Hz. Muhammed arkadaşlarını kendi imanının, çarşılarda gezen, yemek yiyen canlı birer görünüşü haline soktuğu günden itibaren muzaffer olmuştu.

Onlardan yaşayan birer Kur'an kalıpladığı her bir şahsiyette İslâm'ın mücesssem bir örneğini verdiği gün mücadeleyi kazanmıştı. Onları gören insanlar İslâm'ı da görüyorlardı.

Yazılı hükümler tek başlarına hiçbir şey yapamazlardı. Kur'an, gezgin canlı insan haline gelmedik-

çe vazifesini göremezdi. Prensipler de uygulanmak suretiyle pratik bir yol şeklini almadıkça yaşayamazlardı.

Bu bakımdan Hz. Muhammed (s.a.v.) kendine, öncelikle vaazlar vermeyi değil, kişiler yetiştirmeyi; hutbeler okumayı değil, vicdanlar meydana getirmeyi; yeni bir felsefe sistemi kurmayı değil bir millet vücudunda getirmeyi ilk hedef edindi.

Mücerred ideallerin tek başına yaşamayacağı muhakkaktı. Yaşasa bile insanlığı bir adım öne itemezdi. Hangi ideal yaşıyor ise, o bir beşer olarak şekil bulmuştur. Hangi ideal fonksiyonunu gösteriyorsa, o bir insani davranış halini almıştır.

İşte Abdullah oğlu Hz. Muhammed, İslâm idealinden şahsiyetler yetiştirdiği gün muzaffer oldu... Onların imanını İslâm yoluyla tatbikat alanına fiil olarak intikal ettirdi. Kur'an'dan, önce onar, sonra yüzer, sonra biner nüsha bastırdı. Fakat bu baskıyı mürekkep ile kâğıt tabakalar üzerine değil, nur ile kalplerden müteşekkil levhalar üzerine yaptı. Kur'an'dan ve İslâm'dan meydana getirdiği şahsiyetleri, insanların arasına salıverdi. Onlar insanlar ile alış-veriş yaparlarken konuşan ve uygulanan halleriyle Hz. Muhammed'in, Allah'ın indinden getirdiği İslâm'ın mahiyetini beşeriyete aksettiriyorlardı.

Son olarak Abdullah'ın oğlu Hz. Muhammed, İslâm'dan topluma yön veren, insanların birbirleriyle olan alâkalarını düzenleyen, fertlerin ve eşyaların mukadderatına hâkim olan bir nizam ve sistem meydana getirdiği gün muzaffer olmuştu.

İslâm, nizamlar sistemi olan bir inançtır. Her ağacın, kök, gövde ve meyvelerden meydana geliş gibi, İslâm ağacı da inançtan (itikaddan) ve nizamdan meydana gelir.

Derinliklere sürüp giden kökler olmadıkça ne gövde, ne de meyve vardır. Gövde yetiştirmeyen köklerin de hiçbir değeri yoktur. Hayata yemişlerini vermeyen gövdeden de bir şey beklenmez.

İslâm nizamını, kuruluşunun ilk gününden itibaren idare eden İslâm olmuştur. İslâm nizamı, bir avuç müslümanın kendilerini düşman saldırısından koruyacak güce malik oldukları, Allah'ın dininden saptırıcı fitnelerden inançlarını himaye edecek hale geldikleri ve İslâm bayrağının gölgelediği bir parça toprak üzerine yerleştikleri günden itibaren kurulmuştur.

Bundan sonra İslâm, müslümanların birbirleriyle olan alâkalarını düzenleyen içtimaî bir sistem ve bu sisteme dayanan, diğer insanlarla irtibatı tanzim eden devletlerarası bir nizam haline gelmiştir. Böylelikle İslâm, inancını, nizamını götürdüğü yeryüzünün her tarafında yaymaya başlar; isteyenler onun inancını kabul ederler ve dinine girerler. İstemeyenlere ise:

«Dinde zorlama yoktur...» hükmü caridir.

Fakat İslâm nizamı, girdiği her yeri gölgelendirir ve insanlar onun gölgesinde beşeriyetin önceden hiç tanımadığı adaleti tanır. Hiç tatmadığı müsamahayı tadar. Ondan sonra da Allah'ın Resûlüne yaptığı vada tahakkuk eder, insanlar kitleler halinde kendi istekleriyle İslâm dinine girerler:

«Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve fetih geldiği ve insanların, Allah'ın dinine bölük bölük girdiklerini gördüğün zaman, Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Şüphesiz O, tevbeleri çokça kabul edendir.» (Nasr, 1 - 3)

İşte kâinatın derinliklerinde ölümsüzleşen hayat üzerine, ebedî temelini atmış olan bir zaferi gerçek-

leştiren üç faktör bunlardır. Yeryüzünün doğusunda ve batısında bu zaferin gür sesi hâlâ yükselmekte, milyonlarca dudak onu terennüm etmektedir.

Bu faktörler, tabii, olağan, mantiki faktörlerdir. Biz müslümanlar, her nesilde ve her zaman sahibiz bu faktörlere... Elimizdedir bunlar. İstedığımız zaman onları tecrübe edebilir; Allah'a dayanarak O'nun takdir buyurduğu zafere her an için erişebiliriz:

«... Allah, dinine yardım edenlere mutlaka yardım eder. Şüphesiz ki Allah «Kavi'dir, Aziz'dir» mutlak kuvvet sahibidir, her şeye galiptir.

Eğer kendilerine yardım vaadettiğimiz mü'minleri yeryüzüne yerleştirip bir mevki versek, namazlarını dosdoğru kılarlar, zekâtlarını verirler, iyiliği emrederler, kötülüğü yasaklarlar. Bütün işlerin neticesi eninde sonunda Allah'a döner.» (Hac, 40 - 41)

BEDİR SAVAŞI

Abdullah oğlu Muhammed Mustafa (s.a.v.) fakir, güçsüz ve imkânsız insanların gönlünde zafer tahtını kurduktan sonra, dâvetini daha geniş çevreye yöneltti. Hicret ile birlikte Arap yarımadasını cınlatmaya başlayan bu mesaj Medine'de kök salma ve güçlenme imkânı buldu.

İslâm'ın ruhlarda, kafalarda ve göntüllerde kazandığı fikir ve inanç zaferinin, savaş meydanlarında kılıç ve kalkan ile ispat edildiği ilk büyük mücadele Bedir Savaşı'dır. Bu savaşla, İslâm artık Arap yarımadasındaki kuvvet ve denge unsurlarından biri, hattâ birincisi durumuna geçecektir.

Seyyid Kutub bu gelişmeleri şöyle anlatıyor:

Bu dinin tabiatı ve mahiyeti, bu dindeki cihad mefkûresinin tabiatı ve değeri ile alâkah, bu dinin hareket metodu hakkındaki bu açıklamaların ışığı al-

lında... Allah Teâlâ'nın «furkan günü» adını verdiği büyük Bedir Savaşı hakkında gerekli ölçülerimizi koyabiliriz. Ve özetle bu savaşta inen Enfal Sûresi hakkında giriş mahiyetindeki bilgilerimizi arzedeabiliriz.

Bilindiği gibi büyük Bedir Savaşı İslâm'daki cihad hareketinin ilki değildir. Ondan önce de birkaç kere gözcü müfrezeler çıkarılmıştı. Bunlar arasında sadece birisinde savaş vuku bulmuştu. O da Abdullah bin Cahş başkanlığındaki seriyenin yapmış olduğu savaştır. Resûlullah'ın Medine'ye hicretinden onyediy ay sonra bir Recep ayında bu çatışma meydana gelmişti. Fakat hepsi de daha önce söz ettiğimiz gibi İslâm'daki cihad mefkûresine dayalı olarak gelişmişti. Evet bütünüyle bu seriyeler Resûlullah'ı ve müslümanları yurtlarından çıkaran cahiliyet ve İslâmiyette harem-gâh olarak kabul edilen Beytü'l-Haram'ın mahremiyetini muhafaza etmeyen Kureyşlilere tevcih edilmişti. Şu kadarı var ki bu; İslâm cihadının gelişmesi ve yayılması konusunda temel esas değildir. İslâm'da cihadda aslolan insanın Allah'tan başkasına kulluktan kurtulması, yeryüzünde Allah'ın ulûhiyetinin yerleştirilmesi, insanı köleleştiren putların yıkılması ve insanları insanlara kul olmaktan kurtarıp yalnız başına Allah'a kul ederek gerçek anlamda hürriyetin ilâmıdır... Ve Kureyş o gün için yarımadada insanlarla Allah'a kulluk esası arasına giren ve kulları kendisine mahkûm eden putları temsil ediyordu doğrudan doğruya... Elbette ki İslâm için, genel plân dahilinde hareket etmek, müslümanlara fiilen vukubulan zulüm ve tuğyan hareketini bertaraf edebilmek ve Medine'deki İslâm diyarını savaş ve düşmanlıktan muhafaza etmek için tabii olarak bu putları çığneyip geçmekten başka bir çıkar yol yoktu. Biz bu yaklaşık mahallî sebepleri belirtirken devamlı hatırimızda tut-

mamız gereken bir başka unsur daha vardır. O da bu dinin tabiatı ve bu tabiatın gerektirdiği hareket plânıdır... Buna göre yeryüzünde Allah'ın hakimiyetini gaspeden, ne şekilde olursa olsun kulları Allah'tan başkalarına kul eden putları yok etmektir.

Biz bu büyük savaşın olaylarını kısaca özetleyelim ki, âyetlerin indiği atmosferi teneffüs etme imkânını bulalım. Âyetlerin ana gayelerini kavrayalım. Bir yandan hâdiseler karşısındaki pratikliğini, bir yandan da hâdiselere yön verişindeki realizmini idrâk edelim. Gerçek odur ki, Kur'an'ın âyetleri sadece lâfzi ifadeleriyle gerçek mânada kavranılamaz. Ancak ve her şeyden önce o ifadeleri hareket tarihindeki atmosferine uygun bir hayat şartına girmek, müspet realizmi ile uyusmak ve onun canlı pratik faaliyeti ile faaliyet icra etmek ile mümkün olabilir. Her ne kadar Kur'an karşılaştığı devredeki tarihi vakıalarla ilgili ve münhasır olma gibi bir durumdan uzak ve arınmış ise de bu uzaklık mesafesi ancak o tarihi vakıaların ışığı altında açıklanabilir. Bundan sonra da onun kendisine has sürekli ilhamları, devamlı faaliyeti seyrine devam eder. Yalnız bu dine hareketini ayarlayan ve bu nassların ilk defa inmeye başladığı devrelerdeki insanların hayat tarzına uygun bir hayat tarzını benimseyenlerin ve onların karşılaştığı hallerle benzer hallerle karşılaşanların hareketlerine nisbetle bu böyledir. Kur'an, oturup da onun hükümlerini lâfzi mefhumlarının ışığı altında sadece belâgat yönünden açıklamaya çalışanlara hiçbir zaman için sırlarını açmaz...

İbn-i İshak diyor ki (1): Sonra Resûlullah (s.a.v.)

(1) İbn-i Kesir «El-Bidâye ve'n-Nihâye» adlı eserinde Bedir Savaşı ile ilgili rivayetlerini İbn-i İshak'a dayandırıyor.

işitti ki, Harb oğlu Ebu Süfyan, Şam'dan Kureyş'e ait büyük bir kervanla dönmektedir. Bu kervanda Kureyş'in malları ve ticaret metaı yer almaktadır. Kervanın başında Ebu Süfyan'la birlikte otuz veya kırk kişi bulunuyordu.

İbn-i İshak diyor ki: Bana Muhammed bin Müslim ez-Zühri, ona Asım bin Ömer bin Katâde, ona Abdullah bin Ebubekir, Yezid bin Roman, ona da Urve bin Zübeyr, bu haberleri nakletmişlerdir. Diğer ulemamız da İbn-i Abbas (r.a.)'dan naklediyorlar. Hepsi de bana hadis nakletti. Bedir Savaşı ile ilgili duyduğum hadisleri burada topluyorum. Dediler ki:

Resûlullah (s.a.v.) Ebu Süfyan'ın döndüğünü işitince müslümanları topladı, onlara danıştı ve dedi ki: *«Bu Kureyş'in kervanı. Onun önünü kesiniz, olur ki Allah size ganimet ihsan eder.»* Herkes hazırlandı. Bir kısmı çabuk davrandı, bir kısmı yavaş. Bunun sebebi de onlar Resûlullah'ın savaşıacağını sanmıyorlardı. *«Zâdü'l-Mead»*'la, *«İmtâu'l-Esmâ»* adlı eserlerde zikredildiğine göre hayvanın üstünde olanlara hemen hazır olmalarını emretti ve bunun için fazla bir toplanti yapmadı.

Ebu Süfyan Hicaz bölgesine yaklaşıncâ haberciler salıverdi çevreye. Karşılaştığı süvarilere soruyordu. Çünkü kafilede bulunan mallardan ve adamlarından korkuyordu. Hattâ süvarilerden Hz. Muhammed'in ve ashabının savaş için çıktıklarını ve bundan sakınması gerektiğini bildiren bir haber işitince Giffar kabilesinden Damdam bin Amr'ı ücretle tuttu, Kureyş

Makrizi de bu rivayetlerden farklı şeyler zikretmez. İbnü'l-Kayyim el-Cezvî *«Zâdü'l-Meâd»* adlı eserinde, İbn-i Hazm de *«Cevamius-Sire»* adlı eserlerinde özetle bu rivayetleri zikrederler. Biz bunların hepsinden de faydalandık.

kabilelerine varmasını ve mallarını korumalarını bildirmeleri, çünkü Muhammed (s.a.v.)'in arkadaşlarıyla birlikte taarruza geçtiğini söyledi. Bunun üzerine Damdam bin Amr çabucak Mekke'ye gitti.

Makrizi, İmtâu'l-Esmâ adlı eserinde diyor ki: Mekkeliler Damdam bin Amr şöyle deyinceye kadar ona kulak asmadılar: «Ey Kureyşliler! Ey Galip oğlu Lüey sülâlesi! Kervana, kervana! (yani koku, misk, elbise ve yiyecek taşıyan kervana) Muhammed ve ashâbı taarruz etti. Yardıma koşun yardıma!.. Yemin ederim ki, kavuşacağınızı sanmıyorum.» Damdam bin Amr devesinin kulağını kesmiş, gömleğini yırtmış ve eğrini ters çevirmişti. Kureyşliler onun bu durumundan bir şey anlamamışlar ve zorla savaş hazırlığına girmişlerdi. Ancak üç gün içerisinde mücehhez olabilmişlerdi. Bazılarının söylediğine göre iki günde hazırlanmışlardı. Bu arada kuvvetlileri zayıflarına yardım etmişti. Süheyl bin Amr, Zema bin Esved, Tuayme bin Adiy, Hanzala bin Ebu Süfyan, Amr bin Ebu Süfyan halkı savaşa teşvik ediyordu. Süheyl şöyle diyordu: «Ey Galip oğulları! Siz Muhammed'i ve o sapıkları kendi başlarına mı bırakacaksınız?» Ümeyye bin Salt da hemen şiirler söyleyerek onu övmeye başladı. Nevfel bin Muaviye Kureyşli kuvvet sahibi kimselere gitti ve onlara yardımda bulunacağını, binek vereceğini söyledi. Abdullah bin Rebia dedi ki: «İşte şu beşyüz dinar. Onu istediğin yere kullan.» Hüveytip bin Abdüluzza'dan ikiyüz dinar aldı, üçyüz dinar daha koyarak silâh ve bineği takviye etti. Tuayme bin Adiy de yirmi tane deve yükledi. Maune de kendi adamlarından bir kısım kimselere kuvvetle yardımda bulundu. Kureyşlilerden kim geri kalırsa ona bir elçi gönderiliyor ve savaşa girmesi için teşvik ediliyordu. Ebu Leheb'e gittiler ama Ebu Leheb kendisi

savaşa gitmek istemedi, başka birisini de yerine göndermek arzu etmedi. Söylendiğine göre yerine Muğire oğlu Hişam'ın oğlu As'ı gönderdi. Çünkü onun Ebu Leheb'e borcu vardı. Ebu Leheb: «Hadi savaşa git, alacağım senin olsun» dedi. Ve o da gitti. Addas da (Addas hristiyan bir çocuktü. Rebia oğullarından Utbe ve Şeybe, bir salkım üzümü Taif gününde Resûlullah'a onunla yollamışlardı. O gün Tâifliler Resûlullah'ın davetini çirkin şekilde reddetmişler ve peşine çocukları, beyinsizleri salarak taş yağmuruna tutmuşlardı. Tâ ki Resûlullah'ın mübarek ayakları kanlar içerisinde kalmıştı. Bunun üzerine Resûlullah Utbe ve Şeybe'nin bahçesine sığınmıştı. Resûlullah'ın bu durumunu görünce Addas'a bir üzüntü gelmiş, onun eline sarılmış, ayaklarını öpmeye başlamıştı.) Rebia oğullarından Şeybe ve Utbe'yi savaşa gittikleri için kınıyordu. As bin Münebbih ile, Ümeyye bin Halef'i de kınıyordu ki, Utbe bin Ebu Muayt ile, Ebu Cehil gelip bu yüzden ona kızdılar. Sonuç olarak o da harbe katılmaya mecbur oldu. Kureyşliler arasında savaşa çıkmayı en çok istemeyenlerden birisi de Haris bin Amir idi. Damdam bin Amr rüyasında Mekke'nin baştan aşağı kana boyandığını görmüştü. Abdülmutta-lib'in kızı Âtike de rüyasında aynı şeyler görmüştü. Bu rüyalar Kureyş'in her evinden kan ve ölü çıkacağına işaret idi. Utbe bin Ebu Muayt da ona yardım etti. Nadir bin Hâris bin Kelde şarkılar söyleyerek, kadınlar tef çalarak ordu yola revan oldu. Kurbanlar kesmeye başladılar. Tam dokuzyüz elli kişiydiler. Önde yüz atlı vardı. Süvarilerden yüzü de zirhlı idi. Ayrıca piyadelerden de zirhlı olanlar vardı. Allah Teâlâ'nın bildirdiği gibi yediyüz de deve bulunuyordu:

«Sakın memleketlerinden böbürlenerek, insanlara gösteri yaparak çıkan ve başkalarını Allah'ın yo-

lundan alıkoyanlar gibi olmayın. Allah, onların yaptıklarını ilmiyle çepeçevre kuşatmıştır.» (Enfâl, 47)

Resûlullah'ın ve ashâbının yanına gelinceye kadar son derece artan bir kin ve büyüklenmeyle dolmuşlardı. Kervanlarının müslümanlar tarafından zaptedilmek ihtimali onları çileden çıkarmıştı.

İbn-i İshak'ın rivayetine göre kervan kafilesi otuz kişiydi. İçlerinde Mahreme bin Nevfel ve Amr bin As da vardı. Ve kafilelerinde ticaret malı taşıyan bin tane deve bulunuyordu.

Kervan son derece korku içindeydi. Damdam bin Amr ile kervan koruyucuları Medine'ye yaklaştıkları sırada yavaşladılar. Ebu Süfyan ise daha önde gitmiş ve Bedir'e yaklaşmıştı. Korku içinde etrafı gözetliyordu. Ebu Süfyan kervanın yolunu değiştirdi, Medine tarafından uzak sahil taraflarına yöneltti. Bedir topraklarını sol tarafta bıraktı ve hızla ilerledi. Mekke'den kalkan Kureyş topluluğu da her menzilde duraklaya duraklaya geliyorlardı. Ebu Kays oğlu Kays, Ebu Süfyan'dan onlara haber getirdi. Dönmelerini emrediyordu Ebu Süfyan. Çünkü kervanın kurtulduğunu haber veriyordu. Korunmaya ihtiyaç yoktur artık diyordu. Çünkü siz kervanınızı ve malınızı korumak için çıkmışsınız, halbuki Allah onu kurtardı, diyordu. Kureyşliler birbirlerine danıştılar ve Cuhfe denen yerden geri dönmek istemediler. Ebu Cehil: «Hayır valla! Bedir'e varıp da orada kurbanlar kesip, yemekler yiyip, içkiler içip, kadınlar oynatıp bir müddet kalıncaya ve bütün Araplara korku ve dehşet salıncaya kadar dönmeyiz» dedi. Bunun üzerine Kays, Ebu Süfyan'a vardı ve Kureyş'in geri dönmek istemediğini bildirdi. Ebu Süfyan: «Vay kavmime! Yanlış hareket uğursuzluk ve eksikliktir. Eğer Muhammed bizimle

karşılaşacak olursa, bu çatışmada mutlaka bizi yener» dedi.

İbn-i İshak diyor ki: Sakîf kabilesinden Amr bin Vehb'in oğlu Ahnes bin Şüreyk, Zühre kabilesiyle anlaşmıştı. Kureyşliler Cuhfe'de iken şöyle dedi: «Ey Zühre oğulları! Allah malınızı kurtardı. Siz arkadaşınızı korumak için harbe çıkmıştınız, artık dönünüz. Savaş için bir sebep kalmadı.» Bunun üzerine Züheyr oğulları döndüler.

İmtâu'l-Esma'da zikredildiğine göre yalnız Teyme bin Adiy yirmi deve kiralamış ve başına da adamlar koyarak Maune'de Kureyşlilere yetiştirmişti. Ebu Talib'in oğlu Talip'e Kureyşlilerden bir kısmı şöyle demişlerdi: «Vallahi biz Haşim oğullarını biliriz. Siz bizimle beraber çıksanız da kalbiniz Muhammed'le birlikte» Bunun üzerine Talip, diğer dönenlerle birlikte Mekke'ye döndü.

İbn-i İshak yine diyor ki: Ramazandan birkaç gece geçmişti ki, Resûlullah ashâbıyla birlikte yola çıktı. Resûlullah'ın ve ashabının o gün yetmiş devesi vardı. Ve sırayla develere biniyorlardı. Resûlullah, Hz. Ali ve Ebu Mirsed'in oğlu Mirsed bir deveye sırayla biniyorlardı. Abdûlmuttalib'in oğlu Hamza ile Zeyd bin Hârise, Resûlullah'ın bir devesine, Ebu Bekir, Ömer ve Abdurrahman bin Avf da bir başka deveye nöbetleşe biniyorlardı.

Makrizi, İmtâu'l-Esma'da diyor ki:

Resûlullah Bedir'e yaklaştığı sırada Kureyş'in yola çıktığı haberi geldi. Bunun üzerine istişare yaptı. Ebu Bekir kalktı ve: «İyi oldu» dedi. Sonra Ömer kalktı: «İyi oldu» dedi ve şöyle devam etti: «Ya Resûlallah, Allah'a kasem ederim ki, Kureyş izzet bulduğu zamandan beri hiç zillete düşmedi. Küfrettiğinden be-

ri imana gelmedi. Vallahi sen Kureyş'in taşkınlığını önleyemezsin ve seninle savaşıacaklar onlar. Sen de ona göre hazırlığını yap ve savaşmaya başla.» Sonra Mikdad bin Amr kalktı ve şöyle dedi: «Ey Allah'ın Resûlü! Sen Allah'ın emri nasılsa öyle yap. Biz seninle beraberiz. Allah'a kasem ederiz ki, İsrailoğullarının peygamberlerine dedikleri gibi: «Git sen ve Rabbin döğüşün, biz burada oturanlardanız işte», demeyiz. Aksine biz deriz ki: Sen ve Rabbin döğüşün, biz de sizinle birlikte döğüşenlerdeniz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a kasem ederiz ki, sen bizi Berkü'l-Gımad'a göndersen şüphesiz gideriz.» (Berkü'l-Gımad Yemen'in güney kısımlarında bir yer adıdır.) Bunun üzerine Resûlullah onlara hayır dualarda bulundu, sonra :

«*Ey nâs! Benimle istişare edin*» buyurdu. Bununla Resûlullah ensarı kastediyordu. Çünkü ikinci Aka-be biatında onlarla yapılan andlaşmada Resûlullah'ı kendi yurtlarında, gelecek her türlü kötülüklere karşı korumayı kabul etmişlerdi ve buna dayanarak da peygamber Medine'ye hicret etmişti... Böylece Resûlullah, onların sadece yurtlarında kendisine yardım edeceklerini sanıyordu. Bunun üzerine Sa'd bin Muaz kalktı ve: «Ey Allah'ın Resûlü! Öyle sanıyorum ki, sen bizi kastediyorsun. Ensar'ın yerine ben cevap vereceğim» dedi. Hz. Peygamber: «*Evet, öyle*» deyince, Sa'd şöyle devam etti: «Belki de sen, sana vahyolunan emre uymayıp kendi kanaatinle buraya geldin. (Yani sen kervanı takip etmek üzere çıkmışken şimdi müşriklerle karşılaşmak zorunda kaldın, demek istiyordu.) Şüphesiz ki biz sana iman ettik ve seni tasdik ettik. Getirmiş olduğun şeylerin hak olduğuna şahadet ettik. Ve biz sana verdiğimiz ahid ve mısakda emrini dinleyip itaat edeceğimizi bildirdik. Ey Al-

lah'ın peygamberi! İstedğin gibi yürü. Seni hak olarak gönderen Allah'a kasem ederim ki, bize şu denizi geçmemizi emretsen ve sen önümüzde gitsen, biz de senin peşinde o denize dalarız. Bir kişi arkada kalmaz. Sen istediğini al, istediğini bırak. Mallarımızdan dilediğini al, dilediğini alma. Ve şüphesiz ki bizim malımızdan senin aldıkların, bıraktıklarından daha çok bizi memnun eder. Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben bu yola hiç gitmedim, bilmiyorum da nasıl olduğunu. Ve biz yarın düşmanla karşılaşmaktan sıkılmıyoruz da. Biz savaş zamanı sabredeceğiz. Karşılaştığımız zaman sadakat göstereceğiz. Olur ki Allah seni sevindiren şeylerin bir kısmını bize de gösterir.»

Bir başka rivâyette de Sa'd bin Muaz şöyle diyor: «Şüphesiz ki biz arkamızda kendi kavmimizden öyle kimseler bıraktık ki, onlar seni bizden daha az sevmeyiz. Ve sana olan bağlılıkları bizden daha az değildir. Sadece onlar kervanın takip edileceğini sandılar. Biz senin için burada bir çadır kuralım, sen onun içinde ol. Ve sana bineklerini hazırlayalım. Sonra biz düşmanımızla karşılaşalım. Şayet Allah'ımız bizi üstün kılar ve düşmanımıza karşı muzaffer ederse bu zaten istediğimiz şeydir. Şayet öbür şekli tecelli ederse, sen bineklerinin üzerine atlar ve arkamızdan ulaşsın...»

Resûlullah cevap olarak :

«Allah bundan daha hayırlı bir şey emreder mi ya Sa'd!...» buyurdu. Sa'd'ın konuşmasından sonra istişare bitince, Resûlullah: «Haydin Allah'ın bereketi üzerinize olsun. Gerçekten Allah bana iki bölükten birini vaadetti. Allah'a yemin ederim ki ben, o kavmin yerlere serilişini görür gibi oluyorum...» buyurdu. Bunun üzerine topluluk savaş için karşılaşacak-

larını, kervanın gittiğini anladılar. Resûlullah'ın bu sözü üzerine Allah'tan yardım dilediler ve o günden itibaren sancakları çektiler. Sancak üç tane idi. Mus'ab bin Ümeyr taşıyordu birisini. Diğer iki sancak ise siyahtı. Birisi Hz. Ali'deydi, diğeri de Ensar'dan birisindeydi. (Sa'd bin Muaz) Medine'den çıkarken sancaklar çekilmişti.

Ramazân'ın onyedinci cuma gecesı yatsı vakti Resûlullah Bedir yakınlarında konakladı. Hz. Ali'yi, Zübeyr'i, Sa'd bin Ebi Vakkas'ı, Besbes bin Amr (r.a.)-ları su aramak üzere Bedir'e doğru yolladı. Ve onlara küçük bir tepeyi göstererek: *«Şu küçük tepenin yanında suyu bulacağınızı ümit ediyorum»* dedi. Onlar gittiler, tepenin dönemeç yönünde Kureyşli su taşıyıcılarını gördüler. Su taşıyıcıları korkarak kaçıp Kureyş'in yanına geldiler ve onlara: *«Ey Galip oğulları! İşte İbn Ebi Kebşe (Hz. Peygamber'i kastediyorlardı). ve ashabı elimizden suyumuzu da aldılar»* dediler. Bu haber asker içerisine yayılınca herkes paniğe kapıldı. Onların su taşıyıcılarından Said bin As'ın oğlu Ubeyde'nin kölesi Ebu Yessar, İbn Haccac'ın oğlu Münebbih'in kölesi Eslem ve Ümeyye bin Halef'in kölesi Ebu Râfi o gece yakalandılar. Peygamber Efendimiz namaz kılarken yanına getirildiler. İfadelerinde: *«Biz Kureyş'in suçularıyız ve su götürmek istiyorduk»* dediler. Resûlullah onlara bazı sorular sordu. Verdikleri cevapta Kureyş'in o tepenin arkasında olduğunu, bir gün on deve, bir gün de dokuz deve kestiklerini bildirdiler. Mekke'den kimlerin çıkıp çıkmadığını haber verdiler. Bunun üzerine Resûlullah buyurdu ki: *«Sayıları dokuzyüz ile bin arasında olsa gerektir. İşte şu Mekke, size en yürekli evlâtlarını attı.»*

Konakladığı yerde ashabı ile durumu istişare etti. Habbâb bin Münzir dedi ki: *«Biz kuyunun yakını-*

na varalım, çünkü ben Bedir kuyusunu da biliyorum ve onun asıl yerini de...»

Bedir'e yakın bir yerde eski bir kuyu vardı, suyunun tatlılığı ile meşhurdur. Kuyuda çok su vardı. Habbab, bu kuyunun savaşta büyük önem taşıyacağına işaret ediyordu. Onun bu teklifine karşı Resûlullah: «*Ey Habbab! Sen en güzel görüşe işaret ettin*» buyurdu. İbn Hişam'ın, İbn İshak'dan yaptığı rivayete göre Habbab bin Münzir şöyle demiştir: «*Ey Allah'ın Resûlü! Bu konakladığımız yer Allah'ın işaret buyurduğu bir yer midir? Yani oradan ileri geri gidemez miyiz? Yoksa savaş ve tedbir konusundaki şahsi görüşünüz müdür?*» Resûlullah: «*Hayır, bu tamamen savaş ve tedbir konusundaki şahsi görüşümdür*» buyurdu. Bunu anlayınca Habbab dedi ki: «*Ya Resûlallah! Burası konaklanacak yer değil.*» Sonra işaret ettiği hususları anlattı ve bunun üzerine Resûlullah kalktı, Bedir'in yakınındaki eski kuyunun yanında konakladı. O gece bir ağacın kökünün yanında namazını kıldı. Cuma gecesi ve Ramazan'ın onyedinci gecesiydi. Habbab'ın işaret ettiği hususlara önem veriyordu. O gece sağnak halinde yağmur yağdı. Yağmur, müşriklerin üzerine bir belâ ve musibet gibi iniyordu.)

Resûlullah Ammar bin Yâsir ile Abdullah İbn Mes'ud'u Kureyşlileri gözetlemek üzere yolladı. Döndüklerinde Kureyşlilerin yorgun olduklarını ve göğün üzerlerine inmekte olduğunu bildirdiler.

Resûlullah'ın kuvveti 312 kişiden ibaretti. Buna karşılık düşman ordusu 950 kişi civarındaydı. Cuma sabahı müslümanların harekete geçmesiyle her iki taraftan birer kişi çıkıp karşılıklı mücadeleye başladılar. Öğleye doğru genel hücumla geçildi. Sonunda Resûlullah ve ahabî, kendilerinden üç misli fazla olan

Kureysli dūřmanlarını yenilgiye uğrattılar. Savaş sırasında on dört müslüman şehid düştü. Buna karşılık Mekkeliler yetmiş ölü, bir o kadar da esir verdiler. Bedir Savaşı İslâm tarihinin bir dönüm noktasıdır. Bu savaş gelinceye kadar müslümanlar daima pasif mukavemet etmişler, türlü eziyetlere uğramışlar, memleketlerini bile terk etmişlerdi. Bedir zaferi durumu bütünüyle değiştirmiş, onları üstün bir duruma yükseltmiş oldu.

UHUD SAVAŞI

Bedir savaşıdan hemen sonra cereyan eden Uhud savaşı bir yandan İslâm harp tarihinde çok önemli bir yer işgal ederken, diğer yandan savaşta zafer ve galibiyetin nasıl ve nerede olacağına dair köklü ve ibretli bir örnek teşkil etmektedir. Bedir'-de zaferin inananlar tarafından kazanılması, Uhud'-da da aynı neticenin tahakkuku için sadece imanın yeterli gerekçe olduğunu sananlara tarihi bir ders verildiği gibi, savaş kuralları, harp taktikleri, ordu ve kumandan ilişkileri, istişare ve uygulama gibi çok değişik alanlarda mü'minlerin bilgi ve tecrübe hazinesine yeni stoklar eklenmiştir.

Bütün bunların da ötesinde, iman uğruna can vermenin o doyumsuz tadını mü'minlere tattıran şehâdet şevkinin erişilmez tabloları sergilenmiştir. Şimdi Seyyid Kutub'un kaleminden Uhud savaşı'nın cereyan ediş tarzını, sonra da bu savaşta kahramanlık nümuneleriyle, alınacak ibret derslerini görmeye çalışalım :

Uhud savaşı sadece meydan muharebesi değil, aynı zamanda vicdanlarda girilen manevî bir harp-

tir. Bu savaşın meydanı oephelerin en genişidir. İnsanların nefsinde, tasavvur ve duygularında, istek ve arzularında, hayallerinde ve genel olarak bütün varlığında girişilen bir meydan savaşı.. Evet, Kur'an oralarında girişmişti meydan savaşına... Savaşların seyyar hastanelerdeki tedavilerinden daha güzel, daha derin ve daha kapsamlı tedavisini insanoğlunun şu nefsinde yapıyor. Önce zafer vardı. Sonra yenilgi geldi. Zafer ve yenilgiden sonra da en büyük muzafferiyet geldi. Kur'an'ın açıkladığı hakikatleri aydınlatan ve duygulara bu hakikatleri yakinen yerleştiren görüş ve marifetin zaferiydi bu... Safların temizlenişi, nefislerin denenişiydi. Bundan sonra düşüncedeki karaltılardan, değerlerdeki kaypaklıklardan kurtulan İslâm safları, üstün ve temiz bir özgürlüğe ulaşıyordu. Bu ise ancak duyguda, sözde ve fiilde, nifakla sadakatin alâmetlerini ortaya çıkarıp saflardaki münafıkların tespitiyle mümkün olmaktaydı. Müslümanlar bu önemli sonuca Uhud Savaşı'nda ulaşmışlardı. Bu savaş onlara, iman direktiflerine dayanarak daha dikkatli hareket etmelerini sağlamıştır. Bütün bunların ötesinde de sadece Allah'a tevekkülü, yolda atılan her adımda O'na dayanmayı, zafer ve yenilgide, ölüm ve hayatta, her işte ve her yönelişte işi Allah'a havale etmeyi öğrendiler.

Olayların ve olaylardan sonra gelen uygulamaların gerisinde elde edilen en büyük ürün bu idi. Zafer ve ganimet ürünüyle kıyaslanamayacak kadar büyük ve önemli bir ürün... Eğer müslümanlar savaştan zafer ve ganimetle dönselerdi bu kapsamlı ürüne yine muhtaç olacaklardı.

Ganimet ve zafer hâsılatından bin kere daha büyük bir hâsılat. Aynı zamanda ganimet ve zafer hâsılatından İslâm toplumu ve sonra gelen nesiller için

arta kalan en mühim ve en değerli bir hazinedir bu. İşte müslüman saflarındaki karaltılardan, belirsizlikten, zaaftan, eksikliklerden ve bu olayların doğurduğu yenilginin gerisindeki savaş meydanında beliren Allah'ın yüce tedbiri... Allah'ın cârî olan kanunu uyarınca zahiren tabîî sebeplere bağlı olarak meydana gelen bu olayların gerisindeki yüce tedbir bu idi. O günkü müslümanların tamamen hayrına olan bir tedbir idi bu... Bu geniş hâsılâtla; ibret ve terbiyeye, diriliş ve olgunlaşmaya, seçme ve temizlemeye, düzenlenme ve hizalaşmaya ancak ulaşıldı. Bu hazine, parayla ölçülemeyecek derecede hakikat, tevcihat ve tecrübelerden arta kalan, İslâm cemiyetine en büyük emanet idi...

Gerçekten açık meydanda yapılan savaş sona ermişti. Ama Kur'an onu en büyük meydanlarda başlatacaktı. Nefis meydanında... İslâm cemiyetini içine alan evrensel hayat meydanında... Hak Teâlâ İslâm cemaati ile ilim ve hikmete dayalı bilgi ve basiret esasına dayanan takdiratını icra etti. Ve Allah'ın irade buyurup istediği şey oldu. Ve olan şeyde zarar ve ziyân, belâ ve acıları müteâkip beliren ulu bir hayır gizli idi... Kur'an'ın üslûbunda savaşta cereyan eden hâdiseleri müteâkip varid olan ifadelerde en çok dikkati çeken husus, savaş sahnelerini ve cereyan eden hâdiseleri sunarken bu manzara ve olayların ötesinde olaylarla ilgili olarak yer alan ilâhî tevcihatlar arasındaki tevâfuk ve uygunluktur. Ayrıca nefislerin tezkiyesi, çapraşık düşüncelerden arındırılması, aşırı arzuların boyunduruğundan kurtarılması, karanlık kinlerden âzâde edilmesi, hırsın ve cimriliğin köleliğinden kurtarılması için varid olan tevcihatlardaki uygunluk da dikkat çekicidir.

Bu savaş sahnesini müteâkip varid olan bahis

içinde en çok dikkat çeken husus, şüphesiz ki, faizden söz edilerek yasaklanması, şûra söz konusu yapılarak, Uhud Savaşı'ndan ibret alınıp istişareye önem verilmesidir.

Daha sonra... Kur'an nizamının beşer nefsinde ve insanlık hayatında icra ettiği hareket alanının genişliği geliyor. Kur'an'ın bu müteaddit hareket noktalarına nüfuz edişindeki mükemmellik...

Fakat bu Rabbani nizamın tabiatını anlayanlar bu genişlikten, bu tekâmülden, bu girginlikten ve uygunluktan hiçbirisine hayret etmezler. İslâmi hareketteki savaş meydanı sadece silâhların, atların, erlerin ve cephanelerin meydanı değildir. Bu cüz'i savaş, İslâm toplumunun içtimai nizam ve vicdan âlemindeki büyük savaşından farksızdır.

Bunların vicdan temizliği, ihlâs ve iki yakası arasına çöken engellerden kurtuluş ile kuvvetli irtibatı vardır.

Bu hususların aynı zamanda İslâm cemaatinin hayat nizamı üzerinde rol oynadığı bir gerçektir. İslâm cemaatinin hayatında şûra - yalnız idarî nizamda değil - toplumsal nizamda da temel esastır. Faiz katiiyetle yasaktır. Toplumsal yardımlaşma esası ile faiz aynı yerde birleşemez.

Kur'an, İslâm cemaatini savaş meydanlarındaki çatışmalardan ayrı bir çatışma metoduyla terbiye ediyor. Bu çatışma metodu, büyük harp meydanlarındaki çatışmalardan tamamen farklıdır. Bu savaş nefis meydanında ve pratik hayat sahasında cereyan etmektedir... Sonra âyet-i kerime faiz mevzuuna geçiyor. Ve faizi kesinlikle yasaklıyor. Gizli infak ile açıkça infak etme bahsine giriyor ve infakı teşvik ediyor. Allah'a ve Resûlüne itaat etme hususunu beyan ede-

rek, bunun rahmet-i ilâhînin âmîli olduğunu belirtiyor. Daha sonra da öfkeyi yenmek, insanları affetmek, iyilik edip tevbe ve istiğfarda bulunarak hatâlardan temizlenmek, hatâda ısrar etmeyip af dilemek konusuna geçiyor. Bütün bunları sergilerken Resûlullah'ın örnek alınmasını ve Allah'ın rızasına dayanılarak yapılmasını öğütlüyor. Şûra prensibini koyarak en dar zamanlarda bile istişârenin lâzım olduğunu bildiriyor. Emânete hıyaneti yasakladığı gibi, cimriliği nehyedip cömertliğe teşvik ediyor.

Bu hususlar, İslâm toplumunu bu kadar geniş alanda cereyan eden çetin savaşa hazırlama esasına dayalıdır. Meydanlarda yapılan savaş bu esaslı savaşın sadece bir kısmıdır. Ama hepsi bundan ibaret değildir. Bu savaşta büyük bir zafer elde edebilmek için meşakkatlere katlanmak gerekmektedir. Bu savaşta nefse ve aşırı arzulara karşı zafer şarttır. Bu savaşta kin ve intikam duygularına karşı zafer gerekmektedir. Cemiyetin bütün hayat sahasını kaplayan sağlam nizam ve değerlerin icrası için mutlak zafere ihtiyaç vardır...

İnsanın varlığı ve beşerî enerjisi karşısında bu inancın birliğine işaret etmek ve hepsini tek bir mihvare yerleştirmek için Hak Teâlâ bunları beyan buyuruyor... Evet, Allah'a, ibadet, kulluk ve duygulu bir takvâ şuuru içinde inananları Hakk'a yöneltmek için serdediyor... İnsanları, beşerî bünyeye hakim olan ilâhî nizamın etrafında birleştirmek için serdediyor bunları. Her hâlükârda bu nizamın gölgesi altında birleşip yardımlaşmak, insan faaliyetlerinin nihai neticelerindeki nizam ve intizamı, nefsi hareketler ile ilgili etkenlerin kaynağını belirtmek için serdediyor Hak Teâlâ bunları...

Şu halde serdedilen bu kapsamlı açıklama, girişi-

len savaşlar ile alâkasız değildir. İnsan; inanç, ahlâk ve düşünce alanında nefsi ile giriştiği bu gerçek savaşı kazanmadan cenk meydanlarındaki savaşı aslâ kazanamaz...

İki tâifenin karşılaştığı Uhud gününde geri dönenler, kazandıkları günah yüzünden şeytana uyanlardır. İnanç savaşında peygamberlerin arkasında günahlardan tevbe edip Allah'a yönelen ve O'nun kuvvetli desteğine güvenerek savaşa girenler muzaffer olmuşlardır. şu halde günahlardan temizlenmek, Allah'a dayanmak ve Allah'ın yardımına dönmek zafer vasıtalarındandır. Meydandan kaçmak yoktur.

Faize dayalı nizamı atıp, toplumsal yardımlaşmaya dayanan nizama dönmek zafer hazırlığındandır. Birbirleriyle yardımlaşan toplumlar, faizle alış-veriş yapan toplumlardan daha çok zafere lâyıktır. Kini yenip insanları affetmek zafer hazırlığındandır... Nefse hakimiyet, harp kuvveti gibi bir kuvvettir. Toplumsal yardımlaşma, dayanışma ve mûsamaha, topluma canlılık getiren önemli bir unsurdur.

Baştan sona kadar âyet-i kerimenin temas ettiği hususlar, gerçekler manzumesinden ibarettir. Allah'ın takdirine boyun eğip, her şeyi O'na havale etmek... Bu noktada, düşünce tarzına, hiçbir kapalılığa mahal kalmayacak şekilde katiyet ve kesinlik vermek. Aynı zamanda, insanların başına gelen halleri Allah'ın koyduğu emirlere göre düzenlemek... İnsanoğlunun sa'y ve gayreti, hatâ ve savabı, itaat ve ma'siyeti, verilen emre sarılıp sarılmaması, yahut ifrata dalması gibi hususlara bağladıktan sonra meydana gelen her şeyi takdir perdesinin ötesinde bırakmak... Olayları, Allah'ın takdirinin bir vasıtası olarak kabul etmek... Hak Teâlâ'nın takdirine göre meşiyet dahilil-

de tahakkuk edeceğine güvenmek... gerçekleri yer alıyordu.

Sonra... Nihayet zafer meselesinde müslümanların şahsi bir payı olmadığını anlatmak hususu geliyor. İnsan mesaisinin ötesinde, zaferin ilâhî tedbire bağlı olduğunu beyan ediyor. Mükâfat Allah'a aittir. O'nun için, zaferin karşılığında yeryüzündeki eşyaların bir değeri yoktur. Şahsi meseleler için de Allah zafer ihsan etmez. Allah zaferi, dilediği zaman ve istediği ulvi gayeler hesabına verir.

Yenilgi de böyle... O da, Allah'ın kanunlarına dayalı olarak gelir. Yoksa müslümanlar arasındaki tak-sirat münasebetiyle gelmez. Sadece Allah'ın ilmi ve hikmetiyle ayrı ayrı kişilikleri ortaya koymak, hakikatleri aydınlatmak, safları ayırmak, değerler koymak, ölçüler getirmek, görmek isteyenlere Allah'ın kanunlarını açıklamak ve takdir ettiği gayeleri tahakkuk ettirmek için gelir...

Önce nefse galip gelip, boş arzuları yenip, şehveti mağlûp etmek gerekir. Allah'ın insanlık hayatı için istediği hakkı kabullenmek. Bütün cehdi Allah yolunda ve Allah nizamını korumak için sarfetmek gerekir. Böyle olmadığı takdirde bir cahiliyet nizamı, diğer birisini mağlûp etmiş demektir. Asıl zafer ise pratik hayat sahasında kazanılmalıdır... Nefis kendi şahsına düşen paylardan vazgeçip, şehvet ve arzularından kurtulup, pislik ve kirlerinden temizlenip, zincir ve bukağıklarından âzâd olduğu zaman... Bütün bu yüklerden, bu kirlerden âzâde olarak Allah'a koştugu zaman... Üzerine düşen cehdi ve hareketi ifa ettikten sonra bütün işleri Allah'a bağlamak için sebep, vesile ve enerjilerden sıyrıldığı zaman... Bütün işinde Allah buyruğu ile hareket ettiği ve bunu zaferinin gayesi saydığı zaman.

Evet, bütün bunlar tamamlandığı zaman zaferler Allah'ın nizamına göre hakiki zafer sayılabilir. Yoksa bir cahiliyet nizamının başka birisini yenmesinden başka bir şey değildir. Böyle bir zaferin Allah indinde ne değeri, ne de kıymeti vardır.

Uhud günü o geniş harp meydanında cereyan eden savaştan sonra nazil olan âyetlerdeki kapsamlı uygunluk bunun içindi.

Müslümanlar Bedir'de bir zafer kazanmışlardı. Harbin seyrine bakacak olursak bu zaferin bir mucize olduğunu görürüz. Allah müslümanların eliyle küfürün ileri gelenlerini yok etmiş, Kureyş'in başlarını koparmıştı. Kureyş'in eşraf takımı Bedir'de çok olunca, Harb oğlu Süfyan başa geçti. Ebu Süfyan müslümanlardan intikam almak için diş biliyordu. Kureyş ticaret kervanının taşıdığı mallar müslümanların eline düşmeyip kurtulmuştu. Bunun üzerine müşrikler kışkırdıkları bu mallarla müslümanlara yeniden harp açmak için hazırlanıyorlardı.

Ebu Süfyan yaklaşık olarak Kureyşlilerden, bedevilerden ve ittifaklarına aldıkları yakın kabilelerden üç bin kişilik bir kuvvet toplayıp hicretin üçüncü sene si Şevval ayında yola çıktı. Onları teşvik etmek ve firar edenlere engel olmak için beraberlerinde kadınlarını da getirdiler. Böylece Ebu Süfyan kabilesi Medine üzerine yürüyüp Uhud'a yakın bir yerde konakladı...

Resûlullah (s.a.v.), ashabını toplayıp düşmana karşı çıkmalı mı, yoksa Medine'de kalıp beklemeli mi? diye istişare etti. Kendisinin fikri Medine'de kalıp müdafaa harbi yapmaktı. Şayet düşmanlar gelirse sokak başlarında, daracık yerlerde, kadınlı erkekli onları öldürmektir... Resûlullah'ın bu görüşüne mü-

nafileklerin reisi Abdullah bin Übey de muvafakat etti. Fakat içlerinde çoğunluğu gençler olmak üzere Bedir Harbi'nde bulunmamış sahabelerin büyük bir kısmı düşmana karşı çıkmayı, Medine dışında savaşmayı istediler. Ve bu fikirlerinde ısrar ettiler. Toplumda hâkim olan fikrin dışarda karşılamak olduğu belince Resûlullah kalkıp evine gitti. Zırhını giyip, kılıcını kuşandı ve topluluğun yanına geldi. Fakat toplulukta bir çalkantı başgösterdi. Yoksa dışarda karşılamakta ısrar ederek Resûlullah'ı gücendirdik mi? diye düşündüler. Resûlullah'a: «İsterseniz Medine'de kalıp istediğiniz gibi yapalım» dedilerse de, Resûlullah: «*Bir peygamber zırhını giydikten sonra düşmanla onun arasında Allah hükümünü verinceye kadar geri çıkarmaz!*» dedi. Böylece onlara ulvî bir peygamberlik dersi vermiş oluyordu. Şûra, vaktinde olur. Her şey bitip azim ve tevekkülle yürüme vakti gelince artık tereddüde mahal kalmaz. İstişare yenilenip görüşler arasında tercih yapılmaz. Sadece işler sonuna kadar götürülür. Geriye ancak Allah'ın dilediğini yapmak kalır.

Resûlullah bir gece önce rüyasında kılıcının ağzında kırıklar olduğunu, bir öküzün kesildiğini ve kendisinin elini kuvvetli bir zırha soktuğunu görmüştü. Kılıcındaki kırıklığı ehl-i beytinden bir kişinin ölmesine yorumladı. Öküzün kesilmesini ashabından bir kitlenin öldürüleceğine tevil etti. Zırh da Medine'dir dedi. Böylece o, daha önceden savaşın âkıbetini görüyordu. Buna rağmen istişare nizamına uyuyor; istişareden sonra kararlaştırılan şekilde hareket etme örneğini gösteriyordu. Zira o, bir ümmeti terbiye ediyordu. Ümmetler ise hâdiselerin kaynağı olan tecrübe birikimlerine ve hâdiselerin neticesine uygun olarak terbiye edilirdi. Aynı zamanda duygularının

tamamen istikrara ulaştığı, kalbinin bihakkın kabul ettiği kaderullah'a göre gidiyordu.

Resûlullah, ashab-ı güzinden müteşekkil bin kişilik bir kuvvetle Medine dışına hareket etti. Ümmü Mektum'un oğlunu namaz kıldırması için Medine'de bıraktı. Ordu Medine ile Uhud arasına gelmişti ki, münafıkların reisi Abdullah bin Übey, askerin üçte bir kısmını aldatarak geri döndü. Ve şöyle dedi: «O, gençleri dinliyor da bana muhalefet ediyor.» Cabir bin Abdullah'ın babası Amr bin Haram peşlerine gidip geri döndürmek için çok uğraştı. «Gelin, ya Allah yolunda savaşın, yahut da müdafaada bulunun» dediyse de onlar: «Eğer sizin savaşabileceğinizi bilsek dönmezdik» dediler. Bunun üzerine Abdullah da onları bırakıp dönüverdi.

Ensardan bir gurup, müttefikleri yahudilerden yardım dilemeyi istedilerse de Resûlullah kabul etmedi. Savaş imanla küfrün savaşıdır. Yahudiler neci oluyor? Zafer Allah'tandır. Gönüller herşeyden tecerrüd edip O'na gerçekten tevekkül ederse zafer müyesserdir. Resûlullah: *«Bizi kestirme yoldan onların yanına çıkaracak kimse var mıdır?»* diye sordu. Ensardan bazı kişiler çıktılar ve kafileyi Uhud'daki vadinin kenarına getirdiler. Ordunun arkası Uhud'a dönmüktü. Resûlullah emir gelinceye kadar kimsenin savaşmamasını bildirdi...

Sabah olunca savaş hazırlığına başladılar. Müslüman ordusu yediyüz kişi olup elli kişisi süvari idi. Okçuların başına peygamber, Abdullah bin Cübeyr'i dikti. Onlara yerlerini iyice muhafaza edip hiç ayrılmamalarını, askerin ganimet topladığını görseler bile kılmadamalarını emretti. Bu vadinin başı askerin geri yanıydı. Düşmanın geriden müslümanları vurmaması için okçuları oraya dikti. Resûlullah sancağı

Mus'ab bin Umeyr'e verdi. Cenahlardan birisine Zübeyr bin Avvam'ı, diğerine de Münzir bin Amr'ı dikti. Delikanlıları ön tarafa aldı. Küçükleri geri çekti. Bunlar arasında Abdullah bin Amr, Üsame bin Zeyd, Üseyd bin Zübeyr, Berra bin Âzib, Zeyd bin Erkam, Zeyd bin Sabit ve Amr bin Hazzam bulunuyordu... Öne çektiği kuvvetler arasında Semure bin Cündeb, Rafi bin Hadiç bulunuyordu. Bunların her ikisi de on beşer yaşındaydılar. •

Kureyş, üç bin kişilik ordusuyla savaşa katılmıştı. Bunlar arasında iki yüzü süvari idi. Sağ cemahta Halid bin Velid, sol cemahta İkrime bin Ebu Cehil bulunuyordu.

Resûlullah kılıcını o gün Ebu Dücane'ye vermişti. Harpte büyük başarılar gösteren şecaatli büyük bir kahramandı bu...

Müşriklerden ilk meydana atılan Ebu Amir el-Fâsık olmuştu. Buna Rahip de derlerdi. Resûlullah ise «fâsık» adını vermişti. Cahiliyet devrinde Evs kabilesinin reisiydi. İslâm geldiği zaman sırt çevirip Resûlullah'a düşmanlığını açığa vurdu. Medine'den kaçıp Kureyş'e sığındı. Kureyşlileri Resûlullah'a karşı harekete geçiriyor, kışkırtıyordu. Kavmi kendisini görünce kendi cephelerine geçip kendilerini destekleyeceğini söylüyordu. Uhud gününde müslümanlara karşı ilk önce o meydana çıktı. Kabilesine seslenerek kendisini tanıttı. Kabilesinden olanlar: «Allah gözünü kör etsin ey Fâsık!» dediler. O da: «Kabilem benden sonra kötülüğe sapmış» dedi. Sonra şiddetli bir çarpışma başladı. Savaş kızışınca Ebu Dücane el-Ensari, Talha bin Ubeydullah, Hamza bin Abdülmuttalib, Ali bin Ebu Tâlib, Nadr bin Enes, Saad bin Rebi' şiddetle döğüşüler.

Başlangıçta galibiyet müslümanlardaydı. Ku-reyş'in ileri gelenlerinden tam yetmiş kişi öldürmüşlerdi. Allah'ın düşmanları hezimete uğrayıp kaçıyorlardı. Çekilen düşman ordusu karılarının yanına varınca kaçan kocalarının karşısında müşrik kadınları feryad ederek üstlerini başlarını yırtmaya başlamışlardı.

Okçular müşriklerin yenilip çekildiğini görünce, Resûlullah, kımıldamamalarını emrettiği halde yerlerini terketmeye başladılar. «Ganimet, Ganimet!» diye koşuştular. Kumandanları Resûlullah'ın emrini hatırlattıysa da dinlemediler. Müşriklerin bir daha dönemeyeceklerini sanarak ganimet toplamaya gittiler. Uhud'un gerisindeki hudut kapılarını açtılar.

Tam o sırada Halid bunu anladı. Müşrik süvarilerini oraya çevirdi. Hududu açık bulunca müslümanların gerisinden içeri sızdı. Müşriklerden geri çekilenler Halid'in ve süvarilerin müslümanları geriden vurdıklarını görünce tekrar dönüp müslümanları çepeçevre sardılar. Savaş tam tersine döndü. Yenilgi bu sefer müslümanların safına geçti. Saflarda panik başladı. Hiç kimsenin beklemediği bu âniden gelen dehşet karşısında herkeste bir panik başgösterdi. Ölüler çoğaldı. Müslümanlardan Allah'ın şehadet nasip ettiği kimseler ruhlarını teslim ettiler. Müşrikler Resûlullah'ın yanına kadar sokulabildiler. Zaten onun yanında birkaç kişi kalmış ve bunlar da kahramanca, ölünceye kadar savaşmışlardı. Peygamberimizin yüzü yaralanmış, alt çenesindeki azı dişleri kırılmış, başına geçirdiği miğfer kafasını yaralamış, müşriklerin attığı taşlar bir yanına isabet etmişti. Ve Ebu Amir el-Fâsık (Rahip)'in müslümanları aldatmak için kazıp üstünü örttüğü çukura düşmüştü. Miğferin halkalarından iki halka yanaklarına gömüldü...

Müslümanları kaplayan bu dehşet esnasında birisi: «Muhammed öldü» diye bağırdı. Bu ses geriye kalan müslümanların kuvvetini yıkan bir sadme oldu. Düşükleri yeis ve şaşkınlıktan acı bir hezimete uğramış, geri çekilip savaşılamaz olmuşlardı.

Herkesin ümitsizliğe düştüğü zamanda Enes bin Nadir hiç de ümitsizliğe düşmemiş, kenara çekilen muhacir ve ensarın, Talha bin Ubeydullah'ın, Ömer bin Hattab'ın yanına koşmuş: «Ne oturuyorsunuz?» diye bağırıyordu. «Resûlullah öldürüldü» diye cevap verdikleri zaman: «Ondan sonra yaşayıp da ne yapacaksınız? Resûlullah öldüğü gibi siz de ölün öyleyse» demişti. Sonra müşriklere doğru kaçınca Saad bin Muaz'a rastlamış: «Ey Saad! Ben Uhud tarafından cennetin kokusunu duyar gibi oldum» demiş, çarpışmaya başlamıştı. Ölünceye kadar savaşmış ve yetmiş küsur yerinden darbe yemişti. Onu kimse tanıyamadı. Sadece kızkardeşi parmaklarından tanıyabildi.

Resûlullah müslümanların yanına doğru gitti. Miğferinin altında onu ilk tanıyan Kâab bin Malik oldu. Kâab, hemen bağırarak: «Müjde ey müslümanlar, işte Resûlullah!» dedi. Resûlullah eliyle işaret ederek: «sus!» dedi. Hemen müslümanlar oraya toplanıp etrafını sardılar. Bunlar arasında Hz. Ebu Bekir, Ömer ve Hâris gibi sahabeler bulunuyordu. Biraz tepeye tırmandıktan sonra Resûlullah, Übey bin Halef'i atının üzerinde gördü. Übey Mekke'de atını yemlerken hep: «Onunla Muhammed'i öldüreceğim» derdi. Resûlullah bunu duyunca: «İnşallah onu ben öldürürüm» demişti. Tam bu sırada Hâris'ten mızrağını alıp Allah'ın düşmanına fırlattı. O öküzler gibi bağırarak yuvarlandı. Öldüğü anlaşılmıştı. Resûlullah'ın daha önce de dediği gibi atının yolunda bilfiil öldü.

Bundan sonra Ebu Süfyan tepenin üzerinden :

«Muhammed aranızda mı?» diye bağırdı. Resûlullah cevap vermemelerini emretti. O, «Ebu Kuhafe'nin oğlu aranızda mı?» dedi. Yine cevap vermediler. Ebu Süfyan daha sonra: «Hattab'ın oğlu Ömer aranızda mı?» dedi. Yine cevap veren olmadı. Ebu Süfyan sadece bu üçünü sormuştu. Sonra kendi kabilesine dönerek: «Bu onlara yeter» diye bağırdı. Hz. Ömer kendini zaptedemiyerek: «Ey Allah'ın düşmanı! Söylediklerinin hepsi de sağdır. Allah senin korktuğunu başına getirecektir» dedi. Ebu Süfyan: «Bu bir misilleme idi. Bunu ne ben yaptım, ne de kötülüğü bana ulaştı» dedi. (Bununla Ebu Süfyan, Vahşi tarafından Hazret-i Hamza öldürüldükten sonra karısı Hind'in Hz. Hamza'nın karnını yarıp ciğerini çıkararak kanını emip tükürdüğüne işaret ediyordu.)

Daha sonra: «Yaşasın Hübel» dedi. Resûlullah: «Ona cevap vermiyor musunuz?» deyince, orada bulunanlar: «Nasıl cevap verelim?» dediler. Resûlullah: «Allah daha yüce ve daha büyüktür deyin» dedi. Ebu Süfyan: «Bizim Uzza (put)ımız vardır. Sizin yok» deyince, Resûlullah: «Ona cevap vermiyor musunuz?» dedi. Ashab: «Nasıl cevap verelim?» dediklerinde Resûlullah: «Bizim Mevlamız Allah'tır. Sizin Mevlanız yoktur deyin» dedi. Ebu Süfyan: «Harpte eşitiz, Bedir'e karşılık Uhud» dedi. Hz. Ömer: «Biz değil, bizim ölülerimiz cennette, sizinkilerse cehennemde» dedi.

Savaş bitince müşrikler döndüler. Müslümanlar onların Medine'yi basıp orada bulunanları esir ederek mallarını yağma edeceklerini sanmışlardı. Bu onlara zor geldi. Resûlullah Hz. Ali'ye şöyle dedi: «Git onların peşini takip et, ne yaptıklarına, ne aradıklarına bak. Eğer atlarından inip develerine binmişlerse Mekke'ye gideceklerdir. Eğer ata binmişler develerini peşlerine takmışlarsa Medine'ye gideceklerdir. Nef-

sim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer onlar Medine'ye gideceklerse peşlerini takip eder ve Medine'de faka bastırırım» dedi.

Hız. Ali diyor ki: «Ne yaptıklarına bakmak için peşlerini takip ederek çıktım. Atlarını yanlarına alıp develerine bindiler ve Mekke'ye yöneldiler. Biraz yol alınca birbirlerine düştüler. Bazıları şöyle diyordu: Ne yaptınız? Yani, sadece kuvvetlerini kırdınız, sonra geri bıraktınız. Sonra toplanıp karşımıza çıkacak başları hâlâ duruyor. Dönünüz gidip köklerini kazıyalım.»

Resûlullah bunu duyunca orada bulunan ashabını çağırıp tekrar düşmanın üzerine yürümek için hazırlandı. Ve şöyle dedi: «*Savaşta hazır bulunanlardan başka kimse bizimle gelmesin.*» Abdullah bin Übey: «Ben de geleyim mi?» dedi. Hız. Peygamber: «*Hayır!*» dedi. Bütün şiddete, korkuya ve yaralı olmasına rağmen müslümanlar onun emrine: «*Başla göz üstüne*» dediler. Cabir bin Abdullah izin isteyip: «*Ya Resûlallah, nereye gidersen seninle beraber gitmeyi o kadar severdik ki... Babam hanımların yanında durmak için Uhud günü beni salmamıştı. İzin ver de ben de sizinle beraber geleyim*» dedi. Resûlullah da ona müsaade etti. Resûlullah ve beraberindeki müslümanlar tekrar hazırlanıp yürüyüşe geçtiler. Harma ül-Esed denilen yere gelince, Ebu Mâbed el-Hüzâi'nin oğlu Mâbed karşılarından geldi. Resûlullah ona, varıp Ebu Süfyan'ı korkutmasını emretti. Mâbed, Revha denilen mahalle ulaştı. Onlar Mâbed'in müslüman olduğunu bilmiyorlardı. Ebu Süfyan Mâbed'e sordu:

«Geride ne var ya Mâbed?» O:

«Muhammed ve ashabı size kızmışlar, öyle bir gelişle geliyorlar ki, eşine rastlanmamıştır. Ayrılan arkadaşları da pişman olup onlara katılmışlar.»

Ebu Süfyan :

«Ne diyorsun Mâbed?»

Mâbed :

«Bilmiyorum, siz buradan gider gitmez, hemen arkanızdan görünürler» dedi.

Ebu Süfyan :

«Vallahi biz onların kökünü kazımak için toplanmıştık.»

Mâbed :

«Benim sana nasihatim öyle yapmamandır» dedi. Sonra gerisin geriye dönüp Mekke'ye gittiler.

Ebu Süfyan yolda Mekke'ye giden müşriklere rastladığında şöyle derdi:

«İster misin ki, Muhammed (s.a.v.)'e verdiğim haberi ulaştırasın da Mekke'ye döndüğünde yükünü kuru üzümle doldurayım?» «Evet» dediklerinde şöyle demişti:

«Muhammed (s.a.v.)'e bildir ki, biz onun ve ashabının kökünü kazımak için bir kere daha toplandık...

Ebu Süfyan'ın bu sözü ashaba ulaşınca: «Hasbünallahü ve ni'mel vekil, ellerinden bir o gelmez» dediler...

Peygamber ve ashabı orada daha üç gün bekledikten sonra müşriklerin Mekke'ye dönerek uzaklaştıklarını kesin olarak öğrenince Medine'ye döndüler.

UHUD SAVAŞI'NDAN MUHTEŞEM MANZARALAR

Müşriklerden Amr bin Kumey'e, savaşın dehşetli anında, yani okçular yerlerini terkettikten sonra kâfirlerin müslümanların saflarında yarattığı panik esnasında Resûlullah'ın yanına kadar sokulmuştu. İnsanın aklını yitirdiğı o anda Kâ'b-i Mâzinî'nin kızı, (Ümmi İmare) Nesibe Resûlullah'ın yanında şiddetli bir şekilde çarpışıyordu. Amr bin Kumey'e'ye, kılıcıyla birkaç darbe indirdi. Fakat Amr iki zırh üst üste giydiğinden pek fazla tesir etmedi. O da kılıcıyla Nesibe'ye şiddetli darbeler indirdi ve boynundan ağır bir şekilde yaraladı.

Ebu Dücâne, vücudunu Resûlullah'a siper etmişti. Gelen oklar ona isabet ediyordu. O ise yerinden bile kımıldamıyor ve okların Resûlullah'a değmesine mâni oluyordu.

Talha bin Ubeydullah, çabucak Resûlullah'ın yanına koşmuş, tek başına O'nun önüne durmuş çarpışıyordu. İbn Hıbbân'ın Sahih'inde Hz. Aişe anlatıyor: Hz. Ebu Bekir dedi ki: «Uhud günü herkes peygamberin yanından ayrılmıştı. Resûlullah'ın yanına gelen-

lerin ilk birisi de bendim. Bir kişinin O'nu koruduğunu ve savaştığını görmüştüm. Talha'dır dedim. Anam, babam sana kurban olsun Talha dedim. Ben daha ona ulaşmadan Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı gördüm. Tıpkı bir kuş gibi uçuyordu. Bana ulaştı hemen Resûlullah'ın yanına gidip onu müdafaaya başladık. Önünde Talha uzanmıştı. Resûlullah: «*Kardeşinize koşun o gitmek üzere*» dedi. Resûlullah yanağından yaralanmıştı. Miğferin halkalarından biri tamamen yanağına geçmişti. Peygamberin mübarek yanağından halkayı çıkarmaya çalıştım. Ebu Ubeyde hemen seslendi: «Allah için Ebu Bekir, onu bana bırak.» Ebu Ubeyde onu ağzının içerisine aldı ve Resûlullah'a eziyet vermemek için ön dişleriyle çekmeye başladı. Ebu Ubeyde'nin ön dişlerinden birisi kırıldı. Ebu Bekir diyor ki: Diğerini çıkarmak için gittiğimde Ebu Ubeyde yine koştu ve: «Allah için onu bana bırak, ya Eba Bekir» dedi. Yine dişlerinin arasına onu alıp çekmeye başladı. Ebu Ubeyde'nin ön dişlerinden birisi daha kırılmıştı. Sonra Resûlullah: «*Arkadaşınıza koşun, o yaralı*» dedi. Ebu Bekir diyor ki: Koşup Talha'yı tedavi etmeye başladık. Vücuduna tam onüç kadar darbe isabet etmişti.»

Hız. Ali (k.v.), Resûlullah'ın yarasını yıkamak için su getirdi. O, yaranın üstüne su döküyor, Hız. Fatıma da yıkıyordu. Kan durmayınca küçük bir hasır parçası aldı, yaktı ve külünü yaranın üstüne koydu. Kan durdu.

Ebu Said el-Hudri'nin babası Mâlik, Resûlullah'ın yarasını emerek temizledi. Resûlullah: «*Onu tükür*» dedi. Mâlik: «*Vallahi tükürmem*» dedi ve gitti. Resûlullah: «*Kim cennetlik bir kişi görmek isterse Mâlik'e baksın*» dedi.

Müslim'in Sahih'inde anlatıldığına göre Resûlul-

lah Uhud günü yedisi ensardan, ikisi Kureyş'ten dokuz kişiyle kalmıştı. Kâfirler Resûlullah'a yaklaşıncâ Peygamber: «*Kim onları geri çevirirse, ona Allah cennetini verir*» dedi. Ensardan bir kişi öne atıldı. Ölünceye kadar savaştı. Sonra tekrar kâfirler ilerleyince, Resûlullah: «*Kim onları geri çevirirse ona Allah'ın cenneti vardır ve cennette benim arkadaşımıdır*» buyurdu. Böyle tam yedi kişi şehid olmuştu. Resûlullah: «*Ashabımıza insaf etmedik*» dedi. Sonra Talha mücadeleye geçip şehid düşünceye kadar çarpıştı. Ebu Dücâne Resûlullah'a göğsünü gererek önce de dediğimiz gibi O'na okların isabet etmesine engel oluyordu. En sonunda musibet dindi. Resûlullah o kadar yorulmuştu ki, tepeye tırmanırken müşrikler O'nu takip ediyorlardı. Önündeki kayaya çıkmaya çalıştı. Fakat çıkamadı. Talha önüne oturdu. Resûlullah üstüne basıp çıktı. Namaz yaklaşıncâ onlarla birlikte oturarak, namazını kıldı.

Zeyd bin Sâbit diyor ki: «Resûlullah Uhud günü Saâd bin Rabi'i aramak üzere beni yolladı. Ölüler arasında dolaşıyordum. Onu bulduğunda son nefesindeydi. Tam yetmiş yerinden kılıç darbesi, ok yarası mızrak izi yemişti. Dedim ki, ey Saâd, Resûlullah'ın sana selâmı var, nasıl olduğunu soruyor. Saâd, benden de Resûlullah'a selâm söyle ve ona de ki: Ben cennetin kokusunu duyar gibi oluyorum. Kavmim olan ensara da de ki: Eğer basiretli gözleri varsa peygambere ihlâsla bağlansınlar, dedi ve ruhunu teslim etti.»

Muhacirlerden birisi ensardan birisine rastladı. O kanlı kanlı sürünüyordu: «Ey falanca! İşittin mi, Muhammed öldürülmüş» dedi. Ensardan olan kimse: «Şayet Muhammed öldürülmüşse dininiz için çarpışın» dedi...

Hayseme anlatıyor: (Onun oğlu Bedir gününde şehid olmuştu.) «Vallahi ben ne kadar şehadet arzu ettimse Bedir'de nasip olmadı. Oğlumla hangimizin gideceği konusunda kur'a çektik, ona düştü ve şehid oldu. Dün gece yavrumu çok güzel bir surette gördüm. Bana 'inşaallah cennette buluşuruz, Allah vaadettiğini bana hakkıyla verdi' diyordu. «Vallahi ya Resûlallah! Cennette ona yoldaşlık etmeyi çok arzu ediyorum. Yaşım geçti, saçlarım ağardı, Rabbime ulaşmak istiyorum. Ne olur Allah'a dua et, bana da şehitlik versin ve cennette sana yoldaş etsin» dedi. Resûlullah ona dua etti ve Uhud günü şehid düştü.

Abdullah bin Cahş o gün şöyle demişti: «Allah'ım! Senden dileğim beni yarın düşmanlarla karşılaş- tır, öldürsünler beni, sonra karnımı yarsınlar, kulağımı ve burnumu kessinler. Rabbim! Bu nedir? diye sorarsan senin uğrunda diye cevap vereyim.»

Amr bin Camûh fazlaca topaldı. Dört delikanlı oğlu vardı. Resûlullah ne zaman gazâyâ çıkarsa birlikte giderlerdi. Uhud'a o da peygamberle birlikte gitmek istedi. Çocukları ona dediler ki: «Allah sana izin veriyor. Otur, biz senin yerine savaşırız. Allah senin üzerinden cihadı kaldırmıştır.» O, peygambere gelip: «Ey Allah'ın Resûlü! Çocuklarım seninle birlikte harbe çıkmama engel oluyorlar. Bense şehid olmak ve şu topal ayağımla cennete gitmek istiyorum» dedi. Resûlullah: «*Allah senden cihad farizasını kaldırmıştır*» dedi. Çocuklarına dönüp: «*Niye onu bırakmıyorsunuz? Allah belki şehidlik nasib eder*» dedi. Amr Resûlullah'la harbe gitti ve Uhud'da şehid düştü.

Savaşın heyecanlı bir anında Huzeyfe bin Yeman babasının, bilmeyerek müslümanlar tarafından müşrik zannıyla öldürüleceğini görünce: «Ey Allah'ın kulları, ne yapıyorsunuz? Babam...» dedi. Fakat onu işi-

ten olmadı ve öldürdüler. O: «Allah sizi affetsin» dedi. Resûlullah diyetini ödemek istediye de Huzeyfe: «Ben onu müslümanlara bağışladım» dedi. Böylece Resûlullah'ın yanında Huzeyfe'nin derecesi daha da arttı...

Cübeyr bin Mut'am'ın kölesi Vahşi, bu savaşta şehidlerin şâhı Hamza'yı nasıl öldürdüğünü anlatıyor: «Cübeyr bana: Eğer Muhammed'in amcası Hamza'yı öldürürsen seni âzad ederim, dedi. Ben de herkes gibi kalabalığın içine karıştım. Habeşli olduğumdan, Habeşliler gibi iyi mızrak kullanırdım. İsabet ettiremediğim pek az vaki idi. Halk birbirine girince ben de Hamza'ya bakıp onu gözetliyordum. O, kır bir deve gibiydi. Kılıcıyla insanları yarıyordu. Önünde hiç kimse duramıyordu. Vallahi ona ok atmak için hazırlanıyordum. Bana yaklaşmasına engel olmak için bir ağacın veya taşın gerisine saklanmıştım. Siba bin Abdüluzzâ önüme geçti. Hamza onu görünce öyle bir darbe indirdi ki, sanki yere geçirmişti. Benim mızrağımı sallamıştı. Ben de buna sevinerek hemen ona fırlatmıştım. Mızrak kasığından isabet etmiş, ayakları arasından çıkmıştı. Benden yana devrildi. Ve biraz sonra öldü. Sonra ona fırlatmış olduğum mızrağı aldım ve cepheye döndüm. Geriye oturdum. Artık bana ihtiyaç kalmamıştı. Çünkü ben âzâd edilmek için savaşıyordum.»

Bundan sonra Ebu Süfyan'ın karısı Hind geldi. Hamza'nın karnını yardı, ciğerini çıkardı, yaladı ve attı.

Resûlullah savaştan sonra Hz. Hamza'nın cesedi üzerinde durunca çok fazla müteessir oldu. Ve şöyle dedi: «*Daha ebediyen senin gibisine rastlanmaz. Beni bundan daha çok üzen bir şey olmadı.*» Sonra Resû-

lullah, «Bir şey yedi mi Hind?» dedi. «Hayır» dediler. Bunun üzerine Resûlullah: «Allah, Hamza'nın hiç bir yerini ateşte yakmaz» dedi.

Resûlullah Uhud şehidlerinin, düştükleri yere gömülmesini, Medine kabristanına taşınmamasını emretti. Sahabelerden bir kısmı ölülerini taşımışlardı. Bir münadi Resûlullah'ın emrini tebliğ edince hepsi geri Uhud'a naklettiler. Resûlullah iki-üç kişiyi bir kabre gömüyordu ve soruyordu, hangisi daha çok Kur'an okuyabilirdi? O kimseyi daha önce gömüyordu. Abdullah bin Amr bin Haram'ı ve Amr bin Câ-muh'u bir kabre gömdü. Zira aralarında sıkı bir muhabbet vardı. Ve buyurdu: «*Bu dünyada sevişen bu iki kişiyi bir kabre gömün.*»

Zafer ve hezimet at başı gittiği sıralarda peygamberin emrine muhalefetin ve nefsin arzusuna uyarak hareket etmenin neticesi meydana gelen mağlûbiyetten arta kalan manzaraları gördük... Bu savaşta yüksək tepelerle alçak kuyular, iman tarihinin kahramanlık örnekleri ile nifak ve hezimet tarihinin aşağılık timsalleri yan yana yer almaktadır.

Yukarda sunduğumuz bu manzaralar, o gün İslâm saflarında tam bir ittifak bulunmadığı gibi bazı müslümanların düşünce tarzındaki karışıklığı da gözler önüne sermektedir... Zafer ve hezimet aslında takdir-i ilâhiye muvafık şekillerde gelişmişti. Müslümanların tattığı bu acılar ve feda ettikleri kurbanlar yine o takdire göre tecelli etmişti. Bütün bunlardan daha fazla da Resûlullah'a isabet edenler üzmüştü onları. Sahabe-i güzîn bu acıyı derinden derine hissetmiş ve mahzun olmuştu. Onlara göre başlarına gelenlerin en ağır Resûlullah'a isabet eden yaradır. Ulvî bir ders almak için müslümanlar çok ağır bedeller

ödemişlerdi. Mü'min gönülleri acılara alıştırmak, hakiki mü'minleri ayırd etmek ve İslâm toplumunu kendisinin seçtiği bu mühim vazifeye lâyıkıyla hazırlamak için bu ağır bedelleri ödetmişti. Beşeriyete kumanda edecek zevatın ödemesi gereken bir bedeldi bu. En ideal şekliyle Allah nizamını pratik hayatta tahakkuk ettirebilmek için bu bedeli ödemek gerekiyordu.

OLAYLARDAN ALINACAK DERSLER

Harbin safahatı sona eriyor. Şimdi de çeşitli ve büyük hakikatler karşımıza çıkıyor. Onları saymak ve burada bütün tafsilâtiyle arz etmek, cidden çok zor... Biz sadece bu hakikatlerin en açık ve en kapsamlı olanlarına işaretle iktifa edeceğiz. Kur'an-ı Kerim'in temas ettiği diğer savaşlarda cereyan eden olaylara kıyas edebilmek, ibret almak ve örnekler gösterebilmek için bunları kısa çizgileriyle arz etmeye çalışalım.

Harp sona erdi... Neticede, bütün cephesi ile beşerî hayat için ders alınması gereken hakikatler dizisi ortaya çıktı. Onu unutmak veya idrâk edememekle, bu dine karşı büyük bir hatâ işlenmiş olur. Bu dinin hakikatine, tarihi vakiasına, insanî hayatına, dün, bugün ve yarınki hayata dair rolüne ve tesirine büyük bir darbe indirilmiş olur...

Bazılarımız, bu din beşer hayatı için vaz'edilen ilâhî bir nizâm olduğuna göre beşer hayatında hari-kulâde mucizevî olaylar yaratması lâzım geldiğine inanır. Beşerin tabiatını, fitrî tâkatini, maddî vakia-

sını aslâ nazar-ı itibara almaz. Hangi terakki merhaslesinde bulunursa bulunsun, hangi toplumda olursa olsun, bunlara katiyen önem vermeyiz.

Ne yazık ki, anlayamıyoruz, İslâm'ın böyle bir anlayıştan uzakta olduğunu. Böyle bir yol takip etmediğini... İslâm, sadece beşerî takatlerin, maddî vakıaların hududunda icra-i faaliyet gösterir. Bu takat ve bu vak'a, daima İslâm'la beraber yürür. Zaman İslâm'ın tesiri altında kalır. Bazen insanlar İslâm'a boyun eğdikleri müddetçe, onlara olumlu etki yapar. Bazen de bunun tam tersi olur. Dinin davet ettiği hakikate uymayan, dinin emirlerini kâmil bir şekilde teslim olmayan insanları şehvet ve arzularının câzibesi ve çamurlaşan ağırlıkları ile yere serer. Onlar, bu realiteyi gördüklerinde hayâl kırıklığına uğralar. Çünkü, hiç beklemedikleri bir şeyle karşılaşmışlardır. Halbuki onlar, bu din Allah'tan geldiğine göre her şeyin kendiliğinden hallolacağını zannederler. Sonra da ilâhî nizamın hayatla ilgili hükümleri hakkında tereddüde düşerler. Veya mutlak olarak dinin bütünü hakkında şüphe içine girerler. İşte onlar, böylece musibetten musibete düşer olurlar.

Bütün bu sakat anlayışlar, tek bir hatadan kaynaklanır. O da, bu dinin tabiatını ve takip ettiği yolu anlamamak veya bu ilk ve sade hakikati unutmaktır.

Şüphe yok ki, bu din bir nizamdır, hayat nizamıdır. Bu nizamın beşer hayatında tahakkuk edebilmesi, beşerî takatin imkânı dahilinde gösterilecek olan gayretlere bağlıdır. İslâm, bu gayeyi tahakkuk ettirmek için, önce beşerin bilfiil üzerinde bulunduğu noktadan ve maddî vak'alardan başlar, sonra onları, beşerî cehd ve takatleri nisbetinde nihai gayeye doğru yürütmeye devam eder. Neticede onları takatlerinin

varabildiği noktaya kadar ulaştırmayı bizzat taahhüt eder.

İslâm, hiçbir zaman ve mekânda, hayatın hiç bir merhalesinde insan fıtratının tabiatından uzak kalmamıştır. İnsan takatinin hududundan ve maddî vak'alarından habersiz değildir. Bu keyfiyet, İslâm'ın en bariz ve değişmez özelliğidir.

Fakat yukarda da söylediğimiz gibi bütün hatâ, bu dinin tabiatını anlamamaktan husule geliyor. Din-den, beşeri vak'alara istinat etmeyen olağanüstü olaylar beklemekten doğuyor. Beşerin maddî vak'asıyle, takatiyle, meyliyle, fıtratiyle hiç bir alâkası olmayan, insan fıtratına tamamen aykırı düşen, onu başka bir biçime sokan mucizevî olaylar gözetlemekten meydana geliyor...

Peki ama, bu din Allah'tan gelmedi mi?... Hiç bir şeyin acze düşüremediği mutlak kudretin eseri değil midir?... Öyleyse, niçin sadece beşeri takatlerin hudutları dahilinde icra-i faaliyet gösteriyor?... Hayata hâkim bir nizam haline gelmesi için, neden beşerin gayretine ihtiyaç hissediyor?... Sonra zafer, niçin daima onun malı olmuyor?... Bu dinin sâlikleri, niçin daima muzaffer olmuyorlar?...

Maddi vakıanın, arzuların ve tabiatın baskısı, neden zaman zaman onları mağlûp ediyor?... Onlar hak ehli oldukları halde, dalâlet ehli neden zafer ve galebeyi elde etmeye muvaffak oluyor?...

Sorular ve şüpheler... O ilk ve basit hakikati idrâk edememekten, bu dinin tabiatını ve yolunu anlamamaktan veya onu unutmaktan meydana gelen sorular... şüpheler...

Şüphesiz ki, Allah insan fıtratını değiştirmeye ka-

dirdir. Gerek bu ulvî dinin yolundan, gerek diğerk yol-
lardan insanları çevirmeye muktedirdir. Keza, insanı
ilk önce, başka bir fıtrat üzere yaratmaya da kadirdi.
Fakat buna rağmen Allah insanı bu şekilde yaratma-
yı murad etti. İnsana, iradeyi ve istediğini yapabilme
gücünü vermeyi de murad etti. Hidayetin de, gayret
ve fedakârlığın bir neticesi olmasını arzuladı. İnsan
fıtratının daima çalışmasını, onun tembelliğe mah-
kûm edilmemesini, öldürülmemesini ve hakikatının
tebdil edilmemesini irade etti. İlâhî nizamının, top-
lum hayatında tahakkukunu, beşerî takatlerin hudut-
ları dahilinde gösterilecek olan gayret ve faaliyetle-
rin neticesine bağlamayı münasip gördü. İnsanın da,
hayatî vak'aların hududunda göstereceğı gayret ve
fedakârlıklar neticesinde bunlara ulaşmasını irade
buyurdu.

Ashnda hiç bir yaratığın, yaratanına: «Bunu ni-
çin böyle yaptın?» diye hesap sormaya selâhiyeti yok-
tur. Madem ki, o da Allah'ın yaratıklarından biridir
ve ilâh da değildir, öyleyse böyle bir suale nasıl hakkı
olur?... Üstelik onun ilmi de yok... Bütün kâinatın
küllî nizamını bilmeye imkânı da yok... Mevcudatta-
ki her varlığın tabiatında mündemiç olan bu nizamın
muktezasını ve hususî bir plânla mevcut olan her var-
lığın yaratılışının ötesinde gizlenen hakikatleri bil-
meye iktidarı da yok...

«Niçin» diye bir suali, ne samimi bir mü'min, ne
de samimi bir mülhid ağzına alabilir. Mü'min, böyle
bir sual soramaz, çünkü o, Rabbine karşı bir edeb ve
saygı ridâsına bürünmüştür. Allah'ın, sıfat ve haki-
katini kalbinde mülâhaza eder. Beşer idrâkinin, bu
sahada, hiç bir ameli hazırlığı olmadığını kuvvetle bi-
lir... Mülhid de böyle bir sual soramaz, çünkü her şey-
den önce o, Allah'ı tanımıyor. Şayet Allah'ı kabul

ederse, bu hakikatin, O'nun şânının ve ulûhiyetinin muktezası icabı olduğunu da kabul edecektir.

Fakat ahmak, kaypak ve alaycının biri bu suali sorabilir. Çünkü o, ne dosdoğru dindardır, ne de tamamen dinsizdir. Öylelerini ise muhatap almaya, ciddi insan muamelesi yapmaya değmez...

Ulûhiyetin hakikatini bilmeyen cahiller de bunu sorabilir... Böyle cahillere direkt olarak cevap vermek doğru değildir. Ona önce ulûhiyetin hakikati anlatılır. Kabul ederse, ne âlâ, mü'mindir. Kabul etmezse, münkir ve mülhidler sınıfına girer. Böylece münakaşa da sona erer ve geriye dedikodudan başka bir şey kalmaz.

Öyleyse, herhangi bir yaratığın Allah'a hesap sormaya hakkı yoktur. İnsani varlığı, neden böyle bir fıtratta yarattın, diye sual sormaya selâhiyeti yoktur. Niçin insan fıtratının daima çalışmasını, tembelliğe mahkûm edilmemesini, söndürülmemesini ve hakikatinin değiştirilmemesini diledin, diye hesap sormaya katiyen hakkı yoktur... İlâhi nizamın toplum hayatında tahakkukunu, beşerî takatlerin hudutları dahilinde gösterilecek olan gayret ve faaliyete neden bağladın, diye O'na muâhaze etmeye aslâ selâhiyeti yoktur.

Fakat, yaratıkların herbirinin bu hakikati idrâk etmesi lâzım... Onun, beşerî vakıaların içinde yürüdüğünü görmesi lâzım... Beşer tarihini, bu hakikatin ışığında açıklamaya çalışması lâzım... Böylece, bir taraftan tarihin seyir hattını anlar, diğer taraftan da bu hattın nereye çevrileceğini ve onu nasıl karşılayacağını öğrenir.

İslâm'ın temsil etmiş olduğu bu ilâhi nizamın, sadece Allah tarafından gönderilmek suretiyle yeryüzünde tahakkuku mümkün değildir. Mücerret ola-

rak insanlara tebliğ ve beyan etmekle de tahakkuk etmez. Yıldızların akışı ve kâinatın devamı müddetince kanun-u ilâhînin nice defalar tecelli ettiği gibi, kahr-ı ilâhî ile de tahakkuk etmez. Ancak insanların ona gönül vermeleri ve onu bizzat yaşamalarıyla tahakkuku mümkün olur. O toplum ki, ona kâmilan ve samimiyetle iman eder, gücü yettiği kadar onun 'dos-doğru yoluna sülûk eder.

Gerek kendi bünyelerinde ve gerek diğer insanların nefislerinde tezahür eden beşerî heveslerle ve cehâletle mücadele eder. Bu yüce nizama cehâleti, süflî arzuları ve beşerî zaafı sokmak isteyen hiyanet şebekesiyle mücadele eder.

Allah müslümanları, Uhud muharebesindeki hâdiselerle ve onu müteakip meydana gelen ahval ile terbiye ve tecrübe etmiştir.

Müslüman cemaat, muharebenin bazı sahnelerinde, bu dinin hakikatine ve ameli sebeplere sarılmakta kusur ettikleri, bu ilk hakikatten gafil olup onu unuttukları ve şahsî tasarruf ve tasavvurlarına göz yumup müslüman olarak yaşayabilmeleri için mutlaka muzaffer olmaları lâzım geldiğine inandıkları zaman, Allah da onları acı acı elemelerle, hezimetle yüz yüze getiriverdi. Sonra da bu mağlûbiyeti, o ilk sebebe bağladı:

«Düşmanlarınızı iki katına uğrattığınız bir musibet size gelince mi, "Bu bize nereden geldi?" diyorsunuz. Ey Muhammed! Onlara de ki: "Bu başınıza gelen kendinizdendir. Şüphesiz Allah, her şeye kadirdir."» (Âl-i İmrân, 165)

Fakat Aziz ve Celîl olan Allah, müslümanları bu noktada yalnız başlarına tenketmiyor. Bilâkis onları

sebeup ve neticelerin gerisindeki ilâhî kudrete bağlıyor. Kendi tasarrufları neticesinde meydana gelen bu imtihan ve musibetin arkasından, kendileri için hayırlar murad edildiğini izhar ediyor.

Beşerî gayret ve tasarruflar yoluyla ilâhî nizamı geliştirip tahakkuk ettirme yoluna gelince; bu hâl, şüphesiz bütünüyle hayırdır, maslahattır. Bu nizâm, beşerî hayatı ıslâh eder. Onu kat'iyen ifsad etmez ve muattal hale getirmez. Beşer fitratını ıslâh eder, ikaz eder ve hayat seviyesi ile olan dengeyi muhafaza eder. Hakikat şudur ki, sadece beşerin kalbinde gizli duran iman, hiç bir zaman hakikî bir iman olamaz. Bu imana saldıranlarla mücadele etmediği, gerek lisanen tebliğ ve gerek hak nizâma saldıran âsilere kuvvetle karşı koymak gibi İslâmî ruhu elde etmediği müddetçe, imanı aslâ kemâle eremez... Bir imtihan vesilesi olan bu mücâhede ve mücadelede, gayret ve fedakârlığa katlanamadığı, eziyete tahammül edemediği, mağlûbiyet ve hezimete, zafer ve muvaffakiyete rıza gösteremediği, sabredemediği müddetçe kat'iyen kâmil bir mü'min olamaz... Gerçekten, zafere sabretmek, hezimete tahammül etmekten çok daha zordur. Buna rağmen zafere sabredemezse, aslâ kâmil bir imana sahip olamaz. Kalp inkişaf etmedikçe, saflar temizlenmedikçe, iman ehli hak yoldaki istikametini devam ettirmedikçe, üstün bir olgunluk ve kemâle ulaşmadıkça, Allah'a tevekkül etmedikçe mü'minlik gerçekleşmez.

Evet, sadece beşerin kalbinde gizli kalan ve insan hayatı ile beraber yürümeyen iman, aslâ hakikî iman değildir. Fert, insanlarla olan mücâhedesine önce kendi nefsinden başlamalıdır. Böylece imana dair kendisine açılması ebediyen mümkün olmayan ufuklar açılır. Emniyet, huzur ve selâmet içinde bulundu-

ğunu hisseder. İnsanlar ve hayat hakkında, daha önce vâkıf olmadığı birtakım hakikatler zuhur eder.

Bu husus fert için böyle olduğu gibi, toplum için de böyledir. Belâlarla, imtihanlarla, tecrübelerle yoğrulmayan toplumun imanı da, aslâ hakiki bir imanı temsil edemez. Tâ ki, toplumu meydana getiren fertler, takat ve gayelerinin hakikatini anlasınlar. Toplum binasını meydana getiren birer tuğla olduklarını ve bir belâ anında binanın yıkılmaması için birbirine sarılmaya mecbur olduklarını idrâk etsinler.

İşte bunlar, Allah'ın, müslüman topluma öğretmeyi, Uhud'daki hâdiseler ve bu sûrede mezkûr diğer vakıalarla onları terbiye etmeyi murad ettiği hususlardır. Allah, o musibetin zahiri sebebinin beyân ediyor ve mü'minlere şöyle buyuruyor:

«İki topluluğun karşılaştığı günde size gelen musibet, Allah'ın izniyledir. Ve mü'minleri ortaya çıkarması, münafıkları da belirtmesi içindir...» (Âl-i İmrân, 166 - 167)

Sonra yine şöyle buyuruyor: *«Allah, mü'minleri içinde bulunduğunuz şu durumda bırakacak değildir. Nihayet murdarı temizden ayıracaktır...»* (Âl-i İmrân, 179)

Sonra onları, bütün bu sebep ve vakıaların gerisindeki Allah'ın takdir ve hikmetine bağlıyor ve o büyük imani hakikate ulaştırıyor, mü'minin gönlüne tamamen hâkim olmasıyla kemâle eren imanın hakikatine...

«Eğer siz bir yara almışsanız, aynı yarayı düşmanlarınız olan o topluluk da almıştır. Biz bu günleri insanlar arasında evirip çeviririz ki, Allah, iman edenleri belirtsin. İçinizden şahitler meydana çıkar-sın. Allah zalimleri sevmez.

Ve Allah, iman edenleri arındırsın. Kâfirleri mahvetsin.» (Âl-i İmrân, 140 - 141)

Öyleyse bu olay, Allah'ın sebepler, şahıslar, hâdiseler ve hareketlerin ötesindeki takdir, tedbir ve hikmetinin eseridir. O, bu hâdiselerin sonunda açıkça ortaya çıkan ve müslüman ruhlarda istikrar bulan, kâmil ve ihatalı İslâmî tasavvurun neticesidir.

Harp sona erdi. Fakat esash, kapsamlı ve büyük bir hakikat ortaya çıktı: Beşerî nefsin tabiatı, insani fıtratın tabiatı ve beşerî gayretin mahiyeti anlaşıldı. İlâhî nizamın tahakkukunda ulaşılması mümkün olan aşama ortaya çıktı.

Şüphesiz ki, beşerî nefis, kâmil değildir, fakat gelişmeye ve olgunlaşmaya kabiliyeti vardır. Yeryüzünde kendisi için takdir edilen kemalin en son basamağına çıkıncaya kadar yükselmeye istidadı vardır.

İşte biz, o insanları görüyoruz, beşer cinsinin basit bir parçası... Fakat insanlığın en üstün toplumunu meydana getiriyorlar. Allah'ın bile medhiyesine mazhar oluyorlar:

«Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz...» (Âl-i İmrân, 110)

Onlar, beşer nev'inin mutlak olarak en kâmil örneği olan Muhammed (s.a.v.)'in dostlarıdır.

Peki ama, bizim gördüğümüz şey ne?... İnsan topluluklarından biri... Aralarında noksanlık da, zaaf da mevcut... Allah'ın şu hitabına mâruz kalan kimseler de var içlerinde:

«İki topluluk karşılaştığı gün, içinizden savaştan yüzçevirenlerin yaptıkları bazı günahlardan dolayı şeytan ayaklarını kaydırmak istemişti. Allah onları affetti...» (Âl-i İmrân, 155)

Şu hitaba mâruz kalanı da var:

«... Ne zaman ki, başarısızlığa düştünüz, savaş hususunda münakaşa ettiniz, Allah size, sevdiğiniz zaferi gösterdikten sonra isyan ettiniz; kiminiz dünyayı istedi, kiminiz de âhireti diledi. Sonra Allah, imtihan etmek için sizi onlardan uzaklaştırdı. Ve sizi affetti...» (Âl-i İmrân, 152)

Şöyleleri de var :

«Hani sizden iki topluluk nerdeyse bozguna uğrayacaktı. Halbuki Allah onların yardımcısıydı. Müminler sadece Allah'a güvensinler.» (Âl-i İmrân, 122)

Mağlûbiyet korkusuyla kaçışıp dağılan kimseler de var. Allah'ın tavsif ettiği hezimet-i bizzat müşahede edenler de var :

«O zaman sizler uzaklara kaçıyor, kimseye dönüp bakmıyordunuz. Halbuki peygamber sizi arkanızdan çağırıyordu. Kaybettiğinize ve başınıza gelene üzülmeyesiniz diye Allah size, üzüntü üstüne üzüntü verdi...» (Âl-i İmrân, 153)

Şüphesiz ki, onların hepsi de mü'min ve müslümandırlar. Ama, henüz yolun başındadırlar... Kendilerini sağlamlaştırmak ve terbiye etmek devresindedirler... Fakat onlar, her şeye rağmen bu dâvaya ciddiyetle sarılıyorlar... Allah'ın hâkimiyetine rıza gösteriyorlar, işlerini, problemlerini Allah'ın emrine teslim ediyorlar. Allah'ın nizamına boyun büküyorlar... Bunun içindir ki, Allah, onları huzurundan kovmuyor, bilâkis merhamet ediyor ve onları affediyor. Peygamberine de, onları affetmesini, onlar için istiğfar da bulunmasını, meydana gelen hâdiseyi onlarla müşavere etmesini ve istişarenin icrasından sonra, vukua gelen hususlar için tekrar istişareye başvurmasını emir buyuruyor.

Evet, Allah onların, kötü tasarruflarının âkibeti-
ni tatmalarını, bu acı ve zorlu imtihana tahammül et-
melerini istiyor... Fakat onları aslâ safların dışına at-
mıyor. Zayıflık ve noksanlıkları ortaya çıktığı halde,
katiyen onlara, hiç bir şeye yaramazsınız, hiç bir şe-
yi ıslâh edemezsiniz, demiyor. Zaaf ve eksikliklerini
kabul ediyor. Bunun için imtihan üstüne imtihana,
tecrübe üstüne tecrübeye tâbi tutuyor. Hâdiselerden
ibret ve öğüt almalarını telkin ediyor. Onlara merha-
met ve müsamaha ile muamele ediyor. Büyüklerin,
küçükleri terbiye ettiği gibi, sağlam bir terbiye ve
disiplin ruhu vermek istiyor.

Onlar, böyle ateşlerle dağlanıyorlar, tâ ki anla-
sınlar, hakikati idrâk etsinler ve olgunlaşsınlar diye...
Zayıflıkları ve nefislerinde gizledikleri şeyler, önleri-
ne seriliyor. Peki ama, niçin böyle yapılıyor?.. Onla-
rı tahkir etmek, rezil ve rüsvay etmek için değil el-
bette... Fakat götüremeyecekleri sorumlulukları yük-
lemek için de değil... Öyleyse gaye nedir? Gaye, Al-
lah'ın kopmak bilmeyen ilâhî ipine sarıldıkları müd-
detçe ümitsizliğe düşmemelerini, gayelerine mutlaka
ulaşacaklarına iman etmelerini, kendilerine güven-
melerini ve kendilerini küçük görmemelerini telkin
etmek ve hatırlatmaktır.

Neticede gayelerine erdiler... Maksatlarına ulaşı-
tılar... Savaşın başlarında sayılmış olan haller onları
mağlûp etmişti. Fakat mağlûbiyet ve hezimetin erte-
si günü, korkmadan, çekinmeden, tereddüt etmeden,
insanların korkutmalarına aldırmandan Resûlullah'la
beraber düşmanı takibe çıktılar. Böylece Allah'ın med-
hiyesine mazhar oldular:

*«İnsanlar, onlara: “Düşmanlarınız size karşı or-
du topladı. Onlardan korkun» dediklerinde, bu, onla-*

rın imanını artırmıştır ve şöyle demişlerdir: "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir."» (Âl-i İmrân, 173)

Aynı insanlar, adım adım ilerliyorlar... Derken muameleleri değişiyor. Çocukların terbiye edildiği gibi eğitiliyorlar... Büyüklerin muhasebe edildiği gibi hesaba çekiliyorlar...

Sonra bakın... Bakın, Tebûk Savaşı'na ve savaşa katılmayan bir azınlığa bakın. Allah ve Resûlünün, onları nasıl şiddetle suçladığına... Topluma yapılan muamelelerin farklılığına bakın... O hayret verici ilâhî eğitimin, uygulama aşamalarındaki farklılığına bakın... Sonra, Uhud'daki müslümanlarla Tebûk'deki müslümanların kıyas kabul etmeyen değişikliklerini hayretle izleyin...

Halbuki onlar, aynı insanlar... Aynı hayat kanunlarına bağlı yaratıklar... Ama onlar, ilâhî eğitime tâbi tutulmuşlar... Yüce seviyelere ulaştıran ilâhî eğitime... Fakat, her şeye rağmen beşerdirler. Beşerî özelliklere sahiptirler. Kendilerinde zaaf da, noksanlık da, hata da mevcut. Ama ilâhî eğitim onlara başka bir ruh veriyor... Ve hemen tevbe ve istiğfara yapışıyorlar... Allah'a rücu ediyorlar...

İlâhî nizam, beşerî tabiatı aslâ inkâr etmez. Yeryüzünde takdir edilen en üstün mertebeye ulaşsa dahi onu değiştirmeye teşebbüs etmez. Muattal hale getirmek istemez... Takat getiremeyeceği şeyi yüklemes... Bilâkis onu korur ve muhafaza eder.

İşte bu hakikat, beşere ebedî idealini vermesi ve biricik nizamın gölgesinde gayelerine ulaşması için büyük bir kıymete sahiptir. O insanlar, bu yüce zirveye semâdan ulaşmadılar. İçinde kıvrandıkları batallıktan merhale merhale yükselerek zirveye vâsıl oldular. Daha önce örneklerini arzettiğimiz gibi, baş-

langıçta, her şeyde geri kalan cahiliyet Arabının alışmış olduğu kaypak adımlarla bu meşakkatli yolda gayeye doğru yürüdüler.

Bütün bunlar, o topluma büyük idealler verdi. O yüce zirvelere ulaşmak yolunda imkân bahşeden idealler... İçinde kıvrandıkları bataklığa ne derece gömülürlerse gömülsünler, bu ideal kurtarır onları... Bu hakikat, zirveye doğru yücelen o topluma katiyen farklı bir muamele yapmaz. Onları, aslâ mucizevî bir topluluk saymaz. Eşi bulunmayan olağanüstü bir toplum nazariyle bakmaz onlara...

O, normal bir toplumdur. Ne bir fevkalâdelik neticesinde meydana gelmiştir, ne de tesadüfen... O, ilâhî nizamın ihya ettiği bir toplumdur... Bir nizam ki, beşerî cehd ve gayretle tahakkuk ediyor... Beşerî tâkatin hudutları dahilinde icra-i faaliyet gösteriyor... Beşerî takat ise, şüphesiz ki, birçok şeyler yapmaya muktedirdir.

Bu nizam, her toplumu, içinde bulunduğu şartlar ve maddî vakıalardan harekete geçirir. Sonra ulvî hedeflere doğru yükseltir onları... İşte örneği: Zayıf ve basit cahiliyet Arabından müteşekkil toplumu ele alıyor. Düşükleri bataklıktan kurtarıyor... Sonra çeyrek asır bile geçmiyor, zirvelere doğru yüceltiyor. Yepyeni bir insan dünyası meydana getiriyor... Gayelerini tahakkuk ettiriyor...

Bu nizam, hayatı parçalayıp dağıtmaz, onu bir bütün olarak ele alır. Ferde ve hayata, her yönüyle bakar, her cephesiyle ihtiyaçlarına cevap verir. Hayatın bütün girift sorunlarını çözer, düzeltir. Nizâm ve intizama sokar. Toplum fertlerini katiyen dağıtmaz, toplumun parçalanıp çözülmesine sebep olmaz.

Buna en güzel örnek, bahsi geçen muharebeler-

dir... Beşeri hataların, zafer ve hezimete nasıl yüzde yüz tesir ettiğini dile getiren ifadelerdir... İslâm der ki, hezimet şeytanın iğvası ile alâkalıdır. Çünkü şeytan, bazı zayıf kimseleri, kötü tasarrufları sebebiyle kandırır ve onları emri altına alır :

«İki topluluk karşılaştığı gün, içinizden savaştan yüzçevirenlerin yaptıkları bazı günahlardan dolayı şeytan ayaklarını kaydırmak istemişti...» (Âl-i İmrân, 155)

Diğer bir kısım insanlar da var ki, Allah'ın Resûlü ile beraber sebat ve azimle savaşa devam ediyorlar. Gerçekten mü'minlere örnek olmaya lâyık olduklarını ispat ediyorlar. Günahlarından istiğfar ederek çarpışma sahasına atılıyorlar.

Nice peygamberler, yanlarına inananları alarak düşmanla, muharebe ettiler ve Allah yolunda başlarına gelenlerden dolayı ümitsizliğe düşmediler, yılmadılar, boyun eğmediler. Allah, sabredenleri sever.

«Onların sözü, sadece: "Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde aşırı davranışımızı bağışla. Ayaklarımızı yerinde sabit tut. Kâfir kavme karşı bize yardım et" demek olmuştur. Allah onlara, hem dünya nime-tini, hem de güzel âhiret sevabını verdi. Allah iyilik yapanları sever.» (Âl-i İmrân, 147-148)

İlâhî nizâm, mü'minlerin, çarpışma anında korkmamalarını, mahzûn olmamalarını emreder. Günahlarından temizlenmeleri için istiğfarda bulunmalarını telkin eder :

«Rabbinizin mağfiretine ve genişliği göklerle yer kadar olan ve Allah'tan korkanlar için hazırlanmış bulunan cennete koşun.

O takva sahibi olanlar, bollukta ve darlıkta, Allah yolunda harcarlar. Öfkelerini yenerler ve insan-

ların kusurlarını bağışlarlar. Allah, iyilik yapanları sever.

Onlar, bir hayâsızlık yaptıkları veya nefislerine zulmettikleri zaman, Allah'ı hatırlarlar. Ve hemen günahlarının bağışlanmasını isterler. -Günahları Allah'tan başka kim bağışlar? -Yaptıkları kötülükte bile bile ısrar etmezler.» (Âl-i İmrân, 133 -135)

Daha önce de ehl-i kitabın zillet ve inkısara düşmesinin sebebi zikredilmişti. Ma'siyete dalıp haddi tecavüz etmelerinin, bu tabii neticeyi doğurduğu ifade edilmişti:

«Allah'ın ve inanan insanların himayesinde olanlar müstesna, nerede olurlarsa olsunlar, onlara zillet damgası vurulmuştur. Allah'ın gazabını hak etmişlerdir. Onlara aşağılık damgası vurulmuştur. Bu onların, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendir. Bu, isyan etmelerinden ve haddi aşmalarındandır.» (Âl-i İmrân, 112)

Bir hata ve arkasından bir tevbe... Hemen o savaş hâdiselerinin arasına sokuşturulduğunu görüyoruz.

İhtiva ettiği mevzular muhtelif olmasına rağmen, burada sürenin umumî havası ile, muharebe havası da birbirine bağlanıyor.. Yine burada çeşitli dâvetler karşımıza çıkıyor, faizi terke dâvet... Allah ve Resûlû'ne itaate dâvet... İhsâna dâvet... İnsanları bağışlamaya dâvet... Öfkeyi yenmeye dâvet...

Bütün bunlar, insanı ve insan hayatını temizleyen unsurlardır... İçtimai hâdiseleri islâh eden âmillerdir... Zaten, sürenin bütün gayesi, cemiyeti bu esaslı ve mükemmel hedeflere yöneltmektir.

İslâm, önce müslüman toplumu, duyguların, infiallerin ve isteklerin meydana getirdiği olaylarla kar-

şılaştırır. Sonra onlara, bu olayları takip ettirir, ay-
nen Uhud Muharebesi'nde Kur'an'ın, olayları takip
ettiği gibi... İlâhî nizâm, bu takip esnasında, beşerî
varlığın her âzâsının, bu olaylardan etkilenmesini,
hem de kuvvetle etkilenmesini ister. Çünkü insanın,
tahakkukunu ve kendisini huzura kavuşturmasını ar-
zuladığı hakikat bu etkilenmenin içinde gizlenmiştir.

İslâm, bir nizâmdır ki, beşerin hiç bir tarafını,
hiç bir tasavvurunu, hiç bir hayâlini ve hiç bir arzu-
sunu ihmal etmez... Bütün nazarları ona çevirir... Nû-
rani projektörlerini onun üzerine teksif eder... Beşe-
rî nefsin alışkanlığında ve çeşitli zikzaklarında gizle-
nen şeyleri ortaya koyar. İnsanı, bütün çıplaklığı ile
karşısına diker... Sonra onun derunî âlemini kötülük-
lerden temizlemeye koyulur. İçine nuranî bir parlak-
lık doldurur. Değerlerini, düşüncelerini duygularını
doğrultur. Sonra İslâm toplumuna, her yerde ve her
vesile ile vukua gelen olaylara yapışmanın, onlara
göre hareketlerini ayarlamamanın zarurî olduğunu ve
bu keyfiyetin her yönüyle terbiye ve tenvir için bir
vesile olduğunu ilham eder.

Uhud Savaşı'nı takibe devam ediyoruz. Derken
bir dikkat, bir derinlik ve bir genişlik hissediyoruz...
Her duraklamaya, her harekete ve her karışıklığa nü-
fuz eden bir dikkat... Nefsin derûnuna ve gizli duygu-
larına kadar işleyen bir derinlik... Beşerin ve olayla-
rın bütün yönlerini içine alan bir genişlik... Sebep ve
neticelerin şümüllü, ince ve dikkatli bir tahlili kar-
şımıza çıkıyor. Hâdiselerin duraklamasına ve yürü-
mesine tesir eden âmiller gözümüze çarpıyor. Öyle
ki, tasvirde ve ilhamlarda bir canlılık, bir hareket gö-
rülüyor. Öyle ki, duygular, o tasvir ve tâbirlerle de-
rin ve ince bir şekilde kaynaşıyor. Öyle ki, insan ne
kadar hissiz, ne kadar duygusuz olursa olsun böyle

bir tasvirin önünde dayanamıyor, duygulanıyor. Çünkü o, hakikaten canlı bir vasfedistir, hareketli bir tasvirdir. Çünkü o, etrafındakilere tesir eden neş'eler, ruhun derinliklerine kadar işleyen parlak şualar ve coşkun duygular ihtiva ediyor.

İlâhî nizamı yaşamanın yolları çeşitlidir. Kâinat-ta, kendi eserlerini inşa ve ihya etmek, sorunları bilfiil ele alıp çözüm çareleri aramak bu yollardan bazılarıdır... Uhud Savaşı'ndaki istişarede bu gerçeğe de şahid oluyoruz. Nitekim konu, dönüyor dolaşıyor ve «Şûra»ya kalıyor.

Şüphesiz ki, Resûlullah, mâruz kaldıkları bu acı tecrübelerden müslüman toplumu korumak iktidarında idi. Çünkü onlar, surlarının içine kapanan düşmanlarla kuşatılmışlardı. Evet, Resûlullah, mâruz kaldıkları bu acı tecrübeden müslümanları koruyabilirdi. Ama, savaşın cereyanına kendi kanaatı ile hükmetmiş olsa... Ashabı ile istişare etmese... Şûra'da umurun tercih ettiği görüşü almasa... Yahut henüz fırsat varken bu karardan rücu etse... Evinden çıktığında, kendi kanaatinin aksini müdafaa edenlerin nâdim olduklarını görüp onlara uysa.. İşte bu yollarla, müslümanları o felâketten koruyabilirdi.

Fakat o, her şeye rağmen Şûra'nın aldığı kararları infâz ediyor. Müslümanları, toplumsal sorumluluğun sonuçlarıyla yüz yüze getirmek için.. Fikrî ve amelî mes'uliyetin nasıl taşınacağını öğretmek için... Şüphesiz ki, bunları öğretmek, Resûlullah'a ve tatbik etmiş olduğu İslâm nizamına göre maddi hüsrانlardan sakınmaktan daha önemlidir. Müslümanları, bu acı tecrübeden korumaktan daha mühimdir. Toplumu bu tecrübeden korumanın mânası, onu hemen mahrumiyete sürüklemektir. Eğitimden ve bilgiden mahrum etmektir...

Sonra, bu çarpışmayı müteakip tekrar Şûra kurulması için ilâhî emir geliyor. Bu acı tecrübenin neticelerine karşı nasıl hareket edileceğini tespit için istişare emri geliyor. Bu husus, bir taraftan ilâhî nizâmı yerleştirmek, diğer taraftan onun kaidelerini izah etmek için daha sağlam ve daha ince bir yoldur.

İslâm, ilâhî prensiplerin tatbikatının geri bırakılmasını aslâ kabul etmez. Çünkü toplumu o prensiplere alıştırmak ve yeteneğini geliştirmek lâzımdır. İslâm bilir ki, bir toplum bu prensiplere fiilen alıştırılmadıkça, kendi kendine alışamaz. Bir milletin, demokratik prensiplerin alışkanlığından mahrum edilmesi, o prensipleri ilk kullandıklarında mâruz kalacakları acı neticelerden çok daha kötü sonuçlara sebep olur. Bu prensiplerden vazgeçilmesini icabettirmez, muayyen bir zaman için dahi olsa tatbikatının durdurulmasını gerektirmez. Çünkü böyle bir hareket, o prensipleri tamamen yok etmek veya tatbikatını durdurarak cemiyetin ve hayatın gelişip büyümesine set çekmek demektir. Hattâ, doğrudan doğruya milletin, millet olarak varlığını yok etmek demektir.

Bütün bunlar, Şûrâ'nın demokratik neticelerine rağmen, yine de Şûra emrini veren şu ilâhî kelâmdan kaynaklanan hususlardır:

«... Öyleyse onları affet ve bağışlanmalarını dile. İşlerde onlarla istişare et...» (Âl-i İmrân, 159)

Nitekim nazari prensiplerin ameli uygulaması, Resûlullah'ın tasarrufunda ortaya çıkıyor. O, istişare ile kararlaştırılan muayyen bir görüşe azimle sarıldıktan sonra tekrar Şûrâ'ya başvurmayı aslâ kabul etmiyor. Bunu bir kararsızlık ve kaypaklık sayıyor. Bu hareket ise aslında, daimî bir kaypaklık ve tatbiki bir döneklikten Şûrâ'nın kararlarını korumak içindir. Bu hususta şu etkili ve eğitici ölçüyü koyuyor:

«Bir peygamber zırhını giydikten sonra, Allah hükümünü verinceye kadar onu çıkarmaz.»

Nihayet şu ilâhî emir de geliyor :

«... Bir işe de azmettin mi Allah'a tevekkül et...»
(Âl-i İmrân, 159)

Görüldüğü gibi tatbikatta, bu emir ile Şûra'nın kararlarını infaz eden Resûlullah'ın hareketi tetâbuk ediyor. Nihayet, son bir hakikat daha öğreniyoruz... Resûlullah'ın muazzez ashabını, onların, kâinatta Allah'ın en mükerrem kulları olduklarını anlıyoruz... Bu, son derece faydalı bir hakikattir. İslâmî hayata başlamanıza yardımcı olacak bir ölçü ve örnektir...

İlâhî nizâm, sabittir, değiştirilemez... Onun ölçüleri ve değerleri kat'îdir, tebdil edilemez.. İnsanlar bu nizama, ya sahip olurlar veya ondan uzaklaşırlar. Bu nizamın tasavvur ve tatbikatında, ya isabet veya hatâ ederler... İnsanların işledikleri hatâların hiç biri, bu nizama yüklenemez... İslâm'ın sabit ölçülerini eskitemez, değerlerini değiştiremez...

İnsan bu nizamın tasavvur ve tatbikatında hatâ ettiği zaman, bizzat kendisi hatâ ile tavsif edilir, nizam bundan sorumlu tutulamaz... Doğru yoldan inhiraf ettikleri zaman, bizzat kendileri sapıklıkla muttasıf olurlar. Bunun vebâli ilâhî nizama yüklenemez. Çünkü İslâm, miktarı ve durumları ne olursa olsun, onların hatâ ve sapıklıklarını bilir. Onların sapıklığına uymak için, kendisi yolunu değiştirmez, Hak yoldan ayrılmaz.

Hakikatte İslâm tarihi, hiç bir zaman müslümanların tarihi demek değildir. Velew ki, onların isimleri müslüman olsa da... Dilleri ile İslâm'ı ikrar etseler de... Böyle olsa da, İslâm'ın tarihi ile müslümanların tarihi tamamen birbirinden ayrı şeylerdir. Gerçek şu

ki, İslâm tarihi, İslâm'ın, bütün hakikatiyle yaşanan tarihidir. İnsanların tasavvurlarında, İslâm'a olan bağlılıklarında, karşılaştıkları olaylarda ve toplumlarının yaşantısında her cephesiyle İslâm'ın yaşanması keyfiyetidir.

İslâm, sabit bir mihverdir. Beşer hayatı, muayyen bir çerçeve ile onun etrafında deveran eder. İnsanlar, bu güzergâhtan ayrılır veya o mihveri terkederlerse, bundan kim kaybeder?... İslâm mı, yoksa insan mı?.. Kendisinde İslâm'ın muhasebe ve mülâhaza edildiği beşerî tasarruf ve faaliyetlerin durumu ne olur? İslâm'a gönülden inanmayanlar ve hayatlarında İslâm'ı yaşamayanlar aslâ müslüman olamazlar... İslâm'ı, hayatlarında bizzat yaşayanlardan başkasının, biz müslümanız demeye hakları yoktur... Zaten yalnız müslüman ismini taşımak, hiç kimseye bir şey kazanmaz. Sadece, diliyle müslüman olduğunu söylemesi kimseye bir fayda temin etmez...

İşte bütün bunlar, Azîz ve Celîl olan Allah'ın, müslümanlara öğretmeyi murad ettiği hususlardır. O, müslümanların hatalarını ortaya koyuyor, zaaf ve noksanlıklarını tescil ediyor. Sonra da onlara, af ve merhametle muamele buyuruyor. Onları hesaba çekiyor, fakat zaaf ve noksanlıklarının günahını bağışlıyor. Şayet bu imtihan sahasında zaaf ve noksanlıklarının günahını onlara tattırmış olsaydı, durumları ne olurdu acaba?...

HUDEYBİYE ANLAŞMASI VE FETİH SÜRESİ

Fetih Sûresi'nin umumî havasından ve delâlet ettiği hususlardan söz etmeden önce sûrenin nâzil olduğu hâdise ve şartları bir nebze tasvir etmemiz, o günkü müslümanların içinde yaşadıkları havada yaşamamız ve onların Kur'ân-ı Kerim'i telâkki ettikleri vasatta mânen hayat sürmemiz faydalı olacaktır.

Resûlullah (s.a.v.) rüyasında Kâ'be'ye girdiğini, -başlarını tıraş etmiş olarak- müslümanlarla birlikte Kâ'be'yi ziyaret ettiğini görmüştü. Hicretten beri müşrikler cahiliyet âdetlerinden olarak saygı gösterdikleri ve her türlü savaşı bırakıp silâhlarını bir kenara attıkları haram aylarda bile peygamberi ve müslümanları Mekke'ye girmekten menetmişler, Mes-cid-i Haram'dan alıkoymuşlardı. Halbuki bu aylarda bütün intikam duyguları yatıştır, kişi babasının ve kardeşinin katilini Kâbe'de görür ama ona kılıç kaldırmaz ve Kâbe'yi ziyaretten alıkoymazdı. Ama onlar bu konudaki köklü geleneklerine aykırı olarak hicret sonu altı yıl boyunca Resûlullah'ı ve beraberindeki müslümanları Kâbe'yi ziyaretten menetmişlerdi.

Nihayet hicretin altıncı yılında Resûlullah (s.a.v.) bu rüyayı görmüş ve onu ashabına anlatmış, duyanlar birbirine müjdelemişlerdi.

İbn Hişam'ın Hudeybiye olaylarıyla ilgili olarak anlattığı rivayetler bizim tasavvurumuzun dayandığı en yeterli kaynaktır. Onun anlattıkları tamamen Buhari'nin, Ahmed İbn Hanbel'in anlattıklarına uymakta, özet olarak da İbn Hazm'in Cevami-us-Siret'indeki rivayetine ve diğerlerinin rivayetlerine uygun düşmektedir.

İbn İshak der ki: Bilâhare Resûlullah (s.a.v.) Medine'de Ramazan ve Şevval ayları boyunca durduktan sonra umre yapmak üzere Zilkade ayında Mekke'ye hareket etti. (Bu olay Beni Mustalık Gazvesi'nden ve daha sonra gelen İfk hâdisesinden sonra vuku bulmuştur.) Maksudı harp etmek değildi. Çevre kabilelerdeki Araplara da haber yollayarak beraberinde gelmelerini bildirdi. Çünkü Kureyşlilerin kendisiyle savaşmalarından veya Kâbe'yi ziyaret etmesini engellemelerinden çekiniyordu. Civar kabilelerden bir çoğu yavaş davrandılar. Resûlullah (s.a.v.) beraberindeki muhacirler, ensar ve civardan gelen Arap kabileleriyle birlikte hareket etti. Birlikte kurbanlar götürdü. Kureyşlilerin, harp etmeyeceğinden emin olmaları için umre yapmak niyetiyle ihrama girdi. Maksudının sadece Kâbe'yi ziyaret etmek olduğunu herkese duyurmak istiyordu.

Cabir İbn Abdullah der ki - bana nakledildiğine göre - : "Hudeybiye'de biz, yüzondört kişiydik."

Zühri der ki: Resûlullah (s.a.v.) Medine'den çıkınca Mekke ile Medine arasında iki konaklık bir mesafede yer alan Aslan vadisine geldiğinde Kâb kabilesinden Süfyan oğlu Bîşir ona rastladı. Ve dedi ki:

«Ey Allah'ın Resûlü! Kureyşliler senin hareketini duymuşlar yediden yetmişe hepsi toplanmışlar. Kaplan postları giyerek Zitava'ya inmişler ve seni ebediyen Kâbe'ye sokmayacaklarına dair Allah'a yemin etmişler. Halid bin Velid atına binerek Asfan'a sekiz mil yakın yerdeki Küra el-Gamim'e gelmiş.» Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) buyurmuş ki: «*Vay Kureyşlilere, savaş yeyip bitirdi onları. Ne olur yani beni ve diğer Arap kabilelerini bıraksalar başbaşa. Eğer onlar beni yenerlerse istedikleri bu değil mi? Şayet Allah beni onlara galip getirirse bölük bölük İslâm'a girerler. Bu da olmazsa kuvvetli olarak onlarla savaşır- lar. Kureyş ne sanıyor öyle, Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın bana gönderdiği şeyi muzaffer kılıncaya veya boynum uçuruluncaya kadar Allah uğrunda cihada devam edeceğim*» dedi ve sözüne devamla: «*İçinizden kim bizi bir başka yoldan onların bulunduğu yere götürür?*» diye sordu.

İbn İshak der ki, bana Abdullah bin Ebu Bekir anlattı ki, Eslem kabilesinden birisi: «Ben götürürüm ya Resûlallah» demiş. Ve taşlı çorak bir yoldan vadilerin arasından geçirmiş. Bu zor yoldan çıkınca vadinin sonunda bir ovaya varmışlar. Ki bu yol müslümanlara çok zor gelmiş. O sırada Hz. Peygamber buyurmuş ki: «*Allah'a tevbe ve istiğfar ederiz*» deyin. Onlar da aynı şeyi tekrar etmişler. Bunun üzerine Hz. Peygamber buyurmuş ki: «*Allah'a kasem ederim ki İsrâîloğullarına söylenen «Bizi bağışla» ifadesini onlar tekrar etmişlerdi. İşte biz onu söylüyoruz.*»

İbn Şihab ez-Zühri der ki: Resûlullah (s.a.v.) yanında bulunanlara sağa gitmelerini buyurdu. Hudeybiye'ye inecek yerde Mekke'nin alt taraflarındaki geçiş yolu üzerine gitmelerini emretti. Müslümanlar o yolu takip ettiler. Kureyş athları İslâm askerlerinin

İzini görünce müslümanların başka yoldan gittiklerini anlayarak atlarını sürüp Kureyşlilerin yanına vardılar. Resûlullah (s.a.v.) geçide vardığı zaman devesi çöktü. Müslümanlar «Deve ihtı» dediler. Peygamberimiz o zaman buyurdu ki: *«Deve ihmadi, bu onun huyu değildir. Fakat onu alıkoyan bir şey var ki, filleri de Mekke'ye girmekten alıkoymuştu. Kureyşliler benden sula-i rahmi yerine getirecek bir şey isterlerse veririm kendilerine.»* Sonra beraberindekilere konaklamalarını buyurdu. Dediler ki: «Ya Resûlallah, vadide kenarına konaklayabilecek bir su yoktur.» Bunun üzerine Peygamber bir ok çıkararak ahabından birisine verdi. Adam indi, su toplanacak yerlerden birisini kazarak oku ortasına sapladı. Ve oradan su fışkırmaya başladı.

Resûlullah (s.a.v.) oraya yerleşince Huzaa kabilesinden birkaç kişiyle beraber Bedil İbn Verka geldi. Konuştular. Peygambere niçin oraya geldiklerini sordular. Peygamber de onlara savaşmak niyetinde olmadığını, Kâbe'yi ziyaret için geldiğini bildirdi.

Onlar da Kureyşlilerin yanına vararak dediler ki: «Ey Kureyş topluluğu! Siz Muhammed'e karşı acele karar veriyorsunuz. Savaşmak için gelmemiş, yalnız Kâ'be'yi ziyaret etmek için gelmiş.» Bunun üzerine onlar çıkışarak dediler ki: «Hz. Muhammed savaşmak için gelmemişse dahi Allah'a andolsun ki; hiçbir güç onu oraya sokamaz.»

İbn İshak der ki, bazı ilim erbabı bana naklettiler ki: Hz. Peygamber Huzaa kabilesinden Heraş İbn Ümeyye'yi çağırarak Mekke'deki Kureyşlilerin yanına gönderdi. Adına «tilki» denilen bir deveye bindirildi. Hz. Peygamberin maksadını Mekke büyüklerine anlatmasını belirtti. Onlar peygamberin devesini kes-

tikleri gibi adamı da öldürmek istediler. Civar kabileler bunu engellediler. Resûlullah (s.a.v.) gelinceye kadar onu sakladılar. İbn İshak der ki: Bana hatırlayamadığım bazı kişiler İbn Abbas'ın İkrime'den şunu naklettiğini anlattılar: Kureyşliler kırk veya elli kişilik bir gurubu göndererek Hz. Peygamberin ordusunu araştırmalarını ve adamlarından birisini yakalamalarını emrettiler. Müslümanlar onları yakalayıp peygamberin yanına getirdiler. Hz. Peygamber onları bağışladı ve bıraktı. Müslüman askerlerine ok ve taş atmışlardı.

Bilâhare Hattab oğlu Ömer'i çağırarak Mekke'ye yollamak ve Kureyş büyüklerine peygamberin geliş maksadını anlatmak istedi. Hz. Ömer dedi ki: «Ey Allah'ın Resûlü! Kureyşlilerin bana bir şey yapmasından korkarım. Çünkü Mekke'de Adiyy İbn Kâb oğullarından beni koruyacak kimse yok. Hem Kureyşliler benim kendilerine ne kadar ağır davrandığımı ve ne kadar düşman olduğumu biliyorlar. Ancak ben onların katında daha değerli birisini sana bildireyim. Bu Affan oğlu Osman'dır.» Hz. Peygamber bunun üzerine Osman'ı İbn Affan'ı çağırarak Ebu Süfyan ve diğer Kureyş büyüklerine yolladı. Harp etmek için gelmediğini sadece Kâbe'yi ziyaret ve saygı için geldiğini onlara duyurmasını bildirdi.

İbn İshak der ki: Hz. Osman Mekke'ye vardığında daha Mekke'ye ya girmiş ya girmemişti ki, Said İbn As'ın oğlu Eban'la karşılaştı. Eban Hz. Osman'ı beraberinde götürerek peygamberin tebligatını Ebu Süfyan'a ve Kureyş büyüklerine bildirmesini sağladı. Onlar Hz. Osman'a dediler ki: «Sen Kâbe'yi tavaf etmek istiyorsan et.» Hz. Osman: «Hayır Hz. Peygamber tavaf edinceye kadar ben öyle bir şey yapmam» diye karşılık verdi. Kureyşliler Hz. Osman'ı bırakmadılar.

Bu durum Resûlullah'a Hz. Osman'ın öldürüldüğü şeklinde ulaştı.

Hz. Peygamber Hz. Osman'ın öldürüldüğünü duyunca buyurdu ki: *«Onlardan öcümüzü alıncaya kadar vazgeçmeyiz.»* Hz. Peygamber orada bulunanları biate çağırdı. İşte Biatü'r-Rıdvân hâdisesi bu ağacın altında vuku bulmuştur. Herkes Hz. Peygambere: *«Ölüm üzerine değil, savaştan kaçmayacağımıza dair biat ettik»* dediler. Beraberinde bulunan herkes Hz. Peygambere biat etti. Sadece Seleme oğullarının kardeşlerinden olan Céd İbn Kays biat etmemişti. Cabir İbn Abdullah der ki: *«Allah'a yemin ederim ki o, devsinin altına sinmiş, sanki ona yapışmış gibi gözükmez olmuştu. Böylece biat edenlerden gizlenmek istiyordu. Bilâhare Hz. Peygamber'e Hz. Osman'ın öldürülmesi haberinin yanlış olduğu duyuruldu. Bu haberdan sonra Hz. Peygamber bir elini diğerine vurarak Hz. Osman adına biat etmiştir.»*

Bilâhare Kureyşliler Âmir bin Lüey oğullarının kardeşi Süheyl İbn Amr'ı Hz. Peygamber'e göndererek dediler ki: *«Muhammed'in yanına var, onunla sulh yap. Ancak bu yıl Kâ'be'yi ziyaret etmeyeceğine dair kesin söz versin. Allah'a yemin ederiz ki, bu yıl katilen onu Kâbe'ye sokmayız.»* Süheyl İbn Amr Hz. Peygamberin yanına doğru geldi. Onun gelişini gören peygamber buyurdu ki: *«Bu adamı gönderdiklerine göre Kureyşliler sulh istiyorlar.»* Süheyl İbn Amr Resûlullah'ın yanına varınca konuştu. Uzun uzadıya anlattı. Sonra ikisi arasında meşhur Hudeybiye sulhu yapıldı. Bu sulhu yazıya dökeceklerdi. Bu anlaşmayı hoş karşılamayan Hz. Ömer, koşarak Ebu Bekir'in yanına vardı ve dedi ki: *«Ey Ebu Bekir! O Allah'ın elçisi değil mi?»* Hz. Ebu Bekir: *«Evet»* dedi. *«Biz de müslümanlar değil miyiz?»* Hz. Ebu Bekir yine: *«Evet»* de-

di. «Onlar müşrikler değiller mi?» Hz. Ebu bekir «Evet» deyince, Hz. Ömer: «Niye öyleyse dinimiz uğruna fedakârlıklarda bulunuyoruz?» dedi. Ebu Bekir bunun üzerine dedi ki: «Ey Ömer! Var yanına, şüphesiz ben şahadet ederim ki o Allah'ın Resûlüdür.» Hz. Ömer de: «Ben de şahadet ederim ki o Allah'ın Resûlüdür» diye sözleştiler. Sonra Hz. Peygamberin yanına gelerek dediler ki: «Ey Allah'ın Resûlü! Sen Allah'ın elçisi değil misin?» Hz. Peygamber: «Evet» deyince, onlar yine sordular. «Biz de müslümanlar değil miyiz?» Hz. Peygamber: «Evet» diye karşılık verdi. «Onlar müşrikler değiller mi?» Yine: «Evet» deyince: «Öyleyse dinimiz uğruna neden fedakârlıklarda bulunuyoruz?» dediler. Hz. Peygamber buyurdu ki: *«Ben Allah'ın kulu ve peygamberiyim. O'nun emrine muhalefet etmem. Ve eksik hiç bir şey yapmam»* buyurdu.

Bilâhare Hz. Peygamber, anlaşmayı kaleme alması için Ebu Talip oğlu Ali'yi çağırdı ve yazıya: «Bismillâhirrahmânirrahim» ile başlamasını söyledi. Bunun üzerine Süheyl dedi ki: «Ben onu kabul etmiyorum. Sadece «Senin adınla Allah'ım» diye yazarım. Resûlullah (s.a.v.) Hz. Ali'ye buyurdu ki: *«Senin adınla Allah'ım, diye yaz.»* Ve böylece yazdı. Sonra buyurdu. *«Yaz ki; bu, Allah elçisi Muhammed'in Amr oğlu Süheyl ile yaptığı barış muahedesidir.»* Bu sırada Süheyl: «Ben senin Allah elçisi olduğunu kabul etsem, zaten seninle çatışmam. Binaenaleyh öyle değil, babanın ve senin adını yazarım.» dedi. O zaman Hz. Peygamber buyurdu ki: *«Bu, Abdûllah oğlu Muhammed'in, Amr oğlu Süheyl ile yaptığı barış muahedesidir, diye yaz.»* On yıl boyunca kimseyle savaşmayacaklarına, herkesin birbirinden emin olacağına ve birbirlerine karşı kılıç çekmeyeceklerine dair anlaş-

mışlardır. Buna göre Muhammed'e iltica eden Kureyşlilerden birisi velisinin izni olmaksızın gitmişse o geri ailesine teslim edilir. Kureyşlilere Muhammed ile beraber olanlardan birisi gelecek olursa o geri verilmez. Artık aramızda bir saldırmazlık anlaşması vardır. Hiyanet ve hırsızlık yoktur. Kim Muhammed'in ahdi-ne ve akdine girmek isterse ona girer. Kim de Kureyşlilerle muahede ve anlaşma yaparsa o da onların safına girer. - Bu sırada Huzaa kabilesi ayağa kalkarak - «Biz Muhammed (s.a.v.)'le muahede içindeyiz» dediler. O sırada Bekir oğulları da kalkarak: «Biz de Kureyşlilerle muahede içindeyiz» dediler. Anlaşmaya göre Hz. Peygamberle, beraberindeki müslümanlar Kâbe'yi ziyaret edemeden Medine'ye geri dönecekler ve ancak bir yıl sonra silâhsız olarak gelip üç gün içinde umre yapabileceklerdi.

Hz. Peygamber Süheyl İbn Amr ile bu muahede-yi yazarken, önceden müslüman olan Süheyl'in oğlu Ebu Cendel gelerek elini kılıcına uzatmıştı. Hz. Peygamber ve ashabı gördüğü rüyaya binaen fethin muhakkak olacağından şüphe duymuyorlardı. Sulhtan ve peygamberin geri döneceğine dair yaptığı anlaşmadan ve diğer anlaşma maddelerinden ötürü müslümanlara bir sıkıntı gelmiş, kendilerinden geçecek derecede üzölmüşlerdi. Süheyl İbn Amr, Ebu Cendel'in geldiğini, yüzünün yara bere içerisinde bulunduğunu görünce, dedi ki: «Ya Muhammed, bu adam gelmezden evvel aramızda sözleşme tamamlanmıştır.» Hz. Peygamber buyurdu ki: «Evet.» Bunun üzerine Süheyl Ebu Cendel'i çekerek Kureyşlilerin yanına götürmek için çabalıyordu. O ise bağırarak diyordu ki: «Ey müslümanlar! Beni müşriklere geri mi veriyorsunuz? Beni dinimden döndürmelerine müsaade mi ediyorsunuz?» Bu durum müslümanların heyecanına da-

ha da artırdı. Resûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «*Ey Ebu Cendel! Sabret ve bekle. Muhakkak ki Allah sana ve seninle beraber olan güçsüzlere bir kurtuluş ve çıkış imkânı sağlayacaktır. Biz Kureyşlilerle müsalaha yaptık. Biz onlara, onlar da bize Allah adına söz verdik. Binaenaleyh biz ahdimizi bozmayız.*» İbn İshak diyor ki, Hz. Ömer hemen yerinden sıçrayarak Ebu Cendel'le birlikte yürümeye başladı ve dedi ki: «Sabret ya Ebu Cendel! Onlar müşriktirler ve onlardan birisinin kanı köpek kanı gibidir.»

Muahede metni yazılınca, müslümanlardan ve müşriklerden bazı kişiler de bu sulhnameye şahit olarak kaydedildiler. Bunlar Hz. Ebu Bekir, Ömer, Abdurrahman İbn Avf, Abdullah İbn Süheyl, Sa'd İbn Ebi Vakkas, Mahmud İbn Mesleme, Mükriş İbn Hafs (o gün henüz müşrik idi) Ali İbn Ebi Talip, bunlar arasındaydı. Muahedeyi Hz. Ali yazmıştı.

Zührî der ki: Sulh muahedesi yazılıp bitince Resûlullah (s.a.v.) ashabına buyurdu ki: «*Kalkın kurbanınızı kesin ve traş olun.*» Allah'a and olsun ki, hiç kimse kalkmadı. Peygamber üç kere tekrar etti. Kimsenin kalkmadığını görünce Hz. Peygamber Ümmü Seleme (r. anhâ)'nin yanına giderek onların yaptıklarını kendisine nakletti. Ümmü Seleme (r. anhâ) dedi ki: «Ey Allah'ın peygamberi! İstiyor musun böyle yapılmasını? Sen çık hiç kimseyle konuşmadan deveni kes. Berberini çağır seni traş etsin.» Bunun üzerine Hz. Peygamber çıktı ve kimseyle konuşmadan devesini kesti, berberini çağırdı ve traş oldu. Bunu gören ashab da kalkarak kurbanlarını kesip traş oldular. Birbirlerine üzüntüden öldüklerini söylediler.

Sonra Hz. Peygamber kabileyle birlikte döndü. Mekke ile Medine arasında bir yere gelindiğinde Feth Sûresi nâzil oldu.

İmam-ı Ahmed, ensardan Mecma İbn Harise'den rivayet eder. - Ki bu zat Kur'an okuyan «kurra»'dan birisiydi. - O der ki: «Biz Hudeybiye'de hazır bulunduk. Dönüşte bir de baktık ki, insanlar develeriyle geçip duruyorlar. Birbirimize sorarak nedir bu durum diye konuştuğumuzda, dediler ki: Resûlullah (s.a.v.)'a vahiy geldi. Herkesle birlikte çekine çekine biz de vardık. Bir de baktık ki Hz. Peygamber Küra el-Gamim denilen yerde bineğinin üzerinde bulunuyor. Hep etrafına toplandık. İşte o zaman: *«Ey Muhammed! Biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik»* (Fetih, 1) âyetini okudu. Ashaptan bir kişi dedi ki: «Ya Resûlallah, bu fetih midir gerçekten?» dedi. Hz. Peygamber buyurdu ki: *«Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki bu gerçekten fetihtir.»*

İmam-ı Ahmed de bir isnatla Ömer İbn Hattab'dan rivayet eder. Der ki: Biz bir seferde Hz. Peygamberle beraberdik. Üç kere ona sordum cevap vermedi. (İsnadı yapan zat diyor ki, ben Hz. Ömer'e, peygambere üç kere tekrar ederek ısrarda bulunmuşsun ya Ömer, diye söylediğimde Hz. Ömer buyurdu ki, bunun üzerine ben bineğime atlayarak yürüdüm. Ve hakkımda bir âyet nazil olmasından korktum.) Biraz sonra birisinin Ömer diye seslendiğini işittim. Döndüğümde hakkımda birşey inmiş olmasından şüphe ediyordum. O zaman Hz. Peygamber buyurdu ki: *«Biraz önce bana bir sûre nâzil oldu ki dünyadan ve dünyadakilerden daha iyi.»* Bu hadisi Buhâri, Tirmizi ve Nesei İmam-ı Mâlik tarikiyle rivayet ederler.

İşte Fetih Sûresi'nin indiği hava ve işte Resûlullah (s.a.v.)'ın ruhen Rabbinin ilhamlarına güvenerek, bu ulvî, bu doğru ilhamın gösterdiği yollardan başka bütün yollardan uzaklaşan, her adımında bu işaretten ilhamını alan, her hareketinde kendisini bu ilha-

ma göre ayarlayan, ister müşriklerden gelsin, ister henüz yeni müslüman olmuş ve ruhlarında İslâm'ın güveni yer etmemiş olan ashabından gelsin, hiçbir engelden çekinmeyen, müşriklerin hücumundan korkmayan güvenin belirdiği genel hava... Bilâhare Allah Teâlâ onların kalplerine sükûnet vermiş, onlar da İslâm'ı kabul etmenin samimi derinliği ve halisane neşvesi içerisinde başından beri aynı durumda olan kardeşlerinin durumuna getirmiştir. Ruhunda bir saniye bile Resûlullah'ın doğrudan doğruya ruhuna bağlanan iç alâkayı ve rabıtayı yitirmeyen ve her zaman ona güvenen, samimiyetle bağlanan sıddıklar sıddığı Hz. Ebu Bekir'in durumuna gelmeye başlamışlardı.

Bunun için zaten sûre-i celîlenin giriş kısmı Resûlullah (s.a.v.)'a müjde ile başlıyor. Bu müjde karşısında o yüce peygamberin gönlü derinden derine sevinçle doluyor.

«Ey Muhammed! Biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik.

Allah, bu fethi sana, geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak, üzerine olan nimetini tamamlamak, seni dosdoğru bir yola iletmek ve seni şanlı bir zaferle muzaffer kılmak için ihsan etti.» (Fetih, 1-3)

Ve sana şerefli bir zaferle yardım eder.

Ayrıca sûrenin giriş kısmında yine Allah'ın huzur lutfetmesindeki ihsanı, daha önce onların imanını bildiğini açıklaması, sevap ve mağfiretle müjdelmesi, gökten Allah'ın askerleriyle kendilerine yardım edeceğini bildirmesi de yer alıyordu:

«İmanlarına iman katmak için mü'minlerin kalplerine huzur ve sükûnet indiren O'dur. Göklerin ve yerin askerleri Allah'ındır. Allah, «Alim'dir, Hakim'dir» her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Allah, bu fethi sana, iman eden erkeklerle kadınları, içinde ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetlere koymak ve yaptıkları kötülükleri silmek için ihsan etti. İşte bu, Allah nezdinde büyük bir kurtuluştur.

Ayrıca Allah bu fethi sana, Allah hakkında kötü zanda bulunan münafık erkeklerle münafık kadınları, müşrik erkeklerle müşrik kadınları azaba uğratmak için ihsan etti. Onların mü'minler hakkında temenni ettikleri kötülükler kendi başlarına gelsin! Allah, onlara gazap etmiş, lânetlemiş ve onlara cehennemi hazırlamıştır. O ne kötü varacak bir yerdir.» (Fetih, 4 - 6)

Böylece erkek ve kadın münafıklarla erkek ve kadın müşriklere hazırladığı azap ve gazabını da dile getirmiş oluyor.

Sonra Resûlullah'a biat etmeye çağırıyor ve ona biatın Allah'a biat olacağını beyan ediyor. Böylece mü'min gönülleri bu yolla doğrudan doğruya Rablerine bağlıyor.

«Ey Muhammed! Biz seni, bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik.

Böylece ey insanlar! Siz de, Allah ve Resûlüne iman edersiniz, Allah'ın dinine yardımda bulunasınız, O'na tazim edersiniz ve O'nu lâyık olmadığı şeylerden sabah-akşam tenzih edersiniz.

Ey Muhammed! Şüphesiz ki, sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın kudreti, onların kuvvetinin üstündedir. Kim ahdini bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah'a olan ahdini yerine getirirse, Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.» (Fetih, 8 - 10)

Söz konusu peygambere biat etmek veya biat et-

memek hususuna gelmişken ve mü'minlerin durumu Hudeybiye'deki tutumları ile alâkah açıklamalar tamamlanmamışken âyet-i kerime, peygamberle birlikte savaşa çıkmayan bedevilere yöneliyor. Onların mazetlerini açıklıyor, zihinlerinden geçen, Allah'a karşı besledikleri kötü zanlarını ortaya döküyor. Resûlullah'a ve beraberindekilere kötü hisler besleyenleri açıklıyor. Resûlullah (s.a.v.)'a da gelecekte onlara karşı nasıl bir tutum takip etmesi gerektiğini öğretiyor. Bütün bunlar, müslümanların güçlülüğüne, örneklerin zaafına işaret eden bir üslup içerisinde anlatılıyor. Ayrıca yakında ganimetlerin ve fetihlerin geleceğine ve o zaman bu savaşa katılmayan dönemlerin fetihler ve ganimetler karşısında ağızlarından salyalar akacağına işaret ediliyor:

«Savaşa katılmayan bazı bedeviler sana: «Savaşa katılmaktan bizi, mallarımız ve ailelerimiz alıkoydu. Allah'tan bizim bağışlanmamızı dile» diyeceklerdir. Onlar dilleriyle kalplerinde bulunmayan şeyi söylerler. Sen onlara şöyle de: «Allah size bir zarar veya fayda vermek isterse, Allah'a karşı size kim ne yapabilecektir. Doğrusu Allah, yaptığınız her şeyden haberdardır.»

Daha doğrusu siz peygamber ve mü'minlerin bir daha ebediyen ailelerine dönmeyeceklerini sanmıştınız. Bu düşünce kalbinize güzel gösterilmişti. Kötü zanda bulunmuştunuz. Bu yüzden siz, helâk edilmeye lâyık bir kavim oldunuz.

Kim Allah'a ve Resûlüne iman etmezse, şüphesiz ki, Biz, kâfirler için alev alev yanan bir cehennem hazırladık.

Göklerin ve yerin «mülkü» sadece Allah'ındır. O, dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah, «Ga-

für'dur, Rahim'dir» çok affeden ve çok merhamet edendir.

Siz ganimetleri almaya gittiğiniz vakit, savaşa katılmayıp geride kalanlar: "Bırakın da biz de size tâbi olalım" diyeceklerdir. Onlar bu sözleriyle Allah'ın kelâmını değiştirmek isterler. Ey Muhammed! Sen onlara: "Elbette bize tâbi olamayacaksınız. Çünkü Allah, daha önce sizin için böyle buyurmuştur" de. Bunun üzerine onlar da: "Hayır, siz bizi çekemiyorsunuz" diyeceklerdir. Doğrusu onlar, pek az anlarlar.

Ey Muhammed! Savaşa katılmayıp geride kalan bedevilere sen şöyle de: "Yakında güçlü kuvvetli bir kavimle savaşa çağrılacaksınız. Onlarla ya savaşıacaksınız veya müslüman olacaklar. Eğer bu davete uyarsanız Allah, size güzel bir mükâfat verecektir. Eğer daha önce yüz çevirdiğiniz gibi gene de yüz çevirecek olursanız sizi can yakıcı ağır bir azapla cezalandıracaktır."» (Fetih, 11 - 16)

Yeri gelmişken savaşa katılmamış olan özür sahiplerinin durumunu da açıklıyor. Acizlikleri ve özürleri yüzünden savaştan affedilenleri de beyan ediyor:

«Savaşa katılmayıp geride kalan köre bir günah yoktur. Topala da bir günah yoktur. Hastaya da bir günah yoktur. Kim Allah'a ve Resûlüne itaat ederse, Allah onu, altından ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de yüz çevirirse, Allah onu, can yakıcı bir azaba çarptırır.» (Fetih, 17)

Bu kısa temaslardan sonra sürenin akışı mü'minlerden söz etmeye başlıyor. Onların tutumlarından, zihinlerinden geçen duygulardan bahsediyor ki, bütün bu bahsedişler memnuniyet dolu, aydınlık dolu, ikram dolu ve ferahlık dolu, hepsi de bu güçlü ruhlarla kendilerini Allah yoluna adayan fedakâr insanla-

ra müjdelerle dolu. Bu ifadelerde insanlığın bu seçkin zümresi hakkında celâl sahibi Allah'ın tecellileri göze çarpıyor. Hoşnutluğu, müjdesi, nimeti ve sebatı ile tecellisi beliriyor. Teker teker ve şahıs şahıs kendilerinden mü'min olduğunu ve «Ağacın altında» pâygambere biat ederken bizzat kendi Zât-ı Bârisinin de orada hazır bulunduğunu ve onların ruhlarında yer eden duygulara muttali bulunduğunu belirtiyor. Onların kendisinin lütfundan, kendisinin de onlardan memnun olduğunu ve ileride mutlak zaferler, ganimetler ve fetihler müyesser kılacağını beyan ediyor. Ve bütün bunları da bir varlık kanununa bağlıyor. Bu kanuna bütün kâinat ve varlıklar şahit bulunuyorlar. Ve bu eşsiz hâdiseyi kâinattaki bütün bu güçler tescil ediyorlar:

«Şüphesiz Allah, o ağacın altında, sana biat eden mü'minlerden razı oldu. Kalplerinde olanı bildi ve onlara huzur ve sükûnet bahşetti. Onları yakın bir fetih ve elde edecekleri büyük ganimetlerle mükâfatlandırdı. Allah, «Aziz'dir, Hakim'dir» her şeye galiptir. Hüküm ve hikmet sahibidir.

Allah, size elde edeceğiniz birçok ganimetler vadedmiştir. Mü'minlere bir delil olsun, sizi de doğru yola sevketsin diye, bu ganimetleri hemen vermiş ve insanların elini sizden çekirmiştir.

Ayrıca, henüz gücünüzün yetmediği, fakat Allah'ın ilmi ile kuşattığı başka ganimetler de vardır. Allah, her şeye kadirdir.

Eğer kâfirler sizinle savaşacak olsalar, arkalarını dönüp kaçarlardı. Sonra da ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirler.

Allah'ın ötedenberi devam edegelen kanunu budur. Allah'ın kanununda hiç bir değişiklik bulamazsın.» (Fetih, 18 - 23)

Bu arada onlara metanet vererek kendilerine işkence yapmak isteyen düşman guruplarını yakalayacağını, mü'minleri Mescid-i Haram'dan kovan, kurbanların mahalline ulaşmasına engel olan düşmanlarını ezeceğini belirtiyor. Kendilerine lütufkârane davranarak bu yıl Mescid-i Haram'dan men olunuşlarındaki hikmeti açıklıyor. Bildiği bir maksada mebni olarak kalplerine sükûnet verdiğini belirtiyor. O'nun bildiği bu emir kendilerinin gördüklerinden çok farklıdır. Ki bu emir Mekke'nin fethi ile birlikte din-i mübin-i İslâm'ın, Allah'ın emri ve tedbiriyle bütün dinlere hâkim oluşudur:

«Sizi, onlara muzaffer kıldıktan sonra Mekke'nin göbeğinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çektiren Allah'tır. Allah, yaptıklarınızı çok iyi görür.

Onlar, inkâr edenler, sizi Mescid-i Haram'ı ziyaretten ve beraberinizde kurbana tahsis ettiğiniz hayvanları yerine kavuşmaktan alıkoyanlardır. Eğer o kâfirler arasında bilmediğiniz mü'min erkekler ve mü'min kadınlar bulunup da farkında olmayarak onları tepeleyip vebal altında kalma ihtimaliniz olmasaydı, savaşmanıza izin verirdik. Bütün bu nimetleri Allah size, dilediklerini rahmetine kavuşturmak için vermiştir. Eğer mü'minlerle kâfirler birbirlerinden seçilip ayrılmış olsalardı, elbette kâfirleri can yakıcı bir azaba uğrattırdık.

İnkâr edenler, kalplerine taassubu, o cahiliye taassubunu yerleştirirken, Allah da peygamberinin ve mü'minlerin kalplerine huzur ve sükûnet indirdi. Onları takvayı gerektiren sözden ayırmadı. Onlar ise, buna hakkıyla lâyık ve ehil kimselerdi. Allah, her şeyi çok iyi bilir.

Şüphesiz ki Allah, peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Ey mü'minler! Elbetteki sizler, Allah dilerse güven içinde saçlarınızı traş etmiş veya kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediklerinizi bildi ve Mescid-i Haram'a girmeden önce yakın bir fetih ihsan etti.

Dinini bütün dinlerden üstün kılmak için peygamberini hidayet ve hak bir din ile gönderen O'dur. Şahit olarak Allah yeter.» (Fetih, 24 - 28)

Sûre-i celile insanlar arasından seçilmiş o seçkin kitlenin eşsiz hususiyetlerini yüce ve nurlu vasıflarını anlatıyor, Tevrat'ta ve İncil'de onlardan imrenilerek söz edildiğini belirterek son buluyor. Bu arada Allah'ın mağfiret konusundaki yüce vaadi ve mükâfatı dile getiriliyor:

«Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onun yanında bulunan mü'minler kâfirlere karşı çok sert, kendi aralarında son derece merhametlidirler. Onların rükû ve secde ettiklerini görürsün. Onlar Allah'ın lütuf ve rızasını dilerler. Onların yüzlerinde secde izleri vardır. İşte bu onların Tevrat'ta anlatılan vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, derken kuvvetlenmiş, kalınlaşmış, sapı üzerine dosdoğru dikilmiş bir ekine benzerler ki, bu çiftçilerin hoşuna gider. İşte Allah, kâfirleri öfkeliendirmek için, mü'minleri böyle çoğaltıp geliştirir. Allah, onlardan iman edenlere, iman edip de salih amel işleyenlere mağfiret ve büyük bir mükâfat vaadettir.» (Fetih, 29)

Ve böylece sûrenin âyetleri apaçık bir şekilde gözler önüne serilmiş oluyor. İnsan onun indirdiği hava içerisinde yaşıyor. Kur'an'a has üslup özelliği içinde en güçlü tasvirlerle tasavvur etmeye çalışıyor. Kur'an-ı

Kerim hâdiselerin sıra ve ardarda gelişinde bir fası-
la bırakmadığı gibi vakıaları yönetici ve terbiye edi-
ci işaretler halinde gözler önüne seriyor. Münferit hâ-
diseyi evrensel kaidelere bağlıyor. Özel durumları kâ-
inattaki umumî prensiplere hamlediyor. Ruhlara ve
kalplere o fevkalâde ve eşsiz metoduyla hitap ediyor.

PEYGAMBERİN RÜYASI HAKTIR

Daha önce peygamberin gördüğü rüya üzerine sevinip birbirine müjde vererek savaşa çıkan birtakım mü'minlerin Mescid-i Haram'a sokulmamak ve o yıl bahis konusu olan rüyanın tahakkuk etmemesi gibi hususların onları dehşete düşürdüğünü ve üzüntüye gark ettiğini görmüştük. Burada ise Allah, peygamberin gördüğü rüyanın doğruluğunu bir kere daha teyid ediyor. Bu rüyanın muhakkak çıkacağını ve onun da ötesinde Mescid-i Haram'a girmekten çok daha büyük hususların gerçekleşmesine sebep olacağını beyan ediyor :

«Şüphesiz ki Allah, peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Ey mü'minler! Elbetteki sizler, Allah dilerse güven içinde saçlarınızı traş etmiş veya kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediklerinizi bildi ve Mescid-i Haram'a girmeden önce yakın bir fetih ihsan etti.

Dinini bütün dinlerden üstün kılmak için peygamberini hidayet ve hak bir din ile gönderen O'dur. Şahit olarak Allah yeter.» (Fetih, 27 - 28)

İmdi birinci müjde Resûlullah'ın rüyasının doğru çıkması ve Mescid-i Haram'a emin olarak girmeleri, hiç çekinmeden hac ve umre vazifesini yerine getirdikten sonra traş olmaları müjdesi bir yıl sonra tahakkuk etmiş ve Hudeybiye Müsalâhası'ndan iki yıl sonra da çok daha büyük müjdelere medar olan Mekke'nin fethi ve Allah'ın dininin Arabistan'a hâkimiyeti hâdisesi gerçekleşmiştir.

Ne var ki Allah Teâlâ mü'minleri iman edebiyale edeplendirerek buyuruyor ki: «... *Allah dilerse... Mescid-i Haram'a gireceksiniz...*» Şu halde Mescid-i Haram'a giriş muhakkaktır. Çünkü Allah bunu bildirmektedir. Fakat ilâhî meşiyetin müslümanların ruhunda hiçbir kayda bağlı bulunmadan bütün enginliği ile yer etmesini istiyor. Ve bu hakikatin müslüman kalplere girerek İslâm düşüncesinin ana kaidelelerinden birisi olmasını istiyor. Bunun için Kur'an bu hakikat üzerine eğilip istisnaları belirli yerlerde zikrederek gerçeği olduğu gibi ortaya koyuyor. Allah'ın vaadinin zikredildiği hallerde bile bu gerçek gözden uzak tutulmuyor. Halbuki Allah'ın vaadi katiyen gecikmez. Ama ilâhî meşiyetin vaade taallûku her zaman için hududsuzdur. Ve mü'minin Allah'a karşı takınması gereken tavır budur. Ve bu edep vicdanın derinliklerinde, ruhun enginliklerinde gereken yerini almalıdır.

Şimdi tekrar bu vaadin tahakkuk ediş hikâyesine dönüyoruz. Rivayetler naklederler ki, hicretin yedinci yılı yâni Hudeybiye barışının yapıldığı yılın ertesi sene Zilkade ayında Resûlullah (s.a.v.) Hudeybiye'ye katılanlarla birlikte umre yapmak üzere Mekke'ye hareket etti. Zülhuleyfe denilen yerde ihrama girdi ve bir önceki yıl ihrama girip kurbanları gön-

derdiği gibi bu yıl da kurbanları gönderdi. Ashabı ile birlikte telbiye ederek yürüdü. Zahrân geçidine yakın bir yere gelince öncü olarak, Muhammed İbn Mesleme'yi atlı ve silâhlı halde yolladı. Onu gören müşrikler çok korktular ve Hz. Peygamber'in aralarındaki anlaşmayı bozup on yıl savaşmama maddesini ihlâl ederek kendilerine harp açtığını sandılar. Ve hemen varıp Mekkelilere haber verdiler. Hz. Peygamber Zahrân geçidine inip konakladığında oradan Harem-i Şerifi gözetliyordu. Okları mızrakları ve silâhları Yacûc denilen vadiye gönderdi. Vekke'ye müşriklerle anlaştığı şekilde kılıçları kınında olarak girdi. Daha yol da iken Kureyşliler Mükriiz İbn Havs'ı kendisine göndererek dediler ki: «Ya Muhammed! Senin ahdini bozduğunu bilmezdik.» Resûlullah: «*O da neden?*» diye sorunca, dediler ki: «Sen bize silâhın ve oklarınla geldin.» Bunun üzerine Hz. Peygamber buyurdu ki: «*Böyle bir şey yok. Biz onları Yacûc vadisine yolladık.*» Bunu duyan Mükriiz: «Biz seni hep ahde vefa eden iyi birisi olarak tanıdık» dedi. Mekke'li kâfirlerin ele başları Resûlullah'ı ve ashabını görmemek için kinlerinden ve nefretlerinden Mekke'nin dışına çıkmışlardı. Geriye kalan Mekke'li erkekler, kadınlar ve çocuklar yollara ve damların üzerine çıkarak Hz. Peygamberi ve ashabını seyrediyorlardı. Hz. Peygamber ashabı ile birlikte telbiye ederek Mekke'ye girdi. Kurbanlar daha önce Zitüva denilen yere gönderilmişti. Resûlullah Hudeybiye Anlaşması'nın yapıldığı gün bindiği Kusva adlı devesine binmişti. Ensardan Abdullah İbn Revaha da Resûlullah'ın devesinin dizgini tutuyordu.

Ve işte böylece Resûlullah'ın gördüğü rüya doğru çıkmış ve Allah'ın vaadi gerçekleşmişti. Ve ertesi yıl da Mekke fethedilerek Allah Teâlâ'nın dini önce ora-

ya sonra da bütün yarımada ya hâkim olmuş ve niha-
yet şu son müjdesi ve vaadi tahakkuk etmişti:

*«Dinini bütün dinlerden üstün kılmak için pey-
gamberini hidayet ve hak bir din ile gönderen O'dur.
Şahit olarak Allah yeter.»*

Gerçekten de Allah dinini yalnız Arap yarımada-
sına değil daha yarım yüzyıllık bir zaman geçmeden
bütün yeryüzünün mamur bölgelerine hâkim kılmış-
tı. İran İmparatorluğu'nun hepsini, Bizans İmpara-
torluğu'nun büyük bir kısmını müslümanlar fethet-
mişler, Hindistan'da, Çin'de, Güney Asya'da, Malez-
ya'da, Doğu Hint adalarında Endonezya'da müslü-
manlığı hâkim kılmışlardı. Ve milâdın altıncı yüzyı-
lının sonlarıyla yedinci yüzyılın ortalarına doğru yer-
yüzünün en önemli gelişmiş bölgeleri buralardı.

Ve halen de hak dini bütün dinlere üstündür. Ve
üstünlüğünü devam ettirmektedir. Hattâ fethettiği
topraklardan büyük bir bölümünün kaybedilmesinden
Avrupa'da ve Akdeniz adalarında siyasi hâkimiyetini
bütünüyle yitirmesinden ve doğuda batıda beliren
kuvvetlere kıyasla müslümanların yeryüzünde kuv-
vetlerini yitirmelerinden sonra yine de hak dini bü-
tün dinlerden üstündür.

Evet bir din olarak hak din bütün öteki dinlerden
üstündür. Hem bizzat kuvvetlidir, hem de özü iti-
barıyla kuvvetlidir. Silâhsız olarak ilerler, kimsenin
savunmasına muhtaç olmadan kendisini savunur.
Çünkü onun özü fitrâtın doğrultusunda ve temel var-
lık prensiplerinin istikametindedir. Çünkü o medeni-
yet ve gelişmenin, mağarada yaşayan, kulübelerde o-
turan insanlardan tutun da gökdelenlerde yaşayan
insanların ve değişik toplumların ihtiyaçlarını kısa-

cası aklın ve ruhun ihtiyaçlarını en sade ve en köklü şekilde karşılar. Müslümanlıktan başka bir dine mensup olan kişi İslâm'a taassup ve heveskârlıktan arınmış bir nazarla baktığı zaman bu dinin doğruluğunu, gizli kuvvetini görür ve anlar.

MEKKE'NİN FETHİ

Mekke'nin fethi, şüphesiz ki İslâm tarihinin en önemli hâdisesidir. Bu büyük fetih, artık İslâm'ın yeryüzüne hâkim olması için dikilmiş bir burç, bir kale demektir. Bu ulu fetih; İslâm dâvetinin önce Arabistan yarımadasına, sonra da bütün cihana yayılmasının bir başlangıç noktası olacaktı. Nitekim öyle de oldu. Önce Arabistan'daki küfür ve şirkin beli kırıldı ve arkasından dünya hâkimiyetinin ufukları görünmeye başladı.

Ne var ki fetih olayı ile birlikte, İslâm dâveti de artık kemâle ermiş oluyordu. Âlemlerin Efendisi Muhammed Mustafa (s.a.v.)'nin da bu dünyadaki görevi artık son aşamalarına doğru yaklaşıyordu.

Mekke'nin fethi, bir büyük savaş olmanın ötesinde İslâm fetihlerinin de her bakımdan örneğini teşkil ediyordu. İslâm fetih ideolojisinin temelleri ve İslâm harp kanunlarının ana ilkeleri bu büyük fetih ile tespit edilmişti. Seyyid Kutub bu konuları aşağıdaki şekilde tahlil etmektedir:

«Ey Muhammed! Biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik.

Allah, bu fethi sana, geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak, üzerine olan nimetini tamamlamak, seni dosdoğru bir yola iletmek ve seni şanlı bir zaferle muzaffer kılmak için ihsan etti.» (Fetih, 1 - 3)

Fetih Süresi, Hz. Peygambere feth-i mübîni müjdeleyen bir ilâhi feyizle başlıyor. Yaygın bir mağfi-reti haber veriyor. Bütün bir nimeti bildiriyor. Değişmez bir hidayeti ve şerefli bir zaferi vaad ediyor. Bütün bunlar Allah'ın ilham ve tevcihatına tam olarak güvenmenin mükâfatıdır. İma ve işaretlerine gönülden teslim olmanın karşılığıdır. Her türlü şahsi isteklerden mutlak mânada sıyrılıp, şefkatli bir kucağın engin muhafazasına sığınmanın ifadesidir. Hz. Peygamber bir rüya görüyor ve onun doğrultusunda yürüyor. Devesi çöküyor herkes bağışmaya başlıyor, «Kusva çöktü» diye. Ama O: «Hayır o çökmedi. Bu onun âdeti değildir. Yalnız Mekke'yi fil ordusundan alıkoyan bir kuvvet onu durdurmuştur. Kureyşliler bugün benden akrabalık bağına saygı göstermemi isteyecek olurlarsa mutlaka onlara istediklerini veririm» diyor. Dini hamiyetinden öfkeyle coşan Hattab oğlu Ömer: «Dinimiz için neden fedakârlıkta bulunalım?» diye sorduğunda, şu cevabı veriyor: «Ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm. O'nun emrine katiiyen muhalefet etmem ve hiçbir emrini bırakmam...» Hz. Osman'ın öldürüldüğü şayiası karşısında ise: «Onlardan intikam alıncaya kadar vazgeçmeyiz» diye buyuruyor. Ve yapılan bu hoşnutluk biatı, o biatı edenlere hayır ve mutluluk getiriyor.

Doğrusu bu, Hudeybiye anlaşmasının ortaya çıkardığı büyük fethin yanı sıra, önemli bir fûtuhat idi. Bu fethin peşinden de çeşitli şekillerde fetihler vuku bulacaktı.

Bir kere İslâm davetinin bir açılışıydı bu. Zühri der ki: Bundan evvel İslâm fütuhâtı böyle fetihler görmemişti. Hudeybiye anlaşması yapıp harp tehlikesi ortadan kalkınca birbiriyle karşılaşan herkes emniyet içerisinde konuşup tartışma imkânı buldu. Her kime İslâmiyet anlatılırdıysa o İslâm'a girdi. Hudeybiye anlaşmasıyla Mekke'nin fethi arasındaki iki yıl boyunca Hudeybiye'den önce müslüman olanların iki misli insan İslâm'a girmiştir.

İbn Hişam der ki: Zühri'nin söylediklerine delil olarak diyebiliriz ki, Hz. Peygamber Hudeybiye'ye gittiğinde beraberinde bindört yüz kişi vardı. Ama Mekke fethine gittiğinde (ki, bundan iki yıl sonradır) onbinlerce kişiyle gitmiştir.

Müslüman olanlar arasında Halid bin Velid ve Amr bin Âs gibi kişiler de bulunuyordu. Toprak bakımından da büyük fetihler gerçekleşmişti. Müslümanlar Kureyş tehlikesinden kurtuldukları için Hz. Peygamber Beni Kaynuka, Beni Nadr, Beni Kureyza yahudilerinden kurtulduktan sonra yarımadada bulunan yahudi tehlikesinden bütünüyle kurtulmak istemiş idi. Çünkü yahudi, Şam yolunu tehdit altında bulunduran Hayber kalesinde çok kuvvetli yığınak yapmıştı. İşte Allah Hayber fethini müslümanlara kolaylaştırarak büyük ganimetler elde etmelerini sağlamış ve Resûlullah bu ganimetleri yalnızca Hayber Savaşı'na katılanlara dağıtmıştır.

Öte yandan Medine'deki müslümanlarla Mekke'deki Kureyşliler ve çevredeki diğer müşrikler arasında da büyük fütuhât vuku bulmuştu. Muhammed İzzet Derveze «Kur'ân-ı Kerim'den Alınan Tasvirlerle Peygamberin Hayatı» adlı eserinde bu konuyu gerçekten güzel ifade ediyor.

«Şüphesiz ki Kur'an'ın büyük fetih olarak nitelendirdiği Hudeybiye Musalâhası bu vasfa tam olarak lâyıktır. Hattâ bu musalâhayı peygamberin hayatında ve İslâm tarihinde vuku bulan en büyük hâdiselerden birisi olarak kabul etmek gerekir. Çünkü Kureysliler bu anlaşmayla Hz. Peygamberi ve İslâm'ın varlığını tanımışlar, kuvvet ve azametini kabul etmişler, peygamberi ve müslümanları kendilerine denk olarak değerlendirmişlerdir. Bir yılda iki kere Medine'ye hücum etmeleri ve bu ziyaretten bir yıl evvel büyük bir kütle halinde savaşmış olmaları müslümanların ruhunda, azlıklarından ve güçsüzlüklerinden ötürü büyük korku ve sarsıntılara sebep olmuştu. Bu durum Kureyslilerin liderliğini ve önderliğini kabul eden civardaki Arap kabileler üzerinde de büyük etkiler yapmıştı. Ve onlar Kureyslilerin inkârcı tutumlarının etkisi altında kalıyorlardı.

Bedevilerin; müslümanların ve Hz. Peygamberin bu seyahatten salim olarak döneceklerine dair şüphe içerisinde bulunmaları ve münafıkların çok kötü tahminler yapmış olmaları düşünüldüğü takdirde Hudeybiye Musalâhası'ndaki fütuhatın önemi ve değeri daha belirgin şekliyle ortaya çıkmış olur.»

Biz dönüyor ve tekrar ifade ediyoruz ki, bütün bunların yanı sıra başka fütuhatlar da olmuş, Kur'an'ın belirttiği gibi mü'minlerin ruhlarında ve gönüllerinde büyük fetihler gerçekleşmiştir. Nitekim bu fetihleri, Fetih Süresi'nin sonunda:

«Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onun yanında bulunan mü'minler kâfirlere karşı çok sert, kendi aralarında son derece merhametlidirler...» âyet-i celîlesi bütün yüceliği ve aydınlığıyla gözler önüne sermiştir. Şu halde bu fethin İslâm dâvası tarihinde kendine

göre bir ifadesi ve tarihi etkisi vardır. Bir kere bu sürenin inmesiyle Hz. Peygamber sevinç ve neşe ile dolmuş, mü'minlere ve kendisine inen bu Rabbani feyzin büyüklüğü karşısında kalbi sürura gark olmuştu. Bir yandan feth-i mübine sevinirken diğer yandan umumî mağfirete, tam nimete ve dosdoğru Allah'ın yolunda yürümenin neşesine ermiş, aziz ve şerefli fethin müjdesiyle şeref bulmuştur. Allah'ın mü'minlerden razı olarak onları bu güzel ifadelerle tavsif etmesinden mütehassis olmuştur. Nitekim bir rivayete göre: *«Biraz önce bana öyle bir süre indi ki, o benim için dünyadan ve dünyadakilerden çok daha sevimlidir.»* Bir başka rivayete göre de: *«Bu gece bana öyle bir süre indi ki, o benim için üzerine güneş doğan her şeyden daha sevimlidir.»* diyerek engin ruhundaki şükür ve hamd etme duygusunu Rabbine karşı ifade etmiştir. Şükürle dolup taşmış ve Hz. Aişe'nin anlattığına göre ayağı kabarıncaya kadar namaz kılmuş, uzun süre ibadet etmiş, bunu gören Hz. Aişe: «Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı halde böyle mi yapıyorsun» deyince: *«Ey Aişe! Şükreden bir kul olmayayım mı?»* diye karşılık vermiştir (1).

İslâm fütuhâtı hep bu stratejiyi takip etti. «İslâm diyarı»na yakın olanlarla karşılaştı önce. Sonra merhale merhale dışa doğru yayıldı. Arap yarımadası İslâm topraklarına katıldı. Mekke'nin fethinden sonra korku unsuru teşkil etmeyecek derecede dağınık bir gayri müslimler gurubu kalmıştı. Onlar da İslâm'a girince, Bizansa doğru açılmalar başladı. İşte Tebük seferi bu dışa uzanışın ifadesiydi. Sonra İslâm orduları Bizans ve İran sınırlarına açılmaya devam etti.

(1) Bu hadisi, Müslim, Abdullah bin Vehb'den rivayet etmiştir.

ler. Gerilerinde hiç bir boş nokta bırakmadılar. İslâm ülkesi bir bütün halinde birleştirildi, hudutlar birbirine eklendi. Kısa zamanda İslâm ülkesi her yandan parıldayan, birbirine tutkun, uyanık bir kitle haline geldi... Bu, İslâm'ın altın devriydi. Daha sonra, yapmacık hudutlar koyup aileler saltatanıtı ve ırklar hakimiyetini İslâm'a sokanlar oldu. İslâm'ı bölenlerin bu metodu, bu dinin düşmanlarının takip ettikleri bir taktiktir. Ve hâlâ bütün güçleriyle aynı taktiği uygulamaya çalışmaktadırlar. İslâm âleminde yaşayan müslüman milletler, aralarındaki renk, cins, dil, ırk ayrılıklarına rağmen tek vücut gibi önce dinlerine, sonra birbirlerine sarılmadıkları takdirde, güçsüz kalıp parçalanmaya mahkûm olacaklardır.

Bu konuda bir kere daha Allah Teâlâ'nın şu mübarek kelâmına muhatap oluyoruz:

«Ey mü'minler! Çevrenizde bulunan kâfirlerle savaşın. Sizi sert ve kuvvetli bulsunlar. İyi bilin ki, Allah kendisinden korkanların yanındadır.» (Tevbe, 123)

Kâfirlerden müslümanlara yakın olanlarla savaşmak emriyle karşılaşıyoruz burada. Müslümanlara tecavüz edip etmemeleri, İslâm diyarına saldırıp saldırmamaları bahis konusu edilmiyor. Ayrıca biliyoruz ki, bu emir en son gelen hükümdür.

Ancak, savaşmayı hak etmemiş olanlara da savaş açılmaz. Herkesce malûmdur ki İslâm:

«Dinde zorlama yoktur. Artık Hak bâtıldan seçilip belli olmuştur...» (Bakara, 256) fermanına ve düsturuna dayanır... Öyleyse neden eline kılıç alarak savaşa çıkmıştır?... Neden öyleyse:

«... Allah, cihad eden mü'minlerin canlarını ve

mallarını cennet karşılığında satın almıştır... (Tevbe, 111)... Neden öyleyse:

“... Çünkü onlar, Allah yolunda savaşırlar. Öldürürler ve öldürülürler...” (Tevbe, 111) buyurulmuştur?...

Gerçek odur ki, İslâm, inançlara baskı yapmak ve zorla İslâm'ı kabul ettirmek için cihad hareketine girişmez... İnançlara baskı yapmanın tam aksine yeryüzünde inanç hürriyetini garanti altına almak için cihada girişir. Çünkü İslâm, yeryüzünde insanın hürriyet fermanını ilân etmek, kulları kullara kul olaktan kurtarmak gibi ulvî bir hedef için cihad eder... Kulların kullara kulluğu esasına dayanan sistemlere devamlı karşı koyar. O sistemler ki, birtakım kuvvet mekanizmalarını kullanmak suretiyle, insanların karışısına, istediği inancı seçme konusunda bir engel dikişebilir, İslâm çağrısına uymak isteyenlere mani olabilir, muhtelif engelleme yollarına başvurarak dileyenin dilediği inanca bağlanmasını önleyebilir. İşte en çirkin ve iğrenç şekliyle inanç hürriyetini zedeleyen ve ayaklar altına alan bu anlayıştır... Bu noktada İslâm, eline kılıcı alır, o sistemleri koruyan ve savunan güçleri dağıtır... Ve sonra insanları kendi hallerine bırakır. Diledikleri inancı seçmeleri hususunda tam bir hürriyet verir. İsterlerse müslüman olurlar ve müslümanların istifade ettikleri bütün haklardan istifade ederler. Müslümanların mükellef oldukları bütün vecibeleri yerine getirirler. Ve kendilerinden önce müslüman olmuş bulunanların din kardeşleri olarak İslâm saflarında yerlerini alırlar... İsterlerse, kendi eski inançlarına bağlı kalırlar ve müslüman devlete «cizye» öderler. İslâm devletinin hakimiyetine teslim olduklarını ilân etmek için cizyeyi kabulle-

nirler. Onların da zayıfları, yaşlıları ve âcizleri tıpkı müslümanlar gibi faydalanırlar...

İslâm hiç bir zaman, hiç bir ferdi inancını değiştirmeye zorlamamıştır. Hele hristiyanların tarih boyunca yaptıkları gibi milletleri bütünüyle dinlerini değiştirmeye zorlayarak, değiştirmedikleri takdirde vurup kırıp öldürmemiştir. Avrupalıların eski çağlarda Endülüs'te, yeni çağlarda Zengibar'da yaptıkları gibi bir milletin bütünüyle inancını değiştirmesi pahasına mahvedilmesine müsaade etmemiştir. Avrupalıların yaptığı bu vahşet yalnız din değiştirip hristiyan olmaya zorlamakla da kalmamış, sırf müslüman oldukları için, din değiştirmeleri de kabul edilmeyerek hunharca öldürülmüşlerdir... Bu vahşet yer yer kendi aralarında da cereyan etmiş, aynı mezhebe inanmadıkları için birbirlerinin canlarına dış bilemişlerdir... Meselâ on iki bin Mısırlı hristiyan sırf Roma Devleti'nin inandığı mânada ruhu'l-Kudüs'ün tek başına babadan veya hem baba hem oğuldan neş'et ettiğine inanmadığı, ya da Mesih'in hem lâhuti, hem de nasuti tabiata aynı anda sahip olduğunu kabullenmedikleri için en iğrenç şekilde yok edilmiş ve meydanlarda yakılan ateşlerin içinde kavurulmuşlardır... Bütün bunların sebebi basit, hem de çok basit olan mezhep ihtilâflarından başka bir şey değildir.

Bugün zaman dönmüş dolaşmış, Hz. Muhammed'in ilk gönderildiği günkü duruma gelmiştir... İnsanları cahiliyetten kurtarıp: «*Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah*» diyerek, kelime-i şهادeti getirmeye davet ettiği ilk günler gibidir. O gün için gelen buyruklar gelise gelise en son şeklini almıştır... Bugün de işte o ilk merhaleden başlamak lâzımdır insanları Hakk'a davet ederken... Önce, «*Lâ ilâhe illal-*

lah Muhammedün Resûlullah, diyerek, kelime-i şehadet getirmeye davet etmek gerekir. Bundan sonra da merhale merhale ilerleterek son anda aldığı şekle getirmek icabeder... Evet, burada beyan edilen en son şekle... Allah'ın izniyle bir o gün geldi mi, işte o zaman İslâm ümmeti bugünkü gibi arzuların, heveslerin, fikrî akımların, doktrinlerin ve sistemlerin parça bölük ettiği metruk halinden kurtulur. İşte o zaman bugünkü gibi ırkçılığın, kavmiyetçiliğin, bölgeciliğin ve sınıf ayırımının darmadağın ettiği hale düşmezler...

4

7

1

5

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Büyük âlim İbnül Kayyim el-Cevzî «Zâdû'l-Meâd» adlı kıymetli eserinde İslâm'da cihad emrinin merhalelerini şöyle özetler :

Bu bölüm Hz. Peygamber'in gönderilişinden Allah (c.c.)'a ulaştığı demlere kadar kâfirler ve münâfıklar ile yaptığı hareketler beyanındadır.

Allah'ın, peygamberine ilk emri «Oku» diye başlar... «Okuma bilmiyorum, nasıl okuyayım?» diyen Resûlullah'a Cebrail'in getirdiği ikinci emir: «Yaratan Rabbinin adıyla oku»... ferman-ı ilâhîsi olur. İlk önce kendi nefsini terbiye ederek başlayan peygamberlik vazifesi henüz ferdidir. Etrafa tebliğ etme yükümlülüğü henüz gelmemiştir. Ve bir gün Resûl-i Ekrem şu hitab-ı ilâhî ile uyanır:

«Ey sarınıp bürünen peygamber! Kalk, insanları uyar!» (Müddessir, 1 - 2)

«Oku» fermanıyla başlayan vahy-i ilâhî «uyar!» fermanıyla etrafa yayılmaya başladı. Tebliğ vazifesi önce yakın akrabalarından başlayıp kendi milletine, civar kabilelere, Arap yarımadasına ve nihayet cihana

yayıldı. İlâhi davet; peygamberliğinin başlangıcında onüç bu kadar yıl silâhsız, döğüşsüz devam etti. Allah; yapılan her türlü eziyetlere sabırla mukavemet edilmesini buyurdu.

Gün gelir müşrikler azıtır ve hicret izni çıkar. Sonra savaş açanlarla savaşıp, savaştan kaçınanlarla savaşılmaması emrolunur. Derken, bütün putçu müşriklerle cihad emrolunur. Bu küllî cihad emrinden sonra küffar üç kısma ayrıldı:

- 1 — Sulh yapılanlar
- 2 — Harp edilenler
- 3 — Zımmiler

Kendileri ile anlaşmış olanların anlaşması olduğu gibi bırakıldı. Kendileri verdikleri ahde sadakat gösterdikleri müddetçe ahdin devam etmesi bildirildi. Şayet onların ihanet etmelerinden korkulursa yapılan anlaşma bozulur ve onlara bozulduğu belirtilmeden savaş açılmazdı. Ahdi bozanlara harp açılırdı.

İslâm'ın bazı özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, bu dinin metodundaki ciddiyet ve pratiklik. İslâm, beşeriyetin pratik hayatını gözönüne alan bir harekettir. İslâm, insanın pratik yaşayışındaki bütün ihtiyaçlarını karşılayacak kudrete maliktir. O, maddî kuvvetlere sahip bulunan diktatörlüğün desteklediği cahiliyet düşünce ve itikatlarına karşı koyar. O yüzden toplumun muhtaç olduğu hayatın bütün icaplarını karşılar. İslâm; düşünce ve inançları düzeltmek için bu ihtiyaçları çağırı ve beyan prensipleriyle açıklar. Cahiliyet sistemi üstüne oturan düzen ve saltanatı yıkmak için cihad ve kuvvet prensibini kullanır. İslâm, öyle bir hareket sistemidir ki, diktatörlüklerin karşısına tatlı dil ve beyanla, boyun eğerek çıkmadığı gibi fertlerin vicdanına karşı da maddî güçlerini seferber etmez, kuvvet kullanmaz. İslâm

insanlığı kula kulluk etmekten kurtarıp Allah'a kulluk ettirmeye çalışır.

İkinci özellik: Hareketli ve pratik oluşudur. İslâm'ın kendisine mahsus bir takım hareket merhaleleri ve devreleri, her devrenin de istek ve ihtiyaçlarını karşılayıcı birtakım vasıta ve yolları vardır. Her merhaleyi bir sonraki merhale takip eder. İslâm, vakıalara mücerret nazariyelerle cevap vermediği gibi her merhaledeki ihtiyaç ve isteklere de ayrı şekilde bakar, değişmeyen klişeleşmiş yollarla mukabele etmez. Bazı kimseler cihad konusunda Kur'an'dan deliller göstererek bu dinin metodunu yanlış kılıklara sokuyorlar. Nassları, delilleri nihai kaide ve prensiplerin ihtimali haricinde olan şeylere hamlederek, Kur'an'ın her nassını nihai nass olmasa bile bu dinin en son kaide ve prensipleriymiş gibi kabul ediyorlar. Adlarından başka müslümanlıkla ilişkisi olmayan, İslâm'ı dış görünüşüyle anlayan, yabancı fikirlerin akları ve ruhen tesiri altında kalan bazı kimseler, İslâm'ı güya savunmak için cihad ettiklerini, cihadın bir müdafaa harbi olduğunu ileri sürerler. İslâm'daki cihadı gerçek mânasından çıkartmakla güya İslâm'a iyilik yaptıklarını sanırlar. O yol!.. İnsanları yalnız Allah'a kul etme yolu... İnsanları kula kulluktan kurtarıp, kulların yaratana kulluk ettirme yolu... İnsanlara zorla inancını kabul ettirme yolu değil... Fertlere baskı yapan siyasi diktatörler tarafından vicdanlara karşı zor kullanılması yerine, ferdin hürriyet içinde dilediği sistemi seçme yoludur.

Üçüncü özellik: İslâm ilk gününden beri ister Peygamber'in yakın akrabalarına hitap ederken, ister Arap kabilelerine hitap ederken, ister bütün cihana hitap ederken olsun hep aynı metodla hitap etmiş ve onlardan bir tek şey istemiştir: Kullara kulluktan kur-

tulup, yalnız Allah'a kul olmak... İslâm, bu biricik hedefine ulaşmak için belirli metodlar dahilinde, belirli merhaleler katederek ilerler. Biraz önce belirttiğimiz gibi her merhalenin kendine has usulleri vardır.

İslâm, genellikle insanlığın bir hürriyet fermanıdır. Yeryüzünde kula kulluk etmekten kurtulup bir tek olan Allah'a kulluk etme hürriyetinin fermanı... Hevâ-i nefse kulluk da bir bakıma kula kulluktur.

Bu kulluk ne şekilde olursa olsun, beşerin ilâhlaştırıldığı sistemlerden birisi demektir ki, beşerin ilâhlaştırılması; Allah'ın âlemlerin Rabbi oluşunun inkârı demektir.

Bunu Kur'an'ın tabiriyle ifade etmeye çalışalım:

«Yerde ve gökte olan yalnız O'dur.»

Allah'a verilen ahdin belirli bir tabiatı olduğuna göre, ne sebeple olursa olsun savaşa gücü yetenlerin savaştan geri kalmaları çok çirkin ve kötü bir hareketti. Savaşta ortaya çıkan tereddüt ve gerileme açıkça meydandaydı. Bunun sebep ve âmilleri üzerinde durup tetkikler yapmak gerekiyordu. Aşağıdaki âyet-i kerimelerde Allah'ın mü'minlere fazl u inayeti belirtilirken, Hak Teâlâ'nın, samimi mü'minlerin gerileme ve tereddüt hatalarını bağışladığını görüyoruz. Gerek büyük gerek küçük günahlarını affettiğine şahid oluyoruz. Bu arada haklarında hüküm verilmemiş olan ve savaştan geri kalmış bulunan üç kişinin durumu da açıklanıyor. Daha önce de belirtildiği gibi bunlar hakkındaki hüküm Allah'a bırakılmıştı. Bir müddet sonra nihayet şu âyetler nazil oldu :

«Yemin olsun ki Allah, peygamberin, içlerinden bir takımının kalpleri dönmek üzere iken sıkıntılı zamanda peygambere tâbi olan muhacirlerle ensarın tevbelerini kabul etti, sonra da tevbeleri sebebiyle onları affetti. Şüphesiz ki Allah, onlara karşı çok şefkatli ve merhametlidir.

Ve savaştan geri kalan o üç kişinin tevbesini de kabul etti. Bütün genişliğine rağmen yeryüzünün kendilerine dar geldiği, ruhları son derece sıkıldığı, Allah'tan başka bir sığınak olmadığını anladıkları zaman tevbe etsinler diye, Allah onları bağışlamıştı. Şüphesiz ki Allah, tevbeleri çok kabul eden ve çok merhametli olandır.» (Tevbe, 117 - 118)

Allah'ın, peygamberin tevbesini kabul etmesi hususu ancak savaştaki bütün hâdiselere göz atıldıktan sonra anlaşılabilir. Açıkçası bu, daha önce geçen âyet-i kerimelerde de izah edildiği gibi aynı konular ile alâkalıdır:

«Allah seni affetsin! Doğru söyleyenler sana belli olmadan ve yalan söyleyenleri bitmeden cihada çıkmamalarına niçin izin verdin?» (Tevbe, 43)

Bu durum, birtakım kimseler Resûlullah'a gelip savaşa katılmamak üzere izin istedikleri zaman ortaya çıkmıştı. Nitekim beyan ettikleri özürlerin çoğu uydurma idi. Allah Teâlâ her ne kadar beyan ettikleri özürlerinde doğru olanlarla, yalan söyleyenlerin belli olup açıklanmasına kadar beklemenin daha iyi olacağını peygamberine tenbih ediyorsa da, kendi içtihadı ile verdiği izinden dolayı affediyor onu...

Allah Teâlâ'nın ensar ve muhacirlerin tevbesini kabul etmesine gelince, bu konuyu şu âyet-i kerime açıklığa kavuşturmaktadır:

«... Kalpleri dönmek üzere iken sıkıntılı zamanda peygambere tâbi olan muhacirlerle ensarın...»

Bunlardan bir kısmı önce ağır davranmışlar, sonra gelip kabileye iltihak etmişlerdi. Ki bunlar samimi mü'minlerdi. Bu hususu ilerde tafsilâtlı olarak açıklayacağız. Bir kısmı da korkak münafıklara uyarak Bi-

zanslılardan çekinmişlerdi. Ama en sonunda Allah, peygamberinin kalbine sebat vermiş ve o da tereddütsüz yoluna devam etmişti.

Hak Teâlâ'nın «... sıkıntılı zaman...» diye ifade buyurduğu Tebük Savaşı'nın havasını teneffüs edebilmek ve atmosferinde yaşayabilmek için geçen hâdiselerin bir kısmını zikretmek yerinde olur. Savaşla birlikte ortaya çıkan heyecan ve infiallerin mahiyetini iyice anlayabilmek için de buna ihtiyaç vardır. Biz burada İbn Hişam'ın «Siret»i ile Makrizi'nin «İmtâu'l-Esmâ»'sından, İbn-i Kesir'in tefsiri ile «El-Bidâye ve'n-Nihâye»'sinden özet halinde iktibaslar yapacağız. Hak Teâlâ'nın :

«Kitap ehlinde Allah'a ve âhiret gününe iman etmeyenler, Allah'ın ve peygamberinin haram kıldığını haram saymayanlar ve hak din olan İslâm'ı din edinmeyenlerle, boyun eğip kendi elleriyle cizye verinceye kadar savaşın» (Tevbe, 29) buyruğu nazil olduğunda Resûlullah (s.a.v.) Bizans'la savaşa hazırlanmaları için ashabına emir buyurdu. (Bizanslılar ile ilk karşılaşmanın Mûte Savaşı'nda vuku bulduğu ve bu âyetin nüzulünden önceki devrelerde olduğu düşünülebilir. Ama bu emir, son olarak nâzil olup devamlı olarak ehli kitaba karşı takip edilecek stratejiyi belirtmektedir.) Peygamberin hazırlık için emir verdiği günler insanların sıkıntıda olduğu bir zamandı. Şiddetli bir sıcak vardı. Ekinler verimsiz olmuştu o yıl. Meyveler daha yeni yeni olgunlaşmıştı. Halk meyvelerinin başında veya gölgesi altında kalmayı istiyordu. O gün bulundukları durumun dışında başka şeylerle karşılaşmak istemiyorlardı. Hz. Peygamber savaşa çıktığı zaman, nadiren, gideceği yönü önceden haber verirdi. Gitmek istediği hedefin dışında başka yönlerle doğru hareket ederdi çoğu kere. Tebük Savaşı bunun dı-

şında kalır. Çünkü Tebük Savaşı'nda gideceği yer açıkça söylemişti. Zira zaman çok sıkıntılı bir zamandı, meşakkat vardı, mesafe uzaktı. Karşı çıkılan düşmanın mevcudu son derece fazlaydı. Herkesin buna göre kendisini hazırlaması gerekirdi. İşte bunun için seferberlik hazırlığı emrini verir vermez Bizans'a doğru gidileceğini de bildirdi...

Bazı münafıklar Resûlullah'a gelerek Rum dilberlerine tutulma korkusundan dolayı savaşa katılmamak üzere izin istediler. Peygamber de izin verdi onlara. Bunun üzerine Allah Teâlâ'nın yüce Resûlü'ne kendi reyi ile hareket etmesinden dolayı bağışlandığını bildiren ve itab mahiyetindeki âyeti nâzil oldu:

«Allah seni affetsin! Doğru söyleyenler sana belli olmadan ve yalan söyleyenleri bilmeden cihada çıkmamalarına niçin izin verdin?» (Tevbe, 43)

Münafıklardan bir grup da birbirlerine: «... "Bu sıcakta savaşa çıkmayın"..." diyerek Resûlullah'a birbirlerini şikâyetle bulundular ve onu korkutmaya çalıştılar. Bunun üzerine şu âyet-i kerime nâzil oldu:

«Cihaddan geri kalanlar, Allah'ın Resûlü'ne muhalefet ederek oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmeyi hoş görmediler. "Bu sıcakta savaşa çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır." Keşke bilseydiler.

Yaptıklarının cezası olarak, artık az gülsünler, çok ağlasınlar.» (Tevbe, 81-82)

Birtakım münafıkların, Süveylim adlı bir yahudinin evinde toplandıkları haberi geldi Resûlullah'a. Orada birikmişler. Resûlullah, Ubeydullah oğlu Talha'yı bazı arkadaşlarıyla birlikte onların yanına yolladı. Süveylim'in evini başlarına yıkmalarını emir

buyurdu. Talha derhal Resûlullah'ın emrini yerine getirdi. Halife oğlu Dahhâk, evin arka tarafından kaçtı ve ayağı kırıldı. Arkadaşları onu kaldırıp kaçırdılar. Sonra tevbe etmişti Dahhâk.

Resûlullah, seferberlik emrinde direndi ve çabucak hazırlanıp orduya katılmalarını bildirdi. Zenginleri teşvik ederek bineği bulunmayan gazileri donatmalarını istedi. Bir kısım zenginler Allah'ın indinde hesaplarına işlenmek üzere bazı gazileri donattılar. Bunların başında Affan oğlu Osman (r.a.) geliyordu. O kadar mal infak etti ki, kimse yetişemedi ona. İbn Hişam, güvendiği kişilerin rivayetine dayanarak şöyle diyor: Hz. Osman «güçlük savaşı» denilen Tebük harbinde tam bin dinar verdi Allah yolunda. Bunun üzerine Resûlullah: «*Allah'ım! Sen Osman'dan razı ol... Çünkü ben ondan razıyım*» buyurdu. Ahmed oğlu Abdullah, babasının Müsned'inde Abdurrahman İbn Habbab es-Sülemî'den şu rivayeti yapıyor: Peygamber efendimiz hutbe okudu ve halkı Tebük Savaşı'na çağırdı. Hz. Osman derhal ayağa kalkarak: «Yüz deveyi bütün techizatiyle kuşatmak benden» dedi. Sonra Resûlullah minberden indi ve harbe teşvik için yine konuştu. Hz. Osman tekrar: «Bütün kuşamı ile birlikte yüz deve daha benden» dedi. Sonra baktım ki, Resûlullah elini şöylece hareket ettirerek (Abdussamed elini çıkartarak hayret eder bir ifade ile): «*Eğer Osman bundan sonra hiç bir amel işlemese dahi ondan hesap sorulmaz*» buyurdu. (Tirmizi, Muhammed bin Yezer'den, o da Ebu Dâvud Tayalisi'den rivayet ederek bu hadîsi bu şekilde naklederler.) Beyhakî de aynı hadîsi Amr İbn Merzuk yoluyla Muğire oğlu Seken'den rivayet ediyor ve Hz. Osman'ın üç kere aynı sözü verdiğini ve üç yüz deve borçlandığını söylüyor.

İbn Cerir muhtelif ifadelerle rivayet ederek diyor ki: Resûlullah (Tebük Savaşı'nda) halkı yardıma çağırdı. Abdurrahman İbn Avf dörtbin dirhem getirdi ve: «Ey Allah'ın Resûlü! Benim olanca malım sekiz bin dirhemdir. Yarısını sana getirdim, yarısını da kendim için alıkoydum» dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü: «*Alıkoyduğunu da, getirdiğini de kutlu kılın sana Allah*» buyurdu. Ebu Akil de bir sap hurma ile geldi ve: «Ey Allah'ın Resûlü! İki sap hurma geçti elim. Onun bir sapını Rabbime veriyorum, birisini de kendi aileme alıkoyuyorum» dedi. Bunun üzerine münafiklar: «Avf'ın oğlu Ebu Akil riyadan başka bir şey için vermedi onu» dediler. Ve: «Allah ile Resûlü bir sap hurmaya muhtaç mı ki getirdi» diye eklediler...

İbn İshak diyor ki: Nadır kabilesinden Kâb oğlu Ümeyir'in oğlu İbn Yamin, Kâb oğlu Abdurrahman'a ve Mavfil oğlu Abdullah'a uğradı ki bunlar ağlayan yedi kişiden idiler. Her ikisi de ağlıyordu. Bu durumlarını görünce: «Niçin ağlarsınız» diye sordu. Onlar da: «Resûlullah'ın yanına geldik ve bizi de beraberinde götürmesini istedik. Ne var ki bizi taşıyacak bir şey bulamadı. Bizim de onunla birlikte savaşa çıkmamızı sağlayacak hiç bir gücümüz yok» dediler. İbn Yamin onlara binek ve silâh sağladı ve bir miktar da hurma verdi yiyecek olarak. Ve ikisi de birlikte Resûlullah'a katılıp savaşa çıktılar.

Bükeyr oğlu Yunus, İbn İshak'dan naklen diyor ki: Zeyd oğlu Ülbe - ki bu da ağlayanlardan birisi idi -. Geceleyin kalktı ve kılabilirdiği kadar namaz kıldı. Sonra yine gözyaşı döktü ve dedi ki: «Allah'ım! Cihad sen emrettin. Ona teşvik eden de sensin. Sonra bana cihad etme şerefini sen nasip etmedin. Peygamberimin elinde de beni cihada götürecek bir imkân yok. Ben bütün gücümle; mal, can ve diğer neyim varsa

müslümanlara tasadduk ediyorum..» Sonra, sabahleyin sahabelerle buluştuğunda Resûlullah onu görünce: *«Bu gece kendisini Allah'a adayan kimdir?»* dedi. Kimseden ses çıkmadı. Allah'ın Resûlü tekrar: *«Kendisini Allah'a adayan kimse ayağa kalksın»* dedi. Bunun üzerine Ülbe ayağa kalktı ve kendisi olduğunu bildirdi. Resûlullah (s.a.v.) o zaman: *«Müjde sana! Canımı kudret elinde tutan Allah'a and içerim ki, senin için kabul olunmuş bir zekât sevabı yazıldı»* buyurdu.

Allah yolunda ölmek; mü'minin, sevdiği Rabbi-ne karşı şevk ve sürûr ile en aziz bildiği canını teslim etmesidir. Mü'minin inancı canından daha değerlidir. Bu sebeple inancı uğruna seve seve ölmeye giderken, bilir ki ölmek yok olmak değil, sonsuza kadar yaşamaktır. Bunun için müslûmana göre şehidler ölmez. Her anlamda ölmez. Bunu katı, maddi ölçülerle ölçenler, bedenlerin ölümüyle her şeyin bittiğini sanırlar. Ama gerçek ölçülere vuranlar bilirler ki, asıl ölüm bedenlerin yok olması değil ruhların yok olmasıdır. Şehidler ruhları ise huzûr-u ilâhîde ebedî nimetler içinde bulunduğundan gerçek ölümsüzlük sırrına ermişlerdir.

Savaştan, mücadeleden kaçmak ölüm için bir çare değildir. Her yerde ölüm vardır. Hâlid bin Velid'in deyişiyle savaş meydanlarında i'lâ-yı ke-limetullah için can vermek her kula nasip olmayan bir mazhariyettir. İşte İslâm'ın cihad mefkûresi bu espriye dayanır. Bu espriyi Seyyid Kutub'dan dinleyelim:

«Ey iman edenler! Sabırla ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz ki Allah, sabredenlerle beraberdir.

Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Bilâkis onlar diridirler. Fakat siz farkında değilsiniz.

Şüphesiz ki, sizi biraz korku, açlık, mal, can ve ürün eksikliğiyle imtihan edeceğiz. Ey Muhammed! Sabredenleri müjdele!

Onlara bir musibet dokunduğu zaman: "Şüphesiz biz Allah içiniz ve mutlaka O'na döneceğiz" derler.

İşte Rablerinin mağfiret ve rahmeti onların üzerinedir. Doğru yolda bulunanlar da onlardır.»

(Bakara, 153-157)

Kible konusunda hükm-ü ilâhiyi yerleştirip hakikati itibarıyla bütün tasavvur ve ideolojilerden ayrı bir hususiyete sahip olan İslâm ümmetini mümeyiz şahsiyetiyle diğerlerinden ayırt ettikten sonra... Özel mevcudiyete sahip ve beşeriyete şahit olan bu ümmete yöneltilen ilk tevcihat bu oluyordu: Sabır ve namazla büyük hilâfet vazifesinin mükellefiyetlerine karşı Hak Teâlâ'dan yardım dilemek ve bu vazifenin icap ettirdiği şehadeti kabul etmek, mallardan, nefislerden, meyvelerden fedakârlık etmek, azlık, açlık, korku, Allah'ın nizamının önce nefislerde, sonra yer yüzündeki bütün insanlar arasında yaşanması yolunda karşılaşılan zorluklara, fedakârlıklara katlanmak, kalpleri Allah'a bağlamak, Allah için feragat gösterip, bütün işleri Allah'a havale etmek oluyordu... Ve bütün bunlar Allah'ın rızası, rahmeti ve hidayeti kar-

şlığında yapılmalıydı. Mü'minin beklediği en büyük mükâfat budur... Bu mükâfatın değerini de, ancak gönlü iman nuru ile dolu olan kimseler kavrayabilirler...

Allah'ın emirlerine karşı sabır!.. Günahlardan sakınmak için sabır!.. Hakk'a karşı gelenlerle cihad etmek için sabır!.. Her türlü hilekârlığa karşı sabır!.. Zaferin gecikmesine karşı sabır!.. Bâtılın çığırtkanlığına ve yayılışına karşı sabır!.. Yardımcının azlığına karşı sabır!.. Tehlikeli yolların uzamasına karşı sabır!.. Nefsin süfli arzularına karşı sabır!.. İnsanların inatçılığına ve sapıklığa meylane karşı sabır!..

Eğer meydanda tayin edilmiş bir müddet, iyi hazırlanmış yol azığı yoksa, zaman uzayıp, zorluklar artınca sabır azalır veya tükenir. Bunun için Allah Kur'ân-ı Kerim'de sabırla namazı aynı paralelde zikrediyor. Namaz; kurumayan bir kaynak, bitmeyen bir hazinedir. Kalbi sükûnete ulaştırır ve azmi artırır. Sabır ipi yalnız namazla uzar ve namazla birlikte olduğu müddetçe kopmaz. Namaz sabra, Allah'ın rızasını, tatlı yüzü, iç huzurunu, güveni ve yakini ekler.

Elbette şu zayıf, fâni, takati sınırlı insanoğlunun büyük ve ebedi güç olan ilâhî kuvvete sarılması gerekir. Karşılaşılan iş insanoğlunun zayıf takatini aşınca, mutlaka o büyük varlıktan yardım dilemek mecburiyetindedir. Nefsani arzuları yenmenin, şehvânî duyguları yok etmenin, hak yolunda azimle yürümenin, fesat ve zulümle cihad etmenin zorlaştığı zamanlarda, insanoğlunun o ezeli ve ebedi güce sarılmaktan başka çaresi yoktur. Şu mahdut fani hayatta yollar uzayıp, şiddetler arttığı anlarda hedefe bakıp da ön belirtilere bile rastlamadığı ve ömrün zevale doğru yönelişi karşısında elbette o bitmez, tükenmez ilâ-

hi kuvvete sarılmak mecburiyetini duyar. Şer hareketlerin yayıldığı, hayır fiillerin gizlendiği, ufukta ışık belirtilerinin görülmediği, yolda işaretlere rastlanmadığı zamanlarda elbette yöneliş yalnız O'na olmaktadır.

İşte bu gibi dar zamanlarda namazın hüviyeti ortaya çıkar. Namaz; fani olan insanla bâki olan Allah-ü Zülcelâl arasında bir bağıdır. Namaz, bir zerrecik damlayla bitmez tükenmez derya arasında buluşma zamanı ve yeridir. Namaz, kaynayıp coşan bir hazinenin anahtarıdır. Namaz, fâni olan şu insanoğlunun bu daracık kara parçası sahasında uçup, kâinatı ihâta eden ilâhî kudretin sahasına süzülüşüdür. Namaz, kızgın çöl güneşinin altında, serin bir ağaç gölgesidir. Namaz, üzgün ve yorgun gönüllerin şefkatli ilâhî kudret eliyle okşanışdır. Bunun için Resûl-i Kibriya zorluklarla karşılaştığı anlarda «*Bizi ona, Namaza çağır ya Bilâl...*» derdi. İşinin çok olduğu zamanlarında, gönlünü ilâhî haşyetin derinliklerine bırakmak için namaz kılardı.

İslâm, bir ibâdet nizamıdır. İbadetlerde pek çok ilâhî sırlar gizlidir. İbâdet, sonsuz yolculuğun azığı, ruhun dayanağı, kalbin cilâsıdır. Ne zaman bir ilâhî emir vârid olmuşsa, bu emri fertlerin gönül rızası ile karşılaması için ibâdet, kalplerin anahtarı olmuştur. Bunun için Allah-ü Zülcelâl, efendimizin omuzuna bu yüce ve ağır vazifeyi yüklerken:

«*Ey elbisesine bürünen peygamber! Gecenin birazı hariç olmak üzere kalk namaz kıl. Gecenin yarısını kalk. Yahut yarısından biraz eksilt. Veya yarısından biraz fazla kıl. Kur'ân'ı ağır ağır, tane tane oku.*» (Müzzemmil, 1-4) buyurdu.

Bu ağır yüke, meşakkatli işe ve azametli cihad devresine hazırlık, geceleri ihya etmek, Kur'ân oku-

makla başlamıştı... İbâdet kalpleri açar. Allah'la kul arasındaki bağı kuvvetlendirir, işi kolaylaştırır, gönüllere nur yağdırır, ruhlara sükûnet ve huzur verir. İbâdet bir kurtuluş helvasıdır. O bir menn ü selvâdır.

«... Şüphesiz ki Allah sabredenlerle beraberdir» buyuruyor.

Allah onlarla beraberdir. Sabredenleri destekler. Mü'minlere sebat verip, takviye eder ve tehlikeli yollarda yalnız bırakmaz. Mü'minleri mahdut takatleri, zayıf kuvvetleriyle başbaşa terk etmez, yol azıklarını tükenince imdatlarına yetişir. Katedecekleri mesafeler uzayınca azimlerini artırır.

Allah âyet-i kerimenin başlangıcında şu tatlı ve iç açıcı davetle mü'minlere hitap ediyordu:

«Ey iman edenler!...» Ve bu ilâhî davet şu tatlı seda ile bitiyordu: «... Şüphesiz ki Allah sabredenlerle beraberdir».

Sabırla ilgili hadisler pek çoktur. Biz buraya âyetin akışına uygun olup müslümanların asıl gayesini belirten hadis-i şeriflerden birkaç tanesini alıyoruz:

Habbab İbn Eret şunları anlatıyor: Resûlullah Kâbe'nin gölgesinde, abasının üstüne oturmuş gölgeleliyordu. Ona müslümanların uğradığı eziyetlerden şikâyetlenerek: «Ya Resûlallah, bize dua etmeyecek misin, Allah'tan yardım dilemeyecek misin?» dedik. Hz. Peygamber şöyle buyurdu: «Sizden önceki milletler, Hakk'a inananları tutarlar, yere gömerler, başını testere ile biçerler, cesedini demir taraklarla tararlardı da, onlar yine de dâvalarından vazgeçmezlerdi. Vallahi, Rabbim, bu dâvayı öyle muzaffer kılacaktır ki, yolcu San'a'dan atına binecek, Hadramut'a kadar gelecek de, Allah'tan başka kimseden korkmayacak. Fakat siz acele ediyorsunuz.»

İbn Mes'ud (r.a.) diyor ki: Peygamberimiz, geçmiş peygamberlerden birini anlatırken şöyle demişlerdi: «*Kavmi onu dövdü, başını yadı. O, yüzünden aşağı akan kanları eliyle siliyor ve 'Allah'ım! Milletimi affet; onlar bilmiyorlar' diyordu.*»

Yahya b. Vessab, peygamberin ashabından bir ihtiyarın şu sözlerini rivayet ediyor: Hz. Peygamber şöyle buyurdu: «*Halkın içine girip onların eziyet ve cefalarına tahammül eden müslüman, halktan kaçıp halkın eziyetine dayanmayan müslümandan daha hayırlıdır.*»

Medine'deki müslüman topluluk, üzerine düşen yorucu ve ağır vazifesini yapmak, peygamberin sancağı altında toplanmak için yorucu bir cihad vazifesiyle karşı karşıya bulunuyordu. Allah Teâlâ buradaki kimselerin ruhuna hitap ediyor. Önlerinde bulunan bu bitmez tükenmez cihad esnasında karşılaşacakları zorluklar ve ıstıraplar için sağlam ölçüler koyuyor:

«*Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Bilâkis onlar diridirler. Fakat siz farkında değilsiniz*» (Bakara, 154) buyuruyor.

SEBAT VE BAŞARI

«Ey peygamber! Kâfir ve münafıklarla cihad et. Onlara karşı sert davran. Onların varıp kalacakları yer cehennemdir. Orası varılacak ne kötü bir yerdir.

Onlar, söylemediklerine dair Allah'a yemin ettiler. Halbuki onlar, kâfirliğe götüren sözü söylediler. Müslüman olduktan sonra, tekrar kâfir oldular. Erişemeyecekleri işe giriştiler. Onların kızmaları, sırf Allah ve Resûlünün, Allah'ın lütfuyla kendilerini zenginleştirmesindendir. Eğer tevbe ederlerse, bu onlar için daha hayırlıdır. Şayet yüz çevirirlerse, Allah onları dünyada ve âhirette can yakıcı bir azapla cezalandırır. Yeryüzünde onların ne dostu ne yardımcısı vardır.» (Tevbe, 73 - 74)

Resûlullah, çok kere münafıklara yumuşak davranıyor, onların bir çok hatalarına göz yumuyor ve suçlarını affediyordu. Ama nihayet yumuşak huyluluk gayesine ulaşmış, müsamaha miadını doldurmuştur. Rabbi, ona yeni bir plân hazırlamasını emrediyor. Bunun için de onları, âyet-i kerimede kâfirler sı-

nıfına ilhak ediyor. Ve her iki sınıfa karşı da; dinmeyen, acımayan, sert ve katı bir cihad sorumluluğunu koyuyor.

Süphesiz yumuşaklığın da, sertliğin de yeri vardır. Yumuşaklık miadını doldurunca sertlik başlamalı, sabır devrini tamamlayınca katıyet ve kesinlik ortaya çıkmalıdır. Her hareketin zaruretleri ve her zamanın merhaleleri vardır. Bazı durumlarda yumuşaklık ıstırap verir; işi uzatmak zarara yol açar...

Münafıklar hakkındaki cihad ve sertlik hususunda ihtilâf edilmiştir. Hz. Ali'den rivayet edildiği ve İbn Cerir'in de tercihe şayan gördüğü gibi, bu cihad kılıçla mı yapılmalı; yoksa İbn Abbas'dan rivayet edildiği ve peygamberin de münafıklarla savaşmadığı keyfiyetine dayanarak içyüzlerini ortaya koyuncaya kadar karşılıklı münasebetler ve davranışlara mı cihad edilmelidir?...

«Onlar, söylemediklerine dair Allah'a yemin ettiler. Halbuki onlar, kâfirliğe götüren sözü söylediler. Müslüman olduktan sonra, tekrar kâfir oldular. Erişemeyecekleri işe giriştiler...» (Tevbe, 74)

Âyet-i kerime genel olarak münafıkların durumlarını açıklıyor ve çeşitli defalar peygambere ve müslümanlara yapmak istedikleri kötülöklere işaret ediyor. Bu âyetin iniş sebebine dair olaylar hakkında bazı rivayetler mevcuttur.

Katâde der ki: Bu âyet, Abdullah bin Übeyy hakkında nazil olmuştur. O, Cühenî kabilesinden bir adamın ensardan biri ile kavga ettiğini görmüş ve Cühenî kabilesine mensup olanın ensardan olana üstün geldiğini görünce de ensardan olana şöyle demiştir:

«Kardeşleriniz size yardım etmezler mi? Vallahi Muhammed'le bizim durumumuz şu söze benzer:

Besle köpeğini, yesin seni.»

Ve şöyle devam etti:

«Medine'ye döndüğümüzde, aziz olanlar zelil olanları mutlaka Medine'den çıkaracaktır.»

Müslümanlardan biri, bu haberi hemen Resûlullah'a ulaştırdı. Peygamber de onu çağırıp sordu; fakat o, Allah'a yemin ederek böyle bir şey söylemediğini iddia etti. İşte bu âyet, onun hakkında nazil olmuştur.

Ebu Cafer bin Cerir, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

Resûlullah bir ağacın gölgesinde otururken şöyle buyurdu :

«Muhakkak size bir adam gelecektir. O, size şeytan gözü ile bakar. Geldiği zaman sakın onunla konuşmayın.»

Çok geçmeden mavi elbiseli bir adam göründü. Resûlullah onu çağırdı ve şöyle buyurdu :

«Senin ve arkadaşlarının, beni takip etmenizin sebebi nedir?»

Adam gitti, bir zaman sonra arkadaşlarıyla beraber geldiler ve Allah'a yemin ederek, Resûlullah hakkında bir şey söylemediklerini iddia ettiler. Nihayet salıverildiler. Yüce Allah, bunun üzerine bu âyeti inzal buyurdu.

Urve bin Zübeyr ve diğer ravilerden de buna benzer bir rivayet vardır. Bu yet Cilas bin Sveyd bin Samid hakkında nazil olmuştur. Onun, kendi ailesinden, Umeyr bin Sa'd adlı bir üvey oğlu vardı. Cilas dedi ki: «şayet Muhammed'in getirdiği haksa, biz şu üzerine bindiğimiz eşeklerimizden daha ktyz.»

Umeyr Şu karşılığı verdi :

«Vallahi Cilas, benim için insanların en sevgili si sensin... Serdedilecek çaba yönünden de benim nazarımda en güzeli sensin... Yine sen, insanların en aziz ve Şerefli olanısın... Öyle bir söz söyledin ki, onu açık-lasam beni rezil eder; gizlesem beni helâk eder. Ama birincisi, ikincisinden daha kolay geliyor bana.»

Bu sözler Hz. Peygambere duyuruldu. Fakat Cilas onu inkâr etti. Bunun zerine bu âyet indi. Son-ra adam: «Onu söylemiŐtim» dedi. «Ben tevbe ediyorum» dedi. Ve tevbesi kabul edildi...

Fakat bu rivayetler: «...*Erişemeyecekleri işe giriş-tiler...*» ibaresiyle uyusmamaktadır. Bu rivayetler, sa-vaŐ dönüŐü münafıklardan bir gurubun yapmak iste-dikleri hilelere uygun düŐmekte ve Resûlullah'ın Te-bk dönüŐünde hile ile öldürülmek istenmesi anlamı-na gelmektedir.

Onlardan birini aŐađıya alıyoruz:

İmam-ı Ahmed der ki :

Yezid' Velid İbn Abdullah İbn Cami, İbn Tufeyl'in Şöyle dediğini haber verdi:

Resûlullah Tebk Savaşı'ndan dönerken bir m-nadiye Şöyle nida etmesini emretti:

«Şüphesiz Resûlullah Akabe'yi aldı (1). Artık o-nu kimse alamaz.»

Resûlullah'ın bineğini Huzeyfe nden, Ammar ar-kadan sürerlerken, ansızın yk develeri üzerine bin-miş yüzleri peçeli bir gurup çıkageldi. Resûlullah'ın hayvanını arkadan süren Ammar'ı ansızın çevirdi-ler. Ammar döndü ve develerinin yüzlerine vurmaya başladı. Resûlullah Huzeyfe'ye :

«*Dur, dur...*» dedi.

(1) Yoldaki dar bir tepecik.

Nihayet peygamber, bineğinden indi, Ammar da o sırada koşup geldi. Peygamber buyurdu ki:

«Ya Ammar! Tanıdın mı bu adamları?»

Ammar:

«Yük develerini tanıdım, adamların yüzleri peçeli» dedi.

O zaman Resûlullah:

«Ne istiyorlar, biliyor musun?» dedi.

Ammar: «Allah ve Resûlü daha iyi bilir» cevabını verdi.

Resûlullah devamla:

«Allah Resûlünün bineğini kaçırmayı ve kendisini yok etmeyi istiyorlar.»

Ravi der ki:

Ammar, Resûlullah'ın ashabından birine şöyle sordu:

«Seni Allah'a havale ediyorum; Akabe ashabı kaç kişi idi biliyor musun?»

«Ondört kişi» diye cevap verdi.

Ammar: «Sen de onlardan isen onbeş olurlar» dedi.

Adam tekrar dedi ki:

«Bunlardan, Resûlullah üç kişiyi saydı, onlar şöyle dediler:

«Vallahi biz, Resûlullah'ın münadisini işitmedik ve o adamların ne istediklerini de anlamadık.»

Ammar dedi ki:

«Şehadet ederim ki, kalan oniki kişi, gerek dünya hayatında ve gerek şahitlerin ikâme edileceği günde Allah ve Resûlüne karşı harp etmişlerdir.»

Bu hâdise, o insanların gizli niyetlerini ortaya koyuyor. İster bu hâdise olsun ve ister âyet-i kerimenin işaretine uygun buna benzer başka bir hâdise olsun;

o insanların kalplerinde gizlenen bu gibi hıyanetleri hayretle izhar etmektedir. Âyet-i kerime, onlardan hayretle bahsediyor :

«... Onların kızmaları, sırf Allah ve Resûlü'nün, Allah'ın lütfuyla kendilerini zenginleştirmesinden-dir...» (Tevbe, 74)

Şayet İslâm onlara bir kötülük yapsa idi, bu kötülük yüzünden kızmaları normaldi. Ama İslâm sayesinde kendilerine gelen zenginlik ve bolluk yüzünden niye kızıyorlar?

Sonra, ayrıca bir hükümle iç yüzleri ortaya konup durumlarına hayretle bakıldıktan sonra şöyle bir ifade serdediliyor :

«... Eğer tevbe ederlerse, bu onlar için daha hayırlıdır. Şayet yüz çevirirlerse, Allah onları dünyada ve âhirette can yakıcı bir azapla cezalandırır. Yeryüzünde onların ne dostu, ne yardımcısı vardır.» (Tevbe, 74)

Bütün bunlardan sonra, ardına kadar tevbe kapısı açılıyor. Kim ki kendisi için hayrı arzu ederse derhal bu açık kapıya yönelsin. Sapıklığa devam etmek isteyenlerin âkıbeti de malumdur: Dünya ve âhirette can yakıcı bir azap... Şu âlemde detsuz ve yardımcısız kalmak... Dileyen, dilediğini seçsin. Kur'an, sadece durumu haber veriyor.

Eğer tevbe ederlerse iyiliklerine olur. Şayet yüz çevirirlerse, Allah onları dünya ve âhirette can yakıcı azâba uğratar. Onların yeryüzünde bir dost ve yardımcıları bulunmaz.

İlâhî kelâm, savaştan önce, savaş esnasında münafikların durumlarından ve sözlerinden örnekler vererek akışına devam ediyor:

«Münafıklardan bir kısmı da: "Yemin olsun ki, eğer Allah lütfuyla bize mal verirse, biz mutlaka onu hayır yolunda harcarız ve mutlaka salih kullardan oluruz" diye Allah'a söz verdiler.

Allah, onlara lütfundan nimetler verince de, cimrileştiler. Allah'ın emirlerinden yüz çevirdiler. Zaten onlar yüz çeviricidirler.

Allah'a vaad ettiklerini tutmamaları ve yalan söylemeleri sebebiyle, Allah kendi huzuruna çıkıncaya kadar onların kalplerine nifakı yerleştirdi.» (Tevbe, 75 - 77)

Evet, bazı münafıklar; Allah kendilerine bol nimetinden verir ve rızıklandırırsa, mutlaka sadaka vereceklerini ve iyi işler işleyeceklerini söylerler. Fakat bu söz, ancak fakirlik ve zorluk demlerinde, ümit ve arzu günlerinde geçerlidir. Allah, bol nimetinden onu rızıklandırınca; eski sözünü unuttur, vaadini inkâr eder. Benliğine cimrilik hâkim olur. Avucunu sıkar ve verdiği söze vefa göstermekten yüz çevirir. İşte hem Allah'a yalan söylemek ve hem de ahde vefa göstermemek, kalbinde nifakın yerleşmesine, nifak üzere ölmesine ve münafık olarak Allah'ın huzuruna varmasına sebep olur.

Beşer nefsi zayıftır, muhteristir... Ancak Allah'ın koruduğu kimseler bundan müstesnadır. Ancak imanla kendilerini tedavi edenler bu cimrilik cehaletinden temizlenebilir, menfaate karşı duydukları hirs kaydından vazgeçebilirler... Çünkü onlar, bütün bunlardan daha büyük bir şey umarlar... Allah'ın rızasını ümit ederler... Mü'min kalp, imanla huzur bulur. Allah yolunda infak ederse fakir düşeceğinden korkmaz... Çünkü o, inanır ki; insanların sahip olduğu şeyler tükenir, ancak Allah'ın hazinesi tükenmez

hiç... İşte bu güven, onu Allah yolunda infak etmeye sevkeder... Arzu ile... Gönül rızasıyla... Kaybettiğinden emin olarak harcamalar yapar... Hattâ servetini kaybedip fakir düşse dahi; kendisi için Allah nezdinde çok büyük bir mükâfatın bulunduğuna inanır.

Ama kalp hakiki imandan yoksun olunca; infak etmeye veya sadaka vermeye teşebbüs ettiği zaman her defasında, nefsinden bir cimrilik duygusu dalgalanmaya başlar. Fakir düşeceğinden korkar ve infak etmekten vazgeçer. Sonra onun hayatı emniyetsiz ve istikrarsız bir korku ve ihtiras cehennemi haline gelir.

Allah'a söz verdiği halde ahdine ihanet eden, verdiği söze vefa göstermeyip Allah'a karşı yalan söyleyen; hiç bir zaman kalbini münafıklıktan kurtaramayan bir kişiliğe bürünür.

Resûlullah şöyle buyurmuştur:

«Münâfığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözünden cayar, kendisine bir şey emanet edildiği zaman ihanet eder.»

Şüphe yok ki, âyet-i kerimenin işaret ettiği insanların kalplerinde ahde vefa göstermemeyi ve Allah'a karşı yalan söylemeyi daima münafıklık takip etmiştir:

Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O'nunla karşılaşacakları güne kadar Allah münafıklığı kalplerine yerleştirdi

Bunlar bilmiyorlar mı ki, Allah onların gizli düşüncelerine, gizli toplantılarına vakıftır ve O'nun gizli şeyleri çok iyi bilen olduğu şüphesizdir!...

ALLAH DÂVASINA YARDIMCI OLANLAR

Hız. Peygamber, İslâm'ı kendisi getirmiş değildir. Dolayısıyla İslâm dâveti Hız. Peygamber'in şahsî meselesi ve dâvası değildir. Bu dâvet Allah'ın dâvetidir. Bu dinin sahibi Allah'tır. Allah Azze ve Celle insanlar arasından sevgili peygamberi Muhammed Mustafâ (s.a.v.)'yı kendi dâvetini tebliğ etmek üzere seçmiştir. Öyleyse Hız. Muhammed (s. a.v.)'in dâvetine koşanlar ve ona destek olanlar Allah'ın çağrısına koşmakta ve Allah'ın dâvasını desteklemektedirler. Bu konuda Seyyid Kutub Fî Zılâli'l-Kur'an'da şöyle diyor :

Allah yolunda öldürölmüş olanların ulaştığı yücelikten, Allah'ın onlardan memnün olacağını ve yüce bir makama ulaştıracağını belirten âyetlerden sonra, Allah Teâlâ inananları kendisi için fedakârlığa ve koyduğu hayat nizamı için çalışmaya teşvik ediyor.

Ve onlara bu uğurda yapacakları savaşta yardım edip sebat vereceğini vaadederken hem Allah'ın, hem de kendilerinin düşmanı olanlara sapıklık ve başarısızlık vereceğini bildiriyor.

«Ey iman edenler! Eğer siz, Allah'ın dinine yardım ederseniz, Allah da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar.

İnkâr edenlere gelince; yüzüstü sürünsün onlar! Allah, onların amellerini de boşa çıkarmıştır.» (Muhammed, 7-8)

Kendilerini Allah uğruna adayıp, gizli açık hiçbir şeyi ona şirk koşmayıp, ruhlarında Allah'tan başka hiçbir şeyin sevgisine yer bırakmayıp, sevdikleri ve beğendikleri her şeyden daha çok Allah'a muhabbet besleyip, arzu ve isteklerinde, amel ve hareketlerinde, gizli açık bütün çabalarında O'nun yoluna tâbi olmaları... İşte Allah'a yardımın ifade ettiği mâna budur. Allah'a yardım etmek, O'nun gönderdiği İslâm'ı yaşamak demektir.

Bir lâhza: *«... Allah yolunda öldürülenlerin...»* cümlesi ile: *«... Allah'ın dinine yardım ederseniz...»* cümlesi üzerinde durmak istiyoruz. Her iki durumda da yani hem öldürülme, hem de yardım etme halinde koşulan bir şart var. O da, gösterilen fedakârlığın Allah yolunda ve Allah için olmasıdır. Bu gayet tabii bir gerçek olmakla beraber, inancı sağlam olmayan nesiller bu gerçeği göremezler. Şehadet kelimesi ve şehidlik gibi yüce değerler önemini yitirince kutsal inancın yerini birtakım kapalı ve bilinmez unsurlar alır.

Şunu iyi bilmek gerektir ki, yalnız ve yalnız Allah yolunda olmadıkça yalnız ve yalnız Allah yolunda ölmedikçe, yalnız ve yalnız Allah yolunda nusrat aramadıkça, yalnız ve yalnız ruhlarda ve hayat

nizamında Allah'ın nizamına bağlanmadıkça cihad-
dan söz edilemez. Şehidlikten söz edilemez, cennetten
söz edilemez...

Cihad, şehidlik ve cennet ancak ve ancak Allah kelimesinin üstünlüğü söz konusu olduğu zaman bahis konusu edilebilir. Kişilerin ruhlarında, ahlâk ve hareketlerinde, düzen ve nizamlarında İslâm'ı yaşadıkları görülüyorsa, o zaman cihaddan, şehadetten ve cennetten bahis açılabilir. Nitekim Ebu Mûsa (r.a.)'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Resûlullah (ş.a. v.)'a, bir kişinin kahramanlık için, bir kişinin şeref için, bir kişinin de gösteriş için savaştığı ve bunlardan hangisinin Allah yolunda cihad olduğu sorulduğu vakit Hz. Peygamber: «Allah kelimesi en üstün olsun diye savaşan kimseninki Allah yolundadır» buyurur (1)

Allah yolunda cihad edenlerin, o uğurda şehid olanların ve Allah'ın vaadettiği cennete hak kazananların peşinden gidecekleri başka bir hedef düşünülemez. Başka bir amaçları olmaz. Onlar yalnız ve yalnız Allah yolunda ve Allah için varlıklarını ortaya koymuşlardır:

«Ey Muhammed! İşte böylece Biz, sana Arapça bir Kur'an indirdik ki, şehirlerin ana merkezi olan - Mekte - ve etrafındakileri uyarasın ve insanları gerçekleştirmesinden asla şüphe olmayan ve onların bir araya toplanacağı kıyamet günü ile korkutasın. O gün insanlardan bir kısmı cennete, diğer bir kısmı cehenneme girecektir.

Eğer Allah dileseydi bütün insanları tek bir üm-

(1) Bu hadisi Buhari, Ebu Dâvud, Tirmizi ve Nesef rivâyet etmişlerdir.

met yapardı. Fakat O, dilediğini rahmetine kavuşturur. Zalimlerin ise, ne bir dostu, ne de bir yardımcısı vardır.

Yoksa, Allah'tan başkasını mı dostlar ediniyorlar? Halbuki gerçek dost, sadece Allah'tır. Ölüleri diriltten O'dur. O, her şeye kadirdir.» (Şûrâ, 7 - 9)

Vahiy gerçeğinin bu kısmı sûrenin (1) baş tarafındaki bölümle alâkalıdır. Sûrenin baş kısmındaki mukattaa harfleriyle Kur'an'ın Arapça indirilişi arasında kesin münasebetler vardır. Sûrenin başındaki bu harfler Arap harfleridir. Kur'an da Arapçadır. Allah vahyini çizdiği gayeye ulaştırmak üzere Arapça olarak indirmiştir. Ve işte bu gaye :

«... Şehirlerin ana merkezi olan - Mekke - ve onun etrafındakileri uyarasın...»

Şehirlerin ana merkezi Mekke-i Mükerrerme'dir. Allah'ın eski mabedi ile şeref kazanmıştır burası. En son risaletin de burada ve çevresinde yayılmasını dilemiştir. Hak Teâlâ Kur'an'ı hikmetine mebni olarak Arapça inzal buyurmuştur. Elbette ki: *«... Allah peygamberliğini nereye vereceğini daha iyi bilir.»* (En'am, 124)

Olaylarda yaptığımız mukayeselerde şartların ve zaruretlerin ötesine baktığımızda, İslâm dâvasının seyrettiği çizgiyi ve elde ettiği neticeyi izlediğimizde... Evet böyle bir bakış açısıyla meselelere dikkat ettiğimizde Allah'ın yeryüzünün bu bölgesini, zaman hattının bu noktasını bütün beşeriyet için gelen bu son risaletin merkezi olarak seçmesindeki hikmetin bazı yanlarını kavramamız mümkün olur. Nitekim bu

(1) Şûrâ Sûresi.

dinin bütün, âleme şamil olduğu daha ilk günden anlaşılmakta idi.

Bu son risaletin geldiği asırda yeryüzünde bazı uygar imparatorluklar bulunuyordu. Avrupa ile Asya'nın ve Afrika'nın bir kesiminde Roma İmparatorluğu hâkimdi. İkinci büyük imparatorluk Asya'da ve Afrika'nın bir bölümünde hükümran olan İran'dı. Hindistan'da Hint İmparatorluğu ve doğuda Çin İmparatorluğu vardı. Hint ve Çin aşağı yukarı kendi içine kapanmış, gerek inanç, gerekse siyasi münasebetlerde çevresiyle pek ilgilenmeyen iki imparatorluktu. Bu yüzden, Roma ile İran imparatorlukları, yer yüzüne hâkim ve beşerî hayatta müessin olan iki büyük devlet durumunda idiler.

İslâm öncesi iki semavî din olan hristiyanlık ve yahudilik en sonunda bu iki imparatorluğun nüfuzu altına girmişti. Gerçekte onlar bu iki devlete hâkim değil, bu iki devlet onlara hâkim olmuştu. Ayrıca her iki dinde de bozukluklar ve sapıklıklar ortaya çıkmıştı.

Yahudilik yer yer Romalıların pençesine bir av olarak düşüyor, yer yer İranlıların baskısı altına giriyordu. Her hâlükârda yeryüzünde sözünün geçeceği bir bölge mevcut değildi. En sonunda değişik sebeplerden ötürü İsrailoğullarına has ve onlardan başkasına kapalı bir din haline geldi. Kendilerinin dışındaki kabile ve kavimleri kanatları altına alan gücünü kaybetti.

Ve işte bu sıralarda İslâmiyet geldi. Geldi ve beşeriyeti düştüğü bu sapıklıktan kurtarmak istedi. Yeryüzünün imar görmüş bütün bölgelerindeki katı cahiliyeti ve kör taassubu yıkmak istedi. Beşeriyetin hayatına hükmetmek ve insanlığı Allah Teâlâ'nın ay-

dınlık ve doğru yoluna götürmek istedi. Beşer hayatındaki bu büyük değişikliği gerçekleştirmek için İslâmiyetin insanlara hâkim olmaktan başka yapacağı bir şey yoktu...

Elbette gelişmesine, yeryüzüne hâkim olan, o günkü imparatorluklardan hiç birisinin sözünün geçmeyeceği bağımsız bir ülkede başlaması gerekirdi. Çünkü o hem kendi yapısına, hem de çevresinin gelişmesine bizzatı hâkim olmalıydı. Bu yüzden Arap yarımadası ve şehirlerin anası olan Mekke, onun çevresinde yer alan bölgeler o günkü şartlar içerisinde yer yüzünde İslâm'ın doğuşu için en uygun ortamı teşkil ediyordu. Başından beri evrensel bir sistem olarak gelen bu din için en elverişli arazi orası idi. Zira buralarda muntazam hükümetler yoktu. Yarımada'yı bütünüyle hâkimiyeti altına alacak güçlü birlikleri, polisi, jandarması, askeri ve kanunlarıyla kitleleri hâkimiyeti altında boyun eğdirecek bir devlet mekanizması mevcut değildi.

Öte yandan yarımada'yı bütünüyle hâkimiyeti altına almış bulunan belli bir din de yoktu. Cahiliyet devrinin yozlaşmış inançları ve ibâdetleriyle, putperestliğin hâkim olduğu Arapların meleklerden, cinlerden, yıldızlardan ve yontma taşlardan, müteşekkil muhtelif tanrıları vardı. Her ne kadar Kâbe'nin çevresinde hüküm süren Kureyş kabilesinin inançları, yarımadanın her yanına yayılmış idiyse de yeni gelen dinin karşısına dikilebilecek organize bir güce sahip değildi. Şayet Kureyş ulularının şahsî menfaatleri ve özel durumları böyle icap ettirmeseydi, onlar da İslâm'ın karşısına dikilmezlerdi. Çünkü kendi inançlarının ne kadar sakat ve derme çatma olduğunu biliyorlardı.

Görmüyor mu onlar geçmiş nesillerin acı âkıbet-

lerini? Gerçekten Allah onları da yeryüzüne yerleştirmişti ki, bunlardan hiç birisini bu âyette muhatap olan ve Arap yarımadasında yaşayan Kureyşlilere vermemişti. Hem onlara birbiri peşi sıra inen yağmurlar yollamış, hayatlarında verimli bir gelişme sağlamış ve bol bol rızıklar ihsan etmişti. Artık kendilerinin de yeryüzünde sadece izleri kalmıştı. Onlardan sonra başka başka kavimler varis oldular bu yeryüzüne. Görüyorsunuz ya yeryüzünde yerleşmiş olan beşer bölüklerinin, haktan yüz çeviren yalancıların durumu ne kadar da basittir. Onların durumu Allah'ın yanında ve şu yeryüzünde ne kadar önemsizdir. Gerçekten onlar yok olmuşlar ve kayıplara karışmışlardır da şu yeryüzünde yoklukları bile hissedilmemiştir. Peşlerinden bir başka nesil daha getirmiş Hak Teâlâ. Ve yeryüzü tıpkı eskisi gibi seyrine devam etmiş. Sanki bu dünyada onların adını taşıyan bir a-hali geçmemiş gibi olmuştu. Hayat yine canlılığını devam ettirmiş, hareketini sürdürmüş ve daha önce kendileri gibi canlıların gelip geçtiği hiç farkedilmemişti.

Bu gerçeği çok kere insanoğlu unutuverir. Allah ona yeryüzünde yerleşme imkânı tanıyınca hatırlamaz bile. Bu yerleştirmenin de Allah'ın takdiri çerçevesinde cereyan ettiğini ve bununla denendiklerini unuturlar. Allah Teâlâ onları, kendisinin ahdini ve şartını yerine getiriyorlar mı, mülkün yegâne sahibi olması ve insanların da bu mülkte Allah tarafından tayin edilmiş halife olmaları dolayısıyla yalnız O'na kulluk ederek bütün hayat telâkkilerini ondan alıyorlar mı, yoksa kendiliklerinden putlar edinerek bu mülkün vekili değil de gerçek sahibi imiş gibi tasaruf etmeye mi yelteniyorlar?.. Hak Teâlâ bütün bu hususları denemek için onları yeryüzüne yerleştiriyor.

Gerçekten de insanoğlu çok kere bu hakikati unutup verir. Tabii Allah'ın korudukları müstesna. İşte bu gerçeği unuttunca da Allah'a verdiği ahidden inhiraf eder, yeryüzüne halife olmanın şartını çiğner. Allah'ın koyduğu hükümlerin dışına çıkar... Ne var ki, bu sapıklığın acı neticeleri yolun hemen başında göze görünmez. Bozukluk yavaş yavaş sirayet eder. Ve onlar birden yollarını yitirirler de farkına bile varmazlar. Neticede belirtilmiş olan ecel gelip çatar. Ve Allah'ın vaad-i Rabbanisi tahakkuk eder. Sonra, varılan sonuçların şekli değişik değişik ortaya çıkar. Bazen gelen sonuç kökten kesip atan bir azap şeklinde olur. Nitekim birçok topluluklar da böylece helâk olmuşlardır. Bazı kere de birbirlerine düşerek bir kısmının acısını bir kısmına tattırarak azaba düşer edirlirler. Bir kısmı diğerine eziyet eder ve kökten mahvedip bir daha kimse kimseye güvenmez. Neticede güçleri azalır, kuvvetleri zayıflar ve Allah Teâlâ onların üzerine gerek kendisine itaat eden, gerekse isyan eden kullarını musallat edip araziden köklerini söküp atar. Ve böylece kanun-u ilâhî devrini devam ettirir durur. Ne bedbahttır o kişi ki, bu gerçekten haberdar olmaz, elde ettiği nimeti kendi zekâsı sayesinde kazandığını veya oyun ve hilesi ile elde ettiğini zanneder, boşuna onu har vurur harman savurur.

Bazı kere insan, yeryüzünde mütecaviz zalimlerin, şımarık bozguncuların, Allah tanımazların yerleşme imkânını elde ettiğini, Allah tarafından bir azaba düşer olmadıklarını görür de aldanır. Ne var ki insanoğlu çok zaman acelecidir. Ve umumiyetle yolun ya başlangıcını, ya da ortasını görür. Takip edilen yolun nihayetini çoğunlukla göremez. Çünkü takip edilen yolun sonu ancak varılınca görülebilir. İşte Kur'ân-ı Kerim kısa ferdi hayatlarında yolun so-

nunu göremeyip kısa mesafelik görüş ufuklarına aldanarak birtakım yanlış zan içinde olanların uyanmaları için, geçmiş milletlerin acı âkıbetlerine nazarları tevcih ediyor. Bu âyet-i kerime de geçen «... *Fakat onları günahlarından dolayı helâk ettik...*» hükm-ü ilâhisi ve benzeri âyetler Kur'ân-ı Kerim'in birçok yerlerinde tekrar edilir. Aslında Hak Teâlâ bununla bir hakikatı yerleştirmekte, bir ilâhi kanunu takrir etmekte ve İslâm'ın tarihi olayları açıklama tarzını belirtmektedir.

Bu âyet-i kerime bir gerçeği yerleştirmektedir. Bu gerçek şudur: Günahlar, günah sahiplerini helâk eder. Aslında günahkârları günahlarından dolayı helâk eden Hak Teâlâ'dır. Bu, Allah'ın her zaman geçerli olan bir kanunudur. İsterse fertler kısacık ömürleri esnasında bunun farkına varmasınlar. Her ne kadar bir nesil çok sınırlı olan hayatı boyunca bunu farketmese de günahların yaygınlaştığı milletlerin âkıbeti bu ilâhi kanunu teyid etmektedir. Bu felâket, çoğu zaman ilâhi bir sarsıntı ile vuku bulur. Nitekim geçmiş devirlerde, birçok milletlerin tarihlerinde bu gibi hâdiselere rastlanmaktadır. Yahut da yavaş yavaş sirayet eden fitri ve tabiî bir çözülme ile meydana gelir. Bu çözülmeler zamanla milli bünyeyi hasara uğratar ve milletlerin bünyesi günahların kaynaştığı bir köşe haline gelir.

Yakın tarihte bu ahlâkî çöküntünün verdiği acı tecrübeler nisbi de olsa kâfi deliller olarak gözler önünde bulunmaktadır. Salgın halindeki fuhuş iptilâsının, kadını bir fitne ve ziynet unsuru olarak kabul lenmenin, lüksün ve şatafatın, eğlence ve sefahatin meydana getirdiği örnekler pek çoktur. Bu saydığımız hususların Roma ve Grek medeniyetlerinin yıkılıp yerle bir olmasında baş rolü oynadığı gözler önün-

deki kâfi deliller arasındadır. Artık bu medeniyetler adı dillerde dolaşan lâflardan ibâret kalmıştır. Günümüzde Fransa ve İngiltere gibi çağdaş batı milletleri dış görünüşü itibariyle kuvvetli ve zengin olmalarına rağmen, fuhuş ve sefahatin pençesinde kıvranmaktadırlar. (1)

(1) Daha geniş bilgi için «Medeniyetin Problemleri ve İslâm» adlı eserimizde «Çöküntü ve İstirap», Muhammed Kutub'un «Beşer Hayatında Tekâmül ve Duraklama» adlı eserinde «Tarihin Şehadeti ve Yirminci Asrın Şehadeti» bölümlerine bakınız.

ALLAH VE RESÜLÜ'NÜN HÜKMÜ

«Allah ve Resûlü, herhangi bir hususta hüküm verdiği zaman, mü'min bir erkeğin ve mü'min bir kadının işlerinde başka' yolu seçme hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resûlü'ne isyan ederse, şüphesiz ki o, açıkça sapıtmıştır.» (Ahzâb, 36)

Rivayet olunduğuna göre bu âyet-i kerime, Cahş kızı Zeyneb hakkında nazıl olmuştur. Peygamber (s. a.v.) müslüman topluluğunda eskiden kalma sınıf ayırımını ortadan kaldırıp, insanların tarak dişi gibi birbirine eşitliğini, kimsenin kimseye takvadan başka bir üstünlüğü olmadığını tebliğ ettiği sırada inmiştir. Kendilerine «Mevâli» (1) denilen (hürriyetine kavuşmuş köleler) zümre, «efendiler» tabakasından aşağı telâkiki ediliyordu. İşte Hârise'nin oğlu ve Peygamberimizin âzatlısı ve evlâtlığı olan Zeyd de bu düşük tabakadandı. Peygamber (s.a.v.) insanlar arasında tam

(1) Bu kelime, başka mânada da kullanılabilir. Bir kabile diğer bir kabilenin mevalisi muzahiri olur, ona yardım eder, diyet ve diğer tazminat işlerinde dayanışma içinde bulunurlar. Kölelik ve hürriyet gibi mânalar burada söz konusu değildir.

bir eşitliği gerçekleştirmek ve bizzat kendi aile efradında bu sınıf farkını ortadan kaldırmak için Zeyd'i, Haşim oğullarından, soylu bir yakını olan Zeyneb ile evlendirmiştir. Bu sınıf farkları zihinlere öyle derin yer etmişti ki, onu, müslüman milletin rehber edindiği ve bütün beşeriyetin yolundan gittiği Allah Resûlünün gözler önüne serdiği icraattan başkası söküp atamazdı.

İbn Kesir, tefsirinde diyor ki: El-u'fi, İbn Abbas (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Allah Teâlâ'nın :

«... Mü'min bir erkeğin ve mü'min bir kadının işlerinde başka yolu seçme hakları yoktur...» âyet-i kerimesinin iniş sebebi: Bir gün Allah'ın Resûlü, genç yaştaki Zeyd bin Hârise'ye bir kız beğenmek üzere harekete geçti. Cahş'ın kızı Zeyneb el Esediye (r. anha)'ye varıp onu istedi. Zeyneb; «Ben onunla evlenmem» dedi. Resûlullah ona: «Hayır, onunla evlenirsin» buyurdu. Zeyneb: «Ey Allah'ın Resûlü! Bu hususta bir düşüneyim de, öyle» dedi. Peygamber (s.a. v.)'le Zeyneb konuyu görüşürken Allah bu âyet-i kerimeyi indirdi:

«Allah ve Resûlü, herhangi bir hususta hüküm verdiği zaman, mü'min bir erkeğin ve mü'min bir kadının işlerinde başka yolu seçme hakları yoktur...»

Bunun üzerine Zeyneb (r. anhâ) Peygamberimize: «Zeyd'i benim için münasip buyurdunuz mu?» diye sordu. Peygamber (s.a.v.): «Evet» dedi. Zeyneb: «O halde ben Allah'ın Resûlüne karşı isyan etmek istemem, kendimi ona nikâhladım» dedi.

İbn Lühey'a, Ebû Amre ve İkrime tarikiyle İbn Abbas (r.a.)'dan bu kıssayı şu suretle naklediyor: Resûlullah (s.a.v.), Cahş'ın kızı Zeyneb'i, Zeyd bin Hârise için istedi. Zeyneb kabul etmedi ve: «Asalet

ve şeref yönünden ben ondan hayırlıyım» dedi. Zeyneb, biraz sinirli bir kadındı. Bunun üzerine:

«... Mü'min bir erkeğin ve mü'min bir kadının işlerinde başka yolu seçme hakları yoktur...» meâlindeki âyet-i kerime indi. Bu âyet-i celilenin, Cahş kızı Zeyneb'i Peygamber (s.a.v.), âzatlısı Zeyd bin Hârise için isteyip de, onun önce kabul etmeyip sonra kabul etmesi üzerine nazil olduğunu Mücâhid, Katâde ve Mukatil bin Hayyan söylemişlerdir.

Yine İbn Kesir tefsirinde başka bir rivayet naklediyor: Abdurrahman bin Zeyd bin Eslem der ki: Bu âyet-i kerime, Ebû Muit oğlu Akabe kızı Ümmügül-süm hakkında nazil olmuştur. Bu kadın; Hudeybiye sulhundan sonra hicret eden kadınların ilki olup, kendisini Peygamber (s.a.v.)'e hibe eden, bu hibesi Resûlullah tarafından önce kabul buyurulup, sonra bizzat kendileri tarafından Zeyd b. Hârise'ye nikâhlanan (Allah bilir, Zeyneb'den ayrılınca) ve buna hem kendi, hem kardeşi hoşnutsuzluk göstererek: «Biz Resûlullah (s.a.v.)'i dilemiştik, o ise bizi kölesine nikâh etti» diyen kadındır. Râvi devamla: İşte Kur'ân'ın:

«Allah ve Resûlü, herhangi bir hususta hüküm verdiği zaman, mü'min bir erkeğin ve mü'min bir kadının...» meâlindeki âyeti bunun üzerine indi, diyor. Ve şunu ilâve ediyor: Bundan daha genel olarak:

«Mü'minlere peygamber, kendi öz nefislerinden daha üstündür...» (Ahzâb, 6) meâlindeki âyet inmiştir.

Râvi: O hususi, bu ise umumidir, diyor.

Üçüncü bir rivayette, İmam-ı Ahmed; Abdürrezak, Ma'mer, Sâbit el-Bennani, Enes yoluyla şöyle rivayet etmiştir: Enes (r.a.) der ki: Peygamber (s.a.v.)

âzatlanmış kölelerden Cüleybib adında biri için en-sardan bir hanımı babasından istedi. Adam: «Anasıyla istişare edeyim de» dedi. Peygamber (s.a.v.): «*Ne güzel*» buyurdu. Adam karısına giderek durumu anlattı. Kadın: «Hayır, hayır olamaz! Demek ki, Resûlullah (s.a.v.) Cüleybib'den başkasını bulamamış. Biz kızımızı, filan filanlar istediler de vermedik.» Hz. Enes diyor ki: Bu sırada kızcağız örtüsünün içinden dinliyordu. Adam durumu Resûlullah'a haber vermek için kalkıp giderken kızı şöyle söyledi: «Siz, Allah'ın Resûlünün emrini reddetmek mi istiyorsunuz? Eğer o bu işi uygun bulmuşsa nikâhı yapınız.» Yine Ravi dedi ki: Kızcağız bu davranışıyle ebeveyninden daha büyük bir fazilet örneği oluyordu. Ebeveyni kızlarına: «Doğru söyledin» dediler ve babası derhal Peygamber (s.a.v.)'e gidip: «Eğer siz onu münasip buyurduysanız, muvafakat ediyoruz» dedi. Peygamber: «*Ben uygun gördüm*» buyurdu ve onları evlendirdi. Bunun üzerine Medine halkı bir çığlık kopardı ve birbirine girdi. Cüleybib, dizlerine vurdu, bir de baktılar ki ölmüş. Etrafında bulunan müşriklerden bir gurup onu öldürmüşlerdi. Hâdisenin râvisi Hz. Enes der ki: Hâdiseye sahne olan bu ev, Medine'nin en karışık ve perişan olmuş bir evi halindeydi.

Bu rivayetler eğer sahih iseler, tefsirini yapmakta olduğumuz âyet-i kerimenin iniş sebebini Zeyneb'in, Zeyd'le ve Zeyd'in, Ebumit oğlu Akabe kızı Ümmügül-süm'le evlenmelerine bağlıyor.

Cüleybib'in evlenmesi hakkındaki üçüncü rivayeti alışımız, bu rivayetin, İslâm'ın yıkmaya çalıştığı o günkü çevrenin fasit mantığına ışık tutmasındandır. Bizzat Peygamber (s.a.v.) de icraatı ve sünnetiyle bu zihniyeti değiştirmek istiyordu. Müslüman cemaatin, İslâm'ın yeni mantığı ve dünya hayatın-

da kabul ettiği değerler ve ilhamını yalnız İslâm'ın büyük ruhundan alan prensipler üzerine tanzimini sağlamak için yapılan hamlelerden bir bölüm oluyor bu...

Ancak âyet-i kerimenin kapsamı, özel bir olayı aşarak çok daha geniş anlam taşımaktadır. Gerçi bu âyetin, evlâtlık edinme âdetini iptal, evlât edinilmiş olanların boşadıkları kadınlarla evlenmeyi tecviz ve Allah Resûlünün Zeyd'den ayrılan Zeyneb (r. anhâ)'le izdivacı ile alâkası vardır. Bu evlenme etrafında o vakitler fırtınalar koparılmış ve günümüze kadar İslâm düşmanlarınca, Peygamberimize tarizde bulunmak için bir dayanak yapılmak suretiyle akıl ve mantığa sığmayan iftira ve tezvîr gösterenler bulunmuştur.

Âyet-i kerimenin iniş sebebi ister bu rivayetlerde zikredilen olaylar olsun, ister Peygamber (s.a.v.)'in, Hz. Zeyneb'le evlenmesi olsun; bu âyetin koyduğu kaide şüphesiz ki umumîdir, kapsamlıdır. Bütün müslümanların kalbinde, hayatında ve asil düşüncesinde derin bir yer yapmıştır.

İnancı meydana getiren unsurlardandır ki, ilk müslüman cemaatinin kalbinde tam anlamıyla karar kılmış, gönüllerinde kesinleşmiş, fikir ve düşünceleri onunla şekillenmiş, renklenmiştir... Bu unsurun özeti şudur: Onlar, (sahabe-i kirâm ve selef-i sâlihîn) kendi kendileri hakkında bir şeye malik değiller ve onların kendi işlerinde hüküm yürütmeye hak ve selâhiyetleri yoktur. Onlar, mal ve mülkleriyle beraber ancak Allah'ındırlar. Yüce Allah onları dilediği gibi yönetir, onlar için ne murad ederse yapar. Onlar da, genel bir kanuna tâbi olarak yürüyen şu kâinatın sadece bir parçasıdır. Bu varlığın yaratıcısı ve yöneticisi; bütün varlık âlemiyle birlikte onları harekete ge-

tirmekte, kâinatın büyük olaylarındaki görevlerini tayin etmekte, büyük sahne üzerindeki hareket tarzlarını tespit etmektedir. Alacakları görevleri seçmek hakkı onlara verilmemiştir; çünkü konuyu mükemmel olarak bilemezler, sevdikleri hareketi seçmekte de serbest değildirler. Zira onların hoşuna giden hareket, kendilerine tevdi edilen vazifeye uygun düşmeyebilir. Hulâsa onlar; ne olayların, ne de sahnenin sahibidirler. Onlar ancak işçi, hizmet ehli durumundadır; çalışırlarsa ücretlerini alırlar, neticenin leh ve aleyhlerinde olması onlara ait bir iş değildir.

İşte bu vasıflarıyla kendilerini gerçekten Allah'a teslim etmişlerdir onlar. Hem de bütün mevcudiyetlerini teslim edip, kendilerine hiç bir pay ayırmamışlardır. O zaman nefisleri bütün kâinatın seyrine ayak uydurmuş, hareketleri onun umumî akışına uymuş, yıldız ve gezegenlerin kendi mihverinde ne ondan çıkmak, ne acele edip koşmak, ne de ağırdan alıp yerinde saymak istemeksizin bütün mevcudatın hareketiyle beraber muntazaman seyredişi gibi onlar da kendi mihverlerinde dönmüşlerdir.

Artık gönülleri, ilâhî kaderin yaptığı her şeye rıza göstermeye başlamıştır. Çünkü derin bir şuurla idrâk etmişlerdir ki, her şeyde, herkeste, her olayda tasarruf Allah Teâlâ'nın takdiri ile dir. Allah'ın takdirini, müsterih ve güvenilir bir marifetle karşılamaya başlamışlardır artık.

Ve yavaş yavaş başlarına gelen Allah'ın takdirini şaşkınlıkla karşılamazlar. Güzellikle tedavisi mümkün olan şeye karşı feryat ve figan etmezler. Sabırla telâfisi kabil olanı da elem ve ıstırapla karşılamazlar. Allah'ın takdirini, tıpkı ârif bir zatın hissiyatına hoş gelen, vicdanına yabancı olmayan ve aynı zamanda beklenmedik bir hâdise olarak değil, bilâ-

kis vukuu muhtemel ve hattâ beklenen bir şeye mukabele eder şekilde karşılar olmuşlardır.

Yapmayı arzuladıkları bir işi yerine getirmek için artık zamanın devretmesini bekledikleri yok. Hemen gerçekleştirmek istedikleri bir iş için hâdiselerin tabii seyrine müdahaleyi düşürdükleri yok. İsterse gerçekleştirecekleri şey, mefkûre ve idealleri olsun! Onlarınki, Allah'ın emir ve takdiriyle yollarına devam etmek ve hedefe vâsil olmak. Bu yolda yürürken onlar gayet memnun ve müsterihtirler; bu yolda sabırsızlık göstermeden, temkin ve sükûnetle, gaflet ve gurrudan, endişe ve elemenden uzak olarak mal ve canlarını feda ederler. Ve şunu kesinlikle bilirler ki, onlar, Allah'ın kendilerine yapmalarını emir ve takdir buyurduğu şeyleri yapıyorlar. Allah'ın dilediği şey muhakkak olur, her şey belirli bir vakte, muayyen bir zamana bağlıdır.

Bu inanç, Allah'ın kudretine mutlak surette teslim oluşturmaktadır. Allah Teâlâ'nın kudreti onları sevk ve idare, hal ve hareketlerini tanzim eder. Kendileri ise, O kudret eline güvenmiş, O'nunla tam bir huzur, sükûn bulmuş ve kolayca yollarına devam etmişlerdir.

Bununla beraber güçleri nisbetinde çalışır, ellerinde ne varsa hak yolda sarfeder, boşuna vakit ve emek harcamaz, gayeye ulaşmak için meşrû olan her çare ve vesileye başvurmaktan geri durmazlar. Sonra güçleri yetmeyen işleri zorla yapmaya kalkmaz, zaaf ve kuvvet gibi birbirine zıt vasıfları bünyesinde toplamış olan beşer yapısından sıyrılmaya yeltenmez, kendilerinde bulunmayan meziyet ve takatleri var göstermez, yapmadıklarıyla övünmek, yapamayacakları şeyleri söylemek istemezler...

Allah Teâlâ'nın takdirine karşı mutlak teslimi-

yetle, bütün güç ve kuvvetiyle çalışmak ve gücünün yettiği yerde emniyetle durmak arasındaki denge... İşte bu denge ve bu meziyet o ilk seçkin müslüman topluluğunun damga ve tuğrasıdır ki, onları, dağların taşıyamayacağı çaptaki büyük inanç emanetini omuzlamaya ehil kılmıştır.

Bu birinci unsurun vicdanların derinliklerinde yerleşmiş olmasıdır ki, ilk İslâm ümmetine, hem özel hayatlarında hem de toplum hayatında gerçekleştirdikleri büyük başarıların teminatı olmuştur. Onların hareketlerini zamanın çarkına ve seyrine uyarak, onlarla çarpışmadan ve yolda kalmadan hedefe doğru gitmelerini sağlayan bu unsur olmuştur. Ve yine odur, onların çabalarını hayırlı ve feyizli kılan ve kısa zaman içinde göz kamaştırıcı, tatlı, bol, büyük semereler vücuda getiren...

Onların kalbinde husûle gelen ve yaşayışlarını varlık âleminin âhengine ve bu kâinatı idare eden Allah'ın ezeli takdirine uygun kılan bu değişme... Bu değişmeler, hiç bir insanın yapamayacağı, ancak yeri, gökleri, yıldızları yaratan ve bunların seyrini özel bir şekilde tanzim eden Allah Teâlâ tarafından yapılabilir.

Bu hakikate, Kur'ân-ı Kerim'in bir çok âyetleri işaret eder. Bir iki misal verelim:

«Ey Muhammed! Şüphesiz sen, sevdiğini hidayete erdiremezsin. Fakat Allah, dilediğini hidayete erdirir...» (Kasas, 56)

«Ey Muhammed! Onları hidayete erdirmek sana ait değildir. Fakat Allah, dilediğini hidayete erdirir...» (Bakara, 272)

«... "Hidayet, ancak Allah'ın hidayetidir."...» (Bakara, 120)

İşte hidayet, işte doğru yol, en büyük hakikati ve en geniş mânasiyle. İnsanın, bu maddi varlık içinde yerini bulması ve bu varlığın hareketine paralel olarak adımlarını ayarlaması...

İnsanın gayretinin mükemmel bir neticeye ermesi ancak kalbinin tam mânasiyle Allah Teâlâ'nın hidayeti üzerinde olmasıyla mümkün olur. Ferdin hareketi de kâinatın hareketine uygun olmasıyla istikamet bulur. Vicdanın rahata ermesi ise, Allah'ın bütün âlemleri ihâta eden takdirine teslimiyle mümkün olur.

Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki, Kur'an-ı Kerim'in:

«Allah ve Resûlü, herhangi bir hususta hüküm verdiği zaman, mü'min bir erkeğin ve mü'min bir kadının işlerinde başka yolu seçme hakları yoktur...» meâlindeki âyeti, hakkında nazil olduğu rivayet olunan her hangi bir hâdiseye münhasır olmaktan öte, çok şümullu, çok geniş ve çok derin mâna ve hikmetleri ihtiva ediyor ve İslâm'ın yolunda esash engel bir kaideyi veya bir nizamı tespit etmiş oluyor.

Kur'ân-ı Kerim'in deyişle «ehl'el-kitâb», mukaddes kitapların sahibi olan yahudî ve hristiyanlar, teferruatta farklı olmakla beraber esasta Allah inancına sahip olmaları nedeniyle İslâmiyet tarafından özel statüye tâbi tutulmuşlardır. Ancak diğer dinlere mukabil kendilerine tanınan bu imtiyazı kötüye kullanarak onlar da her zaman müşriklerle birlik olmuşlar ve müslümanları içten dıştan vurmaya çalışmışlardır.

Tahrif olmuş Tevrât'a bağlı olan yahudilerle, yine tahrif edilmiş olan İncil'e inanan hristiyanların gerçekten ehl-i kitap sayılıp sayılmayacakları çok tartışılmıştır. Seyyid Kutub özellikle Fî Zılâl'il-Kur'ân'da konuyu detaylı olarak açıklar ve der ki:

Biraz sonra sunacağımız âyetler, lâfız ve mâna yönünden genellik vasfı taşır ve ehl-i kitabın her ferdini içine alır. Hattâ o kitap ehli olan, ister Arap ya-

rumadası dahilinde olsun, ister haricinde, hepsi aynı hükme dahildir.

Bu kısımdaki âyetlerin taşıdığı kesin hükümler: İslâm toplumu ile hristiyanlar arasında henüz bir münasebet kurulmadan önce, devletlerarası münasebetlerin dayandığı bazı kaideler hakkında esaslı değişiklikler getirmektedir. Ancak, o zamana kadar hristiyanlarla münasebet kurulmamasına rağmen, yahudilerle birtakım ilişkiler vuku bulmuştu.

Bu yeni hükümlerdeki açık değişiklik, Allah'ın dininden inhiraf eden ehl-i kitapla, hor ve hakir oldukları halde kendi elleriyle cizye verinceye kadar onlarla savaşılmaması emridir. Cizye verme esastan gayrı barış anlaşması olamaz. Onlara, ancak bu suretle zimmi hukuku uygulanır ve onlarla müslümanlar arasında emniyet ve selâmet hakim olabilir. Şayet onlar, kendi arzularıyla müslümanlığı kabul edecek olurlarsa, müslümanlardan bir fert gibi olur ve öyle muamele görürler...

İnanç olarak İslâm'ı kabul etmeye asla zorlanmazlar. Çünkü bu hususta İslâmî kaide:

«Dinde zorlama yoktur...» kaidesidir.

Ama, cizye vermeden de kendi dinleri üzerine bırakılmazlar. Onlarla müslüman toplumu arasında bir anlaşma ancak bu şartlarla kabul edilebilir.

İslâm toplumu ile ehl-i kitap arasındaki münasebetlerin kaideleri hakkında serdedilen bu nihai değişikliğin tabiatı; ancak, bir taraftan Allah'ın nizamı ile cahiliyet nizamları arasındaki münasebetlere derin vukuf... Diğer taraftan da aksiyoner İslâm nizamının tabiatını, onun çeşitli merhalelerini ve daima değişen beşerî vâkıalara denk olarak yenilenen vesilelerini açık bir idrâkle anlayarak mümkün olabilir.

Allah'ın nizamı ile cahiliyet nizamları arasındaki münasebetlerin tabiatı; ancak özel şartlar ve özel durumlarda beraber yaşamalarının mümkün olduğu şeklindedir.

Aksiyoner İslâm nizamı; insanoğlunun yapısında mevcut olan vazgeçilmez gerçekleri çeşitli aşamalar ve daima yenilenen vesilelerle karşılar... İslâm toplumu ile cahiliyet toplumları arasındaki ilişkilerde hep bu prensibi ön plânda tutar.

Bu konuda inmiş bulunan âyet-i kerîmeler, müslümanların ehl-i kitaba karşı iyi davranmalarını, ancak, onların şirk ve küfür içinde olduklarını da hesaba katarak muamele yapmalarını emrediyor.

Önümüzdeki âyetler, şu hususları beyan etmektedir:

I — Onlar, Allah'a ve âhiret gününe inanmıyorlar.

II — Onlar, Allah ve Resûlünün haram kıldığı şeyleri haram olarak kabul etmiyorlar.

III — Onlar, hak dini, din edinmiyorlar.

IV — Yahudiler: «... *“Uzeyr Allah'ın oğludur”*...» (Tevbe, 30) dediler. Hristiyanlar da: «... *“Mesih Allah'ın oğludur”*...» (Tevbe, 30) dediler. Onların bu iki sözü de, daha önce küfredenlerin sözlerine benziyor. Grek putperestleri, Roma putperestleri, Hind putperestleri, Firavun putperestleri ve daha önceki putperestler de buna benzer sözler söylemişlerdi. (İleride hristiyanlığın ve yahudiliğin aslında olmayan, tamamen eski putperestlik anlayışından gelerek, Allah'ın yahudilerden veya hristiyanlardan oğul edinmesine dair iddiaların esasını açıklamaya çalışacağız.)

V — Onlar, âlimlerini ve rahiplerini Allah'tan

başka ilâhlar edindiler. Mesihî Rab olarak kabul ettikleri gibi Allah'ın birliğini kabullenmekle emrolundukları halde buna muhalefet ettiler. Bu sebeple «müşrik»tirler!..

VI — Onlar, Allah'ın dinine karşı savaşıyorlar ve ağızlarıyla Allah'ın nûrunu söndürmek istiyorlar. Bu sebeple onlar «kâfir»dirler!..

VII — Onların âlim ve rahiplerinden birçoğu, haksız yere insanların mallarını yiyorlar ve onları, Allah'ın yolundan alıkoyuyorlar.

İşte bu vasıflar ve ehl-i kitabın üzerinde bulunduğu hakikatin bu derece sınırlandırılması ile, Allah'ın dinine inanan ve Allah'ın nizamı üzere kaim olan mü'minlerle onlar arasındaki münasebetlerin dayandığı nihaî hükümler tekerrür ediyor.

İlk bakışta bu takrirler, Kur'an'ın daha önce ehl-i kitabın durumuyla ilgili olarak zikrettiği takrirlerden farklı, hattâ onlara aykırı gibi görünebilir. Nitekim gerek müşrikler, gerekse onların çömezleri, Hz. Peygamberin, ehl-i kitap hakkında gelen hükümleri değiştirdiğini iddia edecek kadar ileri gitmişlerdir.

Fakat ehl-i kitap hakkında inen Mekki ve Medeni âyetlerin konularına dikkatle bakıldığında, açıkça görülür ki, Resûlullah, ehl-i kitabın inançlarına dair İslâm dininin aslında hiçbir değişiklik yapmamıştır. Resûlullah geldi, onları o halde buldu... Sapıklıklarını, haktan inhiraf ettiklerini, Allah'ın halis dinini inkâr ettiklerini ve şirk koştuklarını gördü... Değişikliklere gelince; bu, sadece onlarla olan ilişkilerin şekliyle ilgilidir. Defalarca söylediğimiz gibi, bunun sebebi şartlar ve bu husustaki değişiklikler de Resûlullah tarafından değil, bizzat Allah tarafından yapılmıştır.

Burada ehl-i kitabın gerçek durumlarına dair bazı misaller vereceğiz. Sonra da İslâm'a ve müslümanlara karşı onların hakiki durumlarını ve onlarla kurulan ilişkilerde bu kesin hükümlerle sonuçlanan davranışlarını arzedeceğiz.

İslâm geldiğinde vatansız yahudiler veya hristiyanlar Mekke'de pek fazla olmadıkları gibi toplumda değerleri de yoktu. Orada ancak parmakla gösterilebilecek bir kaç fert vardı. Kur'an-ı Kerim onları hikâye ederken, onların bu yeni dâveti sevinçle kabul ettiklerini ve takdirle karşıladıklarını haber veriyor. Onların bir çoğu İslâm'a girdi. Allah ve Resûlüne şahadet getirdi:

«Bundan önce kendilerine kitap verdiklerimiz, buna da iman ederler.

Kendilerine Kur'an okunduğu zaman: "Biz ona iman ettik. Şüphesiz o, Rabbimizden indirilmiş bir haktır. Doğrusu biz, ondan önce de müslümandık" derler.» (Kasas, 52 - 53)

«Kâfirlere şöyle de: "Kur'an'a ister iman edin, ister iman etmeyin; o, daha önce kendilerine ilim verilenlere okunduğunda, onlar, yüzleri üstüne hemen secdeye kapanırlar.

Rabbimizi tenzih ederiz. Şüphesiz ki, Rabbimizin vaadi gerçekleşir" derler.

Ağlayarak, bir kere daha secdeye kapanırlar. Kur'an, onların Allah'a teslimiyetlerini daha da artırır.» (İsrâ, 107-109)

«Ey Muhammed! Onlara de ki: "Söyleyin bana, eğer bu Kur'an Allah tarafından gönderilmiş olup da, siz de onu inkâr etmişseniz, İsrailoğullarından bir şahit de bu Kur'an'ın benzerine şahitlik edip iman etmişse ve siz de iman etmeyi kibrinize yedirememişse-

niz, kendi kendinize zulmetmiş olmaz mısınız? Şüphesiz Allah, zalim bir kavmi hidayete erdirmez.” (Ahkaf, 10)

«Ey Muhammed! Sana da kitap indirdik. Kendilerine kitap verdiklerimiz, ona iman ederler. Şunlardan da ona iman eden vardır. Bizim âyetlerimizi ancak kâfirler inkâr eder.» (Ankebût, 47)

«Size kitabı genişçe açıklanmış olarak indirmişken; Allah'tan başka hakem mi arayayım? Kendilerine kitap verdiklerimiz, o Kur'an'ın, gerçekten Rabbin tarafından, hak olarak indirilmiş olduğunu bilirler. O halde sakın şüphe edenlerden olma.» (En'am, 114)

«Daha önce kendilerine kitap verdiğimiz kimse-ler, sana indirilene sevinirler. Fakat guruplaşanlardan bir kısmı, sana indirilenin bir bölümünü inkâr ederler...» (Ra'd, 36)

Kur'an, Medine'de inen sûrelerinde onların bazı durumlarını hikâye ediyor. Bir kısım âyetlerde onların hristiyan oldukları belirtiliyor. Yahudiler ise, Mekke'deki tavırlarından tamamen farklı bir tutum içerisinde idiler. Medine'de, İslâm'ın arzettiği tehlikeyi hissettiklerinde durumlarını değiştirmişlerdi:

«Kitap ehlinde Allah'a boyun eğerek, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene iman edenler vardır. Onlar Allah'ın âyetlerini az bir değere değışmezler. İşte onların, Rableri katında mükâfatları vardır. Şüphesiz ki Allah, hesabı süratli olandır.»

(Âl-i İmran, 199)

«Ey Muhammed! Şüphesiz insanlardan, iman edenlere en şiddetli düşman olarak, yahudileri ve Allah'a ortak koşanları bulursun. Ve yine iman eden-

lere sevgi bakımından en yakın olarak: "Biz hristiyanız" diyenleri bulursun. Bu da, onların arasında papazların ve rahiplerin bulunmasından ve büyüklük taslamamalarındandır.

Peygambere indirileni işittikleri zaman, onun hak olduğunu öğrendiklerinden dolayı, gözlerinin yaşla dolduğunu görürsün. Onlar: "Ey Rabbimiz! İman ettik. Bizi de şahitlerden yaz. Allah'a ve bize gelen hakka nasıl iman etmeyelim? Halbuki biz, Rabbimizin bizi salih bir toplulukla birlikte cennete koymasını çok arzu ediyoruz" derler.

Böyle dediklerinden dolayı, Allah onları altlarından ırmaklar akan cennetlerle mükâfatlandırmıştır. Orada ebedi olarak kalacaklardır. İşte iyilik yapanların mükâfatı budur." (Mâide, 82 - 85)

Fakat onların bu durumu, Arap yarımadasında yaşayan ehl-i kitabın, bilhassa yahudilerin bütün hallerini ifade etmez. Onlar; Medine'de İslâm'ın, kendi aleyhlerine doğru yol alan tehlikesini hissettikleri zaman gayet habîs bir harple İslâm'a karşı vaziyet aldılar. Bu hususta, her vesileyi kullandılar. Kur'an âyetleri, bu vesileleri gayet açık bir şekilde hikâye eder. Bunun yanında onlar, tabii olarak İslâm'a girmeyi de reddettiler. Kendi kitaplarında Resûlullah'ı müjdeleyen âyetleri ve önlerindeki hak kitaplarının bakiyelerinde Kur'an'ı tasdik eden ifadeleri inkâr ettiler. Halbuki aralarındaki temiz insanlar, o münkir-lere ve mülhidlere karşı bunu ikrar ve tasdik ediyorlardı... Kur'an-ı Kerim'in çeşitli Medenî sûreleri bu inkârın tavsifi ve tescili, ehl-i kitabın içinde bulunduğu sapıklığın, fesadın ve dalâletin takriri ile doludur. Mekki sûreler de, ehl-i kitabın hakikatini takrirden hâli değildir:

«İsa kavmine apaçık delillerle geldiği zaman on-

lara şöyle demişti: "Ben size hikmet getirdim. Aynı zamanda ihtilâf ettiğiniz bazı dinî hususları açıklamak için geldim. Allah'tan korkun ve bana itâat edin.

Şüphesiz benim de Rabbim sizin de Rabbiniz Allah'tır. O'na ibadet edin. İşte dosdoğru yol budur."

Nihayet fırkalar kendi aralarında ihtilâfa düştüler. Can yakıcı günün azabından dolayı vay o zalimlerin haline!» (Zuhruf, 63-65)

«Önceki peygamberlerin ümmetleri ancak, kendilerine din hususunda gerçek bilgi geldikten sonra, birbirlerini çekememe yüzünden ihtilâfa düştüler. Eğer belirli bir süreye kadar ertelenmeleri hususunda Rabbinin geçmiş bir vaadi olmasaydı, muhakkak aralarında hüküm verilirdi. İhtilâfa düşenlerden sonra, kitaba varis kılınanlar da muhakkak ki ondan şüphe ve tereddüt içindedirler.» (Şûrâ, 14)

«O vakit onlara şöyle denilmişti: "Şu şehire yerleşin, oranın mahsullerinden dilediğiniz gibi yeyin, «af» dileyin ve kapısından secde ederek girin ki, kusuralarınızı bağışlayalım. Biz iyilikte bulunanlara daha fazlasını vereceğiz."

Fakat içlerinden zalim olanlar kendilerine söylenen sözü değiştirip başka şekle koydular. Biz de zulmetmeleri sebebiyle üzerlerine gökten azap indirdik» (A'raf, 161 - 162)

«Yine bir zaman Rabbin, onlara kıyamet gününe kadar en kötü azabı yapacak kimseleri musallat edeceğini bildirmişti. Şüphesiz ki Rabbin, azabı çok süratli olandır. Ve O, «Gafûr'dur, Rahim'dir» çok affeden ve çok merhamet edendir.» (A'raf, 167)

«Nihayet onların ardından yerlerine kötüler gelip kitaba varis oldular. Onlar, şu dünyanın geçici

menfaatini alırlar. Ve: "İlerde affolunuruz" derler. Aynı menfaatle karşılaştıkları zaman onu yine alırlar. "Allah hakkında gerçekten başka bir şey söylemeyin" diye Tevrat'ta kendilerinden söz alınmamış mıydı? Ve orada olanları okumamış mıydılar? Allah'tan korkanlar için âhiret yurdu daha hayırlıdır. Hiç aklınızı kullanmaz mısınız?» (A'raf, 169)

Medine'de inen âyetlere gelince; bu âyetler, ehl-i kitabın hakikatine dair nihai hükümü ihtiva etmektedir. Nitekim; Bakara, Âli İmran, Nisâ, Mâide ve diğer sûrelerde onların İslâm'a ve müslümanlara karşı savaşmak hususunda en çirkin yollara başvurdıkları anlatılır. Halbuki onlar hakkında henüz, Tevbe Sûresi'ndeki nihai hüküm gelmiş değildi. Burada, bu âyetlerden sadece bir kaç tanesini zikretmekle iktifa ediyoruz:

«Onların, size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa onlardan bir cemaat, Allah'ın kelâmını dinleyip iyice anladıktan sonra onu bile bile tahrif ediyorlar.

İman edenlerle karşılaştıkları zaman: "İman ettik" derler. Birbirleriyle başbaşa kaldıkları zaman da: "Allah'ın size açıkladıklarını Rabbinizin katında aleyhinize delil olarak kullansınlar diye mi onlara söyluyorsunuz? Hiç düşünmüyor musunuz?" derler.

Bilmezler mi ki, Allah onların gizlediklerini de açıkladıklarını da muhakkak bilir?

Onlardan bazılarının okuyup yazması yoktur. Bir takım kuruntular hariç, kitabı bilmezler. Onlar, sadece zanda bulunurlar.

Kitabı elleriyle yazıp sonra onu az bir değerle değiştirmek için: "Bu, Allah katındandır" diyenlerin vay haline! Ellerin yazdığından dolayı vay hallerine! Kozandıkları günahdan dolayı vay hallerine!» (Bakara, 75 - 79)

«Şüphesiz ki Biz, Mûsa'ya Tevrat'ı verdik. Ve ondan sonra birbiri ardınca peygamberler gönderdik. Meryemoğlu İsa'ya da açık mucizeler verdik. Ve onu ruhu'l-Kudûs ile teyit ettik. Ey yahudiler! Her peygamber size, nefislerinizin istemediği şeyleri getirdiği zaman, büyüklük taslayıp, bir kısmını yalanlıyor, bir kısmını da öldürüyor musunuz?

“Kalpleriniz perdetenmiştir” dediler. Hayır, Allah onları inkârlarından dolayı lânetlemiştir. Ne de az iman ederler.

Onlara, Allah katından, ellerinde bulunanı tasdik eden bir kitap gelince, - ki onlar daha önce kâfirlere karşı kendilerine yardım edilmesini bekliyorlardı - evet kendilerine bildikleri gelince, onu inkâr ettiler. Allah'ın lâneti kâfirlerin üzerinedir.

Allah'ın, kullarından dilediğine lütfundan bir şey indirmesini kıskanarak O'nun indirdiklerini inkâr etmekle kendilerini karşılığında sattıkları şey ne kötüdür! Bu yüzden onlar, gazap üstüne gazaba uğradılar. Kâfirler için hor ve hakir kılıcı bir azap vardır.

Onlara: “Allah'ın indirdiklerine iman edin” denildiğinde: “Biz, sadece bize indirilene iman ederiz” derler. Ondan sonra geleni inkâr ederler. Halbuki o, ellerindeki Tevrat'ı tasdik eden hak bir kitaptır. Ey Muhammed! De ki: “Eğer mü'minseniz daha önce Allah'ın peygamberlerini niçin öldürüyordunuz?”

(Bakara, 87 - 91)

«Ey Muhammed! De ki: “Ey kitap ehli! Allah'ın âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz? Halbuki O, sizin yaptıklarınıza şahittir.”

De ki: “Ey kitap ehli! Niçin iman edeni Allah'ın yolundan men ediyorsunuz? Hak olduğuna şahitken

o yolu eğri göstermeye çalışıyorsunuz? Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.”» (Âl-i İmrân, 98 - 99)

«Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmüyor musun? Onlar, puta ve şeytana inanıyorlar. Ve inkâr edenlere: “Bunlar, iman edenlerden daha doğru yoldadır” diyorlar.

Allah'ın lânet ettiği kimseler, işte bunlardır. Allah kime lânet ederse artık sen ona bir yardımcı bulamazsın.» (Nisâ, 51 - 52)

«Onlar bir fitne kopmayacağını sandılar. Kör ve sağırlar oldular. Sonra Allah tevbelerini kabul etti. Yeniden onların birçoğu kör ve sağır oldular. Allah, onların yaptıklarını çok iyi görür.

Şüphesiz: “Allah, Meryemoğlu İsa Mesih'tir” diyenler, kâfir oldular. Oysa Mesih onlara: “Ey İsrailoğulları! Hem benim, hem de sizin Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Kim, Allah'a ortak koşarsa, şüphesiz, Allah ona cenneti haram kılmıştır. Ve onun varacağı yer cehennemdir. Zalimlerin hiç bir yardımcısı da yoktur» demişti.

Şüphesiz ki: “Allah, üç ilâhtan biridir” diyenler, kâfir olmuştur. Oysa tek bir ilâhtan başka hiç bir ilâh yoktur. Eğer söylediklerinden vazgeçmezlerse, şüphesiz, onlardan inkâr edenlere, can yakıcı bir azap isabet edecektir.

Hâlâ Allah'a tevbe edip O'ndan af dilemiyorlar mı? Halbuki Allah, «Gafûr'dur, Rahim'dir» çok affeden ve çok merhamet edendir.

Meryemoğlu İsa Mesih de ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Onun annesi dosdoğru bir kadındır. Her ikisi de ye-

mek yerlerdi. Bak onlara âyetleri nasıl açıklıyoruz? Yine bak nasıl yüz çeviriyorlar?» (Mâide, 71 - 75)

Kur'an'ın bunlar gibi diğer bir çok âyetlerine dikkatle bakınca; ehl-i kitabın Allah'ın dininden inhiraf ettiği hakikati, son sûrede varid olan nihai hükümlerde de asla değişmemiştir. Çünkü onların inhiraf, fık, şirk ve küfür gibi aşağılık tabiatları yeni değildir. Ancak Kur'an-ı Kerim, ehl-i kitaptan salih ve hidayete eren kimselerin hidayetlerini ve salihlerini de nazarı itibara alıyor. Yüce Allah, onların salihleri hakkında şöyle buyuruyor:

«Mûsa'nın kavmi arasında hak ile doğru yolu gösteren ve hak ile adaleti sağlayan bir topluluk da vardı.» (A'raf, 159)

«Kitap ehlinden öyle kimseler vardır ki, onlara, yüklerle emanet bıraksan onu sana geri verirler. Öyleleri de vardır ki, bir dinar da emanet bıraksan ısrarla üzerinde durmadıkça onu sana geri vermezler. Bu onların: "Kitap ehlinden olmayan ümmilere karşı hiç bir mesuliyetimiz yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylemektedirler.»

(Âl-i İmran, 75)

«Allah'ın ve inanan insanların himayesinde olanlar müstesna, neredede olurlarsa olsunlar onlara zillet damgası vurulmuştur. Allah'ın gazabını hak etmişlerdir. Onlara aşağılık damgası vurulmuştur. Bu onların, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendir. Bu, isyan etmelerinden ve haddi aşmalarındandır.

Kitap ehlinin hepsi bir değildir. Onlardan bir cemaat vardır ki, dosdoğrudurlar. Gece vakitlerinde Allah'ın âyetlerini okurlar ve secdeye varırlar.

Allah'a ve âhiret gününe iman ederler, iyiliği emreder, kötülükten menederler. Hayır işlerinde yarışır- lar. İşte onlar, salihlerdendir.

Yaptıkları hiç bir hayır asla inkâr edilmeyecek- tir. Allah, takva sahiplerini çok iyi bilir.» (Âl-i İmran, 112 - 115)

Fiilen değişikliğe uğrayan husus ise, zaman za- man, merhale merhale gelişen ve ehl-i kitabın müslü- manlara karşı olan tutumlarına, tasarruflarına cevap vermek anlamında, bu dinin pratik nizamına uygun olarak ehl-i kitapla olan ilişkilerine bağlı hükümler- dir.

Zaman geldi ki, müslümanlara şöyle denildi:

«İçlerinde zulmedenler hariç, yahudi ve hıristi- yanlarla en güzel şekilde mücadele edin ve şöyle de- yin: "Biz, bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim ilâhımız da, sizin ilâhınız da birdir. Biz yalnız O'na boyun eğerez."» (Ankebût, 46)

«Ey mü'minler! Onlara şöyle deyin: "Biz, Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına indirilene, Mûsa'ya ve İsa'ya verilen- lere ve Rableri tarafından bütün peygamberlere ve- rilenlere iman ettik. Onların arasında bir ayırım yap- mayız. Biz, Allah'a teslim olanlarız."»

Eğer, sizin iman ettiğiniz gibi onlar da iman eder- se şüphesiz ki hidayete ermiş olurlar. şayet yüz çe- virirlerse, bilin ki onlar, ancak bir ayrılık içindedirler. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O, «Semi'dir, A- lim'dir» her şeyi çok iyi işiten, çok iyi bilendir.» (Ba- kara, 136 - 137)

«De ki: "Ey kitap ehli! Sizinle bizim aramızda mü- savi olan bir söze gelin: Yalnız Allah'a kulluk edelim.

Ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım. Bir kısmımız Allah'ı bırakıp diğer bir kısmımızı Rabler edinmesin. Eğer yüzçevirirlerse deyin ki: *"Şahit olun, bizler müslümanlarız."*» (Âl-i İmran, 64)

(Bu âyet-i kerime, yahudilerin: «İbrahim yahudidir ve biz onun dinine bağlıyız» demeleri üzerine nâzil olmuştur.)

«Kitap ehlinde birçoğu, hak kendileri için apaçık belli olduktan sonra içlerindeki çekememezlikten dolayı iman etmenizden sonra sizi tekrar kâfirliğe çevirmek isterler. Allah'ın emri gelinceye kadar onları affedin. Ve hoşgörülü olun. Şüphesiz ki Allah, her şeye kadirdir.» (Bakara, 109)

Sonra Allah, mü'minlere vaadettiği emrini yerine getirdi... Hadiseler birbirini takip etti. Hükümler değişti... Müspet, pratik ve aksiyoner nizam, Tevbe Süresi'nde gördüğümüz bu nihai hükümlere kadar yoluna devam etti.

Fakat bu dinin nazarında hiç bir şey değişmemiştir. Ehl-i kitabın durumu inançlarını bozup, Allah'a ortak koştukları ve âyetlerini inkâr ettikleri bir gerçek olarak ortadadır. Değişen sadece onlarla kurulan ilişkilerin kaidesidir.

Şimdi, gerek mevzu yönünden gerekse tarihi gerçekler açısından ehl-i kitapla İslâm toplumu arasındaki durumun muhtevasını bir nebzecek olsun arz etmeye çalışalım... Çünkü o nihai hükümleri zorunlu kılan başlıca unsur budur.

Ehl-i kitapla İslâm toplumu arasındaki durumun muhtevasını açıklamak için evvelâ şunu söylemek lâzımdır:

Allah'ın beyan buyurduğu ifadeler, nihai hakika-

tin ta kendisidir. Ona hiç bir yönden b t l giremez.

Bu ifadeler, Rabbanî olması sebebiyle, beşerî istinbat ve istidl llerin maruz kald  ı hatalara da katiyen d   mez... Bu bir...

 kinci olarak: Yüce Allah'ın takrirlerini do rula-
yan tarihi gerçekler üzerinde durmak lâzım...

EHL-İ KİTAP VE MÜSLÜMANLAR

Yüce Allah, ehl-i kitapla müslümanlar arasındaki durumun muhtevasını kitab-ı kerîminin birçok yerinde beyan ediyor. Bazen sadece onlardan bahsediyor... Bazen küfreden müşriklerle beraber onları anlatıyor. Böylece aralarında İslâm'a ve müslümanlara karşı bir gaye birliğinin mevcudîyetine, ehl-i kitabın küfredenleri ile müşriklerin küfredenlerinin İslâm'a karşı birleştiklerine dikkatimizi çekiyor... Bazen onların hakiki yönünü açıklıyor ve böylece, İslâm'a ve müslümanlara karşı girilen aktif beraberliği ve gaye birliğini ortaya koyuyor... Bu hakikatleri dile getiren âyetler, bizim herhangi bir ilâvemize ihtiyaç hissetmeyecek kadar açıklık ve kesinlik arz etmektedir... İşte bir kaç misâl:

«Ne kitap ehlinin inkâr edenleri, ne de müşrikler, Rabbiniz tarafından size bir hayır indirilmesini isterler. Oysa Allah, rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük lütuf sahibidir.» (Bakara, 105)

«Kendi dinlerine uymadıkça yahudi ve hristiyanlar senden asla razı olmayacaklardır. De ki: "Hidayet,

ancak Allah'ın hidayetidir." Yemin olsun ki, sana ilim geldikten sonra şayet onların arzularına uyarsan Allah'tan sana ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır.»

(Bakara, 120)

«Kitap ehlinden bir cemaat şöyle dedi: «İman edenlere indirilene günün başlangıcında iman edin, sonunda inkâr edin. Umulur ki, dinlerinden dönerler.

Sizin dininize tâbi olanlardan başkasını tasdik etmeyin." Ey Muhammed! De ki: "Hidayet Allah'ın hidayetidir. Size verilenin benzerinin başka birine verilmesinden veya Rabbinizin katında aleyhinize delil getirmelerinden korkarak mı tasdik etmiyorsunuz?" De ki: "Şüphesiz, lütuf Allah'ın elindedir. Onu, dilediğine verir. Allah, geniş lütuf sahibidir. Her şeyi çok iyi bilendir."» (Âl-i İmran, 72 - 73)

«Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerin bir kısmına uyarsanız, iman etmenizden sonra sizi kâfirliğe çevirirler.» (Âl-i İmran, 100)

«Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmüyor musun? Onlar sapıklığı satın alıyor ve sizin de doğru yoldan sapmanızı istiyorlar.

Allah, sizin düşmanlarınızı çok iyi bilir, dost olarak Allah yeter. Yardımcı olarak da Allah yeter.»

(Nisâ, 44-45)

«Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmüyor musun? Onlar, puta ve şeytana inanıyorlar. Ve inkâr edenlere: "Bunlar, iman edenlerden daha doğru yoldadır" diyorlar.» (Nisâ, 51)

Ehl-i kitapla müslümanlar arasındaki durumun hakikatini belirtmek için sadece bu örnekler bile kâfidir. Onlar, kendilerine hak belirtildikten sonra, ne-

fislerindeki hasetten dolayı müslümanların küfre dönmelerini arzu ederler. Onlar, müslümanları yahudi veya hristiyan yapmak için çalışırlar devamlı. Bu gaye tahakkuk etmedikçe müslümanlardan asla razı olamazlar, onlarla dost olmazlar. Ta ki müslümanlar, inançlarını terketsinler... Onlar putperest müşriklerin, müslümanlardan çok daha doğru bir yolda olduklarına şehadet ederler!..

Müşriklerin, İslâm'a ve müslümanlara karşı nihai hedeflerini, Yüce Allah'ın kelâmında açıkça görüyoruz:

«Ey Muhammed! Sana mukaddes olan haram ayda savaş etmekten soruyorlar. De ki: "O ayda savaşmak, büyük günahdır. Fakat Allah yolundan alıkoymak, O'nu inkâr etmek, insanları Mescid-i Haram'dan menetmek ve oranın halkını yerinden çıkarmak, Allah katında daha büyük bir günahdır. Fitne çıkarmak adam öldürmekten daha büyük bir suçtur." Kâfirlerin gücü yetse sizi dininizden döndürünceye kadar durmadan sizinle savaşsınlar. Sizden kim, dininden döner ve kâfir olarak ölürse, işte onların, dünya ve âhирette amelleri boşa gitmiştir. İşte cehennemlikler onlardır. Onlar, orada ebedî olarak kalacaklardır.»

(Bakara, 217)

«Ey Muhammed! Savaşta mü'minler arasında bulunur da onlara namaz kıldırırsan, onlardan bir kısmı seninle namaza dursun. Ve silahlarını da yanlarına alsınlar. Bunlar secde ederken, namaza durmamış olan diğer kısım, arkanızda bulunsun. Bunlar namazı bitirince, namaz kılmayan kısım gelsin seninle namaz kılsın. Onlar da namazda tedbirlerini ve silahlarını alsınlar. Kâfirler isterler ki, silah ve eşyanızdan gafil kalasınız da size aniden hücum etsinler. Eğer yağmur size eziyet verir veya hasta olursanız silahı-

nızı bırakmanızda bir günah yoktur. Yine de tedbirinizi alın. Şüphesiz ki Allah, kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.» (Nisâ, 102)

«Eğer sizi ele geçirirlerse, hemen size düşman kesilirler. Ellerini ve dillerini size kötülük yapmak için uzatırlar. İsterler ki keşke inkâr etseniz.» (Mümtehine, 2)

«Onlarla sözleşmeyi nasıl devam ettirebilirsiniz? Ki, size galip gelecek olsalar, ne akrabalık münasebetini gözetirler, ne de verdikleri sözü. Ağızlarıyla sizi memnun etmeye çalışırlar. Fakat kalpleri bundan kaçınır. Onların çoğu fâsıktırlar.» (Tevbe, 8)

«Onlar, hiç bir mü'minin akrabalık ve ahdini gözetmezler. İşte haddi aşan bunlardır.» (Tevbe, 10)

Müşrikler hakkında Allah'ın bu ifadelerine baktığımız zaman, onların İslâm'a ve müslümanlara karşı kesin amaçlarını öğrenmiş oluruz. Aynı zamanda bu ifadeler, ehl-i kitabın da nihai hedeflerini ifade etmektedir. İlâhî ölçü, onları da müslümanlarla müşrikler arasındaki durum gibi mütalâa ediyor.

Her iki sınıf hakkında Kur'an-ı Kerim'de nihai ifadelerin, değişmez bir hüküm gösterdiğini, müşrikler hakkındaki âyetlerde olduğu gibi ehl-i kitap hakkında da muvakkat bir durumun tavsifi mahiyetinde olmadığını görürüz:

«... Sizi dininizden döndürünceye kadar durmadan sizinle savaşırlar...»

Ehl-i kitap hakkında da şöyle deniliyor:

«Kendi dinlerine uymadıkça yahudi ve hristiyanlar senden asla razı olmayacaklardır...» (Bakara, 120)

Bu hususu iyi düşündüğümüz zaman, âyetlerin hiçbir şekilde teviline ihtiyaç hissetmeden aralarındaki münasebetleri hususunda muvakkat ve arızı bir

durumu değil, köklü bir haleti ifade ettiğini anlarız.

Yahudilerin ve hristiyanların, bütün tarih boyunca İslâm'a ve müslümanlara karşı durumlarını göstermek kabilinden tarihi vakıalara şöyle bir göz atacak olursak, bu eşsiz ilâhî kelâmın kasdettiği noktaları eksiksiz ve açık olarak görürüz. Allah kelâmı, onların durumunu muvakkat bir hal olarak değil, sabit ve sürekli bir tabiat olarak beyan buyuruyor.

Onlar hakkında daha önce de işaret ettiğimiz gibi Resûlullah'ı ve bu dinin doğruluğunu kabul etmeleri ve İslâm toplumuna katılmaları gibi, müslümanlar için dostluk alâmetleri sayılan tarihi olayları ve Allah kelâmının belirttiği bazı ferdi davranışları hariç tutarsak, bunların ötesinde düşmanlık, inat, her an kurulu duran tuzaklar ve bütün zaman boyunca ar-
dı arası kesilmeyen harplerle dolu sahneyle karşılaşırız...

Yahudilere gelince; Kur'an'ın çeşitli sûreleri onların durumlarını, savaşlarını, hilelerini ve sahtekârlıklarını anlatır durur. Tarih, onların Medine'de İslâm'la yüzyüze gelmelerinden bugüne kadar bir an bile düşmanlıklarının kesilmediğine şahadet eder.

Tarih olaylarını uzun uzun arzutmeye yerimiz müsaait değildir. Ancak, yahudilerin tarih boyunca İslâm'a ve müslümanlara yönelttikleri korkunç savaşlardan bir kaçına işaret edeceğiz.

Yahudiler, Medine'de Resûlullah'ı ve onun getirdiği dinle bu dine inanan müslümanları, en kötü duygu ve düşüncelerle karşılaşmışlardı. Halbuki Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hak peygamber olarak geleceğini Tevrat onlara haber vermişti. Buna rağmen onu yalanladılar ve şüphelerle karşıladılar. Medine'de müslümanlar arasına fitne soktular... Vasıflarını gayet iyi tanıdıkları halde Resûlullah'ın risâleti hakkında

etrafa şüphe yaydılar, münafıklara yardım ettiler, onlara kucaklarını açtılar. Kiblenin değiştirilmesi hâdisesinde ve benzeri olaylarda yaptıkları şeyler, alçakça kurulmuş oyunlarının örnekleridir... Onların bu gibi faaliyetlerine karşı bir çok âyetler ve sûreler inmiştir. Bakara, Âl-i İmran, Nisâ, Mâide, Haşr, Ahzab, Tevbe Sûreleri onların yaptıkları işlerin birçoklarını dile getirirler.

Yahudilerin her zaman ahidlerini bozduklarına, müslümanlara karşı daima kin ve düşmanlık hisleri ile dolu olduklarına tarih de şahitlik eder. Benî Kaynuka, Benî Nadir, Benî Kureyza ve Hayber yahudilerinin yaptıkları, tarihin en canlı şahitlerindendir. Keza tarih, Ahzab Harbi'nde bütün müşrikleri birleştirip topladıklarına da şahadet eder.

İşte o tarihten bu yana yahudiler, İslâm'a ve müslümanlara karşı oyunlarını devam ettirmişlerdir. Hâlife Hz. Osman'ın öldürülmesi ile zuhur eden ve sonra İslâm toplumuna yayılan o büyük fitnenin icadında baş rolü yahudiler oynamışlardır. Hz. Ali ile Muaviye arasındaki olaylarda da fitnenin başı olmuşlar ve kirli ellerini Hadis'e, Siyer'e ve Tefsir rivâyetlerine kadar uzatmışlardır. Hattâ İslâm hilâfetine yıkılması amacıyla Bağdad'a yapılan Tatar saldırısının hazırlayıcısı olmuşlardır...

Modern tarihe baktığımızda ise, yeryüzünün her bölgesinde müslümanların başına gelen felâketlerin arkasında yine onlar görünmektedir. İslâm dinini mahvetmek için yapılan her hamlenin arkasında onlar... İslâm âleminin her yerinde bu hamleleri devam ettirip yaşatan her kuruluşun arkasında yine onlar faaliyet göstermektedirler...

Yahudilerin durumu, bu... Ehl-i kitabın diğer ko-

lu olan hıristiyanların durumuna gelince; onlar da düşmanlık hususunda yahudilerden aşağı kalmazlar.

Bizans ile İran arasında, asırlarca süren bir düşmanlık mevcuttu... Fakat ne zaman ki İslâm, Arap yarımadasına hâkim oldu ve kilise; eski putperestliklerin artıklarıyla, Hz. İsa'nın sözlerini ve tarihini karıştırarak icad ettiği ve «Mesihlik» ismini verdiği bu dine karşı İslâm'ın arzettiği tehlikeyi gördü... (1) O zaman, İran ve Bizans arasında asırlardır devam eden tarihi husumetlerini unuttular ve bu yeni dine karşı müstereken cephe aldılar.

Bizanslılar, yardımcıları Gassanilerle birlikte, bu dinin defterini dürmek için Şam'da toplandılar. Toplanma olayı, Basra valisine Resûlullah tarafından elçi olarak gönderilen Haris İbn Umeyr el-Ezdi'nin, Bizanslılar tarafından öldürülmesini müteakip cereyan etmişti. (Müslümanlar elçileri emniyet altında kabul ederken hıristiyanlar, peygamberin elçisini işkence ile öldürmüşlerdi.) Resûlullah da Mûte Harbi'nde onlara, Zeyd İbn Hârise, Cafer İbn Ebî Tâlib ve Abdullah İbn Revaha gibi üç büyük şehidin riyasetinde bir ordu gönderdi. Bazı tarihçiler; Bizans ordusu 100.000, Şam'daki hıristiyan Arap kabileleri de 100.000 olmak üzere toplam 200.000 kişilik bir düşman oldusundan bahsederler. Buna karşılık İslâm ordusu 3.000 cengâverden fazla değildi. Ve bu savaş, hicretin 8. nci yılının Cemaziyelevvel ayında vuku buluyordu.

Sonra Tebük Savaşı... Sonra, bu dinin kökünü kazımak isteyen Bizans ordularına karşı, vefatından önce Resûlullah'ın hazırladığı ve ancak Halife Ebu Bekir (r.a.) tarafından Usame bin Zeyd kumandasında Şam tarafına gönderilebilen ordu...

Sonra Yermük Harbi... O günden beri haçlıların

(1) Bkz. «İstikbâl İslâm'ındır» adlı eserimiz.

kin kazanı kaynamaya devam etti. Bu harbi müteâkip İslâm orduları, Şam'da, Mısır'da, Kuzey Afrika'da ve Akdeniz adalarında Roma İmparatorluğu'nun sömürüsüne son vermek için faaliyete geçti.

Kilisenin İslâm'a yönelttiği hücumlar, sadece, tarihte «Haçlı Savaşları» diye anılan savaşlardan ibaret değildir. İslâm'a yöneltilen hücumlar, bu savaşlardan önce başlamıştır. Hakikatte savaş çok eski tarihlerde; Bizanslıların İranlılarla düşmanlıklarını unuttukları ve Arap yarımadasının her tarafında İslâm'a karşı İranlılara yardım ettikleri devirde başlamıştır. Sonra aynı keyfiyet «Müte»de devam etmiş, sonra onu «Yermük» olayı takip etmiştir. Sonra Avrupa'da müslümanların üzerine ehl-i salip ordusunun çöreklenmesiyle, Endülüs'te kanlı ve vahşi endamını göstermiştir. Tarihin bir benzerine daha şahit olmadığı şekilde milyonlarca müslümana işkence etmek ve onları öldürmek vahşetini irtikâp etmiştir... Sonra şarktaki haçlı savaşlarında da aynı vahşet ve rezaletlerin faili olmuştur. Müslümanlara karşı ne yapılan muahedelere, ne verilen söz ve teminatlara riayet edilmıştır...

Fransız yazarı Güstave le Bonne, «Arap Medeniyeti» adlı eserinde der ki:

«İngiliz Richarde, canlarını kendisine teslim eden, 3.000 esiri İslâm ordusunun gözleri önünde öldürmekle işe başladı. Halbuki onların kanlarını koruyacağını ahdetmişti. Buna rağmen onları öldürmekden geri durmadı. Buna karşılık Eyyüb oğlu Sultan Selâhaddin, Kudüs hristiyanlarına işkence etmedi. Hatta Filip ve Arslan yürekli Rişar'a hastalıkları sırasında azık ve ilâç yönünden yardım elini uzattı.» (1)

(1) Ali Mansur'un «İslâm Şeriatı ve Umumi Devletler Hukuku» adlı eseri.

Keza, yine hristiyan bir müellif olan Gorgias da der ki:

«Hristiyanlar, Beyt-i Mukaddes'e girerken çok cirkın ve âdi hücumlarla yürüyüşe geçtiler. Ele geçirdikleri saraylarda yakaladıkları hacıların kanlarını akıtıyorlar, son derece şiddetle hareket edip karınlarını yarıyorlar, midelerinde altın bulunup bulunmadığını araştırıyorlardı... Fakat Selâhaddin-i Eyyûbi, Beyt-i Mukaddes'i ele geçirdiği zaman hristiyanlara emniyet ve güven bahşetti. Onlarla olan her türlü sözleşmeye vefa gösterdi. Müslümanlar, kendilerini yatakta bastıkları halde düşmanlarına yardım ve iyilik ellerini uzattılar. Hattâ, âdil sultan, binlerce esiri serbest bıraktı. Tarih boyunca anılacak şekilde bir iyilik ve ihsan meleşti oldu. Patriği, haç ve kilise ziynetlerini taşımakta serbest bıraktı. Emirlerin ve valilerin, ailelerini ziyaret etmelerine izin verdi.»

Kur'an'ın gölgesinde Haçlı Savaşları'nı uzun uzadıya anlatacak değiliz. Buna ne yerimiz, ne de imkânımız müsaittir. Ancak şu kadarını belirtelim ki; bu savaş hâlâ bitmemiştir. Günümüzde de sürüp gitmektedir en acı şekliyle. Yakın zamanlarda Zengibar'da olanların yaptıkları bu savaşın sürdüğünün açık delilidir. Orada müslümanlar aniden hücumu uğramışlar, 12.000 kişi öldürülmüş, kalan 4.000 kişi de adadan sürülerek denize dökülmüştür.

Hatırlayalım bir kere Kıbrıs'ta olanları. Müslümanların yaşadığı bölgeyi abluka altına alan Rumlar, onları aç susuz bırakmak için her türlü yardımı önlemişler, üzerlerine hücum ederek hunharca öldürmüşlerdi.

Habeşistan'daki müslümanlara ne zulümler yapıyor?...

Aslen Somalili olan müslümanların Somali'deki

akrabalarına iltihak etmek için müracaat eden 100 bin müslümana ne yaptı kilise mensupları?.. Güney Sudan'da haçlıların yapmaya çalıştıkları katliamlar ne idi?.. Bunların hepsi, hristiyanların müslümanlara karşı giriştikleri hunharlıklardan örneklerdir.

Avrupalı bir müellifin 1944 yılında neşrettiği bir eserinden nakledeceğimiz parçalar, haçlıların İslâm'a karşı düşüncelerini göstermesi bakımından yeterli bir delildir:

«Biz bir çok milletlerden korkuyorduk. Fakat geçirdiğimiz tecrübelerden sonra, bu gibi korkuların yersiz olduğunu anladık. Biz, yahudiliğin, komünizmin ve sarı ırkın arzettiği tehlikeden korkuyorduk. Ancak bütün bu korkular, bizim düşündüğümüz gibi neticelenmedi. Yahudilerden korkuyorduk; onları kendimize dost bulduk. Buna göre onlara eziyet edenler, bizim de düşmanımızdır. Sonra komünizmden korkuyorduk; onları kendimize müttefik bulduk. Sarı ırka gelince; onun karşısında büyük demokratik devletler duruyor... Fakat hakiki tehlike, İslâm'da gizlenmektedir... Onun canlanıp genişleyerek hâkim duruma gelmesi en büyük tehlikedir. Avrupa sömürgeciliğinin önüne çıkabilecek yegâne engel budur...» (1)

Haçlıların İslâm'a karşı ilân ettikleri ve halen devam etmekte olan o zorlu savaşların tarihçesini anlatmakta daha ileri gitmeye gerek görmüyoruz. Daha önce çeşitli âyetler münasebetiyle, bu savaşın tabiatının asırlar boyu devam ettiğini, defalarca tekrar etmiştik. Şimdi bu kısa ifadeleri kâfi görüyor ve birkaç kaynağa işaret ediyoruz. (2)

(1) Dr. Ömer Ferruh ve Dr. Mustafa Halidi'nin «Arap Memleketlerinde Misyonerlik ve Emperyalizm» adlı eserlerinde George Brown'un bu ifadeleri zikredilir.

(2) Dr. Mustafa Halidi ve Dr. Ömer Ferruh'un «Arap

Daha önce beyan ettiğimiz gibi, bu kısa sunuşta da, İslâm'ın insan hürriyetini genel anlamda ilân ettiğine ve yer yüzü cahiliyetinin de bu ilânı tesirsiz hale getirmek yolunda giriştiği faaliyetlere şahit oluyoruz.

Yukarda geçen âyetlerdeki hükümler, aslında Arap yarımadasındaki durumlara cevap vermektedir. Tebük Savaşı'na hazırlanışın sebeplerini beyan etmekte ve yarımadanın etrafında toplanan Rumlarla yardımcılarının, İslâm'a ve müslümanlara karşı kem gözle bakışlarını dile getirmektedir. Esasen ehl-i kitabın İslâm'a ve müslümanlara karşı düşmanlığı yeni ve geçici bir mesele değildir. Onların İslâm'a ve müslümanlara karşı giriştikleri harpler de öyledir. Bu düşmanlıklar, devam edegelen ve halen de devam etmekte olan bir keyfiyettir... Müslümanları hristiyan edinceye kadar harp ve benzeri şeylere başvurup uğraşmak isterler. Bu hal tarih boyunca devam etmiş ve her şekliyle tesbit edilmiştir. Bundan dolayıdır ki bu meselelerle alâkalı hükümler, köklü, kapsamlı, zaman ve mekânla bağlı olmayan hükümlerdir... Fakat bu hükümlerle amel etmek, ancak aksiyoner İslâm nizamının hudutları dahilinde mümkün olabilir. Bu nizamı çok iyi anlamak gerekir... Müslümanların, isimden başka müslümanlıkla alâkası kalmayanların kendi zaafalarını, Allah'ın sağlam ve metin dinine olan bağlılık derecelerini kontrol etmeleri lâzım gelir.

İslâm'ın fıkıh hükümleri, daima İslâm nizamına uygun şekilde yenilikler getirmiş ve getirecektir. Kur'an âyetlerinin tam açıklığa kavuşabilmesi için fi-

Memleketlerinde Misyonerlik ve Emperyalizm», el-Yafi ve Muhibbüddin Hatib'in «İslâm Alemine Hücum», Muhammed Kutub'un «Muasır Edebiyatta Milli Akımlar, Biz Müslüman mıyız?» adlı eserleri.

kâh hükümlerine ihtiyaç vardır. Âyetler, hareketli ve İslâm nizamına uygun olan fıkıh hükümleriyle şerhedilmediği takdirde, boşluğa bırakılmış kalıplar halinde kalır. «İslâm nizamına uygun hükümler» kaydının muhakkak sûrette konması lâzımdır. Aslında beşer hayatıyla ilgili meseleler İslâm nizamına uygun şekilde İslâm dini tarafından ele alınmış ve incelenmiştir. Bu yönüyle fıkıh meselelerin ana ilkelerinden sayılır.

Bu temel kaidenin ışığı altında, müslümanlarla ehl-i kitap arasındaki hâdiselere dair hükümleri incelemek ve ihtiva ettiği hikmetleri anlamak daha kolay olur. Bu hükümler ki; faal İslâm hükümlerine uygun, müsbet, canlı, hareketli ve kapsamlı hükümlerdir.

Bu kısa bilginin ışığı altında, konuyla ilgili âyetlerin açıklamasına geçebiliriz:

«Kitap ehlinden Allah'a ve âhiret gününe iman etmeyenler, Allah'ın ve peygamberinin haram kıldığını haram saymayanlar ve hak din olan «İslâm»ı din edinmeyenlerle, boyun eğip kendi elleriyle cizye ve rinceye kadar savaşın.» (Tevbe, 29)

Bu ve müteâkip âyetler, Tebük Gazvesi'ne giriş yapmakta ve müslümanları, Rumlarla hıristiyan Gasani Araplarına karşı hazırlığa geçirmektedir... Âyet-i kerimde zikredilen sıfatlar, Tebük'de müslümanların karşılaştıkları kavme ait sıfatlardır. Âyet, onların durumlarını ve mevcut sıfatlarını beyan etmektedir. Bu; böyle yerlerde Kur'an âyetlerinin sık sık işaret ettiği hususlardan biridir. Bu sıfatlar burada, ehl-i kitapla savaşmanın şartı olarak zikredilmemiştir. Sadece onların inançlarını ve durumlarını göstermek için zikredilmiştir. Ve bu, onlarla savaşmak emri için bir gerekçe mahiyetini taşımaktadır. İnanç ve duru-

mu onların inanç ve durumuna benzeyen herkes için bu hüküm caridir...

Âyet-i kerime, bu sıfatları şöylece belirtmektedir:

1 — Onlar, Allah'a ve âhiret gününe iman etmezler...

2 — Onlar, Allah ve Resûlünün haram kıldığı şeyleri haram olarak kabul etmezler.

3 — Onlar, hak dini, din edinmezler...

Müteâkip âyetle de, onların Allah'a ve Resûlüne nasıl iman etmedikleri, Allah ve Resûlünün haram kıldığı şeyleri nasıl haram kabul etmedikleri ve hak dini, nasıl din edinmedikleri beyan ediliyor ve her şeyden önce, onlar:

1 — Yahudiler: «... *“Üzeyr, Allah'ın oğludur”*...» (Tevbe, 30) dediler. Hristiyanlar da: «... *“İsa Mesih, Allah'ın oğludur”*...» (Tevbe, 30) dediler. Bu sözler, onlardan önce küfreden putperestlerin sözlerine benzer. Öyleyse bu inançta onlar, tıpkı öbürleri gibidirler. Bu inancın sahibi, Allah'a ve âhiret gününe asla iman etmiş sayılmaz.

II — Âlimlerini ve rahiplerini, Allah'ın dışında ilâhlar edindiler. Meryem oğlu İsa Mesih'i de rab edindiler. Bu ise, hak dine muhaliftir. Hak din, eşi, benzeri olmayan ve bir olan Allah'a inanmaktır. Öyleyse onlar, müşriktirler; çünkü hak dini din edinmiyorlar.

III — Ağızlarıyla, Allah'ın nûrunu söndürmek istiyorlar. Allah'ın diniyle savaşmaktadırlar. Halbuki Allah'a ve âhiret gününe inanan, hak dini din edinen kimselerin kendi diniyle savaşması söz konusu olmaz.

IV — Âlim ve rahiplerinden birçoğu, bâtıl yollarla insanların mallarını yerler. Öyleyse onlar, Allah ve Resûlünün haram kıldığı şeyleri de haram olarak kabul etmiyorlar. Buradaki «Resûlü» lâfzı ile; onların kendi peygamberleri de kastedilse, Hz. Muhammed (s.a.v.) de kastedilse netice değişmez.)

Şu halde bütün bu sıfatlar, Şam hristiyanlarında ve Rumlarda mevcuttur.

Öyleyse, âyetteki emir geneldir... Arap ve Rum hristiyanlarında mevcut olan bu sıfatların diğer bütün hristiyanlarda da mevcut olacağı katıyetle ifade edilmektedir. Resûlullah'ın, İslâm komutanlarına; âcizleri, kendilerini kiliseye hasreden rahipleri, ihtiyarları, kadınları ve çocukları öldürmemelerini emretmesi, bu hükmün umumiliğine asla mani teşkil etmez. Çünkü onlar muharip değildirler... İslâm, hangi milletten olursa olsun, muharip olmayanlarla savaşmayı menetmiştir. Resûlullah'ın, komutanlarına verdiği emir, kaideyi bozmaz. Çünkü müslümanlara, onlar tarafından fiilî bir tecavüz vaki olmamıştır. Zaten tecavüz etmeye durumları müsait değildir. İslâm'a yöneltilen ithamları reddetmek için bazı hezimet erbabının söylediği gibi âyet, «fiilen tecavüz edenleri kasdetmektedir» şeklinde bir ifade ile, bu umumî hükmü sınırlamaya da imkân yoktur. Çünkü onlardaki tecavüz her zaman mevcut sayılır... Onlar Allah'ın ulûhiyetine tecavüz etmektedirler. İnsanları Allah'tan başkalarının kulu yaparak kullara tecavüz etmektedirler. İslâm; Allah'ın ulûhiyetini ve insan cinsinin yüceliğini korumak için harekete geçtiği zaman, elbette ki bütün cahiliyet nizamları onu tecavüz, hırs ve düşmanlıkla karşılayacaklardır... Eşyanın tabiatıyla karşılaşmaktan kurtulmak mümkün değildir.

Bu âyet, müslümanlara, «Allah'a ve âhiret günü-

ne iman etmeyen» ehl-i kitapla savaşmayı emretmektedir. Hz. İsa'nın ve Hz. Üzeyr'in, Allah'ın oğlu olduklarını söyleyen kimselerle... Allah'a iman eden insanın söyleyemeyeceğini söyleyenlerle... «Allah, Meryem oğlu Mesih'tir» veya «Allah, üçün üçüncüsüdür» veya «Allah, İsa'da vücut bulmuştur» diyenlerle... Aralarındaki ihtilâfa rağmen, mukaddes kabul ettikleri kilise erbabıyla.. İşte bunlar ki, hangi suçu irtikâp ederlerse etsinler, sayılı bir kaç gün hariç cehenne-me asla girmeyeceklerini iddia ederler... Çünkü kendilerinin, Allah'ın oğulları, sevgilileri ve seçilmiş milleti olduklarını kabul etmişlerdir... Mesih'e sarılmakla her günahın mağfiret edileceğini ve bunun dışında hiçbir mağfiret yolunun bulunmadığını ileri sürerler... Bunların hepsiyle savaşmak!.. Çünkü bu insanların hiç birine, âhiret gününe inanıyor denemez!.. Bu âyet, ehl-i kitabı, «Allah ve Resûlünün haram kıldıklarını haram tanımayan» kişiler olarak tavsif ediyor. Buradaki «Resûlü» kelimesiyle, ister ehl-i kitaba gönderilen peygamberler kastedilmiş olsun, ister son peygamber kastedilmiş olsun, netice aynıdır. Müteâkip âyet, bu hususu açıklamakta, onların bâtil yollarla insanların mallarını yedikleri beyan edilmektedir. Bâtil yollarla insanların mallarını yemek ise, her risâlet ve her Resûl tarafından haram kılınmıştır. İnsanların mallarını bâtil yollarla yemenin en basit örneği, faizli muamelelerdir. Bu faizi başta birçok kilise ricalı «mağfiret senedi (!)»nin mukabili olarak alırdı. Bu ise insanları Allah'ın dininden alkoymak, kuvvetle onun karşısına dikilmek ve mü'minleri dinlerinde fitneye düşürmektir. Bu, insanları Allah'tan başkalarına kul yapmaktır!.. Bütün bu vasıflar ehl-i kitapta toplanmakta ve böylece onlar; Allah ve Resûlünün haram kıldığı şeyleri, haram tanımamaktadır.

lar. Evet, bütün bunlar, o gün olduğu gibi bugün de ehl-i kitapta mevcuttur...

Sonra âyet, onları, «hak dini, din edinmemek»le tavsif ediyor. Bu, açık ve vazıh bir keyfiyettir ve iza-hı daha önce geçmiştir. Allah'la beraber bir başkası-nın da ilâhlığına inanmak, hiçbir zaman hak din de-ğildir.

Âyet-i kerîme, müslüman olmazlarsa bir nokta-da onlarla muharebe etmemek şartını koyuyor. Çün-kü, dinde zorlama yoktur... Ancak, hor ve hakir ola-rak kendi elleriyle cizye vermeleri şartıyla... Peki, bu şartın hikmeti nedir?.. Nedir savaşı önleyen bu hük-mün gayesi?...

Şüphesiz ehl-i kitap, zikredilen sıfatlarıyla, inanç ve yaşayış yönünden Allah'ın dinine karşı harbet-mektedirler. Keza Allah'ın nizamı ile ehl-i kitabın inanç ve durumlarında tezahür eden cahiliyet nizamı arasındaki tabii zıddiyet ve çatışma sebebiyle, İslâm toplumuna karşı da harbetmektedirler. Tarihi vakıa, bu iki nizam arasındaki zıddiyetin hakikatini ve ça-tışmanın tabiatını ispat etmiştir. İki nizamın bir arada yaşamasının imkânsız olduğunu göstermiştir. Bunun sebebi: Ehl-i kitabın, fiilen Allah'ın dinine karşı çık-ması, hattâ bugüne kadar 'bir an bile durup dinlenme-den İslâm'a ve müslümanlara harp ilân etmesidir. Bu hareketleri, âyet-i kerîmelerle hükmün inişine sebep olmuştur.

Yeryüzündeki yegâne hak din olan İslâm, önüne çıkan engelleri yıkarak, insanları bâtil inançların esaretinden kurtarmak ve hiçbir zorlama veya mec-bur tutmadan, her ferde, inancını seçme hürriyetini vermek için elbette ki harekete geçecektir.

Öyleyse maddî engelleri izale etmenin ve insan-

ları İslâm'a inandırmaya davetin yegâne çaresi, hak din üzere kaim olmayan saltanatları etkisiz hale getirmek ve bu saltanatlara, fiilen cizye vermeyi kabul ettirmek sûretiyle teslimiyetlerini sağlamak...

İşte o zaman, hürriyet ameliyesi fiilen tamamlanır. Hak dine inanmakta herkese hürriyet garantisi verilir. İnanmayan olursa, o da cizye verir ve kendi inancında kalır. Böyle bir hareket ise, birkaç gayeyi birden gerçekleştirir:

1 — Cizye vermek sûretiyle, teslimiyetini ilân etmesi ve Allah'ın hak dine daveti karşısında mukavemet göstermemesi...

2 — Canını, malını, namusunu ve ehl-i zimmet için İslâm'ın tekeffül ettiği dokunulmazlıklarını muhafaza yolunda masraflara iştirak etmesi ve böylelikle dahilden ve hariçten gelecek düşmanlıklara, müslüman mücahitlerle birlikte karşı koymasındır.

3 — Çalışma gücünü kaybeden herkesin refah içinde yaşamasını garanti eden müslümanların hazinelerine iştirak etmeleri... (Bu hususta ehl-i zimmetle zekât veren müslümanlar arasında asla ayırım yapılmaz.)

Burada, cizye alınan ve alınmayan kimselerle cizyenin miktarı, onu sağlama yolları ve bunun yerleri hakkındaki fikhî ihtilâflara girmek istemiyoruz. Zaten bugün böyle bir mesele ile karşılaşılmıyor. Fukahanın bu hususta fetva verdiği ve içtihat ettiği zamanlar çok gerilerde kaldı...

O bugün, «pratık» değil «tarihi» bir kaziiye olarak kabul edilir... Çünkü müslümanlar bugün, cihad etmiyorlar!... Çünkü müslüman, bulunamıyor bugün! İslâm'ın ve müslümanların «varlığı kaziiyesi» bugün tedaviye muhtaçtır!..

Defalarca söylediğimiz gibi İslâm nizamı; ciddi, doğru ve pratik bir nizamdır. Meselelerin münakaşasının boşlukta ve muallâkta yapılmasına tenezzül etmez. Realite dünyasında tatbik edilmeyen fikhî meselelere girilmesini istemez. Kendi kendilerini ve başkalarını, fiilen varlığı olmayan meselelerle meşgul edenleri sevmez. «Şu şöyle olsaydı acaba hüküm ne olurdu» gibi şeylerde uğraşanlara «abesle vaktini öldüren dedikoducu» olarak kabul eder.

Bugün meseleyi başlangıç noktasından ele almak icap ediyor. Her şeyden önce, yeryüzünün herhangi bir yerinde, hak dini din edinen, Allah'tan başka ilâhın olmadığına ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet eden gerçek kişilerin bulunması lâzımdır.

YAHUDİ VE HİRİSTİYANLARDA BENZERLİK

«Yahudiler: “Üzeyr Allah’ın oğludur” dediler. Hıristiyanlar da: “İsa Mesih Allah’ın oğludur” dediler. Bu, onların ağızlarında geveledikleri sözlerdir. Onlar bu sözlerini kendilerinden önceki kâfirlerin sözlerine benzettiler. Allah, bunları kahretsin! Nasıl da uyduyorlar?» (Tevbe, 30)

Allah, müslümanlara ehl-i kitapla savaşmalarını emretmişti: «... Boyun eğip kendi elleriyle cizye verinceye kadar...» (Tevbe, 29) Tevbe Sûresi’nin baş tarafında temas ettiğimiz gibi, Medine’deki İslâm toplumunun durumunda bazı karışıklıklar vardı. Bu hal, bu ilâhî emrin tekid ve takviyesini, ona yol açan sebep ve âmillerin açıklanmasını ve bazı ruhlarda yaralar açan şüphe ve kaypaklıkların izalesini gerektiriyordu. Özellikle komşuları olan Rumlara karşı, bu hükme önem vermek gerekiyordu. Rumlar müslümanlıktan önce Arapları korkutmuşlardı. Uzun zaman Arabistan’ın kuzey kesimlerinde hâkimiyetlerini sürdürdüler. Bazı Arap kabileleri de onlara yardım-

cı olmakta idi. Gassani sultanlığı, onların nüfuzlarına boyun eğen bir sultanlık haline gelmişti... Ancak, bilmek gerekir ki bunlar, müslümanları Rumlarla savaşa teşvik eden ilk unsur değildir. Kaldı ki Allah, Arapları İslâm'la kuvvetlendirmişti. Vaktinde Rumlara ve Farslara karşı savaşmak cesaretini gösteremeyen bu insanlardan, Rumlara ve Farslara karşı koyacak cesur bir ümmet vücade getirmişti... Onların cesaret ve kahramanlıkları, ancak birbirleriyle savaşmakta, baskınlarda, soygun ve yağmalarda göze çarpyordu. Rum korkusu, ruhlarının derinliklerinde her zaman tesirini hissettirmişti. Özellikle İslâm'ın asil tabiatını huy edinemeyenlerde bu etki daha fazla idi. Müslümanlarla Rumlar arasındaki Mûte Savaşı da büyük bir yara açmış ve sonuç müslümanların lehine olmamıştı. Bu savaşta müslümanlara karşı Rumlardan ve yardımcılardan 200.000 kişilik bir ordu toplanmıştı.

Bütün bu karışıklıklar; o devirde İslâm toplumunun terkinde çeşitli unsurların bulunuşu, Rumların harp açması ve harbin kötü şartlar doğurmuş olması yüzündendi. «Çetin savaş» adı verilen bu savaşa ileride temas edeceğiz. Bütün bunların dışında, Rumlar ve yardımcıları olan hristiyan Araplarının ehl-i kitap olması da, ayrı bir tereddüt ve şüphe unsuru oluyordu... Bu karışıklıklara karşı o kesin emrin katiyetini beyan etmek, ruhlardaki şüpheleri izale etmek ve Allah'ın bu emrindeki önemli hususların üzerinde durmak gerekiyordu.

Bu âyette, ehl-i kitabın, sapık bir inanca sahip olduğu beyan ediliyor; inançlarının, tıpkı eski Roma ve diğer putperestlerle Arap müşriklerinin inançlarına benzediği ifade ediliyor. Onlar, kitaplarının kendilerine getirdiği sağlam inancı korumadılar. Öyleyse

onlar kitap ehli olarak kabul edilemezler. Onlar, kitaplarındaki sağlam inancın dayandığı köklü itikada muhalefet ettiler.

Burada: «... “Üzeyr Allah’ın oğludur”...» şeklindeki sözleri hatırlatılarak yahudilere de dikkat çekiliyor. Hem de âyet-i kerîmeler, Rumlara ve yardımcıları olan hristiyan Araplara karşı koymak için hazırlıklar yapıp prensipler koyarken... Bize göre bu durum, iki noktaya bağlanabilir:

1 — Âyetlerin mânası umumî olduğuna göre, «boyun eğip kendi elleriyle cizye verinceye kadar ehli kitapla harbetmek» emri de umumidir. Âyetlerde, hem yahudi hem hristiyan, bütün kitap ehli hakkındaki bu umumî emrin etrafınca açıklanıp beyan edilmesi gerekli görülmüştür.

2 — Yahudiler; Resûlullah’ın Medine’ye geldiği andan itibaren, İslâm’a ve müslümanlara karşı çeşitli acı harpler açmışlar ve sonra Şam taraflarına göçmüşlerdi. Evet, Benî Kaynuka, Benî Nadir ve bir miktar da Benî Kureyza efradı, Şam civarlarına yerleştiler. Böylece, genişlemekte olan İslâm hareketine Şam cihetinde engel teşkil ediyorlardı. Bundan dolayı, âyetteki emir ve izah, onları da kapsamına almaktadır.

Hristiyanların: «... “İsa Mesih, Allah’ın oğludur”...» sözleri, herkes tarafından bilinen meşhur bir sözdür. Pels tarafından İncil’in tahrifine başlandığı ve sonra mukaddes konsiller tarafından tahrifinin tamamlandığı andan bugüne kadar onların inançları bu söze dayanmaktadır. Yahudilerin: «... “Üzeyr, Allah’ın oğludur”...» sözü ise, bugün pek bilinmeyen ve yaygın olmayan bir sözdür. Yahudilerin tedvin olunmuş kitaplarında «Azra» ismini taşıyan bölümde,

Üzeyr, Mûsa'nın Tevrât'ını yazmakta mahir bir kâtip olarak tavsif edilir. O kalbini, Rabbin şeriatine aracı olmaya tevcih etmiştir.

Fakat yahudilerin bu sözlerinin Kur'an'da hikâye edilmesi, hiç değilse onlardan bir kısmının, özellikle Medine yahudilerinin bu iddiayı ileri sürdüklerine ve bu sözün aralarında yayılmış bulunduğuna kesin bir delil teşkil eder. Kur'an-ı Kerim, gerek yahudilere ve gerek hristiyanlara realist ve doğru olarak cevap vermektedir. Şayet Kur'an'ın hikâye ettiği bu sözün aslı olmasaydı, onlar, Resûlullah'ın rivâyetlerini tekzip etmek için sağlam bir delil bulmuş olacaklar ve bunu en geniş noktalara kadar kullanmaktan geri durmayacaklardı.

Merhum Şeyh Reşid Rıza,, «Menar Tefsiri»nin onuncu cüzünde (s. 385, 387) Azranın yahudiler nazarındaki mevkii hakkında çok faydalı bir özet sunmuş ve o özete de faydalı bir ilâve yapmıştır. Yahudilerin, çok önem verdikleri hususlara ait bazı cümleleri buraya alıyoruz. Reşid Rıza şöyle diyor:

«1903 baskılı yahudi ansiklopedisinin yazdığına göre; Azranın asrı, yahudilerin çiçeklerinin açıldığı ve güzel kokularının yayıldığı milli tarihlerinin ilk baharını temsil eder. O, şeriatın naşiridir. «Ashında şeriatın nâkili» (1) Şayet Mûsa o şeriatı getirmemiş olsaydı (Talmut: Bab 21) Azra getirecekti. Azra gelmeseydi, bu şeriat unutulup gitmişti. Azra onu tekrar ihya etmiştir. İsrailoğullarının hataları olmasaydı, Mûsa devrinde gördükleri mucizeleri Azra'nın gününde de apaçık görürlerdi.»

Bahsedilen eserde, şeriat kitaplarının işari harf-

(1) İngilizce'aslından yapılan tercümede «şeriatın nâkili» ifadesi yerine, «şeriatın hamili» tâbiri daha uygundur.

lerle müdevven olduğu zikredilmektedir. Yani şüpheli edilen kelimelerin üzerine bir alâmet konurdu. Yahudi tarihinin başlangıcı da Mûsa'nın devrine irca edilmektedir.

Dr. George Poust, Kitab-ı Mukaddes'in sözlüğünde şöyle der: «Azra, bir yahudi kâhini ve meşhur bir kâtiptir. İrtah Şasta'nın uzun hâkimiyet devri boyunca Babil'de iskân etmiştir. Kral, M.Ö. 457'de krallığının 7. yılında, halktan bol sayıda adam alarak Orışe-lim'e gitmesi için Azra'ya izin verdi. (Azra, s. 7) Yolculuk, 4 ay sürdü.

Sonra şöyle devam eder: Yahudi geleneğinde Mûsa ile İliya'nın yerini Azra almıştır. O, büyük bir toplum tesis etmiş, Kitab-ı Mukaddes'in bölümlerini toplamış, eski İbrani harfleri yerine Kildani harflerini kullanmış ve «el-eyyam», «Azra» ve «Nahmiya» bölümlerini telif etmiştir.

Sonra şöyle der: «Azra» kitabının (4:8,6:19) sayfaları Kildanice, (T. 1-27) sayfaları da keza Kildani lehçesi ile yazılmıştır. Millet, esaretten döndükten sonra İbraniceden daha çok Kildaniceye aşına idi...

Ben diyorum ki: Ehl-i kitabın da dahil olduğu bütün dünya tarihçileri tarafından bilinen meşhur bir vakıadır ki; Tevrat'ı, Mûsa aleyhisselâm yazmış, sonra onu «tâbutu'l-ahd»in içine veya kenarına koymuş, fakat Süleyman aleyhisselâm devrinden önce kaybolmuştu. Hz. Süleyman devrinde tabut açıldığı zaman, içinde, tıpkı ilk meliklerin bölümünde olduğu gibi, on vasiyeti ihtiva eden iki sahifeden başka bir şey bulunmamıştır. (1). Azra ise Tevrat'ı ve diğerlerini, esa-

(1) Bu olay hakkında Kur'ân-ı Kerim'de şu âyet nazil olmuştur:

«Peygamberleri onlara: "Onun hükümdarlığının delili «Ta-

retten sonra Kildanî harfleriyle ve yahudilerin çoğunun unutmüş olduğu İbraniceyle karışık Kildanice ile yazmıştır. Ehl-i kitap der ki: Azra, Tevrat'ı Allah'tan gelen bir vahiy veya ilham şeklinde yazmıştır. Bu, onlardan başka kimsenin kabul etmediği bir iddiadır. Buna birçok itirazlar yapılmış ve bu konuda yazılmış kitaplarda özellikle zikredilmiştir. Hattâ bu hususta ehl-i kitap tarafından bile kitaplar telif edilmiştir.»

Katoliklerin yazdığı ve aslı Fransızca olan «Kalplerin Hazinesi» adlı eserin 11 ve 12. bölümlerinde Hz. Mûsa'ya ait beş sahifenin mevcudiyetinden bahsedilir. Ve şöyle deniliyor:

«Azra bölümünde varit olmuştur ki, (4 f. 14 sayı, 21) mukaddes bölümlerin bütünü, «Nebuhazansar» devrinde ateşte yakılmıştır. O şöyle demiştir: «Ateş, senin şeriatini iptal etti. Artık hiç kimsenin, yaptığını bilmesine imkân yoktur» (2). Sonra buna başka biri ilâve etti. Yapılmış ve Azra'nın, ateşin yaktığı mukaddes bölümleri, ruhu'l-Kudüs'ün vahyiyle yeni baştan telif etmiştir. Bu hususta ona beş kâtibin yardım ettiği de zikrediliyor. Bunun için Sarsülyanüs, aziz İrnavs, aziz İrunimus, aziz Yuhanna ez-Zehebi ve aziz Basiliyus isimlerini görüyoruz. Azra ve diğerleri, maruf mukaddes bölümlerin yahudilerce parçalandığını iddia ederler...»

but» denilen sandığın size gelmesidir. Onun içinde size Rabbinizden bir huzur ve Mûsa ailesi ve Harun ailesinin bıraktıklarından arta kalanlar vardır. Onu melekler taşımaktadır. Eğer iman ediyorsanız bunda sizin için bir ibret vardır.»

(Bakara, 248)

(2) Biz de diyoruz ki: Şüphesiz ki Kur'an kelâmı, hepsinden doğrudur. O beyan etmektedir ki, orada bir bakıyye mevcuttur.

Burada bu kadar izahı kâfi görüyoruz. Burada bizim için iki gaye var :

1 — Bütün ehl-i kitap, yanlarındaki mukaddes kitapların aslı ve dinlerinin müstenidi olması bakımından Azra'ya kendilerini borçlu hissetmeleri...

2 — Bu delilin, nisyanı parçalamış ve rûkûnleri birbirine bağlamış olması. Avrupalı hür âlimlerin (1) vardığı netice de budur. Britannica Ansiklopedisi'nin tercümesinde, Azra'nın kitabından ve onun kâtipliğini yapan Nahmiya'dan söz edildikten sonra, şöyle denmektedir: «Son zamanlardaki bir rivâyete göre, Azra'ya, şeriatın sadece yanmış olan kısmı değil, ibka edilmiş olan İbrance sahifelerin hepsi iade edilmişti. Bunlardan yetmiş sahifenin iade edilişi kanun dışı olmuştur». (Ebu Küreyf)! Daha sonra müterciimin şu sözleriyle karşılaşırız: «Eğer Azra'ya ait efsane bu ise, bu efsaneyi kaleme alan tarihçilerin hiçbir kaynağa dayanmaksızın kendi kafalarından yazdıkları anlaşılıyor. Asrımızın yazarları, Azra'yla ilgili bu efsanenin bazı kişiler tarafından uydurula-

(1) Muhammed Abduh ve onun ekolü tarafından kullanılan (Hür Âlimler) tabirinin ifade ettiği mâna üzerinde biraz durmamız ve bazı uyarmalar yapmamız gerekiyor: Muhammed Abduh ekolü, tümü ile, batının fikir ve ideolojisinin etkisi altında kalmıştır ki, bu fikir ve ideoloji İslâm'ın fikir ve prensiplerine tamamen yabancıdır. Bu etki onları, Avrupa kilise erbabının kalkınma yolundaki bazı kitaplarına özendiriyor. Batıyı diğer hususlarda metheden kitaplar da bu ekolü etkilemekte idi. Bu etki altında devamlı olarak, «Batı'nın faydalı olan fikir ve icraatını almalıyız» derlerdi. Bu görüş büyük bir tehlike arz etmektedir. Bu görüşü hristiyanlardan Lord Kroner ve benzeri kişiler desteklemekteydiler. İslâm prensiplerinin müstesna kabiliyet ve azameti karşısında bir an durup, bu görüşün ihtiva ettiği tehlikeleri incelemek lâzımdır.

rak yazılmış olduğunu söylemektedirler». (Britannica Ansiklopedisi, 1929 baskısı, cild 9, s. 14.)

Hülâsa: Yahudiler, Azra'yı bugüne kadar mukaddes tanıdıkları gibi bugün de mukaddes tanımaktadırlar. Hatta içlerinden bazıları ona «Allah'ın oğlu» demektedirler.

Bu sözleriyle, İsrail, Davud ve diğerlerinde olduğu gibi bir yücelik mânâsı mı kastedilmektedir; yoksa ileride zikredilecek olan filozofları «Filo»nunki gibi bir mânâ mı kastediyor, bilmiyoruz. Filo, hristiyan inancının temeli olan putperest Hint felsefesine meyyal bir filozoftur (1). Yahudilerin hepsi bu sözü söylememiş olsalar dahi, bir kısmının kat'i olarak söylediğine bütün müfessirler ittifak etmektedir...

Bu sözü Medineli bazı yahudiler söylemiştir. Onlar hakkında Allah Teâlâ'nın şu beyanları vardır:

«Yahudiler: "Allah'ın eli sıkıdır" dediler. Dediklerinden ötürü elleri bağlansın ve kendilerine lânet olsun! Aksine, Allah'ın nimet veren elleri açıktır. Dilediği gibi sarfeder. Şüphesiz ki, Rabbinden sana indirilenler onların çoğunun azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Biz, onların arasına, kıyamete kadar düşmanlığı ve kini saldık...» (Mâide, 64)

Allah Teâlâ şu âyet-i kerimeyi de indirmişti:

«O kimdir ki, Allah için güzel bir ödünç takdim etsin de, Allah ona karşılığını kat kat versin? Rızkı

(1) Biz, böyle bir tereddüte mahal görmüyoruz. Yüce Allah Kur'an'da yahudilerin sözlerini açıkça belirtiyor: «Üzeyr, Allah'ın oğludur» sözü, aynen hristiyanların: «Mesih Allah'ın oğludur» sözleri gibidir. Her ikisiyle de, daha önce küfredenlerin sözlerine benzer bir mânâ kastedilmektedir. Çünkü Allah'a oğul isnadı; söyleyen, hak dinden çıkarıp şirke, küfre döndürecek bir anlam taşır.

daraltan da Allah'tır, bol veren de. Yine O'na döneceksiniz.» (Bakara, 245)

Bu âyet-i kerimeye karşı onlar :

«... *“Allah fakirdir, biz ise zenginiz”...*» demişlerdi ve Allah şu âyet-i kerimeyi inzal buyurmuştu :

«*“Şüphesiz Allah fakirdir. Biz ise zenginiz” diyenlerin sözünü Allah elbette işitmiştir. Onların söylediklerini ve peygamberleri haksız yere öldürmelerini yazacağız. Ve şöyle diyeceğiz: “Tadın o yakıcı azabı!”*» (Âl-i İmrân, 181)

Ancak bu sözün, onlardan önce başkaları tarafından da söylenmiş olması muhtemeldir, fakat bize nakledilmemiştir...

İbn İshak, İbn Cerir, İbn Ebi Hatem, Ebu Şeyh ve İbn Mürdeveyh, İbni Müşküm, Numan İbn Evfa, Ebu Enes, Şas İbn Kays ve Malik İbn Sayf, Resûlullah'a geldiler ve şöyle dediler: «Sen, bizim kiblemizi terkettiğin ve Üzeyr'in, Allah'ın oğlu olduğunu kabul etmediğin halde, biz sana nasıl tâbi olalım?...»

Malûmdur ki; «Mesih Allah'ın oğludur» diyen hristiyanların bazıları yahudi asıllı idiler. Mesih'in çağdaşı, İskenderiyeli yahudi filozof Filo şöyle diyordu: «Şüphesiz Allah'ın oğlu vardır. O, O'nun kelimesidir. Eşyayı onunla yaratmıştır.» Bu böyle olunca, Hz. Muhammed'in peygamberliğinden sonra bazılarının bu mânâda: «Üzeyr de Allah'ın oğludur» demeleri, hiç de uzak bir ihtimal değildir...

Bu açıklamadan, yahudilerin sözlerini hikâye eden Kur'an âyetleri daha iyi anlaşılıyor. Bu; ehl-i kitap-tan bir gurubun, içinde bulundukları halin ve inanç bozukluğunun ifadesidir. Gerçekten Allah'a inananların veya hak dini dîn edinenlerin asla kabul edemeyecekleri bir inanç bozukluğu... İşte bu sıfat, savaş

hükümünün başlıca dayanağıdır. Savaşın amacı, hiç bir zaman onlara zorla İslâm'ı kabul ettirmek değildir. Ancak onların, İslâm'a karşı takındıkları kin ve aşırı kibir tavrını kırmak, onları İslâm'ın hâkimiyet ve saltanatına boyun eğdirmek ve böylece hiç bir zorlama olmadan, fertleri, istedikleri dini seçmek hususunda iradelerini bağlayan baskının tesirinden kurtarıp insanları hürriyete erdirmek içindir.

Hristiyanların; «Mesih Allah'ın oğludur» ve «o, üçün üçüncüsüdür» şeklindeki sözleri ise, daha önce belirttiğimiz gibi meşhur ve yaygın bir sözdür. Tıpkı diğer risâletler gibi tevhid esası üzerine kurulmuş olan Mesih'in risâleti, P o l s tarafından tahrif edildikten sonra mukaddes guruplar eliyle de tahrifi tamamlanmış, tevhid fikrinin aslı değiştirilmişti. Bu sûretle hristiyanlıkta tevhid inancına bir daha dönülmemek üzere son veriliyordu!..

Şeyh Muhammed Reşid Rıza'nın Menar Tefsiri'nde «Teslis: Trinitas» ünvanıyla, hristiyanların inançları hakkında serdettiği faydalı fikrin bir özetini burada arz etmeyi uygun görüyoruz :

«Hristiyanlarca Allah olarak kabul edilen ekânîm-i selâse; baba, oğul ve ruhu'l-Kudûs olarak tanınır. Bu; pek az istisnalarca kabul edilen prensiplerden biridir. Bu prensibe sahip çıkanlar, onun, Kitab-ı Mukaddes'in âyetlerine uygun olduğunu ileri sürerler. Kitab-ı Mukaddes'te «teslis» lâfzı bulunmadığı gibi, ahd-i kadimden «teslis» prensibini açıkça anlatan bir âyet bulma da mümkün değildir. Eski hristiyan müellifleri, ulûhiyette müşterek vasfın varlığına işaret eden çeşitli âyetler iktibas etmişlerdir. Fakat bu âyetler, teslis prensibine katı bir delil teşkil etmeyen, bilâkis inandıkları ahd-i cedidde mezkûr olan sarîh

vahye bunlardan biri; baba, oğul ve ruhu'l-Kudüs'ün müştereken zikredildiği âyet, diğeri ise her birerlerini ayrı ayrı zikreden ve birbirlerine nispetleriyle sıfatlarının hususi nevilerini ihtiva eden âyetlerdir.

Ulûhiyetteki ekânimin münakaşası, Hz. İsa (a.s.) devrinde başlamıştır. Sonra Ganusti ve Heylani filozoflarının prensipleriyle cemiyete yayılmıştır. Antakya piskoposu Siyafilos ikinci asırda Yunanda «tiryas» kelimesini kullanmış, sonra bu kelime «tar-tilyanus» haline gelmiştir. Mesih'in sadece bir insan olduğuna inanan «Sabililer»in, oğlunun yaratıldığına ve bundan dolayı babadan daha aşağı seviyede ve ona boyun eğmiş olduğuna inanan «Aryusiler»in ve ruhu'l-Kudüs'ün ekanim-i selâseden biri olduğunu kabul etmeyen «Mekduniler»in fikirleri, kilise tarafından mahkûm edilen fikirler cümlesindendir.

Kilise kararlarına gelince; 325 senesindeki İznik konsili ile 381 yılındaki İstanbul konsili meseleyi müzakere etmiştir ve her iki konsil de, ulûhiyetin bir oluşunda ruhu'l-Kudüs'le oğulu babaya eşit kabul etmişlerdir. Oğul ezeldenberi babadan meydana gelmiş, ruhu'l-Kudüs de babadan vücut bulmuştur. 589 yılındaki Tuleytula konsili ise; ruhu'l-Kudüs'ün de oğuldan meydana geldiğine hükmetmiştir. Bütün lâtin kilisesi bu görüşü kabul edip ona sahip çıkmıştır. Yunan kilisesi başlangıçta sukûtu tercih etmiş ise de sonradan onu bid'at sayarak, bu hükmü değiştirmek için deliller serdetmiştir.»

KUR'AN VE EHL-İ KİTAP

Bir önceki bölümde ehl-i kitabın durumunu gördük. Şimdi de Kur'an'ın ehl-i kitaba seslenişini göreceğiz. Şayet ehl-i kitap, Kur'an'ın çağrısına kulak ve gönül vermiş olsalardı, elbette İslâm'a girip hakka teslim olurlardı. Ne var ki, dün olduğu gibi bugün de kitap ehli bu çağrıya kulaklarını tıkamaktadır. Budizm'den, Brahmanizm'den, Konfüçyüsizm'den stâyişle bahsedenler, İslâm'ı görmezlikten gelmek için bütün hileli yollara başvurmaktadırlar. Seyyid Kutub bu konuyu aşağıdaki şekilde tabiolaştırarak bizlere sunmuştur :

Kur'ân-ı Kerim ehl-i kitabı tanıtmaya ve Resûlullah'ın emrettiği şeylerin kati hakikatler olduğunu belirtmeye devam ediyor. Fakat onlar, içlerinde gizledikleri hevâ ve hevesten dolayı gerçeği saklıyorlar :
«Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, peygam-

beri, kendi çocuklarını tanıdıkları gibi tanırırlar. Yine de onlardan bir cemaat, bile bile gerçeği gizlerler.»

(Bakara, 146)

İnsanın evlâdını tanıyışı, tanıma duygusunun doruk noktasıdır. Bu tabir, Arap dilinde şüphesizlik ve yakın ifade eden şeyler için verilen bir darb-ı meseldir... Peygamber (s.a.v.)'in getirdiği şeylerin hak olduğunu, kible konusunun da bu cümleden bulunduğunu ehl-i kitabın kati olarak bildiğine ve onlardan bir gurubun, yakinen bildikleri bu hakikati saklar olduklarına göre... O takdirde mü'minlerin, ehl-i kitabın ortaya attıkları yalan ve bâtil şeylerin etkisi altında kalmalarının yeri yoktur. Sâdık ve emin olan resûllerinin getirdiği din konusunda hakikati yakinen bildikleri halde gizleyenlerden mü'minlerin bir şeyler almaları imkân haricidir.

Ehl-i kitap hakkındaki bu açıklamadan sonra hitab-ı ilâhi Peygamber (s.a.v.)'e yöneliyor :

«Hak, Rabbinden gelendir. Artık şüphe edenlerden olma.» (Bakara, 147)

Haddizatında Resûlullah hiç bir gün şüpheyeye düşmedi ve şek de etmedi. Rabb-i Zülcelâl'i ona başka bir âyet-i kerîmede: *«Eğer sen, sana indirdiklerimizden şüphede isen, senden önce kitabı okuyanlara sor»* buyurunca... *«Ne şüphe ederim, ne de sorarım»* diye cevap verdi.

Hitab-ı ilâhinin şahsına tevcih edilmesi, müslümanlar için kuvvetli telmihler ifâde eder. Bunlar, ister o gün yahûdilerin hîle ve oyunlarının etkisi altında kalanlardan olsun, ister sonradan gelip de yahûdilerin ve başkalarının din konusundaki uydurmalarıyla etkilenmiş olanlardan olsun...

Hele bugün bizim bu ilâhi uyarıya ne kadar ku-

lak vermemiz gerekir... Biz, eşi görülmemiş bir ahmaklıkla yahûdi, hıristiyan ve komünist müsteşriklerden dinimiz hususunda fetvâ danışıyor, tarihimizi onlardan öğreniyor, kültür mirasımız konusunda onların sözüne güveniyoruz. Kur'an'ımızı, Peygamberimizin hadisini ve geçmişlerimizin sıretini onların etüdlerinden alıyor, İslâm ilimlerini onlardan öğreniyoruz. Gençlerimiz, onların üniversitelerini bitirip akılları ve vicdanları karışık halde bize dönüyorlar...

Bu Kur'an, bizim Kur'an'ımızdır. İslâm ümmetinin Kur'an'ı... Bu kitap, müslümanların yapacakları ve sakınacakları şeyler hususunda, Rablerinin kendilerine hitap ettiği ebedî bir kitaptır. Ehl-i kitap ise yine o ehl-i kitaptır. Kâfirler yine o kâfirlerdir... Din, yine o dindir...

Tekrar âyetin akışına dönüyoruz. Bakıyoruz ki âyet-i kerîme müslümanları, ehl-i kitabı dinlemekten, onların tevcihatlarıyla uğraşmaktan men ediyor. Her cemaatin kendisine mahsus bir yönü vardır. Müslümanlar birbirleriyle hayırda yarışır. Onları hiç bir meşgale hayırdan alıkoymaz. En son dönüş, herkesi muhasebe etmeye ve toplamaya kudreti olan Allah'a'dır.

«Herkesin yöneldiği bir yön vardır. Siz, hayır işlerde yarışın. Nerede olursanız olun, Allah, hepinizi biraraya toplayacaktır. Süphesiz Allah, her şeye kadirdir.» (Bakara, 148)

İşte böylece Allah Teâlâ, müslümanları ehl-i kitabın yaydığı fitne, desise, te'vil ve dedikodularla meşgul olmaktan uzaklaştırıyor. Onları çalışmaya, hayır yarışına teşvik ediyor. Aynı zamanda dönüp dolayıp Allah'a dönecekleri, Allah'ın her şeye kadir ve acizlikten vareste olduğu hatırlatılıyor.

Bu ciddiyet karşısında, uydurma lâflar ve dedikodular çok cılız kalır.

Bundan sonra âyet-i kerime, Allah tarafından seçilen yeni kibleye yönelme konusunda tatlı bir üslup ile beyanlarda bulunuyor :

«Her nereye çıkıp gidersen git, yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. Bu, elbette Rabbinden gelen bir gerçektir. Allah, sizin yaptıklarınızdan habersiz değildir.» (Bakara, 149)

Bu defa emr-i ilâhî ehl-i kitabın hareketlerini bir tarafa bırakarak, her nerede olursa olsun, Resûlullah'ın Mescid-i Haram'a yönelmesini emretmektedir. Bu emir, Rabbül âleminin bir hakkıdır. Âyet-i kerime haktan inhiraf edenleri de korkutmaktadır. Hak Teâlâ'nın: *«Allah, sizin yaptıklarınızdan habersiz değildir»* sözünün içerdiği bu uyarı, o gün fiilî bir durumun mevcudiyetini ve müslümanlardan bazılarının gönlünde böyle bir sertliği icab ettiren durumun bulunduğunu ifade etmektedir.

Daha sonra âyet-i kerime, bir yeni hususu açıklamak için aynı konuyu üçüncü defa ele alıyor. Biliindiği gibi müslümanların Kudüs'e doğru ibâdet edişini fırsat bilen yahûdiler bu fırsatı istismar ediyorlardı. Ve kendi dinlerinin Hz. Muhammed (s.a.v.)'in dininden daha üstün olduğunu, kiblelerinin asıl kible ve prensiplerinin de asıl prensip olduğunu iddia ediyorlardı. Yahûdilerin bu propagandasını müşrikler gerçek gibi kabul ediyorlardı. Diğer taraftan müşriklerin bir kısmı da, bu dedikoduları ele alarak, kendi mescitlerine yönelen Arapların müslümanlığa yaklaşmasını engellemek için müslümanları, yahûdi kiblesine dönerek ibâdet eden birtakım kiblesiz kimseler olarak göstermeye çalışıyorlardı.

İşte âyet-i kerime, bütün bu iddiaları çürüten hükm-ü ilâhiyi tekrar serdetmektedir:

«Her nereye çıkıp gidersen git, yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. Ey mü'minler! Nerede olursanız olun, yüzünüzü onun tarafına çevirin ki, insanların, aleyhinize bir delili olmasın. Onlardan zalim olanlar müstesnadır. Onlardan korkmayın, Ben'den korkun! Ben de üzerinizdeki nimetimi tamamlayayım. Böylece hidayete ermiş olasınız.» (Bakara, 150)

Bu, nereye çıkıp giderse gitsin, yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevirmesi için Resûlullah (s.a.v.)'a ve nerede olurlarsa olsunlar, yüzlerini o tarafa çevirmeleri için müslümanlara bir emirdir. Bu yönelişin sebebini açıklamak için:

«... İnsanların aleyhinize bir delili olmasın...» buyruluyor.

Bunun gerisinde hüccet ve mantık dairesi dışında, inatçılığa ve yanıltmaya çalışan zalimlerin dedikodularını küçümseyen bir ifade vardır. Bunlar susmazlar. Inatçılıklarında devam edeceklerdir. Ve bunlar müslümanlara zarar veremezler:

«... Onlardan korkmayın. Benden korkun...»

Onların üzerinizde bir hâkimiyeti yoktur. İşlerinize müdahale edemezler. O halde, onlarla kucaklaşıp da emrime muhalefet etmeniz abestir. Dünya ve âhirette yegâne hâkim-i mutlak olmamdan dolayı korkulmaya müstahak olan yalnız Benim... Bir taraftan zulmedenlerin düçar olacakları zulmet anlatılıp, azab-ı ilâhî ile korkutulurken, diğer taraftan da Allah'ın mü'minler üzerindeki nimeti hatırlatılıyor. Emr-i ilâhiye itaat edip, istikametlerini düzelttikleri takdirde, bu nimetlerin daha da artırılacağı beyan ediliyor.

«... Ben de üzerinizdeki nimetimi tamamlayayım. Böylece hidâyete ermiş olasınız.»

Bu, duygulandırıcı bir hatırlatmadır. İleriye itici bir teşvikdir. Büyük bir fazl u keremden sonra, daha büyük bir fazl u keremin işaretidir...

Haddizatında kendilerine hatırlatılan o nimet onların içindeydi. Onlar, bu nimeti kendi nefislerinde hissediyor ve hayatlarındaki tesirini gözleriyle görüyorlardı. Yeryüzündeki durumları, toplumları ve mevkileri ile o nimeti idrâk etmekte idiler.

Vaktiyle bütün karanlıkları, fenalıkları ve cehaletiyle, cahiliyet devrini bizzat yaşamışlardı. Yine onlar bütün temizliği ve marifetiyle iman nuruna kavuştular. Bu nimetin kendi nefislerindeki eserini; tazeligi, açıklığı ve derinliğiyle yaşıyorlardı.

Cahiliyet devrinde basit değerler, küçük hedefler için birbirlerini boğazlayan kabileler kendileriydi. Daha sonra inanç sancağı altında birliğe, kuvvete, galibiyete, yüce gâyelere ve bir kabilenin intikam hissinde değil, bütün beşeriyetin meselelerine tealluk eden büyük değerlere ulaştılar. Bu nimetin eserini kendi nefislerinde bizzat gördükleri gibi çevrelerinde de izine rastlıyorlardı.

Cahiliyet devrinde düşük, berbat, karışık mefkûreye sahip, değerleri alt üst olmuş, fena bir toplum halinde yaşayanlar bizzat kendileriydi... Sonra temiz, yüce, itikat ve tasavvurları açık, ölçü ve değerleri doğru olan İslâm toplumu haline dönuverdiler. Onlar bu nimetin eserini gönüllerinde, çevrelerinde, milletlerarası mevkilerinde gördükleri gibi, umumi hayatlarında da görüyorlardı.

Allah Teâlâ onlara: «... Ben de üzerinizdeki nimetimi tamamlayayım...» buyuruyor ve bu kelâmda duygulandırıcı bir hatırlatma, ileriye itici bir arzu,

büyük bir faziletten sonra daha büyük bir faziletin işareti vardır.

Yeni kible ile ilgili emrin her tekrar edilişinde, yeni bir anlam buluyoruz. Birinci defa; Resûlullah'ın yüzünü semâya doğru çevirip, sessiz yalvarışına karşılık, Mescid-i Haram'a teveccüh emri geldi... İkinci emir, birincinin hak olduğunu, Rabb-i Zülcelâl tarafından geldiğini, peygamberin arzu ve yalvarışına uygun olduğunu te'kid ediyordu... Üçüncü ise, kâfirlerin iddialarını çürütüp, Hakk'ın ve hak hüccetin karşısında küçük bir duruma düştüklerini belirtiyordu... Fakat biz, bu tekrarların gerisindeki bunca sebep, beyan ve te'kidi icab ettiren, İslâm saflarındaki fiili durum üzerinde duracağız. Bu tekrarlar, hilebazların ve yalancıların hamlelerinin, bazı şahıslarda ve gönüllerde icrâ ettiği tesirlerin fenalığına işaret etmektedir. Kur'ân-ı Kerim'in ikame ettiği bu hükümler bilfiil vuku bulduğu günden sonra da, asırlar boyu bâki kalmıştır. Her türlü şekliyle dinmek, yumuşamak, kesilmek bilmeyen iman savaşında rehberlik vazifesini ifâ etmektedir.

Diğer taraftan âyet-i kerime, Allah'ın bahsettiği iman nimetini hatırlatarak, müslümanların kiblesi Mescid-i Haram'ın hadimi ataları İbrahim (a.s.)'in duasını kabul edip, kendilerine bir peygamber gönderdiğini hatırlatıyor ve âyet-i kerimenin nihayetinde, onların hepsini kendi Zat-ı Bârisine bağlıyor :

«Nitekim size içinizden âyetlerimizi okuyan, sizi kötülüklerden arındıran, size kitap ve hikmeti öğreten ve size daha bilmediğiniz nice şeyleri de öğreten bir peygamber gönderdik.

Öyleyse Beni anın ki, Ben de sizi anayım. Bana şükredin ve Bana nankörlük etmeyin.»

(Bakara, 151-152)

Dikkatlice okunduğunda âyet-i kerimenin burada daha önce zikri geçen İbrahim ve İsmail (a.s.)'in Beytullah'ın temellerini yükseltirken yaptıkları dua-ya tekrar işaret ettiği görülür. Hz. İbrahim, Hak Teâlâ'ya Beyt-i Şerif civarındaki evlâtları arasından bir resûl göndermesini dilerken, o resûlün Allah'ın âyetlerini okuyarak evlâtları tezkiye etmesini ve kitap ile beraber hikmeti de öğretmesini arzu ediyordu. Bu suretle müslümanlar da; kastedilen ümmetin bizzat kendileri olduğunu ve bu peygamberin kendi aralarından seçildiğini öğrenerek, ataları İbrahim (a.s.)'in duasına mazhar olduklarını anlıyorlardı.

Bir kableye yöneliş ve ayrı bir şahsiyet halinde temayüz, Allah'ın bu ümmete ihsan ettiği nimetlerin en büyüklerindendir. Bundan önce de bir resûlün gönderilmesi nimeti vardır.

«Nitekim size içinizden... bir peygamber gönderdik.»

Risalet makamının sizin aranızda bulunması ve en son Resûlün sizden seçilmesi, büyük bir ikram ve fazilettir. Nitekim yahûdiler, resûlle size hâkim olmak istiyorlardı.

«... Âyetlerimizi okuyan...»

O size ne okuyorsa, hakkın tâ kendisidir. Bu arada Allah'ın Resûlü tarafından okunan kelâm-ı ilâhisiyle kullarına hitap edişindeki faziletin büyüklüğü de ihsas edilmektedir.

Gönül, bu ikramın derinliğine inebildiği zaman karşısında tir tir titrer. Kimdir şu insanlar? Kimdir onlar? Necidirler? Ki Allah Teâlâ kendi kelimeleriyle onlara hitap etsin. Kendi dilleriyle onlarla konuşsun. Ve onlara bu ulu rehberliği bahşetsin. Kendi dilleriyle onlar, neciydiler? Şayet Allah onlara bu ikramını

bahşetmeseydi ne olurdu? Ne olurdu Alah'ın fazl-ı ilâhisi onları sarmasaydı? Ve şayet Allah Teâlâ, ta başlangıçta bu nimete ehil olacakların, bu ikrâma hak kazanacakların arasında bulunmaları için kendi ruhundan üfleyerek ikrâm etmeseydi, ne olurdu?

«... Sizi kötülüklerden arındıran...»

Şayet Allah Teâlâ, onlardan tek kişiyi dahi tezkiye etmeseydi, ne olurdu halleri? Temizlenip yücelebiler miydi? Fakat Hak Teâlâ, onları tertemiz kılmak için, bu Resûlü gönderdi. Bu resûl, onların ruhunu şirkin çirkefinden, cahiliyetin kirlerinden, insanı sıkıp ezen cahili düşüncelerin fenalığından temizlemek için geldi. Onları cahiliyetin adetlerinden, şehvetin esaretinden kurtarıp, tekrar bataklığa düşmemelerini temin etti. İster eski, ister yeni, yeryüzünde ruhlarını İslâm'ın temizlemediği kimseler, insana insanlığını unutturan aşırı arzular ve hayvanî duygularla kokmuş bir bataklığa doğru yuvarlanıp gitmektedirler. Ve fitratın mahkûmu olan hayvanların seviyesinden de aşağılardadırlar. Hayvanlık, imansız insanların düştüğü durumdan çok daha temizdir. Hz. Peygamber, onların toplumunu faizden, dolandırıcılıktan, yağmacılıktan ve soygunculuktan temizledi. Resûl, hayatlarını zulüm ve haddi tecavüz çirkeflerinden temizledi. Bu toplum, tertemiz ve apaçık İslâm nizamının hakimiyeti altında gördüğü adaleti, cihanda bir kere daha görememiştir. Yine o Resûl, onların toplumlarını, cahiliyetin lekelediği bütün illetlerden tertemiz hale getirdi...

«... Size kitap ve hikmeti öğreten...»

Âyet-i kerime burada daha kapsamlı bir ifade kullanarak o kitapta hikmetin de mevcut olduğunu beyan ediyor. Bu kitabı okuyarak elde edilen hikmet sayesinde, her şeyi yerli yerince değerlendirmeyi sağ-

layan ölçüler koyabilme ve ilâhî emirlerin gerisindeki nihaî gayeleri idrâk etme hassası elde edilir.

Peygamberin terbiyesine, Allah Teâlâ'nın tezkiyesine mazhar olan kimselerde hikmetin semeresi bütün olgunluğuyla tahakkuk eder.

«... Ve size daha, bilmediğiniz nice şeyleri de öğreten...»

Allah'ın mü'minlere bilmediklerini bildirmesi, İslâm ümmetinin hayatında bilfiil tahakkuk etmişti. Nitekim İslâm; bu ümmeti, çöllerde dolaşan veya sahaya serpilmiş köy ve kasabalarda kabile hayatı süren ve başka hiç birşey bilmeyen bedevi Arap toplulundan teslim almıştı. Ve sonra da her şeyi bilen, gören ve haberdar olan, hakim ve müstakim bir kumanda altında yetiştirerek olgun bir kitle haline getirdi... Bu tevcihat ve talimatın esas kaynağı ise Resûlullah'ın hadisleriyle beraber Kur'an'ın kendisiydi... İçinde Kur'an'ın ve Kur'an ahkâmının okunduğu Resûlullah'ın mescidi de, o ideal kumandayla beşeriyeti hakimiyeti altına alan neslin yetiştiği bir üniversite idi. Bu kumandanın benzerini beşeriyet, uzun tarihi boyunca ne görmüş, ne de görecekti. (1)

O nesli ve o kumandanı yetiştiren İslâm, zamanın müsaadesi nisbetinde şimdi de aynı nesilleri ve kumanda kabiliyetini sahip elemanları çıkarabilecek güçtedir. Yeter ki müslümanlar, bu kitaba hakkıyla iman etsinler... Yeter ki müslümanlar bu Kur'an'ı, dille terennüm edilen nağmeler halinde değil de, yaşanan hayat nizamı olarak kavrayabilsinler...

Daha sonra Allah Teâlâ müslümanlara, ehl-i kitabın bunca münakaşa ve mücadelelerinin gerisinde

(1) Bu konuda daha fazla bilgi için Nedevî'nin «Müslümanların Gerillemesiyle Dünya, Neler Kaybetti» adlı eserine bakınız.

saklı bulunan esas sebepleri açıklıyor. Bu arada müslümanların gözü önünde ehl-i kitabı, tertip ettikleri hile ve oyunları ile yüz yüze getiriyor. Arkasında gizlendikleri perde ve maskeleri yırtıp atıyor. Ve çıplak çehreleri ile müslümanların gözleri önüne seriyor:

«Kitap ehlinden bir cemaat, sizi doğru yoldan sap-tırmak isterler. Halbuki onlar, ancak kendilerini sap-tırırlar da farkına varmazlar.

Ey kitap ehli! Gözünüz gördüğü halde Allah'ın âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz?

Ey kitap ehli! Niçin hakkı bâtıla karıştırıyor ve bile bile hakkı gizliyorsunuz?

Kitap ehlinden bir cemaat şöyle dedi: "İman edenlere indirilene günün başlangıcında iman edin sonunda inkâr edin. Umulur ki, dinlerinden dönerler.

Sizin dininize tâbi olanlardan başkasını tasdik etmeyin." Ey Muhammed! De ki: "Hidayet Allah'ın hidayetidir. Size verilenin benzerinin başka birine verilmesinden veya Rabbinizin katında aleyhinize delil getirmelerinden korkarak mı tasdik etmiyorsunuz?" De ki: "Şüphesiz, lütuf Allah'ın elindedir. Onu, dilediğine verir. Allah, geniş lütuf sahibidir. Her şeyi çok iyi bilendir."

Allah, rahmetini dilediğine tahsis eder. Ve Allah, büyük lütuf sahibidir.» (Âl-i İmran, 69-74)

Ehl-i kitabın müslümanlara karşı beslediği kin ve gayzın esas sebebi İslâm inancıdır. Onlar İslâm'a karşı kin tutmaktadırlar. Bu ümmetin İslâm hidayetine erişmesinin karşısındadırlar. Müslümanların var kuvvetleri ve güvenleri ile İslâm'a sarılmalarının karşısındadırlar onlar. Bunun için de bütün kuvvetlerini müslümanları İslâm'dan uzaklaştırmak için kullan-

maktadırlar. Amaçları, İslâm yolundan çevirmektir onları:

«Kitap ehlinde bir cemaat, sizi doğru yoldan saptırmak isterler...»

Bu içten gelen bir arzudur. Bütün münakaşalarının, mücadelelerinin, hile ve oyunlarının gerisinde gizlenen arzu, içlerinde besledikleri duygu sizi saptırmaktır. Kendilerini feda edercesine istedikleri şey sizin sapıtmanızdır.

Sırf kin ve hasede, basit duygu ve heveslere dayanan bu arzu hiç şüphesiz dalâletin ta kendisidir. Bu gibi kötü ve çirkin emeller hayır ve hidayet arzularından doğmaz. Müslümanları şaşırtıp dalâlete sürüklemek isterken kendi kendilerini dalâlete düşürmektedirler. Hidayete ermiş mü'minleri saptırmak isteyenler ancak dalâlet bataklığına düşmüş sapıklardır...

«...Halbuki onlar, ancak kendilerini saptırırlar da farkına varmazlar.»

Müslümanlar İslâm'a tâbi oldukları müddetçe düşmanlara karşı yeter güce sahiptirler. Bunlara karşı başka bir yol tutacak değildirler. Hak Teâlâ hazretleri müslümanları bu hilebazların oyununa düşürmeyeceğini bizzat vaadediyor. Müslümanlar, müslüman olarak kaldıkları müddetçe onların tuzaklarını başlarına geçireceğini bildiriyor.

Burada Allah Teâlâ; ehl-i kitaba düştükleri korkunç ve tehlikeli durumu şiddetle ihtar ediyor.

«Ey kitap ehli! Gözünüz gördüğü halde Allah'ın âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz?»

Ey kitap ehli! Niçin hakkı bâtıla karıştırıyor ve bile bile hakkı gizliyorsunuz?»

Bu âyet-i kerimelerin indiği günlerde olduğu gi-

bi bugün bile ehl-i kitap, bu dinin hak olduğunu açıkça görüyor ve biliyordu. Gerek kendi kitaplarından Hz. Peygambere dair işaret ve beşaretleri görerek İslâm'ın hak din olduğuna muttali olanlar, gerekse bu gibi işaret ve beşaretlere muttali olmadan, İslâm'ın ihtiva ettiği ulviyeti görerek imana gelenler, bu dinin hak din olduğunu biliyorlardı. Nitekim bir kısım insafîlular bu hakikatleri gizleyemeyerek itiraf etmişler, ya hak dine girmişler, ya da özel durumlarından dolayı İslâm'a girememişlerdir. Ama bütün bunlara rağmen ehl-i kitabın bir çoğu hâlâ inkâr bataklığındadır. İman etmelerini gerektiren delillerin azlığından değil onların küfrü. Sırf şahsi menfaat, şaşkınlık ve heva-i nefisleri yüzünden küfretmektedirler. İşte görüyorsunuz ya, Kur'ân-ı Kerim onlara kitap ehli olarak sesleniyor: «Ey kitap ehli!...» Çünkü onları Allah'ın kitabına ve âyetlerine sevk edecek en bariz vasıfları kitap ehli olmalarıdır.

Tekrar tekrar sesleniyor ehl-i kitaba... Ve hakkı batıla karıştırarak, hakikatleri bile bile, kasden saklayıp gizlemek istemelerini ve batıl karanlığında kaybolup gitmelerini bütün fenalığı ile gözleri önüne seriyor...

O günkü ehl-i kitabın yaptığı ve bu yüzden Hak Teâlâ'nın tehdidine muhatap olduğu hareketler günümüze kadar daha da artarak devam etti, geldi. Tarih boyunca onların takip ettikleri yol budur... İlk olarak yahudiler başlattı bu hareketi... Sonra da Haçlılar devam ettirdi...

Asırların ötesinden sürüp gelen ve maalesef uzun asırlar boyunca temizlenmesi mümkün olmayan hile ve desiseler ile İslâm kültürünü alt-üst ettiler. Evet, atalardan yadigâr kalan bu kültürü o kadar karıştırdılar ki, Allah Teâlâ'nın ebediyen muhafaza edeceği-

ne dair fermanın bulunduğu şu kitab-ı mübinden başka elimizde o mülevves ellerin karıştırmadığı bir şey kalmadı. Hamd olsun âlemde, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın büyük fazl u ihsanına ki, şu mübarek kitabımızı o hain ellerden muhafaza buyurdu...

Bu hain eller İslâm tarihine ve tarihte cereyan eden hâdiselere kadar uzandı. Hilelerini oraya karıştırdılar. Peygamberimizin hadis-i şeriflerine bu hileli ellerini sokmak istedikleri zaman Allah'a şükürler olsun ki, değerli âlimlerin dikkat ve itinası ile bu kaynak muhafaza edilmiş, kaydedilmeyen bir kısmı da insan takatinin üstünde çalışmalarla temizlenmiştir. Tefsir ilmine ellerini sokmuşlar, mevzuu bataklıklar içine batırmışlardır. Ne yazık ki, bu bahse girip de kendi yolunun işaretlerini arayacak bir araştırmacı işin içinden çıkamaz olmuştur. Tefsir ve hadis ricalinin hayatı üzerinde de aynı oyunları oynadılar. Sayılmakla bitmeyen binlerce, yüzbinlerce hile ve desiseleri İslâm kültürünü mahvetmek için imâl ettiler. Ne yazık ki, günümüzde bile aynı oyunlara müsteşrikler yoluyla devam edilmektedir. Ya da halkının kendisini müslüman saydığı ülkelerde ilmi ve fikri liderlik makamlarını elinde bulunduran müsteşrik mukallidlerinin elinde aynı oyunlar sürdürülmekte, İslâm düşmanlarının yapamayacağı kötülükler bu satılmış beyinler tarafından eksiksiz olarak yerine getirilmektedir.

Bu hile ve oyunlar hâlâ ardı arası kesilmez şekilde devam etmektedir. Bu hile ve oyunlardan korunmanın ve kurtulmanın yegâne çaresi, Allah Teâlâ tarafından bizzat muhafaza edilmiş olan şu kitab-ı mübine sarılmaktır.

Bu arada Allah Teâlâ ehl-i kitaptan bir cemaatin müslümanların dinî inanışlarını bozmak, içlerine

şüphe tohumları serpererek hidayet yolundan uzaklaştırmak için birtakım oyunlara giriştiklerini de beyan ediyor. O hileli ve çirkin metodlarla hidayet nurunu söndürmek istediklerini açıklıyor :

«Kitap ehlinden bir cemaat şöyle dedi: “İman edenlere indirilene günün başlangıcında iman edin, sonra da inkâr edin. Umulur ki dinlerinden dönerler.”»

Bu metod gayet çirkin ve tehlikeli bir metoddur. Onların önce müslüman olmuş görünüp, tekrar dönmeleri bazı zayıf ruhlu kimseler üzerinde çok fena tesirler icra edebilirdi. Bu tip kimseleri şüpheyi ve kararsızlığa sevk edebilirdi. Bilhassa cahil Arap kabileleri için bunların fena etkileri olabilirdi. Çünkü okuma-yazma bilmeyen Araplar, ehl-i kitabın dinî mevzularda kendilerinden daha fazla bilgilere sahip olduklarını kabul ediyorlardı. Ehl-i kitabın İslâm'a girip de, sonra tekrar döndüklerini görünce, onların bu dinin birtakım noksanlıklarına muttali olarak döndüklerini zannedebilirlerdi. Kararsız halde ne yapacaklarını bilemezlerdi... Ve bu hile metodu günümüze kadar sürüp gelmektedir. Her asırda değişen şartlara ve zemine uygun olarak değişik şekilde aynı oyun ve taktikler devam edip gitmektedir...

Bu gün artık ehl-i salıp bu hile ve taktiklerini gizlice yürütmek ihtiyacını hissetmemektedir. Yeryüzünde İslâm'a karşı olan kuvvetler çok çeşitli şekillere ve kılıklara girmiştir. Haddi zatında bunların hepsi o ilk hile ve taktik esasına dayanmaktadır...

Bugünün İslâm dünyasında bu şer kuvvetlerinin beleş olarak dellâllığını yapan satılmış veya aldatılmış orduları mevcuttur. Bazen Prof. etiketiyle, bazen filozof, doktor ve araştırmacı ünvanıyla ve bazen de ga-

zeteci, sanatkâr, yazar ve şair sıfatıyla karşımıza dikilmektedirler. Adları müslüman adıdır. Zira müslüman annenin ve müslüman babanın evlâdıdır. Ne yazık ki, bazen de «İslâm âlimleri» olarak karşımıza dikilmektedirler...

Bu aldatılmışlar ordusu bütün kuvvetlerini çeşitli adlar altında ve çeşitli üslûplar ile müslümanların kalbinde yer eden itikad esasına karşı yöneltmişlerdir. İlmi araştırma, edebiyat ve sanat, basın ve gazetecilik adı altında bu hareketlerine devam etmektedirler. Esas gayeleri İslâm inancını temelinden yıkmaktır. İtikad ve inanç bağlarını kesip atmaktır. Ya da İslâm'a ve inanca dair hususları kendi keyiflerine göre tevîl etmektedir. Bunlar, hep İslâm'ın «gericilik» olduğunu söyleyip durmakta ve bundan kurtulmanın çarelerini aramaktadırlar. İtikadi emirleri kökünden yıkan birtakım alışkanlıklar ve modalar, metod ve usûller ihdas etmektedirler. İcad ettikleri modalarla, fikir ve düşüncelerle imani değer ve ölçülerini kıyaslayıp ellerinden geldiği kadar gülünç ve korkunç şekiller vermeye çalışmaktadırlar. Şehvî duyguların bağını çözüp, var güçleriyle ortaya atmaktadırlar. İman ve ahlâk prensiplerini yok etmektedirler. Böylece yetişen yeni nesli çirkeflerle dolu bir bataklık içine bırakmaktadırlar. Bütün ahkâmı tahrif ettikleri gibi tarihi vakıaları büsbütün kirletmektedirler.

Bütün bunlardan sonra da onlar müslümandırlar, öyle mi? Gayet tabii, müslüman ismi taşıyorlar mı? Taşdıkları bu müslüman adlarla açıkça müslüman olduklarını ilân etmektedirler. Sonra da irtikâp ettikleri bu cürümlerle küfürlerini saklamaktadırlar. Bu nevi hareketleriyle de geçmişteki ehl-i kitabın yaptıkları hareketi tekrarlamaktadırlar. Eski küfür şek-

finden değişen sadece zaman ve mekânın şekli ve hudedudur...

Ehl-i kitaptan bir kısmı diğerine şöyle derdi: «Günün başlangıcında müslüman olduğunuzu ilân edin, sonunda da küfrettiğinizi bildirin ki, müslümanlardan size uyup da dininden dönenler bulunsun. Ve bu hareketiniz kendi aranızda bir sır olarak kalsın. Sakın onları kimseye açıklamayın. Kendi dininizden olanlardan başkalarına güvenmeyin.»

“Sizin dininize tâbi olanlardan başkasını tasdik etmeyin”...

«İman» masdarından türeyen fiiller müteaddi olunca güven ve bağlılık mânasına gelir. Bu takdirde âyet-i kerimeye şöyle mâna vermek gerekir: Siz kendi dininize tâbi olanlardan başkasına güvenmeyin, aranızdaki sırları müslümanlara değil, kendi dindaşlarınıza açın...

Bugün siyonizmin ve misyonerliğin memleketimizdeki kuklaları da aynı şekilde hareket etmektedirler... Kendi aralarında anlaşarak ellerine geçen bütün fırsatları İslâm inancını yıkmak için kullanmaktadırlar. Hepsinin birleştikleri nokta İslâm itikadını yıkma noktasıdır. Belki de gizlice yaptıkları muahede ve anlaşmalarda bu kararı almaktadırlar. Onun için de müşterek hedef olarak İslâm'ı seçmektedirler. Belki bu gizli bir anlaşma icabı değil, kuklaların kendi aralarında seçtikleri esas gaye olmasından dolayı hepsi de aynı noktaya hücum etmektedirler. Birbirlerinden emin olarak faaliyetlerine devam etmektedirler. Dışa karşı da bambaşka veçhelerle görünmekte, çevirdikleri dolapları, plânları hiç izhar etmemektedirler. Böyle bir havanın temini için bütün fırsatlar emirlerine âmade edilmektedir. Gereken bütün vasıta ve şartlar, propaganda ve reklâm

vasıtaları her yerde emirlerinde hazır vaziyettedir... Bu dinin hakikatına muttali olanlar yeryüzünün her tarafında toplumun dışına itilmiş, adı sanı belirsiz olmuştur...

“Sizin dininze tâbi olanlardan başkasını tasdik etmeyin”...

Bundan sonra Allah Teâlâ hitab-ı ilâhisini Nebiyy-i Ekrem'ine tevcih ediyor. Yegâne hidayetin Allah'ın hidayeti olduğunu ve bu hidayete uymayanların hiç bir nizamda veya yolda hidayet bulamayacağını ilân etmesini bildiriyor:

“... De ki: “Hidayet Allah'ın hidayetidir”...

Bu hüküm ehl-i kitabın şu sözü üzerine varid oldu :

“... “İman edenlere indirilene günün başlangıcında iman edin sonunda inkâr edin. Umulur ki, dinlerinden dönerler.”

Müslümanları da bu fena gayelere karşı ikaz etmektedir. Bu hareket Allah'ın hidayetinden uzaklaşmak için yeter. Halbuki Allah Teâlâ'nın hidayet yolundan başka yol yoktur. Bu hilebazların istedikleri dalâlet, küfür ve sapıklıktan başka bir şey değildir.

Ehl-i kitabın söylediklerine karşılık Allah Teâlâ önemine binaen bu hükmü koyuyor. Sonra da tekrar ehl-i kitabın oyunlarını anlatmaya devam ediyor:

“... Size verilenin benzerinin başka birine verilmemesinden veya Rabbinizin katında aleyhinize delil getirmelerinden korkarak mı tasdik etmiyorsunuz”...

“Sizin dininize tâbi olanlardan başkasını tasdik etmeyin”... sözlerine sebep olarak bunu gösteriyorlar. Allah Teâlâ'nın kendilerine verdiği kitap ve nübüvvetin bir benzerini başkalarına da vermesini istemeyen kışkanç ve kindar kimselerdir onlar... Önce iman edip

sonra küfretmelerinin sırrını müslümanlardan bilip, Allah Teâlâ'nın huzurunda aleyhlerinde hüccet olarak kullanmalarından korkmaktadırlar. Sanki Allah onların ne yaptıklarını bilmez veya dillerinden bir söz çıkmadıkça aleyhlerinde delil olarak kabul etmezmiş gibi...

İlk iki bölümde genel hatlarıyla ehl-i kitabın durumunu gözden geçirdikten sonra şimdi de kitap ehli olduklarını iddiâ eden iki guruptan İslâm'a en çok düşman olan yahûdilerin Kur'an nokta-i nazarından durumlarını görmeye çalışalım.

Şüphesiz ki yahûdi; tabiatı itibariyle yeryüzünde şerrin ve fitnenin en büyük temsilcisidir. İslâm'a karşı ve her devirde hayır ve doğru yolun yolcularına karşı tuzaklar ve hileler hazırlamıştır. Günümüzde de tüm fitne kazanlarını kaynatan mihrakların temelinde yahûdilik yatmaktadır.

Seyyid Kutub bütün eserlerinde yahûdi fitnesine karşı dikkatleri çekmiş ve aşağıda görüleceği gibi konunun temeline ışık tutmaya çalışmıştır:

«Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi hatırlayın. Benim ahdimi yerine getirin ki, Ben de sizin ahdinizi yerine getireyim. Ve ancak Ben'den korkun! Elinizdeki Tevrat'ı tasdik edici olarak indirdiğim

Kur'an'a, iman edin. Onu ilk inkâr edenlerden olmayın. Âyetlerimi basit bir değere değışmeyin. Ve yalnız Ben'den korkun!

Hakkı bâtila karıştırap bile bile hakkı gizlemeyin. Namazı kılın, zekâtı verin. Rükû edenlerle birlik-te rükû edin.

İnsanlara iyiliği emrediyor da kendi nefsinizi unutuyor musunuz? Oysa siz, kitabı da okuyorsunuz. Hiç düşünmez misiniz?

Sabırla ve namazla yardım isteyin. Şüphesiz ki namaz Allah'a boyun eğenlerden başkasına ağır gelir.

Onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve tekrar O'na döneceklerini idrâk ederler.» (Bakara, 40 - 46)

Beni İsrail tarihine göz atan kimse, Allah'ın onlara verdiği bol nimetlerden ve onların bu nimetlere karşı küfretmelerinden dolayı hayretler içinde kalır. Allah Teâlâ aşağıdaki fıkralarda onlara verdiği nimetlerin tafsilatına geçmeden önce, bu nimetleri özet halinde zikrediyor. Allah; verdiği nimetlerini tamamlayıp, daha da artırmak ve verdikleri sözleri yerine getirmeleri için onlara bu nimetleri hatırlatıyor:

«Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi hatırlayın. Benim ahdimi yerine getirin ki, Ben de sizin ahdinizi yerine getireyim...»

Burada hangi ahde işaret edilmektedir? Bu, Allah'ın Hz. Âdem (a.s.)'e verdiği ilk ahid midir?

«Biz onlara: "Hepiniz oradan yeryüzüne inin. Tarafımdan size hidayet geldiğinde, kim hidayetime uyarsa, onlara bir korku yoktur. Onlar üzülmeyecek-tir de" dedik.

İnkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, iş-

te onlar, cehennemliktirler. Orada ebedi olarak kalacaklardır.» (Bakara, 38 - 39)

Allah'ın Âdem peygamberle muâhedesinden önceki kâinatla ilgili ahid mi? Yoksa Allah ile insan fitratı arasında akdedilen ahid mi? Bu ahid; kulun Allah'ı bir tanınması ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmaması üzerinedir. Bu ahid izaha ve delile muhtaç olmayan bir ahiddir. Zira insan, tabiatı ve derunî arzuları vasıtasıyla bizzat O'na yönelir. Onu bu yoldan ancak sapıklık ve azgınlık alıkoymaz.

Yoksa bu, İsrail oğullarının cediti olan İbrahim peygambere Allah Teâlâ'nın verdiği hususi bir ahid midir? Bu husus daha ilerde görüleceği gibi:

«Bir zaman Rabbi, İbrahim'i birtakım emirlerle imtihan etmiş, o da bunları yerine getirmişti. Allah ona: "Ben, seni insanlara imam yapacağım" dedi. O da: "Neslimden de imam yap" dedi. Allah da: "Zalimler vaadime erişemezler" dedi.» (Bakara, 124)

Yoksa bu, Allah'ın Tûr-u Sînâ'yı üzerlerine kaldırdığı ve onlara içindeki şartları kuvvetle tutmalarını tavsiye ettiği ahid midir? Bu da az ilerde anlatılacaktır.

Bu ahidler aslında bir tek ahiddir. Allah'la kulları arasında O'na gönülden bağlanmaları ve bütün varlıklarıyla Allah'a teslim olmaları için yapılan ahiddir. Tek din de, işte budur. Bu, bütün peygamberlerin getirmiş oldukları ve asırlar boyunca iman kafilisinin kendisine şiar edindiği İslâmiyet'in ta kendisidir.

Bu ahdin ifâsı için Allah Teâlâ İsrailoğullarını sadece kendisinden konkmaya, yalnız kendisinin huzurunda haşyetle eğilmeye dâvet ediyor :

«... Ve ancak Benden korkun.»

Yine bu ahdin ifâsı için Allah Teâlâ İsrailoğullarını Resûlüne indirmiş olduğu şeylere ve yahûdilerin yanlarında taşıdıkları Tevrat'ı tasdik eden Kur'an-ı Kerim'e imana dâvet ediyor. Bu kitaba küfretmemelelerini ve bilhassa ilk küfredenlerin İsrailoğulları olmasını istiyor. Haddi zatında bu kitaba ilk inananlar onlar olmalıydılar:

«Elinizdeki Tevrat'ı tasdik edici olarak indirdiğim Kur'an'a iman edin. Onu ilk inkâr edenlerden olmayın....»

Muhammed aleyhisselâmın getirmiş olduğu İslâm, ebedi ve tek olan dinin ta kendisidir. Hazret-i Peygamber beşeriyete bu dini en son şekliyle takdim etmiştir. Bu, beşeriyetin ilk devresindenberi Allah'ın göndermiş olduğu ahdin ve ilâhî risâletin devamından ibarettir. Bu kitap, kanatlarıyla geçmişî kucakladığı gibi gelecek için de beşeriyetin elinden tutar. Tevrat ve İncil'deki bütün hükümleri ihtiva eder. Beşeriyetin uzun geleceği boyunca hayır ve ıslâh hususunda Allah'ın irâdesini ihtivâ eder. Ve bütün insanları birbirine kardeş yapar. Birbirinin kardeşi olan insanların buluşma yeri Allah'ın ahdi ve dinidir. İnsanlık bu kitapta parti ve fırkalara, ırk ve kavimlere ayrılmaz. Yalnız Allah'a kullukta birleşirler. Hepsî birlikte, hayatın doğuşundanberi değişmeyen ahde sarılırlar.

Cenâb-ı Allah; kendi yanlarındakini tasdik edici olarak indirdiği kitabına, İsrailoğullarının, âhireti dünyaya satıp, kendi şahsî menfaatleri için küfretmelerini yasaklıyor. Bilhassa İslâm'a inandıkları takdirde makamlarının ve riyâsetlerinin kaybolmasından korkan ve birtakım menfaatleri kaybolacağı için iman etmekten kaçınan yahûdi hahamlarına hitap

ederek hepsini birlikte yalnız Allah'tan korkmaya ve takvâya dâvet ediyor:

«... Âyetlerimi basit bir değere değışmeyin. Ve yalnız Benden korkun...»

Para, mal, dünya kazancı, her türlü maddi eşya... Hepsi de eskidenberi yahûdilerin dilinden düşmeyen şeylerdi! Burada :

«... Âyetlerimi basit bir değere değışmeyin...» denilirken belki de yahûdi hahamlarının uydurma fetvâ ve dini hizmet için aldıkları paralar kastolunmaktadır. Tevrat hükümlerinin halkın ileri gelenlerine ve zenginlere uygulanmaması için yahûdi din adamlarının Tevrat'ı tahrif etmeleri de kastedilmiş olabilir. Nitekim bir çok yerde buna işaret eden ifadeler geçmektedir. Kendi milletlerini İslâm'dan alıkoyarak, reislik ve liderlik mekanizmasını elden bırakmamak için bütün bunları istemek yahûdi hahamlarının âdeti idi. Sahabe ve tâbiinden pek çoğunun bu âyetin tefsirinde zikrettikleri gibi Allah'ın âyetlerine iman ve âhiret gününde Allah'ın huzurunda hesaba çekilmek inancının yanında bütün dünya değerleri çok küçük kalır...

Yahûdilerin hakkı batıla karıştırmaya devam edip, bildikleri halde hakikatları örtmeye çalışmaları ve müslümanların inançlarını sarsmak yolunda faaliyet göstermeleri karşısında âyet-i kerime onları korkutarak tehdit ediyor:

«Hakkı bâtila karıştırap bile bile hakkı gizlemeyin.»

Yahûdiler yine de hakkı bâtila karıştırap her münâsebette hakikati gizlemeye çalışıyorlardı. Nitekim Kur'an-ı Kerim'in bir çok yerinde bu konu tafsîlâtlı olarak anlatılmaktadır. Yahûdiler her zaman İslâm

toplumunda meydana gelen fitne ve karışıklıkların baş müsebbibidirler. Müslüman saflarındaki ıstırap ve dağınıklığın en büyük âmili yine onlardır. İlerdeki konularda bu hareketlerinin pek çok örneklerini müşâhede edeceğiz.

Sonra Kur'an, yahûdileri İslâm saflarına girerek iman kafilesine katılmaya dâvet ediyor. İslâm'ın farz kıldığı ibâdetleri edâ etmeye çağırıyor. Bu çekingenliği ve yahûdilerde eskiden beri mevcut olan çirkin ta-assubu terk etmelerini bildiriyor:

! *«Namazı kılın, zekâtı verin. Rükû edenlerle birlikte rükû edin.»*

Şimdi yine yahûdilere bilhassa hahamlarına dönüyor. Ehl-i kitaptan olduklarından dolayı putperestleri kendi dinlerine dâvet ettikleri halde kendi kavimlerini Allah'ın dinine iman etmekten men edişlerini kınıyor. Halbuki İslâm, onların eski dinlerini de tasvip ediyordu :

«İnsanlara iyiliği emrediyor da kendi nefsinizi unutuyor musunuz? Oysa siz, kitabı da okuyorsunuz. Hiç düşünmez misiniz?»

Kur'an'ın bu hükmü, başlangıçta her ne kadar İsrailoğullarında görülen durumlar üzerine inmiş idiyse de bütün insanlığa ve bilhassa din âlimlerine hitap edişi bakımından bu ebedi tebligat yalnız bir nesle veya bir kavme münhasır değildir.

Din, sıcak bir ruh ve müdâfaa edilen bir itikad olmaktan çıkarılıp, sanat ve ticaret metayı haline getirilirse din adamları tehlikeli bir âfet olur. Bu tip din adamları inanmadıkları şeyleri dilleriyle söylerler. Ve hayrı emrettikleri halde kendileri yapmazlar. İyiliğe çağırdıkları halde kendileri iyilikten kaçarlar. İlâhi

kelâmın aslını değiştirip tahrif ederler. Allah'ın kat'i hükümlerini birtakım menfaat ve arzulara göre tevîl ederler. Yahûdi hahamlarının yaptığı gibi, dıştan ilâhi hükümlere uyar görünüp, diğer taraftan devlet adamlarını ve zenginleri memnun etmek için din hakikatlarıyla bağdaşmayan fetvâlar verirler.

İyiliğe dâvet edip de iyilikten kaçınmak, iyilik yolunda olanlara karşı çıkmak, sadece dâvet edenlerde değil, bizzat dâvetin kendisinde şek ve şüphe âfetlerinin belirmesine sebep olur. Zaten efkâr-ı umumiye-yi karıştıran ve kalpleri şüpheye düşüren de budur. Zira halk bir kimseden güzel söz işitir de o kimsede çirkin fiiller müşâhede ederse, söz ile iş arasındaki bu ayrılıktan tereddüde kapılarak inancın ruhlarda alevlendirdiği meş'aleler söner. İmanın kalplere serp-tiği nurlar kaybolur. Din adamlarına olan itimatlarını yitirdikten sonra insanların artık dine de bağlılıkları kalmaz.

Söz ne kadar heyecanlı, ne kadar cazip ve edebi olursa olsun, inanan bir kalpten gelmedikçe sönüklükten kurtulamaz, ölüdür. Muhâtabına tesir edemez.

Bir insan ağızından çıkan sözün canlı bir tercümanı ve konuştuğunun müşahhas bir örneği olmadıkça, söylediğinin hakiki temsilcisi sayılamaz.

Bu kimseye güvenen de bulunmaz. Ancak bu hallerden kurtulup, içi ile dışı bir olduğu takdirde, sözler parlak, kelimeler câzip olmasa da, halkın imanı ve güveni temin edilebilir. Zira o zaman kelimeler kuvvetini nağmelerden değil, bizzat hakikatlerden alır. Sözün güzelliği, parlaklığından değil sadakatin-den ötürüdür. Ancak bu takdirde söz, canlı bir enerji kaynağı haline gelir. Artık o, bizzat gerçeğin ifadesidir. Söz ile hareket, inanç ile ahlâk arasındaki mu-tabakatı sağlamak kolay değildir. Bu, sadâkatla ça-

lışmayı ve gayreti icabettirir. Her şeyden önce de Allah'a bağlanmayı, O'ndan medet dilemeyi ve O'nun hidayet kaynağı olan hakikatlerinden yardım istemeyi gerektirir. Hayatın zaruretleri ve mecburiyetleri çok kere fert ile itikadının arasını açar. Hayatın karışıklığı imanın dâvet ettiği yolu zorlaştırır. Fâni olan fert ne kadar kuvvetli olursa olsun, ebedi olan kuvvete bağlanmadıkça zayıftır. Zira şerrin, tuğyanın ve sapıklığın kuvveti insanı mağlûp etmeye kâfidir. Bakarsınız şer hareketi insanı bir kere... İki kere... Üç kere... alt edememiş olabilir. Fakat zaaf ânını yakalayınca insafsızca mağlûp edeceği muhakkaktır. Dününü de, bugününü de, yarınını da hüsrana mahkûm eder. Ancak insanoğlu ezeli ve ebedi olan kuvvete dayandığı takdirde kuvvetler üstü bir kuvvete sahiptir. Nefsani arzularına, hayatın zaruretlerine ve mecburiyetlerine karşı üstün bir kuvvet kazanır. Kuvveti; şerrin, tuğyanın ve sapıklığın dayandığı bütün kuvvetlerin fevkindedir.

Bunun içindir ki Kur'an, yahûdileri daha evvel çağırdığı gerçeklere dâvet ediyor ve böylece zımnen bütün insanları da sabır ve ibâdetle Allah'tan yardım istemeye çağırmış oluyor. O gün Medine'deki yahûdilerden; yaşadıkları muhitte elde ettikleri geçim vasıtaları ve maddi menfaatler karşılığında ki bu; ister dini hizmetler için aldıkları paralar, ister bütün maddi menfaatler olsun, bildikleri hakikatlere sırt çevirmeyip bu iman kfilesine katılmaları ve insanları da ona dâvet etmeleri bekleniyordu...

Ancak bütün bunlar, fedakârlığı, kuvveti ve dünya değerlerinden feragati icabettirmekte idi. Sabra sarılmayı, namazla Allah'tan yardım dilemeyi gerektiriyordu:

«Sabırla ve namazla yardım isteyin. Şüphesiz ki

namaz, Allah'a boyun eğenlerden başkasına ağır gelir.»

Huşû içinde olanlar, Rablerine ulaşacaklarını ve şüphesiz O'na döneceklerini kabul ederler.

Yani, bu şartlar altında hakkı itiraf etmeye dâvet, şüphesiz ki çok zor ve meşakkatli bir iştir. Fakat bu zorluk, Allah'ın huzurunda eğilip, huşû duyanlara ve haşyet-i ilâhi ile takvaya sarılanlara göre değil. Allah'a ulaşacaklarını, en sonunda mutlaka O'na döneceklerini yakinen bilip, mutmain olanlar için değil.

Sabırla yardım istemek tâbiri Kur'an-ı Kerim'de çok tekrarlanır. Sabırla yardım dilemek, meşakkatlere karşı durabilmek için mutlaka lâzımdır. Şüphesiz ki en büyük meşakkat; dünyevî kazanç ve menfaatleri, liderliği ve başkanlığı bir yana itip Hakk'ı ve hakikati tercih ederek, huzurunda boyun eğip O'nu kabul etmektir.

Şu halde namazla yardım dilemek ne demektir?

Namaz, kul ile Allah arasında bir bağ ve buluşmadır. Namaz kalbin kuvvet aldığı, ruhun Allah'a bağlılığını hissettiği, nefsin dünya hayatının değerlerinden daha üstün değerler bulduğu bir rabitadır. Resûlullah (s.a.v.) zor bir işle karşılaştığı zaman hemen namaza dururdu. Bu, vahiy ve ilhamla Rabb-ı Zülcelâl'ine bağlı bulunan bir kalbin yine O'na yönelişi demektir.

Namaz, günümüzde dahi Allah yolunun yolcuları için bir azık, sahrada susuz kalmışlar için bir pınar ve bütün ümitlerin bittiği yerde bir ümit kaynağıdır. Bu kaynak, her mü'minin elini uzatabileceği bir hazine olarak devam edip gitmektedir...

Allah'a varılacağına yakinen inanmak ve her hâl ü kârda O'na dönüleceğini kesinlikle kabul etmek...

İşte sabır ve tahammülün kaynağı! İşte takva ve hasasiyetin menbaı. İşte sağlam değerlerin ölçüsü... Dünya değerleri... Âhiret değerleri... Bu değerlerde ne zaman ölçü doğru olursa dünya bütünüyle değersiz bir akçe ve minyatür bir eşya halini alır. Âhiret bütün azametiyle meydana çıkar. Artık âhireti dünyaya tercih etmemek akıl kârı değildir.

Kur'an-ı Kerim'in talimatına dikkat eden kimse, İsrailoğullarına tevcih edilen bu emirlerin herkes için, her zaman geçerli olduğunu görür...

Bundan sonra âyetin seyri, tekrar İsrailoğullarına seslenip, Allah'ın onlar üzerindeki nimetini hatırlatıyor ve o dehşetli günün eleminden korkutmaya başlıyor. Bütün bunlar tafsilâta dalmadan özet halinde ifade ediliyor:

«Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi bir zaman âlemlere üstün kıldığımı hatırlayın.

Kimsenin kimseye bir fayda sağlayamayacağı, kimseden şefaât kabul olunmayacağı, kimseden karşılık alınmayacağı ve onların yardım görmeyeceği günden sakının.» (Bakara, 47 - 48)

İsrailoğullarının âlemlere tercih edilişi, Allah'ın onlara lütfettiği hilâfet vazifesini ve seçilmiş olma vasfını korumaları ile kayıtlıdır. İlâhî emirleri çiğneyip, peygamberlerine isyan etmeleri, Allah'ın nimetlerini inkâr edip ahidlerini bozmaları neticesinde Cenâb-ı Hak artık onlara karşı hükmünün lânet olduğunu; gazaba, zillete, meskenete müstahak olduklarını ilân ediyor. Azaba lâyık olduklarını belirterek rahmetinden tard ediyor.

Burada İsrailoğullarına diğer insanlardan üstün olduklarını hatırlatış, Allah tarafından onlara bahşedilen ilâhî fazilet ve inayeti belirtmek içindir. Aynı zamanda bu, atalarına verilen o imkânların İslâm

dâvasında mevcut olduğunu, fırsatları değerlendirmelerinin gerektiğini, iman kervanına katılarak Allah'ın ahbine dönmelerinin mümkün olduğunu bildirmek içindir.

Yine bu, Allah'ın atalarına verdiği faziletin karşılığında şükrederek mü'minlerin naîl olduğu o yüce makama dönmelerini teşvik içindir.

Aynı zamanda aşağıda vasfı gelen kıyamet gününden de korkutulmaktadırlar :

«Kimsenin kimseye bir fayda sağlayamayacağı...»

Mesuliyet ferdidir. Hesaplar şahsidir. Herkes kendi nefsinden mes'uldür. Hiç kimse kimseyi kurtaramaz... İşte İslâm'ın en muazzam prensiplerinden birisi... İrade üzerine kaim, mutlak adalete dayanan ferdi mesuliyet prensibi...

Bu, insana kendi değerlerini öğreten ve iç âleminde uyanıklığı hakim kılan kuvvetli bir prensiptir. Ferdî mesuliyet ve şahsî hesap prensibi insanî bir değer olmaktan ziyade, bir terbiye prensibi ve insana gerçek değerini veren İslâm'ın bir faziletidir:

«... Kimseden şefaât kabul olunmayacağı, kimse-den karşılık alınmayacağı...»

O gün, iman ve amel-i salih sahibi olmayana hiç bir şefaât kâr etmez. Hiç bir fidye onları küfür ve masiyetlerinin cezasından kurtaramaz:

«... Ve onların yardım görmeyeceği günden sakının...»

Onları azab-ı ilâhiden koruyacak hiç bir yardımcı yoktur. Kimsenin kimse namına bir şey ödeyemediği, hiç bir fidyenin kabul olmadığı kıyâmet gününde insanların toplu olarak bulunacaklarından dolayı, buradaki ifade şekli de çoğul olarak geliyor. Âyetin başlangıcında hitap şeklinde olan ifade tarzı, burada ga-

ip sigasına dönüyor. Böylece âyetin hükmü umumileşmiş oluyor. Şu halde bu umûmî prensipler o gün muhatap olanlarla birlikte bütün insanlara şamildir.

Bundan sonra âyet-i kerime Allah'ın İsrailoğulları üzerindeki nimetlerini saymaya başlıyor. Bu nimetleri ne şekilde karşıladıklarını, bunca delilleri nasıl inkâr edip de küfrettiklerini, niçin yoldan çıktıklarını kaydediyor. Bu nimetlerin başında da İsrailoğullarını Firavun ve adamlarının ellerinden çektikleri elim azaptan kurtarması gelir:

«Hani bir zaman sizi Firavun ailesinden kurtarmıştık. Onlar, size azabın kötüsünü tattırıyorlardı. Oğullarınızı öldürüyor, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. Bunda, Rabbiniz tarafından sizin için büyük bir imtihan vardı.

Yine bir zaman sizin için denizi yarıp sizi kurtarmıştık. Firavun ailesini suda boğmuştuk. Siz de bakıp duruyordunuz.» (Bakara, 49 - 50)

Kur'an onların hayalinde, vaktiyle dâçar oldukları sıkıntılı günleri tekrar canlandırıyor. - Bu kadim neslin torunları olmaları hasebiyle - karşılarında azap manzaralarını tasvir ettiği gibi kurtuluş tablosunu da gözleri önüne seriyor.

Onlara diyor ki:

«Hani bir zaman sizi Firavun ailesinden kurtarmıştık...»

Düşünün devamlı azap çektiğiniz demleri. Burada sanki azap İsrailoğullarına Firavun tarafından devamlı yedirilen bir gıda imiş gibi ifade ediliyor. Sonra azabın çeşitlerine geçiliyor. Erkekleri kesip, kadınları sağ bırakmak suretiyle İsrailoğullarının ne kadar zayıf düştüklerini ve omuzlarındaki mesuliyetin ağırlığını hatırlatıyor.

Azaptan kurtuluş manzarasını arzetmeye başlamadan evvel böyle bir azabın Rableri tarafından verilen azım bir belâ olduğu zikrediliyor. Bu hatırlatış, onların ve güçlüklerle karşılaşan herkesin karşılaşabileceği bir imtihan olduğunu hatırlatmak içindir. Uyanık gözlerle hakikatleri görenler şiddetten faydalanmasını, belâdan ibret almasını bilirler. Belâların sırf imtihan için olduğunu, mutlaka geçeceğini ve gerisinde büyük faydalar bırakacağını anlayan kişinin elemini boş yere gitmez. Sabırla dayanıp tahammül edenler, bu düsturu bilerek kabul edenler, dünya hayatının tecrübelerinden istifade edenler, Allah'ın nezdinde muhasebe edileceklerini düşünerek âhirete hazırlananlar, Allah'a yalvaranlar, sırf rahmet-i ilâhiden ümit bekleyenler için, sıkıntılara göğüs germek, bütün acılara tahammül etmek gayet kolaydır... İşte bunun için Allah Teâlâ :

«... Bunda, Rabbiniz tarafından sizin için büyük bir imtihan vardı.» buyurmaktadır.

Bunu müteâkiben İsrailoğullarının azap çektikten sonra kurtuluşlarını canlandıran bir manzara yer almaktadır:

«Yine bir zaman sizin için denizi yarıp sizi kurtarmıştık. Firavun ailesini suda boğmuştuk. Siz de bakıp duruyordunuz.»

Bu kurtuluş tafsilâtlı olarak daha önce inmiş olan Mekki sûrelerde beyan edilmişti. Burada sadece kısadan hisse almaları istenen yahûdilere eski günler hatırlatılmakta ve hikâyeye canlı bir tablo halinde tasvir edilmektedir.

Âyette Medine'deki yahûdiler; denizin yarılığını gören, Mûsa (a.s.) riyasetinde Firavun'un zulmünden kurtuluşunu seyreden yahûdilerin bizzat kendileri-

miş gibi anlatılıyor. Manzara canlı bir tablo halinde gözler önündedir. Manzaranın bu şekilde canlandırılışı Kur'an'ın insanı hayretlere düşüren ifade hususiyetlerinin bariz bir örneğidir...

Âyet-i kerimenin seyri, İsrailoğullarının Mısır'da gördükleri zulümden kurtuluşlarını ve göç etmeleri ile ilgili bahisleri ele alıyor ve daha sonraki durumlarını açıklıyor:

«Bir zaman da Mûsa ile kırk gece için vaadleşmiştik. Onun arkasından siz, buzağıyı ilâh edindiniz. Ve zalimler oldunuz.

Bu hareketinizden sonra şükredesiniz diye sizi affettik.

Hidayete eresiniz diye, Mûsa'ya kitabı ve hak ile bâtılı ayıranı vermiştik.

Mûsa, kavmine şöyle demişti: "Ey kavmim! Buzağıyı ilâh edinmekle şüphesiz kendinize zulmettiniz. O halde yaratanınıza tevbe edin. Ve birbirinizi öldürün. Yaratanınız katında bu, sizin için daha hayırlıdır. Allah tevbenizi kabul etmiştir. Çünkü O, tevbe-leri çokça kabul eden ve çok merhametli olandır.»

(Bakara, 51 - 54)

İsrailoğullarının buzağıya tapınmaları ve Mûsa (a.s.)'nın Rabbi ile Tûr dağındaki buluşma mahalline gidişi Mekke'de daha önce inen Tâhâ Sûresi'nde tafsilâtlı olarak anlatılmıştı. İsrailoğullarınca malûm olan bu hâdiselere burada sırf hatırlatmak kabilinden temas edilmektedir. Firavun ve adamları tarafından kendilerine yapılan korkunç işkence ve cezalar-dan onları Allah'ın emriyle kurtarmaya çalışan Hz. Mûsa'nın bir an için aralarından ayrılmasıyla hemen buzağıya taptıkları hatırlatılıyor. Bu tutumlarının fenalığına temas edilerek:

«... Ve zalimler oldunuz» buyuruluyor. Allah Teâlâ onları buzağı gibi bir yaratığa tapınmaktan kısa bir müddet önce kurtardığı halde, Allah'a ibadeti ve peygamberinin tavsiyelerine bağlılığı bırakıp da boş bir cesetten ibaret olan buzağıya tapanlardan daha zalim bir zümre elbette ki tasavvur olunamaz.

Bütün bunlara rağmen Allah Teâlâ onları affetti... Peygamberlerine kitap (Tevrat) verdi. Bu kitapta hak ile batılı birbirinden ayıran, kendilerini sapıklıktan kurtarıp hak yoluna sevk edecek hükümler vardı...

Yola gelmeleri için kati bir temizlik şarttı. Bozuk tabiatlı kimseleri ancak şiddetli bir terbiye metodu ve kesin bir kefaretle düzeltmek mümkündü.

«Mûsa, kavmine şöyle demişti: *“Ey kavmim! Buzağıyı ilâh edinmekle şüphesiz kendinize zulmettiniz. O halde yaratanınıza tevbe edin. Ve birbirinizi öldürün. Yaratanınız katında bu, sizin için daha hayırlıdır...”*

Öldürün nefislerinizi... İçinizden itaat edenler isyan edenleri öldürsün. Böylece kendi nefislerinizi temizlerken isyan edenleri de tezkiye etmiş olsun.

Rivayetlere göre şiddetli «kefaret» ve «tezkiye» tâbirleri ile bu acı tatbikat kastolunmaktadır. Gerçekten de bu, pek acı ve meşakkatli bir teklif idi. Kardeşin kardeşi öldürmesi... Tıpkı insanın kendi isteğiyle kendisini öldürmesi gibi bir şey. Bu, zulmetmiş, isyan etmiş ve şerre tutunarak kötülükten kaçınmayan insan karakterine karşı ancak böyle bir terbiye usulü tatbik olunabilirdi. Zira her şeye rağmen sapıklıklarına devam etmişler ve peygamberleri bir anılarından ayrılınca buzağıya tapınmışlardı. Şu halde nasihatle yola gelmeyenlere zor kullanmak gerekiyordu. Bu suretle kendilerini terbiye edecek ve fay-

da sağlayacak olan ağır ve müz'ic bir usûl tatbik edilecekti.

Nihayet Allah'ın rahmetiyle karşı karşıya geliyorlar:

«... Allah tevbenizi kabul etmiştir. Çünkü O, tevbeleri çokça kabul eden ve çok merhametli olandır.»

Fakat İsrailoğulları yine o İsrailoğullarıdır... Onlar katılaşmış hisleri ve maddleşmiş fikirleri ile yine gaybe giden yolları inkâr ediyorlar... Bakarsınız içlerinden seçilen yetmiş kişilik bir gurup Allah'ı aşîkâr görmek ister. - Ki bunlar, daha önce Mekki sûrelerde hikâyesi etraflıca anlatılan ve Hz. Mûsa'nın Rabbi ile sözleşmeye giderken seçmiş olduğu kimselerdir. - İşte Mûsa (a.s.)'ya, Allah Teâlâ'yı ayan beyan görmeden inanmayacaklarını söyleyenler bunlardı. Kur'an burada, İsrailoğullarının ataları tarafından yapılanları asr-ı saadetteki yahûdilerin yüzüne vurmak suretiyle Resûl-i Ekrem'e karşı yaptıkları azgınlıkla geçmişlerinin yaptığı azgınlık arasında benzerlik olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Medine'deki yahûdiler de ecdatlarının kendi peygamberlerine yaptıkları gibi Peygamberimizden hârikulâde şeyler istiyorlar ve bu yolda bazı mü'minleri de ona karşı tahrik etmeye çalışıyorlardı...

«Hani: "Ey Mûsa! Biz, Allah'ı açıkça görmedikçe sana iman etmeyiz" demiştiniz de, gözünüz göre göre sizi bir çılgın yakalayvermişti.

Sonra, şükredesiniz diye, ölmüşken size tekrar hayat verdik.

Bulutları üzerinize gölgelik yaptık. Size kudret helvası ve bildircün indirdik. "Size rızık olarak verdiklerimizin temizlerinden yeyin" dedik. Onlar Biz'e zulmetmediler, fakat kendi kendilerine zulmettiler.»

(Bakara, 55-57)

Kaskatı bir maddi his... Yahut da bozgunculuk ve inat... İşte İsrailoğullarının yegâne marifeti...

Birçok âyetler, ilâhî nimetler, af ve mağfiret... Fakat bütün bunlar hissiyatının mahkûmu, katı tabiatlı kimselerde hiç bir tesir icra etmiyor. Onlar yine mücadele ve münakaşalardan vazgeçmiyorlar. Azap ve tenkil metodlarından başka yollarla da uslanmazlar. Âyetin seyrinden anlaşılıyor ki, diktatör Firavun'un zulüm idaresi altında geçirmiş oldukları zillet hayatı yahûdilerin fıtratını müthiş bir şekilde bozmuştu. Zaten beşerin ruhi faziletlerini yok eden, dayandığı temel esasları yıkan ve onun insanî fıtratını en çok bozan da, uzun müddet hüküm sürmüş bir zulüm idaresindeki zillet hayatı oluyor. Zulüm ve istibdat, bilindiği gibi insan fıtratını köleleştirir. Köleşmiş fıtratların tipik özelliği: Cellât kırbaçı altında boyun eğmek, kırbaç şakırtıları dinince de inat etmek. Bir nimet ve kudret bahşedilince şımarmak. İşte İsrailoğulları bu halet-i ruhiyenin tipik bir örneği idiler. Haddizatında bu fıtrat kanunu her zaman, her yerde aynı şekilde cereyan eder. İşte bunun mahkûmu olan İsrailoğulları o yüzden bu kadar inatçıydılar.

«Hani: "Ey Mûsa! Biz, Allah'ı açıkça görmedikçe sana iman etmeyiz" demiştiniz de...»

Ve bu yüzden malûm bir zamanda dağın üzerinde iken yaptıkları nankörlüğün cezası olarak Allah onları sorguya çekiyor:

«Gözünüz göre göre sizi bir çılglık yakalayvermişti.»

Rahmet-i ilâhî bir kere daha imdatlarına yetiştii. Hatırlayıp şükrederler diye Allah Teâlâ yeniden yaşama fırsatı bahşetti. İşte o nimetleri gözleri önüne seriyor:

«Sonra, şükredesiniz diye, ölmüşken size tekrar hayat verdik.»

Onlara bomboş ve çırılçıplak sahrada hiç bir zahmete katlanmadan, yorulmadan tatlı yiyecekler verdiğini, çölün kavurucu sıcaklığından ve güneşin yakıcı hararetinden lütfukâr tedbiri ile kendilerini koruduğunu hatırlatıyor:

«Bulutları üzerinize gölgelik yaptık. Size kudret helvası ve bıldırcın indirdik. "Size rızık olarak verdiklerimizin temizlerinden yeyin" dedik. Onlar Bize zulmetmediler, fakat kendi kendilerine zulmettiler.»

Rivayetlere göre Allah onları çölün kızgın sıcağında gölgelendirmek için üzerlerine bulut gönderdi. Yağmursuz ve bulutsuz çöl; ateş fışkıran ve yalın saçan bir cehennem gibidir. Yağmur ve bulut çöle insan ruhunu ve vücudunu takviye eden tatlı ve sakin bir hava getirir. Aynı rivayetler Allah'ın yine İsrailoğullarına ağaçların üzerinde bal gibi lezzetli kudret helvası verdiğini, bıldırcın eti gönderdiğini zikrederler. İsrailoğulları orada bol bol bıldırcın eti yiyorlardı. Tabii ki yedikleri yemekler de gayet tatlı ve güzel oluyordu. Çöl kendileri için bir rahatlık kaynağı idi. Allah her türlü tatlı yemekleri onlara helâl kılmıştı. Fakat bütün bunlara rağmen İsrailoğullarının bir ke-recik olsun şükrettiklerini, hidayete geldiklerini görüyor musunuz? Ne yazık ki âyetin nihayetinde bütün bunlardan sonra da onların kendi nefislerine zulmedip küfrettikleri ifade ediliyor. Neticesi kendi aleyhlerine olmasına rağmen, kimseye değil, sadece kendi nefislerine zulmetmiş oluyorlar...

«... Onlar Bize zulmetmediler, fakat kendi kendilerine zulmettiler.»

Kur'an'ın akışı İsrailoğullarının dalmış ol-

dukları inhırafları, isyanları ve inkârları yüzlerine çarparak devam ediyor :

«O vakit onlara şöyle demiştik: “Şu şehre girin ve oranın mahsullerinden dilediğiniz gibi bol bol yeyin. Şehrin kapısından secde ederek geçin ve «affet» deyin ki, kusurlarınızı bağışlayalım. İyilikte bulunanlara daha fazlasını vereceğiz.”

Fakat zalimler kendilerine söylenen sözü değiştirip başka şekle koydular. Biz de fâsık olmaları sebebiyle üzerlerine gökten azap indirdik.» (Bakara, 58, 59)

Rivayetlerden anlaşıldığına göre burada zikredilen «şehir»den murad Kudüs'tür. Allah Teâlâ Mısır'dan çıktıktan sonra İsrailoğullarına Kudüs'e gitmelerini, orada ikamet eden Amâlika kabilesini çıkarmalarını emretmişti. Ne yazık ki İsrailoğulları buraya girmekten kaçınmışlar ve şöyle demişlerdi:

«... “Ey Mûsa! Orada zorba bir kavim vardır. Onlar oradan çıkmadıkça biz oraya asla girmeyiz. Eğer oradan çıkarlarsa, şüphesiz biz de gireriz”...»

(Mâide, 22)

Aynı İsrailoğulları peygamberlerine şunları da söylemişlerdi:

«... “Onlar orada oldukça biz ebediyen oraya girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin ve savaşın. Biz burada oturacağız”...» (Mâide, 24)

İşte bu yüzden Tih sahrasında kırk sene kalıp, Nuh oğlu Yûşa peygamberin kumandanlığında yepyeni bir neslin türemesine ve bu neslin Kudüs'ü fethederek oraya girmesine kadar zillete dūçar oldular. Ancak onlar Allah'ın emrettiği gibi şehre tevazu ve huşû alâmeti olan secde ile girip «günahlarımızı bağışla ve bizi affet» diyecekleri yerde, Allah'ın emret-

tiği şekilden başka halde girdiler. Ve emrolundukları sözden başkasını söylediler.

Âyet-i kerimenin akışı onları bir tarihi hâdise ile yüz yüze getiriyor. Mezkûr vak'a sürenin bu bölümünde bahis mevzuu edilen Mûsa (a.s.) devrinden daha sonra vuku bulmuştu. Fakat Kur'an İsrailoğullarının tarihini bir bütün olarak değerlendiriyor. Ve İsrailoğullarının eski yeni, uzak yakın bütün tarihine aynı gözle bakıyor. Gerçekten de İsrailoğullarının tarihi bir kül olarak hep muhalefet, inatçılık, isyan ve inhirâflarla doludur.

Hâdise ne şekilde olursa olsun Kur'an onlara bildikleri bir vakıayı hatırlatarak hitap ediyordu... Muhakkak olan Allah Teâlâ'nın onları muzaffer kılmış olmasıydı. Onlar bu ilâhi yardım sayesinde şehre girmişlerdi. Allah Teâlâ da onlara bu şehre mütevazı bir şekilde, Allah'tan korkarak girmelerini, günahlarının affı için dua etmelerini emretmişti. Böyle yaparlarsa hatalarını affedeceğini, iyilik yapanlar üzerinde fazilet ve nimetlerini daha da arttıracaklarını vadedmişti. Fakat yahûdiler her zaman yaptıkları gibi bütün bunlara muhalefet ettiler:

«Fakat zalimler kendilerine söylenen sözü değiştirip başka şekle koydular...»

Âyet-i kerime bilhassa nefislerine zulüm edenler üzerinde duruyor. Ya onlardan bir kitle Allah'ın kelâmını değiştirerek kendi nefislerine zulüm etmişlerdi, yahut da İsrailoğullarının her zaman ilâhi emirleri değiştirmek istediklerinden dolayı Allah Teâlâ onlara bu sıfatı lâayk görüyordu:

«... Biz de fâsık olmaları sebebiyle üzerlerine gökten azap indirdik.»

Fâsıklık etmek ve bu yüzden azab-ı ilâhiye dâçar olmak... İşte İsrailoğullarının başlıca hususiyetleri...

Cenâb-ı Allah, İsrâiloğullarına kurak çölde yiyecek ve kavurucu sıcakta serin gölge ihsan ettiği gibi Mûsa Peygamberin eliyle de ilâhi bir mucize olarak kendilerine bol su vermişti.

Burada Kur'an-ı Kerim onlara Allah'ın bu nimetini hatırlatarak bunca ilâhi nimet ve faziletler karşısında nasıl hareket ettiklerini beyan ediyor:

«Mûsa, kavmi için su aradığı zaman şöyle dedi: *“Asânı taşa vur.”* Bunun üzerine taştan on iki gözeye fışkırdı. Her cemaat su içeceği yeri bildi. Ve dedi ki: *“Allah'ın rızkindan yeyin, için. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak fitne çıkarmayın”.*» (Bakara, 60)

Hz. Mûsa, kavmi için Allah Teâlâ'dan su istemişti. Rabb-i Zülcelâl'i de bu isteğini kabul etmiş, muayyen bir taşa asâsı ile vurmasını emretmişti. Hz. Mûsa asâsını taşa vurunca, İsrailoğullarının sülâleleri adedince oniki adet göz fışkırmıştı. Yahûdiler, Hz. Yakub'a dayandırılarak İsrailoğulları diye anılır ve oniki kola ayrılırlar. Kur'an-ı Kerim'de «esbat» diye zikri geçenler yahûdilerin ileri gelen kabile reisleridir. İsrailoğulları ilkel kabile nizamına tâbi olduklarından, kabilenin bütün efradı kabile reisine göre adlandırılırdı.

İşte bu iptidâî kabile âdetlerine işaret ederek Allah Teâlâ :

«... Her cemaat su içeceği yeri bildi.» buyuruyor. Ve İsrailoğullarına da haddi tecavüz edip, fesat çıkarmamaları için birtakım nimetleri mübah kıldığını bildirerek şöyle buyuruyor:

«... “Allah'ın rızkindan yeyin, için. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak fitne çıkarmayın.”»

Taşlar ve kayalarla dolu kurak çölde, semânın kızgın lâvlar ve korkunç ateşler saçtığı sıralarda Allah Teâlâ İsrailoğullarına o sarp kayalardan sular fışkırttı. Lâvlar saçan semâdan kudret hêlvası ve bildirincin eti indirdi. Yani, bal ve kuş eti... Ama bozulmuş bir ruh yapısına ve aşağılık bir tıynete sahip olan İsrailoğulları bir yüce gaye uğrunda Mısır'dan çıkarılıp çöllerde atıldıkları halde o gayenin ulviyetini kavrayıp, aşağılık hallerinden kurtulamadılar... Halbuki Allah Teâlâ Mûsa peygamber vasıtasıyla onları zilletten kurtarıp mukaddes emanetlere varis kılmak için Mısır'dan çıkarmıştı. Şüphesiz ki bu hürriyetin bedeli, izzetin mesuliyeti, ilâhi emanetin bir karşılığı olması gerekirdi. Ama İsrailoğulları hürriyetin bedelini ödemek istemediler. Mısır'da âdet haline getirdikleri yiyecek ve içeceklerinin değiştirilmemesini istediler. Daha doğrusu onlar elde ettikleri bu hür ve şerefli hayatın nimetlerinden istifade etmek istemiyorlardı. Hâlâ Mısır'da iken yedikleri mercimek, sarmısak, acur ve soğan gibi basit gıda maddelerinin peşine düşüyorlardı. Yahûdiler Medine'de hâlâ o asılsız iddiâalarını yapıp dururken Allah Teâlâ onlara eski günlerini hatırlatıyor:

«O zaman siz şöyle demiştiniz: "Ey Mûsa! Bir çeşit yemeğe dayanamayacağız. Rabbine dua et de bize yerin bitirdiği sebze, hıyar, sarmısak, mercimek ve soğandan versin." Mûsa da: "İyi olanı daha basit olan bir şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz? O halde bir şehre inin, şüphesiz orada istediğiniz vardır" demişti. Onlara zillet ve yoksulluk damgası vurulmuştur. Allah'ın gazabına uğramışlardır. Bu onların Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendir. Bu, isyan etmelerinden ve haddi aşmalarından ileri gelmektedir.» (Bakara, 61)

Mûsa (a.s.) onların isteklerini alayla karşılamıştı:

«... *“İyi olanı daha basit olan bir şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz?”*...»

Allah sizin için yücelik istediği halde hâlâ siz aşağılık şeyleri mi arzu ediyorsunuz? Öyle ise bir şehre inin. İsteddiğiniz şeyler orada vardır. Burada ya: «Sizin istedikleriniz çok basit ve aşağılık şeylerdir, istemeye değmez. Her yerde bol bol bulunur, herhangi bir şehre inin, o istediklerinizi elde edersiniz» denmektedir. Yahut da: «O halde çıkarıldığınız kasabaya gidin, alıştığınız o aşağılık hayata dönün... Zelil ve hakir olarak yaşayın. Orada bol bol acur, sarmısak, soğan ve mercimek bulunur, Allah'ın size emânet etmek istediği büyük vazifeleri bırakın; siz ona lâayık değilsiniz» demek isteniyor. Hz. Mûsa onları azarlamak için de böyle bir ifade kullanmış olabilir...

Ben bazı müfessirlerin uzak kabul ettiği bu tevili daha uygun buluyorum. Zira âyet-i kerimenin sonuna gelen kısım böyle bir tevili tercih etmeme sebep oluyor:

«... *Onlara zillet ve yoksulluk damgası vurulmuştur. Allah'ın gazabına uğramışlardır*...»

Zillet ve yoksulluk damgası vurulması, Allah'tan bir gazaba müstahak olmaları tarihi yönden âyet-i kerimenin bahis mevzuu ettiği devrelere rastlamaz. Hâdise daha sonraki devrelerde vuku bulmuştur.

«... *Bu onların, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendir. Bu, isyan etmelerinden ve haddi aşmalarından ileri gelmektedir.*»

Hâdise Hz. Mûsa'dan birkaç nesil sonra vuku bulmuştu. Ancak âyet-i kerime zillet, yoksulluk ve ilâhî gazapla birlikte Allah'ın âyetlerini inkâr ettik-

lerini, haksız yere peygamberlerini öldürdüklerini de zikrediyor, ki bu, İsrailoğullarının acur, sarmısak, mercimek ve soğan istemelerine tamamen uygun olan bir ifade tarzıdır. Mûsa peygamberin onlara: "... *"Bir şehre inin"*..." diye hitap etmesi de gayet yerindedir. Hz. Mûsa'nın dilinden söylenen bu söz ile İsrailoğullarının Mısır'da zillet içerisinde yaşamaları, kurtulduktan sonra da o zillet diyarında alıştıkları yemekleri aradıkları hatırlatılmaktadır...

İsrailoğullarının tarihinde görülen simsiyah inkâr ve küfür, doğru yolda olanlara karşı inat hiç bir milletin tarihinde görülmuş değildir. Peygamberlerini öldürenler, kesenler, testerelerle biçenler onlardır. Bu, hak ve doğru yolda olduklarını söyleyen bir milletin yapmış olduğu en kötü ve şeni bir harekettir. Küfrün en çirkini ile Hakk'ı inkâr edenler onlardır. İlâhî hududu en kötü şekilde aşanlar onlardır. Günahkârlığın en kötüsünü onlar yapmışlardır. Bu sahaların hepsinde misli görülmemiş oyunlar çevirenler yine onlardır!..

Ve bütün bunlara rağmen de hayret verici iddialar ileri sürüyorlardı. Her zaman hidâyette olup, yalnız kendilerinin seçkin millet olduklarını söylüyorlardı. Ve güya tek başına kendilerinin Allah'ın sevasına nail olacaklarını iddia ediyorlardı. Bunlara göre Allah'ın bütün faziletleri sırf kendilerine mahsus-tu. (!)

Burada Kur'an-ı Kerim hem onların yalanlarla dolu sığ iddialarını tekzip ediyor, hem de bütün Kur'an kıssalarında mevcut olan umûmî kaidelerden birini; iman birliği ve itikad birliği kaidesini yerleştiriyor... Nefislerin Allah'a teslim olduğu, Allah'a iman duygusunun eseri olan salih amellerin cihanda yayıl-

dığı her asırda, itikad ve iman esasları hep aynıdır. Ve Allah'ın fazl-ı keremi sadece bir millete veya bir zümreye mahsus değildir. Bütün zaman ve mekânda iman edenlerin hepsine şâmindir. Herkes inanır bulunduğu dini üzere iken, inanması gereken ikinci bir din gelinceye kadar iman ettiği dinin hakikatlerine bağlanmak mecburiyetindedir.

«Şüphesiz iman edenler, yahûdiler, hıristiyanlar ve sâbiilerden Allah'a, âhiret gününe iman edenler ve salih amel işleyenlerin Rableri katında mükâfatları vardır. Onlar için bir korku yoktur. Onlar üzülmeyecekler de.» (Bakara, 62)

«İman edenler»den maksat müslümanlardır. «Yahûdiler»den maksat Allah'a döndükleri yahut da Yahova'nın evlâtları oldukları için yahûdilerdir. Nasraniler ise İsa (a.s.)'ya tâbi olan hıristiyanlardır. Sâbiilere gelince; en tercih edilen rivâyete göre bi'setten önce kavimlerinin puta tapmasından hoşlanmayarak, gönüllerine hitap eden ve teslimiyetle bağlanabilecekleri bir itikad arayan Araplardır. Bunlar tevhid dini kabul etmişler ve ilk haniflerin yani İbrahim (a.s.)'in dini üzerine ibâdet ediyorlardı. Bu hususta kendi milletlerine hiç bir şey söylemeden ayrı bir yerde toplanıyorlardı. Müşrikler daha sonraları müslümanlara (dönekler) dedikleri gibi onlara da (atalarının dininden döndüler) dediler. Sonra onlara, dönenler mânasına gelen «Sâbifler» adı verildi. Bize göre bu kavil, bazı tefsirlerde zikredildiği gibi daha fazla tercihe şâyandır...

Âyet-i kerime bunlardan Allah'a, âhiret gününe tamamen inanıp amel-i sâlih işleyenlere Rableri nezdinde mükâfatlar bulunduğunu, korkmayacaklarını, mahzun da olmayacaklarını belirtiyor. Şâyan-ı itibar

olan, itikadın mahiyetidir. Yoksa cins ve ırk taassubu değil... Tabii ki bu hâlet Hz. Peygamberin bi'setinden önceki zaman için bahis mevzuudur. Zaten Hz. Peygamberin bi'setinden sonra cihan tarihinde nihai inanç şekli meydana çıkmıştır.

Bundan sonra âyet-i kerimenin akışı müslümanların duyabileceği bir tarzda Medine yahûdilerine atalarının tutumunu açıklamaya devam ediyor:

«Bir zaman sizden kesin söz almıştık. Üzerinize Tûr dağını kaldırmıştık. "Size verdiğimiz kuvvetle sarılın. Ve onda bulunanları hatırdan tutun ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız" demiştik.

Sonra siz bunun ardından yüzçevirdiniz. Eğer siz Allah'ın lûtfu ve merhameti olmasaydı, şüphesiz hüsranla uğrayanlardan olurdunuz.» (Bakara, 63 - 64)

Diğer sûrelerde tafsîlâtlı olarak anlatılan o sözleşmenin bir kısmı da burada zikrediliyor. Bu âyette ifade edildiği gibi Allah Teâlâ'nın Tûr'u, Benî İsrail'in üstüne kaldırışındaki maddî güçle, onlardan ahidler alıp, bu ahidleri ifâ etmeleri ve azimle çalışmaları için verilen ilâhî emirlerdeki ifade kuvvetinin hem lâfız, hem de ruh bakımından mutâbık bir tablo halinde arzedilmiş olması çok önemlidir. İmanla ilgili hususlarda, gevşeklik, kaypaklık, alay ve istihza olamaz. Çünkü imanı mevzular Allah Teâlâ'nın müminlere yapmış olduğu bir ahiddir. Hem gayet ciddi, hem de çok mühim bir konudur. Ciddiyetsizliğe tahammülü yoktur. Şüphesiz ki imanla alâkalı emirlerin meşakkatli sorumlulukları da vardır. Vardır ama mâhiyeti itibariyle mevzu bundan ibarettir. Konu çok mühimdir. Kâinatta bulunan bütün konuların en önemlisidir. Şu halde insanın iman konusunda üzerine düşen mükellefiyetleri bilmesi ve bu mükellefiyet-

leri yerine getirmesi için bütün gayretini sarfederek dikkat ve samimiyetle çalışması, bu uğurda gönül huzuruyla her çeşit fedakârlığa katlanması gerekir. Şüphesiz ki iman sanrbinin, rahat ve tatlı hayatı bir kenara itmesi lazımdır. Tıpkı vazifeye çağrılınca Resûlullah (s.a.v.)'in: «*Ey Hatice! Kalk, uyku devri geçti*» dediği ve bu sıralarda Rabb-i Zülcelâl'inin Hazret-i Fahr-i Kâinata:

«*Doğrusu Biz sana, mesuliyeti ağır bir kelâm vah-yedeceğiz*» diye buyurduğu ve İsrailoğullarına:

«... *"Size verdiğimiz kuvvetle sarılın. Ve onda bulunanları hatırdan tutun ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız"*...» dediği gibi.

Kuvvetle, samimiyetle ve ciddiyetle alınan ahid-le beraber... Evet, o ahdin içindekileri hatırlamak, mahiyetini şuurluca kavramak ve gönül huzuru ile o nakikatleri kabullenmek gerekir ki, mesele sadece hamiyet ve hamaset duygularından ibaret kalmış ol-masın... Hiç şüphe yok ki, Allah'ın ahdi bir hayat ni-zamıdır. Gönülün bütün duygu ve düşüncesiyle huzur bulduğu bir nizam. Hayatın prensip ve kaideleri ile huzurlu olduğu bir nizam. Hareketlerin edep ve ah-lâk çerçevesi dahilinde rahatça geliştiği bir nizam. Ve nihayet ilâhî murakabeyi kabullenerek varılacak neticenin hazzı içerisinde takvâ ve hassasiyet...

Ama nerede?... Heyhat! Yine İsrailoğullarının mel'un tabiatları ağır bastı ve habis fitratları engel oldu:

«*Sonra siz bunun ardından yüz çevirdiniz...*»

Bütün bunlara rağmen rahmet-i ilâhî bir kere aa-ha imdadlarına yetişti ve Allah'ın fazl u keremiyle tekrar aşırı bir ziyandan kurtuldular:

«... *Eğer size Allah'ın lütfu ve merhameti olma-*

saydı, şüphesiz hüsrana uğrayanlardan olurdunuz.»

Bir kere daha Allah Teâlâ onları karşılaştıkları ıstırap ve felâketlerle yüz yüze getiriyor. Ahidlerini bozduklarını, verdikleri sözü tutmadıklarını, ilâhî mükellefiyetlerde, dünyevî arzu ve menfaatlerin karşısında zaafa kapıldıklarını hatırlatıyor:

«İçinizden cumartesi yasağını çiğneyenleri elbette biliyorsunuz. Biz onlara: "Hor ve zelil olarak maymunlar olun" demiştik.

' Biz onların bu hallerini, o zamanda bulunanlara ve gelecek olanlara bir ibret ve müttakiler için de bir nasihat yaptık.» (Bakara, 65-66)

Kur'an-ı Kerim'in muhtelif yerlerinde cumartesi günü ilâhî hududu tecavüz eden yahûdilerin hikâyesi tafsilâtlı olarak zikredilmişti:

«Ey Muhammed! Onlara deniz kenarındaki şehir halkının başına gelenleri sor. Hani onlar cumartesi günü haddi aşıyorlardı. Tatil yaptıkları cumartesi günü, balıklar akın akın kendilerine geliyor, tatil yapmadıkları diğer günlerde ise, onlara yaklaşıyorlardı. İşte Biz, onları yoldan çıkarmaları sebebiyle, böylece imtihan ediyorduk.» (A'râf, 163)

Yahûdiler, Allah Teâlâ'dan mukaddes bir istirahat günü temenni ettiler. Bunun üzerine Hak Teâlâ cumartesi gününü onlar için mukaddes bir tatil günü yaptı. O gün hiç bir iş yapmazlardı. Sonra Allah Teâlâ onları imtihan etmek için cumartesi günleri denizlerde balıkları çoğalttı. Diğer günlerde ise çok az balık bulunuyordu. Yahûdiler bu imtihanı da kazanamadılar. Önerine gelmiş bu hazır avı hiç kaçırmıyorlardı mıydı? Allah'a verdikleri ahidlerini çiğnemek pahasına da olsa bu hazır avlar fedâ edilebilir miydi? İm-

kânsız... Yahûdi tabiatından böyle bir hareket beklenemezdi.

Ve nihayet ilâhi hududu tecavüz ederek, cumartesi günü Allah'ın emirlerini ihlâl ettiler. Tekrar sapıklıklarına döndüler. Cumartesi günü balıkları bir birikinti suya kapatıp, su ile deniz arasına bir set çektiler. Ve gûya avlanmadılar (!).. Ertesi gün koşup birikinti suda toplanmış olan balıkların üstüne üşüştiler...

«... *“Hor ve zelil olarak maymunlar olun” demiştik.*»

Allah'a verdikleri sözden dönmelerinden dolayı cezaya müstahak olup, insanlıktan çıkıp hayvanlar derekesine düştüler. Evet, midesinin sesinden başka bir ses duymayan irâdesizlik derekesine düştüler. Hayvanların derekesine... İnsanı insan kılan ve ulvileştiren, Allah'a verdiği söze bağlı kalmasını sağlayan hususiyetlerden koparak o derekeye düştüler. Mutlak şekilde vücutlarıyla maymun olmaları gerekmez. Ruhları ve fikirleriyle maymunluğa istihale etmiş olabilirler. Fikir ve şuurun izleri umumiyetle yüzlere akseder. Temâyülleri, belirtileri de çok kere insanın dışına tesir ederek, ışığı temellere kadar ulaşabilir. Bu kıssa ilk vuku bulduğu zaman, nasıl Hakka muhalif olanları dizginlemiş ise, müteâkip devrelerde de hakikatlere sırt çevirenleri susturan ibret ve nasihatlarla dolu bir hâdisе olarak sürüp gelmektedir. Mü'minler için şüphesiz ki, bu hâdiselerde büyük dersler vardır:

«*Biz onların bu hallerini, o zamanda bulunanlara ve gelecek olanlara bir ibret ve müttekiler için de bir nasihat yaptık.*»

Bu bahsin sonunda, hikâyeye şeklinde ve tafsilâtlı olarak «Bakara» kıssası yer alıyor. Fakat bir önceki

hâdiseler gibi kısa işaretlerle iktifa edilmiyor. Çünkü bu hâdise ne Mekki, ne de Medeni sûrelerin hiç birinde daha evvel zikredilmemişti. Bu kıssada İsrailoğullarının Allah'ın davetine karşı inatkâr tutumlarını ve mazeretler uydurarak yan çizmelerini resim halindeki çizgilerle gözler önüne seriyor:

«Mûsa kavmine: "Allah size bir sığır kesmenizi emrediyor" demiş, onlar da: "Bizimle alay mı ediyorsun?" demişlerdi. Mûsa da: "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım" demişti.

Onlar: "Bizim için Rabbine dua et de onun özelliğini bize açıklasın" dediler. Mûsa dedi ki: "Rabbim diyor ki; o ne çok yaşlıdır, ne de çok gençtir. İkisinin ortası bir sığırdır. Emrolunduğunuzu yapın."

Onlar: "Bizim için Rabbine dua et de onun rengi nedir, bize açıklasın" dediler. Mûsa dedi ki: "Rabbim diyor ki; o, görenlerin hoşuna giden sapsarı bir sığırdır."

Onlar: "Bizim için Rabbine dua et de onun mahiyetini bize açıklasın. Çünkü bu sığırı biz seçemez olduk. Fakat, Allah dilerse, şüphesiz doğruyu buluruz" dediler.

Mûsa dedi ki: "Rabbim diyor ki; o, ne tarla süren yıpranmış bir sığırdır, ne de ekin sulayan. Kusursuzdur. Onda alacalık yoktur." Bunun üzerine onlar: "İşte şimdi gerçeği bildirdin" dediler ve ineği kestiler. Az kalsın bunu yapamayacaklardı.

Hani, siz bir adam öldürmüşste suçu birbirinizin üzerine atmıştınız. Halbuki Allah, gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkarır.

"Kesilen sığırın bir parçasıyla o ölüye vurun" dedik. İşte Allah ölüleri böyle diriltir. Ve düşünesiniz diye delillerini size gösterir. (Bakara, 67-73)

Bu küçük kıssada Kur'an'ın beyan ettiği gibi muhtelif yönlerle nazar edebilme imkânı vardır. Bu yönlerden birisi: İsrailoğullarının tabiatını ve atalarından miras aldıkları karakterlerini gösterir. Bir yanı ile de yaratanın kudretini, öldükten sonra dirilmenin hakikatini, ölümün ve hayatın tabiatını açıklar. Son olarak da kıssanın edebî yönden arzettiği sanat özelliğini gösterir. Âyetlerin akışı ile birlikte başlangıç ve sonuç noktalarındaki sanatkârane mutâbakatı belirtir...

Bakara kıssasında İsrailoğullarının tabiatına dair belli başlı hususiyetleri açıkça ifâde edilmektedir. Bunları şöylece sıralayabiliriz: Kalpleri arasındaki bağların kopmuş ve gaybe iman, Allah'a bağlılık, peygamberlerin getirmiş olduğu hakikatleri tasdik kaynaklarının kurumuş olması... Sonra mükellefiyetleri yüklenmekten kaçınmak, mâzeretler aramak, deliller uydurmak... Kalbin lâübaliliğinden, lisanın gevezeliğinden doğan alaylar, hafiflikler...

Peygamberleri onlara: «... *“Allah, size bir sığır kesmenizi emrediyor”*...» demişti. Böyle bir söz, emri yerine getirmek ve infâz etmek için yeterli idi. Peygamberleri aynı zamanda Allah'ın rahmeti, riâyeti ve tâlimi ile kendilerini pek korkunç azaptan kurtaran bir kumandan idi. Ve ineğin boğazlanması kendisinin değil Allah'ın emri olduğunu bildirmişti. Verilecek cevap nasıl olmalıydı? Ve nasıl oldu?... İsrailoğullarının vermiş oldukları cevap, sû-i edebin ve beyinsizliğin tam bir örneği idi. Kerim olan peygamberlerini kendileri ile alay etmek ve dalga geçmek gibi ithamlarla nitelendirdiler. Sanki Allah'ın peygamberi oluşu bir yana, Allah'ı tanıyan bir insanın Allah'ın namıyla ve O'nun emirleriyle alay etmesi caizmiş gibi...

«... "Bizimle alay mı ediyorsun?" demişlerdi...»

Hız. Mûsa'nın bu sù-i edebe karşı vereceğı cevap tabii ki Allah'a sığınmak olacaktı. Ve onlara yumuşakça telmih ve işaretlerle cevap verdi. Onlara bu sù-i zanlarının edep ve erkân tanımayan cahillerden başkasına yakışmayacağını açıkladı:

«... "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım" demişti.»

Bu karşılık, kendilerine gelmeleri, Rablerine dönmeleri, peygamberlerinin emrini yerine getirmeleri için kâfi bir cevaptı. Fakat ne çare ki bunlar, İsrailoğullarıydılar...

Evet, onlar emrullahı itaat etmek ve peygamberlerinin işaretini yerine getirmek için her hangi bir ineğı alıp kesebilirlerdi. Fakat ne yazık ki hilekâr tabiatları buna da mani oldu. İşte hâlâ:

«... "Bizim için Rabbine dua et de onun özelliğini bize açıklasın"....» diye sual soruyorlar. Bu sual onların hâlâ Hız. Mûsa'nın alay ettiği zehabına kapıldıklarını belirtmektedir. Bir kere onlar: «... "Bizim için Rabbine dua et"....» diyorlar. Sanki O Rab sadece Mûsa'nınmış da kendilerinin Rabbi değilmiş gibi. Sanki mesele kendilerini ilgilendirmez de, sadece Mûsa'yı ve Rabbini alâkalandırırılmış gibi. İkinci olarak Hız. Mûsa'dan Rabbine dua edip o sığın ne olduğunu bildirmesini istiyorlar. Buradaki sual sığın mahiyeti ile ilgili olup inkâr ve istihza üslûbunu taşır. Nedir o? O bir sığırdır. Zâten Mûsa bunu ilk başlangıçta sığın vasıflarını saymadan önce söylemişti. Ve bu kadarı kâfi idi.

Hız. Mûsa onları yine doğru yola sevk ediyor. Suâl sormadan önce emre itâat etmelerini bildiriyor ama onlar yine suâl yoluna saptıklarından sırf şekli bir

münakaşaya girişmemek için hemen cevap vermiyor. Beyinsiz sapıkları terbiye ve imtihan eden bir muallim edâsıyla gereken cevabı veriyor. İlk önce sığırın sıfatından bahsederek söze başlıyor:

“... Mûsa dedi ki: “Rabbim diyor ki: O ne çok yaşlıdır, ne de çok gençtir. İkisinin ortası bir sığırdır. Emrolunduğunuzu yapın.”»

O, ne çok yaşlı, ne de çok genç, ikisinin ortasında bir sığırdır. Bunu müteâkiben katî emir veren bir nâsihat ile durumu beyân eden hüküm geliyor:

“... “Emrolunduğunuzu yapın.”»

Anlayan kimse için bu kadarı yeterdi. Yeterdi, zira peygamberleri onları iki defa doğru yola çekip, sual ve telâkki hususunda gereken edep ve erkânı öğretmişti... Ne pek yaşlı, ne de pek genç, ikisinin arasında, orta yaşta bir inek keserek mesûliyetten kurtulmaları, Allah'ın emrini yerine getirmeleri, meşakkatin tazyikinden âzade olmaları gerekirdi. Ama ne çare ki İsrailoğulları, yine o İsrailoğulları idi...

Suallerine tekrar devam ettiler.

“Onlar “Bizim için Rabbine dua et de onun rengi nedir, bize açıklasın” dediler.»

Tekrar aynı sual... «... “Bizim için Rabbine dua et”...» Elbette ki tafsilâtlı cevap hemen gelecek değildi. Onlar mevzuyu dağıtmışlar, hep tafsilâta dalmışlardı.

“... Mûsa dedi ki: “Rabbim diyor ki: O, görenlerin hoşuna giden sapsarı bir sığırdır.”»

Böylece daha evvel kolayca yapılabilecek bir işi kendi elleriyle şartları daraltıp, zorlaştırdılar. Artık alelâde bir inek kesmekle iş bitmiyordu. Ne pek yaşlı, ne de pek genç olmalıydı. Üstelik alacasız sapsarı bir inek olması gerekiyordu. Zayıf da olmayacaktı, şiş-

man da. Bakanları sürurlandırması için canlı, gürbüz, etine dolgun, parlak bir inek olması gerekiyordu. Haddizatında canlılıktan, gürbüzlükten hoşlanmak, zayıflıktan, çirkinlikten nefret edip iğrenmek, insan fıtratında pek yaygın olan bir hususiyettir...

Bu kadar oyalanıp gecikmek kâfi idi. Ama İsrailoğulları yine o çirkin âdetlerine devam edip, işleri çıkmaza sokmaya ve lüzumsuz meşakkatler peyda etmeye devam ettiler. Allah Teâlâ onların bu tutumları yüzünden baskısını arttırdığı halde, tekrar dönüp ineğin mahiyeti hakkında sorular sormaya başladılar:

«Onlar: *"Bizim için Rabbine dua et de, onun mahiyetini bize açıklasın"...*»

Bu tutumlarına mazeret olarak da emrolundukları işin çok müşkül olduğunu gösteriyorlardı:

«...*"Çünkü bu sığırı biz seçemez olduk"...*»

Nihayet kusurlarını itirafa benzer bir edâ ile:

«...*"Fakat, Allah dilerse, şüphesiz doğruyu buluruz"...*» diyorlar.

Daha evvel mesele kolayca hallolabilecek iken, lüzumsuz şeylerle oyalanmaları yüzünden kesilecek ineğe yeni vasıflar ilâve ettiler. Kendi elleriyle şartları ağırlaştırdılar:

«*Mûsa dedi ki: "Rabbim diyor ki: O, ne tarla süren yıpranmış bir sığırdır, ne de ekin sulayan. Kulsursuzdur. Onda alacalık yoktur"...*»

Bu takdirde orta yaşlı, saf sarı renkli, canlı bir sığırdan başkasını kurban etmeleri imkânsızlaşıyordu. Bu kadarla da kalmıyor; üstelik o sığırın çift sürmemiş, ekin sulama işlerinde çalıştırılmamış olması gerekiyordu. Aynı zamanda rengi sırf sarı olup alacalı olmaması, ayrı bir vâsfının bulunmaması lâzımdı.

İşte burada: Yani şartlar ağırlaşmış, seçme imkânı azalıp, iş müşkülleştikten sonra:

«... Bunun üzerine onlar: *“İşte şimdi gerçeği bildirdin” dediler...*»

İşte şimdi. Sanki daha öncekilerin hiçbirisi hakikat değilmiş gibi veya peygamberlerinin getirmiş olduğu şeylerin hakkın kendisi olduğuna inanmıyorlarmış da, ancak şimdi inanmışlar gibi:

«... *Ve ineği kestiler. Az kalsın bunu yapamayacaklardı.*»

Şimdi, emir ve tekliflere katlandıktan sonra Allah-ü Zülcelâl onlara bu emir ve tekliflerdeki hikmeti açıklıyor:

«*Hani, siz bir adam öldürmüş te suçu birbirinizin üzerine atmıştınız. Halbuki Allah, gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkarır.*

“Kesilen sığırın bir parçasıyla o ölüye vurun” dedik. İşte Allah, ölüleri böyle diriltir. Ve düşünesiniz diye delillerini size gösterir.»

İşte şimdi hikâyenin başka bir cephesine ulaşmış oluyoruz. Allah'ın kudretini, ölümden sonra dirilişin hakikatini, ölüm ve hayatın mahiyetini bildiren cephesine... Burada âyet-i kerimenin akışı hikâye şeklinden hitap şekline geçiyor. Şimdi Allah Teâlâ, Mûsa (a.s.)'nın kavmine sığır kesmelerindeki hikmeti beyan ediyor. Daha evvel onlar bir kişiyi öldürmüşlerdi. Herkes suçu reddediyor, birbirinin üstüne atıyordu. Cinayete şahit olmuş kimse de yoktu. Hak Teâlâ bu cinayet hâdisesini, öldürülen kimsenin diliyle açıklığa kavuşturmak istiyordu. Ölü dirildi. Kendi diliyle katilini açıkladı. Cinayet hâdisesinin üzerindeki perdeyi kaldırdı. Böylece Hak Teâlâ hakkı hak olarak meydana çıkardı. En kuvvetli delillerle de batılı batıl olarak açıkladı. Ve ölüyü diriltti... Fakat neden

böyle bir yola başvurulmuştu? Hiç şüphe yoktur ki Allah Teâlâ hiç bir sebep olmadan ölüleri diriltmeye kadirdir. Sonra kesilen sığırla dirilen ölü arasında ne gibi bir münasebet vardı?

Sığır, İsrailoğullarınca da âdet olduğu gibi umûmiyetle kurban olarak kesilirdi. Hikâyede anlatıldığı gibi kesilen sığırın bir parça etinin ölünün cesedine vurulması ile ölmüş olan ceset canlanıyor. Bu et parçasında ne hayattan bir unsur, ne de canlandırma kudreti vardı. öyle ise neden bu yola başvurulmuştu?...

-Bu, mücerret olarak ilâhî kudretin nasıl işlediğini bilmeyen insanlara Allah'ın kudretinin apaşıkâr göstermek için başvuru olan bir yol idi. İnsanoğlu, Allah'ın yeryüzündeki âyetlerini, nimetlerini gözüyle müşahade ediyor. Fakat bunların esasını ve çalışma yollarını anlayamıyor. «... İşte Allah ölüleri böyle diriltir...» Böylece... Bizzat pratik olarak... Şu anda gördüğünüz gibi... Nasıl vukûa geldiğini bilmezsiniz siz. Hiçbir meşakkate ve zorluğa mahal kalmadan, kolayca diriltir...

Ölümle hayatın mahiyet ve tabiatı arasında başları döndürecek kadar muazzam ve korkunç mesafeler vardır. Ancak Allah'ın kudreti karşısında bu fark gayet basitleşir, ilâhî kudrete göre ölüm ve hayat çok basit bir iştir. Nasıl?... İşte bu nasılı hiçbir kafa kavrayamaz. İşte bu noktayı hiçbir kimse idrâk edemez. Ölümün ve hayatın nasıl olduğunu ve mahiyetini idrâk; ilâhî sırlardan bir sırdır. Fânî olan yaratıklar o sırra eremezler. Fânîler dünyasından oraya yol gitmez. İnsanoğlunun aklı ancak bu ilâhî esrarın dış görünüşüne ulaşabilir:

«... Ve düşünesiniz diye delillerini size gösterir.»

Nihayet âyet-i kerimenin akışı içerisinde üslûp, güzelliğine ve başlangıçla sonuç arasındaki edebî mutabakat kısmına geliyoruz.

Biz işte şu kısacık hikâyeye kulak verirken bakıyoruz ki, gerisini anlayıp kavrayamadığımız meçhul-ler diyarına girmişiz. Hikâyenin baş kısmında Allah Teâlâ'nın İsrailoğullarına neden sığır kesmelerini emrettiğini bilmiyorduk. İsrailoğulları da başlangıçta bunu bilmiyorlardı. Bu, Allah-ü Zülcelâl'in onların teslimiyet ve itaatlerinin derecesini tecrübe etmesi idi. Hikâyenin başlangıcında Hz. Mûsa ile kavmi arasında muhavereler birbirini takip ediyor. Mûsa ile Rabbi arasında geçenleri tespit etmek için muhaverenin kesildiğini görmüyoruz. Her defasında Hz. Mûsa'dan Rabbine sormasını istiyorlardı. Mûsa da Allah'a soruyor; sonra onlara gereken cevabı getiriyordu... Ancak hikâyenin akışı «Mûsa Rabbine sordu» veya «Rabbi Mûsa'ya cevap verdi» şeklinde anlatılmıyor. Bu kısımdan hiç bahsedilmiyor... Azamet-i ilâhiye lâıyk olan ve gereken de bu sükûttur. İsrailoğullarının yürüttükleri inatçı ifade tarzı, elbette ki azamet-i ilâhiye yakışmazdı. Hikâyenin sonunda birdenbire cansız, hayat unsuru bulunmayan, kesilmiş bir sığırın cesedinden bir parça vurulmakla, yere serilmiş ölünün canlanarak konuştuğunu, ayağa kalktığını görüyoruz.

Böylece fevkalâde bir ifade üslûbu ile Kur'an'ın şu küçük ve güzel hikâyesinde mevzuun akışına uygun şekilde hikmet-i ilâhinin kaynaştığını görüyoruz. (1)

Kıssanın bu son kısmı İsrailoğullarının gönlünde

(1) «Kur'an'da Edebi Tasvir» adlı eserimizin «Kur'an'da Kıssa» bölümüne bakınız.

huşû, takva ve hassasiyet duygularını canlandırmalıydı. Aynı zamanda geçen bunca ibret ve nasihat dolu hâdiseler onları ikaz etmeliydi. Ama alınan netice yine beklenen ve umulanların aksine idi.

«Bu mucizeden sonra kalpleriniz yine katılaştı. Onlar taş gibi hatta daha da katı oldu. Çünkü öyle taşlar vardır ki, onlardan nehirler fışkırır. Öyleleri de vardır ki, yarılr, aralarından su çıkar. Taşlar da vardır ki, Allah'ın korkusundan yuvarlanırlar. Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.» (Bakara, 74)

Kalplerinin mukayese edildiği taşı onlar daha önceden tanıyorlardı. Taştan oniki pınarın fışkırdığını, Allah tecelli edince dağın lime lime eridiğini ve Mûsa'nın yere düşüp bayıldığını onlar bizzat görmüşlerdi. Fakat bakıyorsunuz ki kalpleri o taştan daha kara ve daha katı... Bütün bunlara rağmen bir türlü yumuşamıyor. Haşyet-i ilâhi ile coşmuyor. Takvâ ile akmıyor... Katı, kuru, çorak ve kâfir kalpler... O yüzden şu ilâhi tehdit geliyor:

«... Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.»

Böylece İsrailoğullarının küfür ve tekzip, kaypaklık ve inat, hile ve desise, katı kalplilik ve çoraklık, fâşıklık ve sapıklıkla dolu tarihlerine göz atılan kısım burada sona ermiş oluyor.

KUR'AN-I KERİM'DE YAHÜDİLER ÜZERİNDE NEDEN ÇOK DURULUYOR?

Kur'an-ı Kerim'de en çok söz konusu edilen topluluk yahûdilerdir. Özellikle onların tarihi ve bu tarih içindeki konumları, tekrar tekrar ele alınıp tablolar halinde bizlere sunulmaktadır. Bu konu üzerinde dikkatle duran Seyyid Kutub şu önemli sonuçları çıkarıyor :

Kur'an-ı Kerim'in muhtelif yerlerinde İsrailoğullarının kıssasıyla ilgili bölümler vardır. Ayrıca muhtelif yerlerde kısa kısa işaretlerle de bu konuya temas edilmiştir. Bu tafsilatlı anlatışın ve yahudi milletiyle ilgili hikâyelerin Kur'an'da fazlaca yer almasının hikmetini tefsirimizin altıncı cüzünde işaret etmiştik. Aynı hususları kısaca burada da iktibas edelim:

Bu hikmetlerden birincisi; Medine'de ve bütün

Arap yarımadasında İslâm devletine karşı ilk defa savaş açan, düşmanlık gösteren, hile ve tuzaklar hazırlayan insanların yahûdiler oluşudur. Onlar, ilk gündenberi müslümanların aleyhine harp kazanını ateşlediler. Medine’de nifak çıkardılar ve oradaki münafıkları tahrik ve teşvik ettiler, sonra hile ve desilerle hem müslümanlara, hem de ilâhî inanca tecavüz ettiler. Müslümanlar aleyhine müşriklerle gizli toplantılar, istişareler yaptılar, onları tahrik ettiler, hat-tâ çeşitli vaadlerde bulundular. Harp kazanını tutuşturmayı, casusluğu ve müslümanlar arasında tuzaklar hazırlamayı görev haline getirdiler. Öbür taraftan da, ilâhî inançla ilgili konularda çeşitli şüpheler, tereddütler ortaya attılar. Bütün bunları rahatça yapıyorlardı. Çünkü gerçek yüzlerini müslümanlardan hep gizliyorlardı. Hakiki durumları henüz bilinmi-yordu. Halbuki müslümanların, düşmanlarını bilme-leri için onları iyi tanımaları gerekiyordu. Tabiatle-ri nedir?... Tarihleri ve yolları nicedir?... Onları tah-rik eden unsurların hakikati nedir?...

Allah-ü Zülcelâl yahûdilerin tarih boyunca hak dine düşman olduklarını beyan buyurduğu gibi, bu düşmanlıklarını sürdüreceklerine de işaret buyuru-yor. Böylece Allah, müslümanlara onların bütün du-rumlarını, her münasebette açık açık beyan ediyor.

Bu hikmetlerden ikincisi şudur; Benî İsrail, Al-lah’ın son dini gelmeden, önceki diğer bir dinin men-subu idiler. Onların İslâm’dan önce uzun bir tarih-leri vardır. Bu uzun zaman zarfında inançlarında çe-şitli sapıklıklar zuhur etti. Allah’a tekrar tekrar ver-dikleri sözleri bozdular. Bu sapıklığın, ahlâk ve gele-neklerine tesir edip, hayatlarının her safhasında et-kili bir rol oynadığından şüphe yoktur.

Bütün bunlar, daha önce geçen risaletlerin ve

bütün Rabbanî inançların vârisleri olan müslümanların uyanık olmasını gerektirmektedir. Müslümanlar bu kavmin tarihini, tarihteki dönemliklerini, gidişatlarını derli toplu bir şekilde öğrenmek, bu bilgileri, diğer tecrübelerine ilâve etmek ve asırlar boyu edindikleri tecrübeleri değerlendirmek zorundadırlar. Onların tuzaklarına düşmemek, şeytanî gidişatlarına uymamak ve sapıklıklarına tâbi olmamak için onları iyi tanımak zaruretiyle karşı karşıyadırlar.

Hikmetlerden bir diğeri de; çeşitli vasıta ve imkânlarla sahip olan Benî İsrail'in, tecrübe ve imtihan edilîşlerinin uzun müddet devam ettiğidir. Allah bildiriyor ki, müddet ne kadar uzarsa onların kalpleri de o kadar katılaşacak ve gün gelecek bütün nesilleri sapıtmış olacak. Halbuki müslümanlar, tarihlerini kıyamete kadar devat ettirecekler. Benî İsrail'in hayatında görülen bazı devreler, bazen müslümanların hayatlarında da görülebilir ve bu milletin önderlerini, davetçilerini, diğer milletlerin başına gelen musibetlerle karşı karşıya bırakabilir. Fakat onlar, bu işin tabiatını öğrendikleri için, nasıl tedavi edileceklerini de bilirler. Hidayet ve istikamete isyan etmek isteyen kalplerin en korkuncu, yahûdilerde olduğu gibi, hakikati önce bilen, sonra da sapıtan kalplerdir. Halbuki safiyetini korumuş olan kalpler, hakikatları kabule daha meyyaldir. Çünkü onlar, kendilerini saran yeni bir dâvetle karşılaşınca, kendilerini kuşatan çürük bağlardan ciddiyetle kurtulmaya çalışırlar. Zira onlar, fîratlarının kapısını çalan yeni bir esasa ulaşacaklarını sezerler. Fakat daha önce kendilerine nidâ edilen kalplere, ikinci defa nidâ etmenin ne etkisi, ne de önemi olur. Artık o, en ufak heyecan bile hissetmez. O dâvetin ciddiyetini ve büyüklüğünü hissettiremez kendisine. Bundan dolayıdır ki, Hakk'ı tu-

tan karşı tarafta, uzun boylu bir sabra ve fazlaca bir gayrete ihtiyaç duyulur.

Mûsa (a.s.)'nın ve İsrailoğullarının kıssası daha önce Bakara, Âl-i İmran, Nisâ, Mâide ve En'âm Sûreleri'nde yer almıştı. Bu âyet ve sûreleri nüzul sırasına göre değerlendirecek olursak, Mekke'de inmiş bulunan A'raf Sûresi'nde varid olan bu bölümlerin Medine'de nazil olan sûrelerden daha önce inmiş olması gerekir. Zaten bu husus konunun buradaki beyan şekli ile, oradaki beyan şekli arasında açıkça görülmektedir. Nitekim burada konu anlatılırken bir hikâyeye üslubu içerisinde sunuluyor. Medine'de nazil olan sûrelerde ise, aynı ifade, İsrailoğulları ile yüzleştirme ve kendi tarihlerindeki olayları ve tutumlarını kendilerine anlatma şeklinde sunuluyordu.

İsrailoğulları ile ilgili hikâyeler, gerek Mekke'de, gerekse Medine'de inmiş bulunan âyetlerin bütünü içerisinde Kur'an-ı Kerim'in otuzdan fazla yerinde göze çarpar. Ne var ki, tafsilatlı olarak anlatılışı sadece on sûrede varid olmaktadır. (1)

Hikâye burada Firavun ile milletin risalet müessesesini nasıl karşıladıklarını anlatarak başlıyor. Halbuki Tâhâ Sûresi'nde Tûr dağında Hz. Mûsa'ya gelen seslenişle konuya girilmektedir. Kasas Sûresi'nde de aynı konu İsrailoğullarının sıkıntılı devrelerine rastlayan Mûsa Peygamberin doğuşundan söz ederek başlamaktaydı. Sûre-i celile konuyu kendi gaye ve hedefine uygun olarak Kur'an'daki hikâyeye üslûbuna muvafık tarzda, uygun bir biçimde anlatarak başlıyor. Neticede dikkat nazarlarını peygambere tekzip eden Firavun ve kavminin âkıbetleri üzeri-

(1) Daha geniş bilgi için «Kur'anda Edebi Tasvir» adlı eserimize bakınız.

ne celbederek seyrine devam ediyor. Dikkat nazarlarının bir nokta üzerine teksifi konunun daha başlarında yer alıyor :

«Sonra o peygamberlerin arkasından Firavun ve topluluğuna mucizelerimizle Mûsa'yı gönderdik. Fakat onlar, mucizelerimize karşı haksız davrandılar. Bözguncuların âkıbeti nasıl olurmuş bir bak!»

(A'raf, 103)

Daha sonra hikâyenin bölümleri ve sahneleri birbiri ardınca gelip geçiyor... Önce... Firavun ve topluluğuyla yüzleştirme sahnesi yer alıyor... Sonra da İsrailoğullarının dönecliği, sapıklığı ve inhirafının yer aldığı sahneler sunuluyor.

1 — Mûsa (a.s.) Firavun ve topluluğuyla karşılaştığı zaman, kendisinin âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu belirterek sözlerine başlıyor:

«Mûsa dedi: "Ey Firavun! Şüphesiz ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Bana, Allah'a dair ancak gerçeği söylemem yarasır. Rabbinizden size apaçık bir delil getirdim Artık İsrailoğullarını benimle beraber salıver"»

(A'raf, 104)

Ayrıca âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş olan bu gerçek, Hz. Mûsa ile Firavun'un sihirbazları arasında geçen hâdiselerden sonra sihirbazların mağlûp olup Hz. Mûsa'ya inandıkları zaman yaptıkları itirafla da belirtilmektedir. Onlar Hz. Mûsa'ya inanırken âlemlerin Rabbine inanmış olduklarını izhar etmektedirler:

«Sihirbazlar secdeye kapandılar

Ve şöyle dediler: "Âlemlerin Rabbi olan, Mûsa ve Harun'un Rabbine iman ettik".» (A'raf, 120 - 122)

Aynı gerçeği Firavun kendilerini korkunç azapla tehdit ettiği zaman da açıkça söylemektedirler. Bu tehdit karşısında onlar Rablerine yönelmekte ve gerek yaşarken, gerekse ölürlen, gerek dirilirken ve gerekse bütün meselelerinde Rablerine döndürüleceklerini açıkça ilân etmektedirler:

«Sihirbazlar da ona şöyle dediler: "Şüphesiz biz Rabbimize dönüyoruz."»

Firavun'a dediler ki: "Bizden, sadece bize gelen Rabbimizin âyetlerine iman ettiğimiz için intikam alıyorsun. Ey Rabbimiz! Bize bol sabır ver. Ve bizi müslüman olarak öldür."» (A'raf, 125-126)

Sonra Mûsa (a.s.) kendi kavmine gerçek Rablerini anlatırken birçok yerde sarfettiği sözlerde bu gerçeği dile getirmektedir. Firavun İsrailoğullarına yaptığı baskıyı artıracaklarını söylediği, erkeklerini öldürüp kadınlarını diri bırakacağını açıkladığı zaman:

«Mûsa kavmine şöyle dedi: "Allah'tan yardım dileyin ve sabredin. Şüphesiz yeryüzü Allah'ındır. Onu kullarından dilediğine miras bırakır. İyi âkıbet Allah'tan korkanlarındır."»

Kavmi Mûsa'ya: "Sen bize gelmeden önce de geldikten sonra da eziyet gördük" dediler. Mûsa da onlara: "Umulur ki, Rabbiniz düşmanlarınızı yok eder ve sizi yeryüzünde onların yerine geçirir. Sonra da ne yapacağınıza bakar" dedi.» (A'raf, 128 - 129)

Hız. Mûsa (a.s.) kavmi ile beraber Kızıl denizi geçip de bir topluluğun yanına vardıkları zaman putların etrafında dikilen topluluğa karşı İsrailoğullarının Hız. Mûsa (a.s.)'dan, bu topluluğun ilâhı gibi ken-

dilerinin de bir ilâhları olmasını istemeleri üzerine söylemiş olduğu şu sözde de aynı gerçek dile getirilir :

«... Mûsa da şöyle dedi: “Şüphesiz ki siz, cehalete düşen bir kavimsiniz.

Çünkü şu gördüğünüz putlara ibadet edenlerin, içinde bulundukları din yıkılmaya mahkûmdur. Ve yaptıkları ameller bâtıldır.”

Mûsa: «Size Allah'tan başka bir ilâh mı arayacağım? Halbuki O sizi, âlemlerden üstün kılmuştır” dedi.» (A'raf, 138 - 140)

İşte bu hikâye içerisinde yer alan şu âyet-i kerimeler Mûsa (a.s.)'nın getirdiği dinin gerçek tarafını ve bu gerçekten ortaya çıkan itikadi düşünce sisteminin mahiyetini açıkça tesbit etmektedir. Ve işte İslâm'ın getirdiği sağlam düşünce sistemi de budur. Nitekim bütün peygamberlerin getirdiği ilâhî dinler aynı gerçekleri ihtiva ederler. Bu arada âyet-i kerimeler Batılı dinler tarihi araştırmacılarının ileri sürdükleri nazariye ve kehânetlerin de değersiz ve sahteliğini açıkça gözler önüne sermekte ve din duygusunun tekâmül ederek geliştiğini söyleyen dinler tarihi bilginlerinin metod ve prensiplerini kabul edenlerin yanıldıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu âyet-i kerimeler tarih boyunca İsrailoğullarının takip ettiği sapıklığın çeşitlerini ve Mûsa Peygamberin hak peygamber olarak gönderilişinden sonra bile dönek fitratlarını belirtmektedir. İşte bu dönek fitratın örneklerinden birisi de Hz. Mûsa'ya karşı:

«... “Ey Mûsa! Bunların nasıl ilâhları varsa, bize de öyle ilâh yap”...» (A'raf, 138) demişlerdir... Hz. Mûsa yüce Rabbinin vaadine uyarak Tûr dağına çıkıp bir müddet gözden uzaklaşması ile yahûdilerin buzağıya tapınmaları, Allah'ı apaçık görmedikçe

inanmayacaklarını söylemeleri de bu d nekliğin örnekleri arasındadır. Şu kadarı var ki, yahûdilerin temsil ettiği bu sapıklıklar asla Mûsa Peygamberin getirdiği dini temsil edemez. Bunlar sadece inanç sapkındırlar. Binaenaleyh inanç sapkınlarının hareketleri inanç için asla ölçü olamaz. Ve bu sapık ifadelere dayanarak dinlerin tekâmül edip geliştiğini söylemek mantıki kaidelere istinad edemez.

2 — Hz. Mûsa (a.s.)'nın Firavun ve topluluğuyla karşılaşması kıssası bize Allah'ın dini ile yeryüzüne hâkim olan cahiliyet sistemleri arasındaki çatışmaların gerçek yönünü de gösterir. Put uların bu dine nasıl baktıklarını, bu dinin varlığını kendileri için nasıl büyük bir tehlike olarak hissettiklerini de beyan eder. Ayrıca, m 'minlerle put ular arasındaki savaşta mü'minlerin ne gibi değer ölçülerine sahip olduklarını da açıklar.

Hz. Mûsa'nın Firavun'a söylediği şu sözlerde bile bu dâvetin  lemlerin Rabbine olduğunu ifade eden deliller vardır :

«Mûsa dedi: “Ey Firavun! şüphesiz ben,  lemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

Bana, Allah'a d ir ancak gerçeği söylemem yaraşır. Rabbinizden size apaçık bir delil getirdim. Artık İsrailoğullarını benimle beraber salıver.”»

(A'raf, 104 - 105)

Aslında bu ifadeler, h kimiyetin bütünüyle Allah'a ait olduğunu ifade etmekte ve bütün kâinatın,  lemlerin Rabbine kul olduğunu belirtmektedir. Ve bu ifadeye dayanarak Hz. Mûsa (a.s.) İsrailoğullarının serbest bırakılmasını istemektedir. Zira Allah Te       lemlerin Rabbi olduğuna göre nasıl olur da O'-

nun kullarından bir kul olan zalim ve diktatör Firavun, kulları kendisine tapmaya zorlayabilir?... Halbuki bütün kullar âlemlerin Rabbi olan Allah'a kulluk etmekle mükelleftirler... Rububiyetin Allah'a iadesi demek bütün hâkimiyet yetkisini Hak Teâlâ'ya vermek demektir. Çünkü hâkimiyet yetkisi rububiyet makamının insanlar üzerindeki tezahürünün ifadesidir. Bütün insanlar âlemlerin Rabbi olan Allah'a kul olduklarına göre hâkimiyet konusu bütün âlemlerin Allah'ın huzurunda huşu ile eğilmesi şeklinde de tecelli eder. Bir başka ifadeyle Allah'a teslim olmadıkları müddetçe Allah'a kulluk etmiş olmazlar.

Gerek Firavun, gerekse maiyetinde bulunan topluluk işte bu: «*Âlemlerin Rabbi olan Allah'a*» dâvet edilişlerinin önemini iyice idrâk etmişlerdi. Ve hissediyorlardı ki, tek başına Allah'ın Rububiyetini kabullenmenin mânası gerek Firavun'un, gerekse ona bel bağlayan erkânın bütün yetki ve hâkimiyetlerinin ellerinden çekip alınması idi. İşte bu tehlikeyi onlar Hz. Mûsa'nın kendilerini sahip oldukları araziden çıkarmak istediğini söyleyerek ifade etmiş oluyorlardı.

«*Firavun kavminin ileri gelenleri, şöyle dediler: "Şüphesiz bu, çok bilgili bir sihrbazdır.*

Sizi yurduunuzdan çıkarmak istiyor." Firavun dedi ki: "*O halde ne emredersiniz.*"» (A'raf, 109-110)

«*Kavminin ileri gelenleri Firavun'a şöyle dediler: "Mûsa ve kavmini, yeryüzünde bozgunculuk yapsınlar, seni ve ilâhlarını terketsinler diye mi serbest bırakıyorsun?"...*» (A'raf, 127)

Onlar âlemlerin Rabbi olan Allah'a dâvet edilişlerinin tek bir mânası olduğunu, bunun da hâkimiyet yetkisini gerçek sahibine vermeyi ifade ettiğini

biliyorlardı. Ve işte kendi görüşlerine göre bu, yer-yüzünü bozguna vermek demektir...

Halbuki âlemlerin Rabbine dâvet etmek, her şeyden önce kulların kullara kulluğu değil, kulların Allah'a kulluğu esasına dayanır... İşte böyle demişti Firavun'un sihirbazları mağlûp oldukları hakikat karşısında imana gelip de âlemlerin Rabbi olan Allah'a dâvet edildikleri zaman... Ve bu ilân ile kullara kulluktan sıyrılmışlardı. Firavun ve erkânı ise onların bu ilânını memleket ahalisini memleketten çıkarmak şeklinde vâsıflandırmış ve en korkunç azap ile tehdit etmişlerdi kendilerini:

«Firavun şöyle dedi: "Ben size izin vermeden ona iman ettiniz ha? Şüphesiz bu, halkı ülkeden çıkarmak için şehirde kurduğunuz bir tuzaktır. Yakında göreceksiniz. .

Yemin olsun ki, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim! Sonra da hepinizi astıracağım."»

(A'raf, 123 - 124)

Diğer yandan, âlemlerin Rabbine inanarak bir olan Allah'a teslim olup, Allah'ın ulûhiyetini gasbeden sahte putlara kul olmaktan çıktıklarını açıklayan bu sihirbazlar, kendileri ile putçuların arasında cereyan eden savaşın önemini biliyorlardı. Aslında bu savaş bir iman savaşı idi. Zira putçuların hâkimiyetini tehdit eden en önemli unsur imandır. İnanan kişi âlemlerin Rabbine teslim olduğunu ilân etmekle veya doğrudan doğruya Allah'ın âlemlerin Rabbi olduğunu açıklamakla o putların hâkimiyetini tehdit etmiş olur. Böylece, oyunun Firavun tarafından oynandığını, maksadının halkı memleketten çıkarmak olduğunu ilân etmişlerdi.

«Firavun'a dediler ki: "Bizden, sadece bize gelen

Rabbimizin âyetlerine iman ettiğimiz için intikam alıyorsun."...» (A'raf, 126)

Sonra inandıkları Allah'a teslim oldular ve O'na kullukta direndiler:

«...*"Ey Rabbimiz! Bize bol sabır ver. Ve bizi müslüman olarak öldür"*» (A'raf, 126) diyerek Allah'tan başkasına kul olmaktan sakındılar. Ve işte böylece Allah onların gönlüne İslâm gerçeğini yerleştirdi. Ve bu aydınlığa tâbi oldular.

3 — Hz. Mûsa'nın Firavun'a ve erkânına karşı getirmiş olduğu mucizeler zikredildikten sonra... Allah'ın onların üzerine âfetler göndermesi, hububat ve meyvelerindeki verimliliği azaltarak onları imtihan etmesi ve onların da direnerek inatla bu gerçeklere karşı gelmeleri ve neticede Allah tarafından helâk edilmeleri hususu belirtildikten sonra... Hak Teâlâ'nın buyurduğu gibi :

«Süphesiz Biz, ders alsınlar diye Firavun kavmini senelerce kıtlık yılları ve meyve azlığıyla cezalandırdık.

Onlara iyilik ve bolluk geldiği zaman: *"Bu bize aittir"* derler. Bir kötülüğe uğradıkları zaman da, bunu Mûsa ve beraberindekilerin uğursuzluklarına yorarlardı. İyi bilin ki, onların uğursuz saydıkları şey, Allah katındandır. Fakat çoğu bunu bilmezler.

Firavun kavmi Mûsa'ya: *"Bizi büyülemek için ne kadar mucize getirirsen getir, sana inanacak değiliz"* dediler.

Bunun üzerine onlara, açık mucizeler olarak tufan, çekirge, haşerat, kurbağa ve kan gönderdik. Yine de büyüklük tasladılar ve suçlu bir kavim oldular.

Üzerlerine azap inince şöyle dediler: *"Ey Mûsa! Sana verdiği ahde binaen bizim için Rabbine dua et."*

Eğer bu azabı bizden kaldırırsan yemin olsun ki, sana iman eder ve İsrailoğullarını seninle beraber göndeririz.”

Ne zaman ki, varacakları bir süreye kadar üzerlerinden azabı kaldırdık. Hemen yeminlerini bozma-ya giriştiler.

Bunun üzerine onları cezalandırdık. Âyetlerimizi yalanladıkları ve onlardan gafil oldukları için denizde boğduk.» (A'raf, 130 - 136)

Evet bütün bunların açıklanışının ötesinde putçuların bâtil üzerinde ne kadar ısrar ettiği, Hakk'a karşı gelmekte ne derece direndiği ve âlemlerin Rab-bine dâvet edilmeleri karşısında ne kadar mukavemet gösterdikleri açıkça belirmektedir. Zira onlar bilmektedirler ki, bu dâvet bizatihi kendi dayanaklarını temelden gayri meşru kılar ve reddeder. Elbette ki putçuların «lâ ilâhe illâllah» davetine müsamaha etmeleri mümkün olmayacaktır. Veya Allah'ın âlemlerin Rabbi oluşuna müsaade etmeleri imkân haricidir. Ancak bu kelimeler, ifade ettikleri gerçek anlamını yitirdikleri ve pratikte hiçbir değeri olmayan mücerred kelimeler yığını hâline geldikleri zaman onlar buna müsamaha gösterirler. Bu dâva öyle ruhsuz bir hale girdiği takdirde putçulara sıkıntı vermez. Çünkü kendilerini karşılarına almaz. Ama bir kitle bu mübarek sözlere ciddiyetle sarılıp gerçek mânalarını pratik hayatta tahakkuk ettirmeye çalıştığı zaman tanrılaşmak arzusunda bulunan putlar ve putçular elbette bu kitlenin varlığına tahammül edemeyeceklerdir. Tanrılaşmak arzusu Allah'ın hâkimiyetini kendisi için iddia etmek ve kulları kendi arzusuna kul etmek isteyenlerin giriştiği bir harekettir. Nitekim Firavun da Hz. Mûsa'nın âlemlerin Rabbi olan Allah'a dâvetine karşı tahammül edememiştir. İmana gelen sihirbazların

âlemlerin Rabbi olan Allah'a iman ettiklerini açıklamalarına dayanamamıştı. Gerek Firavun, gerek erkânı âlemlerin Rabbi olan Allah'a dâveti reddetmekte ısrar ettikleri gibi birbirini peşi sıra gelen mucizeleri inkâr etmeleri ve bu inkârın neticesi başlarına gelen açlık, sıkıntı, belâ ve musibetler de onlar için âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim olmaktan daha ehven geliyordu. Çünkü bu teslimiyetin, açıkça kendilerine kul etmekten uzaklaştırarak Allah'a kul etme esasına dayandığını biliyorlar.

Ayrıca bu gerçek, Allah Teâlâ'nın gerçekleri yalanlayanların başına getirdiği mukadderatın adımları ötesinden de gözleri önüne seriliyor. Takdir-i ilâhi önce onlara sıkıntı ve zorluk veriyor. Sonra bolluk ve rahatlıkla imtihan ediyor. En sonunda da kudretli bir hâkimin azap edişi ile yok ediyor onları. Ve onların küçümsedikleri mü'minleri yeryüzünde yerleştirmekle gerçekleri onlara gösteriyor:

«Hor görülen o kavmi de, mübarek kaldığımız yerin doğularına ve batılarına varisler yaptık. Böylece sabretmelerinden dolayı, Rabbinin, İsrailoğullarına olan o pek güzel vaadi yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta oldukları ve yükselttikleri şeyleri de yerle bir ettik.» (A'raf, 137)

4 — Ne var ki, İsrailoğullarının o döneğe ve habis fitratları yine üstün geliyor. Allah'ın hükmüne karşı geliyor, peygamberleri, liderleri ve kurtarıcıları olan Hz. Mûsa'ya karşı üzücü hareketlere girişiyorlar, isyan ediyorlar, nimetin karşılığında şımarıyorlar, doğru yoldan sapıp, şükran-ı nimette bulunmuyorlar. Ve bunu birkaç kere Allah'ın affına ve kabulüne mazhar olduktan sonra tekrarlıyorlar. Neticede Allah'ın azabına müstahak oluyorlar:

«Yine bir zaman Rabbin, onlara kıyamet gününe kadar en kötü azabı yapacak kimseleri musallat edeceğini bildirmişti. Şüphesiz ki Rabbin, azabı çok süratli olandır. Ve O, «Gafûr'dur, Rahîm'dir» çok affeden ve çok merhamet edendir.» (A'raf, 167)

Gerçekten de Allah'ın azabı yerini bulmuştu. Doğru çıkmıştı. Elbette doğru çıkacaktı. Gelecek günler bunun doğruluğunu ispat edecekti ve etmiştir. Ne var ki bu, yahûdilerin tarih boyunca karşılaştıkları muhtelif devrelerden birisidir sadece. Netice itibariyle bozgunculuk çıkarıp zulmederek haddi aştıkları zaman Allah Teâlâ da onların eziyetini artırmış ve neticede kendilerine kıyamet gününe kadar azaba dâçar edecek olan birisini başlarına musallat kılmıştır.

5 — Bu sûre Mekke'de inmiştir. Bu sûrede yahûdilerin cibilliyetlerine ve sapıklıklarına dair birçok örnekler vardır. Halbuki gerek yahûdi gerekse hıristiyan müsteşrikler, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Medine'ye gelinceye kadar yahûdilere karşı çıkmadığını, Mekke devrinde yahûdileri iyi karşıladığını, Medine devrinin ilk senelerinde de onlara dokunmadığını, ancak yahûdilerin imana gelmelerinden ümidini kestikten sonra onları karşısına aldığını söylemektedir. Onlar, Kur'an'ın bu devrelerde yahûdilere hücum etmeyip İbrahim peygamberde aynı ataya ve nesle ulaştıklarını beyan edip onları İslâm'a çekmek arzusunda olduğunu, ancak İslâm olmayacakları anlaşılınca hücumu geçtiğini iddia ediyorlar. Tabii doğrudan doğruya yalan söylüyorlar. İşte bu sûre Mekke'de inmiştir. Yahûdilerin gerçek durumunu anlatmaktadır. Ve bu konuda bu sûre ile Medine'de inen Bakara Sûresi arasında hiç fark yoktur. Bu sûrenin 163. âyetinden 170. âyetine kadar olan kısmı Medine'de nazil olmuş olup Allah Teâlâ'nın kıyamete kadar yahûdilere azap

edecek birisini musallat kılacağını belirten kısmının dışında daha önce ve daha sonra gelen âyetlerin hepsi de Mekke'de inmiştir. Ve İsrailoğullarının tabiatı ile ilgili aynı gerçekleri dile getirmektedir. İşte görüyorsunuz ya onların buzağıya tapınmaları burada da dile getirilmektedir. Hz. Mûsa'dan kendilerine de bir ilâh yapmasını, bir putları olmasını istemektedirler. Halbuki Mısır'dan çıkarken bir olan Allah adıyla çıkmışlardı. İnanmamaları ve Allah'ı apaçık görmeden inanmayacaklarını söylemeleri üzerine başlarına musibet geldiğini, şehre girerken Allah'ın sözünü değiştirdiklerini burada da Allah Teâlâ zikretmektedir. Ve bu âyetler müsteşriklerin iftiralarına, tarihi gerçekleri değiştirmelerine, Allah'a ve Resûlüne karşı iftira etmelerine karşılık büyük bir gerçek olarak beyinlerine inmektedir. Ne var ki, birtakım gafiller, İslâm hakkında beyanda bulunurken o müsteşriklerin yazdıklarını kendileri için örnek almakta ve onları üstad edinmektedirler. İslâm ve müslümanlar için en acı olanı da budur.

HIRİSTİYANLARIN DURUMU

«Şüphesiz ki: "Allah, ancak Meryemoğlu İsa Mesih'tir" diyenler kâfir olmuşlardır. Ey Muhammedî De ki: "Allah, Meryemoğlu İsa Mesih'i, anasını ve bütün yeryüzündekileri helâk etmek istese, O'na kim engel olabilir?" Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkiyeti sadece Allah'a aittir. O, dilediğini yaratır. Allah, her şeye kadirdir.» (Mâide, 17)

Hız. İsa'nın Rabbi katından getirdiği esas, her peygamberinki gibi tevhid esasıdır. Her peygamberin yaptığı gibi sadece Allah'a kulluğun ikrarıdır. Fakat sapık inançlarına ihtirasla bağlı olan putperestlerin hristiyanlığa girişi sebebiyle bu parlak inanca çeşitli sapıklıklar sokuldu; tevhid inancı putperestlik çamuruna bulandı. İş o dereceye geldi ki, bu inancın cevherini temizlemek, pislikleri seçip ayırmak imkân dışına çıktı.

Şüphesiz bu sapıklıklar, bir defada gelmedi. Birbirini takip eden seneler ve birbirini takip eden toplumların yaptıkları ilâvelerle bu inanç zedelendi; nihayet akılların hayrete düştüğü, hristiyan şârihleri-

nin bile şaşırıp kaldığı karışık bir efsane yığını haline geldi.

Hız. İsa'nın ölümünden sonra tevhid inancı, ancak talebeleri ve onlara tâbi olan belli insanlar arasında yaşayabildi. Yığın yığın İncil'den biri olan Bernaba İncili, Hız. İsa'dan, hâlâ Allah'ın Resûlü olarak bahsediyor. Fakat sonradan, ihtilâflar zuhûr etti ve çeşitli görüşler ortaya atıldı.

Kimi, «Hız. İsa da diğer peygamberler gibi Allah'ın bir elçisidir» diyor.

Kimi, «Evet, o peygamberdir; ama Allah ile özel bir bağlantısı vardır» diyor.

Kimi, «O, Allah'ın oğludur; çünkü babasız yaratılmıştır, fakat her şeye rağmen yine de yaratıktır» diyor.

Kimi de, «O, Allah'ın oğludur, yaratık değildir, baba gibi ezelidir» diyor.

Bütün bu ihtilâfları tasfiye etmek için milâdî üçyüzyirmibeş yılında, kırksekizbin patrik ve rahibin iştirakiyle «İznik Konsili» toplanıyor. Hristiyan bir tarihçi olan patriklerden birinin oğlu, bu konsilden şöyle bahsediyor:

«Konsili teşkil eden üyelerin dinleri de, fikirleri de ayrı idi. Onlardan bir kısmı diyordu ki: «İsa ve annesi, Allah'ın dışında iki ilâhtır.» Bunlar, «Raymetiler» diye isimlendirilen «Berberiler» idi. Başka bir gurup da şöyle diyordu: «Babaya nispetle İsa, bir ateşten kopan şûle gibidir. İkiye ayrılmakla ateşten bir şey eksilmez.» Bu Sabilyüs ve taraftarlarının iddiası idi. Bir başka gurup da şu fikri ortaya atıyordu: «Meryem onu dokuz ay karnında taşımadı. Ancak akan suyun, burada kalacağı bir zaman kadar karnında taşıdı. Çünkü kelime, Meryem'in kulağından

girmiş ve aynı anda doğum mahallinden çıkmıştır.” Bu da İlyas ve arkadaşlarının fikri idi. Bazıları şu iddiayı ileri sürüyorlardı: “İsa, lâhutî bir mânâdan yaratılan insandır. Cevherde bizim gibidir. Meryem’in ilk çocuğudur. İnsan cevherinin özü olarak Allah onu seçmiş ve ona ilâhî nimeti lûtfetmiş, irade ve muhabbet vermiştir. Bundan dolayı kendisine «Allah’ın oğlu» deriz.” Bazıları şöyle diyordu: “Allah; cevherdir, birdir; bir uknumdur. Üç isimle tesmiye olunur.” Bunlar, kelime ve ruhu’l-Kudûs’e inanmazlar. Bu, Antakya Patriği olan «Paulst-Şim Şati»nin iddiası idi. (Bunlara Paulsjanistler adı verilir.) Bazıları da şu fikirde idi: “Bunlar üç ilâhtır. Birisi sâlih, birisi fasid, birisi de bunların arasında adaleti sağlayan ilâh..” Bunlar, «Markyun»un, havarilerinin reisi olduğunu iddia ederler. Nihayet bazıları da Mesih’in bizzat Allah olduğunu ileri sürüyorlardı. Bu, «Saint Paul» ve üçyüzonsekiz rahibin iddiası idi. (1).

Putperest iken hristiyan olan ve hristiyanlık hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayan Roma İmparatoru «Konstantin» bu son görüşü tercih etti ve onları, muhaliflerine karşı hâkim duruma getirdi. Diğer görüş sahiplerini, bilhassa sadece babanın ulûhiyetine ve Mesih’in insan olduğuna inananları kovdu.

Konsilde alınan kararı «Mısır Hristiyanları Tarihi» adlı kitabın yazarı şöyle anlatıyor:

«Peygamberlik kilisesi ve mukaddes camia, Allah’ın oğlunun mevcut olmadığı bir zamanın varlığını söyleyen her insanı, haramı irtikâp etmekle suçlar. O doğmadan evvel hiçbir şey mevcut değildir. O,

(1) Prof. Muhammed Ebu Zehra, «Hristiyanlık Hakkında Konferanslar» adlı eser.

yoktan var oldu. Oğulun, baba Allah'ın cevherinden başka bir cevher veya maddeden meydana geldiğini iddia eden ve onun yaratık olduğuna inanan her insanı; veya onun değişmesinin, zaman geçtikçe bozulmasının mümkün olduğunu iddia eden her ferdi, aynı haramı irtikâp etmekle suçlamıştır.»

Bu konsil, aldığı kararlarla İstanbul, Antakya, Babil, İskenderiye ve Mısır'ı hâkimiyeti altına aldı, ama «Aryus»a tâbi olan muvahhidlerin inançlarını bozmadı.

Sonra «Ruhü'l-Kudüs» hakkında çeşitli ihtilâflar zuhûr etti. Bir kısmı, onun ilâh olduğunu iddia ederken, diğerleri, ilâh olmadığını ileri sürüyorlardı. Bunun üzerine bu ihtilâfı halletmek için milâdi 381 yılında ilk «İstanbul Konsili» toplandı.

İbnü'l-Patrik: İskenderiyeli rahibin görüşlerine dayandırılan bu konsilin kararlarını da şöyle nakleliyor:

«İskenderiye Patriği Theomitois der ki: Bize göre ruhü'l-Kudüs, Allah'ın ruhundan başka bir şey değildir. Allah'ın ruhu da, kendi hayatından ayrı bir şey değildir. Şayet, ruhü'l-Kudüs yaratıktır, dersek, Allah'ın ruhu yaratıktır demiş oluruz. Allah'ın ruhu yaratıktır sözü ise, Allah'ın hayatı da yaratıktır neticesine götürür. Onun hayatının yaratık olduğunu söylemek ise, onun diri olmadığını iddia etmektir. Onun diri olmadığını iddia ettiğimizde, ona küfretmiş oluruz. Ona küfredene de lânet vacip olur.»

Böylece, İznik Konsili'nde Hz. İsa'nın ulûhiyeti karara bağlandığı gibi, bu konsilde de ruhü'l-Kudüs'ün ulûhiyeti karara bağlandı. Böylelikle baba, oğul ve ruhü'l-Kudüs üçlüsü tamamlanmış oldu.

Sonra başka bir ihtilâf zuhûr etti. Mesih'in tabi-

atının ilâhî mi, insanî mi, kendi ifadeleriyle lâhutî mi, nâsûtî mi olduğu hakkında bir ihtilâf ortaya çıktı. İstanbul Patriği «Nastur» (Nestorius) uknum ve tabiat fikrini ileri sürdü. Böylece babadan ulûhiyet uknumu, çocuğa nisbet edildi. Fakat Meryem'den dünyaya gelmesi sebebiyle insan tabiatına sahip olduğu, çünkü Meryem'in, Allah'ın değil, İsa'nın annesi olduğu kabul edildi. İbnü'l-Patrik; insanlar arasından zuhûr edip onlara hitap eden Mesih hakkında şöyle diyor :

«Bu adam diyordu ki: O, mesihtir... Oğuldur. Fakat o, aynı zamanda Allah'tır, Allah'ın oğludur. Ama bu hakikat değil, mevhibe-i ilâhî olarak düşünülmemeli.»

Sonra şunu naklediyor :

«Nestorius şu görüşü ileri sürüyordu. Rabbimiz, Mesih'i haddizatında ilâh olarak değil, bilâkis nimet ve bereketle dolu veya Allah'tan ilham almış insan olarak vücuda getirdi. Bunun içindir ki, o hata etmez ve kötü iş yapmaz.»

Fakat Roma, İskenderiye ve Antakya Patrikleri bu görüşe karşı çıktılar ve dördüncü bir konsilin toplanmasına karar verdiler. Nihayet 431 yılında «Ephes Konsili» toplanıyor. İbnü'l-Patrik, bu konsilin kararlarını şöyle naklediyor :

«Bâkire Meryem, Allah'ın anasıdır. Mesih, hem ilâh, hem insandır; iki tabiata da sahiptir. Uknumda tek ve eşsizdir.»

Ve Nastur'u lânetlediler.

Sonra İskenderiye kilisesi yeni bir görüş ortaya attı ve «İkinci Ephes Konsili» toplanarak şu karar aldı :

«Mesih, tek bir tabiata sahiptir. O tabiatte lâhutîlik nâsutîlikle birleşmiştir.»

Fakat bu görüş kabul edilmedi ve ihtilâflar devam etti durdu. Nihayet 451 senesinde «Chalcedeine Konsili» toplanarak şu kararı aldı :

«Mesih, tek tabiata değil, iki tabiata sahiptir. Lâhûtilik başlı başına bir tabiat olduğu gibi nasûtilik de başlı başına bir tabiattır ve Mesih'te her ikisi birleşmiştir.»

Ve İkinci Ephes Konsili'ni lânetlediler...

Fakat bu sefer Mısırlılar bu konsilin kararını tanımadılar. Bunun üzerine Mısır'ın «Menofis» mezhebi ile Roma İmparatorluğu'nun kurduğu «Mulukâni» mezhebi arasında derin yaralar açan ihtilâflar baş gösterdi.

Mesih'in ulûhiyeti hakkında ileri sürülen sapık tasavvurların, derin yaralar açan ihtilâflar, düşmanlıklar ve mezhepler arasında bugüne kadar devam eden bu tutumların beyanı hususunda bu kadar malûmatı kâfi görüyoruz.

Nihayet bu meselede ayırıcı hükmü vermek ve hakkı ortaya koymak için son risalet geliyor. Evet, ehl-i kitaba, gerçek inancın hakikatini açıklamak için son peygamber geliyor;

«Şüphesiz ki: *“Allah, ancak Meryemoğlu İsa Mesih'tir”* diyenler, *kâfir olmuşlardır...*»

Daha ilerde geleceği gibi :

«Şüphesiz ki: *“Allah, üç ilâhtan biridir”* diyenler *kâfir olmuştur...*» (Mâide, 73)

«... Ey Muhammed! De ki: *“Allah, Meryemoğlu İsa Mesih'i, anasını ve bütün yeryüzündekileri helâk etmek istese, O'na kim engel olabilir?”*...»

Allah-ü Zülcelâl'in kendi zatı, tabiatı, iradesi ve hâkimiyeti ile Hz. İsa'nın, annesinin ve diğer bütün yaratıkların zatı arasında mutlak ve kesin bir hudut...

Allah'ın zatı tektir, iradesi mutlakdır, hâkimiyeti benzersizdir. Meryemoğlu İsa Mesih'i, annesini ve yer-yüzündekilerin hepsini helâk etmeyi murad ederse, hiç kimse O'nun iradesini durduramaz ve hâkimiyetine set çekemez.

O; her şeyin maliki ve her şeyin yaratıcısıdır. Yaratıcı, yaratılandan ayrı bir varlıktır. Halbuki O'ndan başka her şey yaratıktır:

«... Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkiyeti sadece Allah'a aittir. O, dilediğini yaratır. Allah, her şeye kadirdir.»

İşte böylece İslâm inancının parlaklığı, açıklığı ve sadeliği ortaya çıkıyor. Hele ehl-i kitabın inancına karışan putperestlik dalâletleri, efsane, hayal ve sapıklıklar karşısında bu parlaklık daha da artıyor, İslâm inancının berrak özelliği daha belirgin hale geliyor. Ulûhiyet ve ubûdiyetin hakikatini temsil eden bu berraklık, İslâm nizamının üstünlüğünü ortaya çıkarıyor.

Yahudiler ve hristiyanlar, kendilerinin Allah'ın oğulları ve sevgilileri olduklarını iddia ediyorlardı:

«Yahudiler ve hristiyanlar: “Biz Allah'ın oğulları ve dostlarıyız” dediler...» (Mâide, 18)

Onlar, Allah'ın baba olduğunu iddia ettiler. Ancak cesedin babası, aynı zamanda ruhun da babası idi. Halbuki bu görüş hem tevhid inancına, hem de ulûhiyetle ubûdiyet arasındaki kesin hududa gölge düşürüyordu. Bu öyle bir hudut idi ki, o ikrar edilmeden ne hayatın, ne de tasavvurun istikamet bulması mümkün değildi. Nice hedefler vardır ki, bütün insanların ubûdiyetle yöneldiği biricik gaye durumuna haizdir. Nice gayeler vardır ki, insanlar için ka-

nun koyan, değerler, ölçüler, prensipler, nizamlar, müesseseler vaz'eden yegâne kaynaktır. Hem de ulûhiyet ve ubûdiyetle, sıfat ve özelliklerle alâkası olmayan sahalarda... Öyleyse mesele, sadece inanç sapıklığından ibaret değildir. Aynı zamanda bu sapık esaslar üzerine bina edilen hayatın, tümüyle fesada uğraması meselesidir.

Yahudiler ve hristiyanlar, kendilerinin Allah'ın sevgilileri oldukları iddiasına bağlı olarak, Allah'ın günahları sebebiyle onlara asla azap etmeyeceğini, cehenneme girmeyeceklerini, şayet girecek olurlarsa, bunun ancak sınırlı birkaç günden ibaret olacağını da ileri sürüyorlardı. Bu iddia, ilâhî adaletin asla yerine getirilmeyeceği mânâsına gelir. Sanki Allah kullarından bir kısmını himaye ediyor, onların yer-yüzünde fesat çıkarmalarına müsaade ediyor, sonra da âhirette fesatçılara vereceğini söylediği azaptan onları muaf tutuyor!..

İşte burada İslâm, bu sapık düşünceye ve onun hayatta meydana getirebileceği bu sapıklıklara kesin darbeyi indiriyor, bu iddianın batıl olduğunu haber verdiği gibi hiç kimseyi himaye etmeyen ilâhî adaletin icra edileceğini de ortaya koyuyor:

«... Onlara de ki: "O halde niçin günahınızdan dolayı size azap ediyor? Hayır, siz de Allah'ın yarattığı birer insansınız." Allah, dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder...» (Mâide, 18)

İşte böylece inanç ve akidenin kesin hakikati ortaya konuluyor. Babalık iddiasının batıl olduğu ifade ediliyor. Onların da beşer cinsinden birer yaratık olduğu söyleniyor. İlâhî adaletin icra edileceği, mağfiret ve azabın gerçek olduğu, mağfiret ve azabı karara bağlayan sebeplerin, O'nun iradesine bağlı ol-

duğu, bunun babalık veya şahsî bir alâka ile ilgili bulunmadığı beyan ediliyor.

Sonra her şeyin malikinin Allah-ü Zülcelâl olduğu ve her şeyin, sonunda O'na döneceği hususu tekrar ediliyor :

«... Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkiyeti Allah'a aittir. Dönüş sadece O'nadır.»

Mâlik, sahip olmanın çok ötesinde bir anlam taşır. Allah, zatında biricik olduğu gibi iradesinde de yegâne mâliktir. Sonunda her şey O'na dönecektir...

Bu ifadeler, ehl-i kitaba yöneltilen, onların bütün hüccet ve mazeretlerini yok eden, hiçbir tereddüt, kapalılık ve mazeret olmadan varılacak yerle yüzyüze getiren bir nidanın tekrarı ile son buluyor :

«Ey kitap ehli! “Bize müjdecî ve uyarıcı gelmedi” demeyesiniz diye, peygamberlerin arasının kesildiği bir devirde size gerçekleri açıklayan peygamberimiz geldi. İşte size müjdecî ve uyarıcı geldi. Allah, her şeye kadirdir.» (Mâide, 19)

İşte bu kesin manzara, bütün ehl-i kitaba hiçbir hüccet ve mazeret imkânı vermiyor, bu ümmî nebînin kendilerine gönderilmediği mazeretini ortadan kaldırıyor :

«Ey kitap ehli!... Size gerçekleri açıklayan peygamberimiz geldi...»

Uzun bir zaman boyunca ikaz edilmedikleri, korkutulmadıkları ve müjdelenmedikleri, bu sebeple sapıklıkla neticelenen bir unutkanlığa düçar oldukları gibi mazeretlerin artık geçer hükmü yoktur... Çünkü artık korkutucu ve müjdeleyici peygamber gelmiştir...

Sonra onlara, Allah'ın hiçbir şeyden aciz olmadığı hatırlatılıyor... Ümmîler arasından bir peygam-

ber göndermesine hiç kimse mani olamaz. Keza, yaptıkları sebebiyle ehl-i kitabı hesaba çekmesinden de hiç kimse onu alıkoymaz :

«... Allah, her şeye kadirdir.»

Ehl-i kitapla alâkalı bu ifadeler, böylece son buluyor. Ama ehl-i kitabın, daha önceki peygamberlerin kendilerine getirdikleri ilâhî dinlerdeki sapıklıkları açığa çıkarılıyor. Sonra Allah'ın, mü'minlerde görmeyi arzu ettiği itikadın hakikati beyan ediliyor. Daha sonra onların ümmî nebiye karşı olan bütün hüccet ve mazeretleri iptal ediliyor ve kıyamet günü, her türlü mazeretin yollarının kesileceği bildiriliyor.

Bütün bunlarla beraber, ilâhî kelâm, bir taraftan onları hidayete çağırıyor. Diğer taraftan da müslümanlar arasındaki hile ve tuzaklarının tesirlerini zayıflatıyor. Müslüman toplumun ve bütün hidayet erbabının yollarını aydınlatıyor... Onları sırat-ı müstakime iletiyor...

ALLAH'IN RESÛLÜ VE KELİMESİ İSA PEYGAMBER

Ehl-i kitabın ikinci zümresi olan hıristiyanlar; her şeyden önce Allah'ın peygamberi Hz. İsa'yı ilâhlaştırmakla küfre dalmışlar ve ehl-i kitap olma özelliğini yitirmişlerdir. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim; Hz. İsa'nın insan oluşu vasfı üzerinde durur. Gerek İsa Peygamber'in dilinden, gerekse onun gerçek bağlılarının dilinden Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu vurgular.

Seyyid Kutub; Kur'an'ın önemle üzerinde durduğu ülûhiyet ve ubûdiyet konusunda çok net bir görüşe sahiptir. Bunu müslümanların kafasına yerleştirmek için hayatını dahi ortaya koymaktan çekinmemiştir. Ve kullardan ilâhlaşmak isteyenlere karşı amansız mücâdeleye girişmiştir.

Fi Zılâl'il-Kur'an'da Hz. İsa ve hıristiyanlık konusunda şu açıklamalara yer vermiştir :

«Ey kitap ehli! Dininiz hususunda aşırı gitmeyin. Allah'a karşı yalnız hakkı söyleyin. Meryemoğlu İsa

Mesih, sadece Allah'ın peygamberidir. Meryem'e ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine iman edin, "Allah üçtür" demeyin. Bundan vazgeçin. Sizin için daha hayırlıdır. Allah ancak bir tek ilâhtır. O, çocuk sahibi olmaktan münezzehtir. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.» (Nisâ, 171)

Evet, onlar dinlerinde taşkınlık edip, haddi aşıyorlardı. Ve bu hareketleri onları, Allah'ı inkâra kadar götürüyordu. Allah'ın birliğini inkâr ediyorlar, teslis efsanesiyle üç tane ilâh icad ediyorlardı. Bu yetmiyormuş gibi, bir de, Allah'ın oğlu olduğunu ileri sürüyorlardı.

Fikri yükseliş ve düşüşle paralel olarak onların indinde de, teslis ve oğul fikri şekil değiştiriyor. Fakat Allah'a oğul nispet etmekten dolayı vicdani bir ıstırap duyduklarına şüphe yoktur. Ama her şeye rağmen yollarını değiştirmediler. Birtakım akli muhakemelerle oğul fikrini tefsir etmeye, bu tezin doğru olduğunu ileri sürmeye başladılar. Her şeye rağmen, baba ile oğul arasındaki sevgi ve muhabbeti, burada da düşünmeden edemiyorlardı. Tek olan Allah'ı üç uknumda açıklamaya çalışıyorlar ve bunları, muhtelif haller hakkında değişen Allah'ın sıfatlarıdır, şeklinde izah ediyorlardı. Onlar, her ne kadar faaliyetlerini ısrarla devam ettirdilerse de, birbirine zıt tasavvurları beşer idrakine sokmaya muvaffak olmadılar. Arz ve semadaki perdeler açılmadıkça görülemeyecek olan meçhul bir karanlıkta icra-i faaliyette bulunuyorlardı.

Halbuki Allah Teâlâ, her türlü şirkten ve benzerliklerden münezzehtir. O'nun yaratıcı oluşu yaratıklardan mutlak olarak farklı olmasını icabettirir. Ya-

ratanla yaratılan ve mülkle mâlik arasındaki farklılığı, en basit bir idrâk unsuru dahi kolaylıkla anlar...

«... Allah ancak bir tek ilâhtır. O, çocuk sahibi olmaktan münezzehtir. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur...»

Hız. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmesi, beşerî örf ve alışkanlıklara göre gerçekten acayip ve fevkalâde bir hâdise idi. Ancak bu acayiplik, hâdisenin, beşerî alışkanlıklara muhalif olmasından neş'et ediyordu. Halbuki beşerî alışkanlıklara hiçbir zaman mevcudatın mukadderatını bağlayamaz. İnsanların bildiği dünyevî kaideler, aslâ Allah'ın kanun ve düsturunun bütününü ifade edemez. Kanunları yaratan da Allah'tır, icrâ eden de...

Her kelâmı mutlak hakikati ifade eden Allah, Hız. İsa mevzuunda da şu gerçeği ortaya koyuyor :

«... Meryemoğlu İsa Mesih, sadece Allah'ın peygamberidir. Meryem'e ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruhtur...»

Her şeye rağmen bu böyledir :

«O, Allah'ın Resûlüdür.»

Onun durumu da, aynen diğer peygamberlerin durumu gibidir. Risâleti; Hız. Nûh, Hız. İbrâhim, Hız. Mûsa ve Hız. Muhammed'in risâletinin aynıdır; aynı kaynaktan neş'et etmiştir. Beşer tarihi boyunca peygamberlik için seçilen Allah elçileri kervanının son halkalarından biridir.

«... Meryem'e ilka ettiği kelimesi...»

Bu ibareye uygun düşecek en yakın tefsir şudur ki; Allah-ü Zülcelâl, Hız. İsa'yı (ol!) emriyle yaratmıştır. Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde tekrar edilen «ol!» kelime-i sübhanîsinin bir tecelli zeminidir

«ol!..». Allah bu kelimeyi Meryem'e ilka etti ve bir erkek nutfesine lüzum hissetmeden Meryem'in rahminde Hz. İsa'ya hayat verdi. Halbuki insanoğlu, erkek nutfesi olmadan bir çocuğun dünyaya gelişine Hz. Âdem'den başka birinde şahit olmamıştı. Ama bu, mutlak kudreti ifade eden öyle bir kelime-i ilâhî idi ki, her şeyi yoktan var ederdi. Böyle bir kudretin Hz. İsa'ya, sadece erkek nutfesi olmadan hayat vermesi çok mu garip?... İsa, aynı zamanda Hz. Meryeme tevcih edilen bir nefha-i ilâhinin semeresidir....

«... Ve O'ndan bir ruhtur...»

Allah bir zamanlar, Hz. Âdem'in de çamurdan kalbına üflemişti. Halbuki daha Âdem'e ruh vermemişti. İşte Âdem bu nefha ile insan olmuştu. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle anlatılır :

«Hani bir zaman Rabbin meleklere: "Ben balçıktan bir insan yaratacağım. Şeklini tamamlayıp ruhumdan üflediğim zaman hemen ona secde edin" demişti.» (Sâd, 71-72)

Hız. İsa kıssasında da bu konuya şöyle temas edilir :

«İrzını koruyan Meryem'i de hatırla. Biz ona ruhumuzdan üfledik...» (Enbiyâ, 91)

İşte birbirinin aynı iki hâdisel.. Oradaki ruh ne idiyse buradaki ruh da o!.. Aralarında hiçbir fark yok. Bütün ehl-i kitap Hız. Âdem kıssasına ve ona tevcih edilen nefha-i ilâhiyeye inanır, fakat hiçbirisi Âdem'in ilâh olduğunu veya ulûhiyet ekaniminden bir uknumu temsil ettiğini iddia etmez. Hız. İsa meselesinde hararetle sarıldıkları iddiaların hiçbirine Hız. Âdem konusunda sahip çıkmazlar. Halbuki gerek ruh, gerek nefha ve gerek hilkat nokta-i nazarından iki olay arasında büyük bir fark yok. Aslında Hız. Âdem'-

in yaratılışına inanan insanın, Hz. İsa'nın yaratılışına daha kolaylıkla iman etmesi lâzımdır. Çünkü Hz. Âdem, hem anasız hem babasız yaratılmışken, Hz. İsa sadece babasız yaratılmıştır. Allah, her iki hâdise arasındaki benzerliği şöyle ifade buyuruyor:

«Allah katında İsa'nın durumu da Âdem'in durumu gibidir. Allah Âdem'i topraktan yarattı. Sonra ona «ol» dedi ve o da oluverdi.» (Âl-i İmrân, 59)

Mesele bu derece basite indirgenip açıklığa kavuşturulduktan sonra, hâlâ nasıl olur da bu azim dâva, hevâ ve heveslerin oyuncağı yapılır?.. Nasıl olur da putperestlik pislîği buraya kadar sıçratılır?.. Nasıl olur da, nesiller boyu zihinleri iğfal etmenin yolları aranır?..

Kur'an, açıkça ilân ediyor ki, bu, çok basit bir mesledir... Çok basit... Anlaşılmayacak, gizli kapalı bir tarafı yoktur.

Allah, Âdem'i anasız, babasız yarattı. Diğer yaratıkların vücuda gelmesinden tamamen farklı bir hayat bahşetti, ona kendi ruhundan bir nefha ile hayat verdi... Aynı nefhayı Hz. İsa'ya da lütfetti. Ve onu da babasız olarak yarattı... Bildiğiniz şekilde bir insan hayatı verdi ona da... İşte mesele bu derece basit ve vâzıhtır. Bu basit ve vâzih ifade; sadece babasız yaratılışı keyfiyetiyle Hz. İsa'nın ulûhiyeti herzesinden ve uknum-u selâsenin aynı derecede ilâh oldukları masalından daha evlâ, inanılmaya daha lâ-yık değil midir?.. Yüce Allah, bu denli iddialardan yüce, pek çok yücedir!..

«... Allah'a ve peygamberlerine iman edin, "Allah üçtür" demeyin. Bundan vazgeçin. Sizin için daha hayırlıdır...»

Bakınız; Allah'a ve peygamberlerine imana dâ-

vet, ne kadar münasip bir yerde tekrarlanıyor!.. Kendilerine iman etmeye dâvet edilen peygamberler arasında Hz. İsa da var; hem de Resûl vasfıyla!.. Hâtemün Nebiyyin vasfıyla Hz. Muhammed de var... Bu dâvet, her türlü efsane ve iddiaya son veriyor, bıçak gibi kesip atıyor. Ama dikkat edilirse bu dâvet, mesele açıklanıp açıklığa kavuşturulduktan sonra yapıyor:

«... Allah, ancak bir tek ilâhtır...»

Sadece bu ifade bile kanun-u ilâhînin birliğine, yaratma fiilinin aynılığı ile «ol!..» düsturunun aynı şekilde tecellisine kâfi bir delildir. Bu ifade aynı zamanda beşer aklının mahiyetini ve akli idrâkin hudutlarını tâyin eden en güzel ölçüdür. Akıl, hiçbir zaman yaratıcıyı tasavvur edebilmek kudret ve imkânına sahip değildir. Allah'ın, bir içinde üç veya üç içinde bir olduğunu tâyin edecek merci akıl değildir!..

«... O çocuk sahibi olmaktan münezzehdir...»

Sûbhânallah! O'nun nasıl çocuğu olur?..

Çocuk sahibi olmak, fâniler için bir devamlılık unsurudur. Nesiller zincirinin arka arkaya eklenmesiyle, insanın bekaya doğru uzanma vasıtasıdır. Ama Allah böyle mi?.. O, hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmadan bâkidir!.. Fâniler şeklinde bir devamlılık unsurundan müstağnidir... Arzda ve semada olan her şey, tamamen O'na aittir!.. Mülk O'nundur!.. O'nun huzurunda yaratık olmak nokta-i nazarından herkes ve her şey eşittir...

«... Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur...»

Allah'ın, kulunu koruyup gözetmesi için, insanın, mabûduna kulluk rabıtası ile bağlı olması kâfidir. Allah ile insanlar arasında, bunun dışında bir karabet tesisi için gayret etmeye lüzum yok!.. İnsan-

lardan birini, Allah'ın oğlu diye ilân ederek bir akrabalık dâvası gütmeye hele hiç ihtiyaç yok!.. Allah ile insanlar arasındaki rabita ve sılanın devamı için bunlar lüzumsuz şeyler... Bu sıra; merhamet-i ilâhiyenin riayet ve vekâletiyle her zaman mevcuttur:

«... Vekil olarak Allah yeter.»

İşte böyle... Kur'an, inanç meselelerinde bir hakikatın, sadece takrir ve beyanıyla iktifa etmiyor. Aynı zamanda Allah'ın; kullarını daima koruyup gözettiği, ihtiyaç ve maslahatlarını her zaman gözönünde bulundurduğu ve bu bakımdan beşeriyetin, çekinmeden her meselesini Allah'a havale etmesi, O'nun vekâletine sığınması lâzım geldiği nokta-i nazarını da ilâve ederek şuuruları rahatlatıp huzura erdiriyor.

Kelâm-ı ilâhi, itikadi tasavvurun mühim meselelerini açıklamaya devam ediyor. Burada en mühim mesele; vahdaniyet esasının ruhlarda husule getirdiği itikadi hakikatlerdir. Yaratıcının ulûhiyeti, yaratılmışların da ubûdiyeti esasına dayanan hakikatler... Ve burada bir tek mesele var: Ulûhiyet ve ubûdiyet... Taaddüd kabul etmeyen bir ulûhiyet itikadı... Ve mevcudatta her ferdi, her şeyi içine alan ubûdiyet itikadı...

Kur'an burada, hristiyanların yanlış itikatlarını tashih ediyor. Aynı zamanda meleklerin, Allah'ın kızları, Hz. İsa'nın da Allah'ın oğlu olduğuna inanan sapık tasavvuru ve Hz. İsa'yı ulûhiyete ortak edip doğrudan doğruya şirke varan zihniyeti de tadil ve tashih ediyor:

«Ne İsa Mesih Allah'a kulluk yapmaktan kaçınır, ne de Allah'a yaklaştırılmış melekler. Kim Allah'a kulluk etmekten çekinir ve kibirlenirse, bilsin ki, hepsini huzurunda toplayacaktır.

Allah, iman edip sâlih amel işleyenlerin mükâfatlarını eksiksiz verecek ve lütfundan daha da artıracaktır. Kendisine kulluk etmekten çekinip kibirlenenleri ise, can yakıcı bir azaba uğratacaktır. Bunlar kendilerine Allah'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı bulacaklardır.» (Nisâ, 172-173)

İslâm; Allah'ın vahdaniyet-i sübhaniyesini beyan etmeye çok büyük önem verir. Bütün şekilleriyle ne şirk, ne de benzerlik kokusu taşımayan bir vahdaniyet esası koyar. Hiçbir şeyin, kâinatın yaratıcısı gibi olamayacağını ısrarla beyan eder. Kâinattaki hiçbir varlık, Allah'ın ne mahiyetine, ne sıfatına, ne de ulûhiyet özelliklerinden herhangi birine iştirak etme hakkına sahiptir.

İslâm; yaratanla yaratılan arasındaki rabitanın hakikatini beyan etmeye de önem verir. Her canlı varlık ile Allah arasında bir münasebetin var olduğunu, bu münasebetin de ulûhiyet ve ubûdiyet esaslarından ibaret bulunduğunu katiyetle tasrih eder. Allah'ın ulûhiyeti ve bütün varlığın Allah'a ubûdiyeti esası!.. Kur'an'ı tedkik edenler, orada bu hakikatlerin ne derece ısrar ve katiyetle tekrar edildiğini hayretle göreceklerdir. O kadar ki bu ifadeler, ruhlardaki şek ve şüphenin bütün kalıntılarını yok ediyor; ve yakini hakikatin şaşmaz umdelerini yerleştiriyor.

İslâm, bütün peygamberlerin beşeriyete getirmiş oldukları hakikati, tekrar tekrar insanlığa arzeder. Peygamberlerin hayatlarını ve beşeriyeti dâvet ettikleri ilâhi hakikati devamlı olarak hatırlatır. Ve bu hakikati, Nûh aleyhisselâmın risâletinden son peygamberin risâletine kadar devam eden bütün risâlet müessesesinin mihveri olarak kabul eder; ve bu key-

fiyetin, her resûlün lisanı ile aynı şekilde tekrar edildiğini beyan eder :

«... *“Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin için O’ndan başka bir ilâh yoktur”*...» (Â’râf, 65)

Hayret edilecek nokta şudur ki: Bütün semâvî dinler, bu hakikatleri kesinlikle beyan ediyor, ama bu dinlerin mensupları, onları tahrif ediyorlar. Bir kısmı Allah’a kız ve oğlan çocukları nisbet ederken, diğer bir kısmı da yaratıklardan herhangi birinin, ulûhiyette Allah ile ortak olduğunu iddia ediyor. Ve bu sapık itikatları da, cahilliyet hayatının kalıntılarından, putperestlik esaslarından iktibas ediyorlar.

Ulûhiyet ve ubûdiyet... Bunun ötesinde hiçbir hakikat mevcut değildir! Gerçeği ifade edecek bundan başka hiçbir kaide yoktur!.. Yaratanla yaratılan arasında ulûhiyetle ubûdiyetten başka hiçbir şey beşerî hayat ve tasavvuru doğru yola getirmek güç ve iktidarına sahip değildir!..

Evet, beşer tasavvuru aslâ doğru yolu bulamaz; insan şuuru katiyen istikrara eremez... Ancak Allah ile aralarındaki alâkanın hakikatini anladıkları zamandır ki, bu istikrar ve istikamet tecellî zemini bulabilir... Allah, insanların Rabbidir; ve bütün insanlar O’nun kuludur... O, hâliktır, bütün beşeriyet mahlûktur! O, mâliktir, insanlar memlûktur!.. Ve Allah ile olan alâkada insanların hepsi müsavidir... Hiçbiri O’nun oğlu değildir!.. Hiçbiri O’nun ulûhiyetine ortak değildir!.. Bundan dolayıdır ki, kulluğun tabii bir tezahürü olan takva ve amel-i sâlihten başka bir şeyle Allah’a yaklaşmak hiç kimse için mümkün değildir. Takva ve amel-i sâlih herkesin iktidarı dahilindedir. Halbuki Allah’ın oğlu olmaya veya O’nun ulûhiyetine ortak olmaya hangi insanın iktidarı kifâyet eder?!..

Bu ilâhî hakikat, toplumsal hayatın her şubesinde varlığını devam ettiremediği müddetçe, insanın hayatında, vazifelerinde ve karşılıklı münasebetlerinde istikrara ermesi, doğru yolu bulması aslâ mümkün değildir. İstikrar ve istikameti temin etmenin biricik yolu; bütün beşeriyetin, yegâne mabûd olan Allah'ın kulu olduğu itikadına sarılmaktır. Bütün beşeriyetin huzûr ve istikrar reçetesi; hâkimiyeti hudutsuz, saltanatı ebedi olan, Allah'a teveccüh etmek tedir...

İşte insanlığın Allah'a karşı durumu budur. O, yaratandır, insan yaratılan... O Rab'dir; insan kuldur... İnsanın Allah'a yaklaşması konusuna gelince; bu hususta bütün insanoğlu eşittir. Hiçbirinin diğerine üstünlüğü bahis konusu değildir. Allah ile insanlar arasında bir aracı, bir vasıta olması hususunda serdedilen bütün bâtil iddialar, Allah nazarında reddedilmiştir... Herhangi bir fert, bir toplum, bir aile veya bir gurup insan için iddia edilen hakların hepsi bâtıldır. Herkes Allah'ın kuludur ve O'nun kulu olmakta herkes eşittir.

Öyleyse, mesele sadece vicdanî inanç meselesi değildir. Sadece kalbin tasdiki de bir şeyi halletmez. Bu ilâhî esasları, kalplerin dar kalıpları içine hapsedmekle hiçbir şey elde edilmez... Asıl mesele; nizâm meselesidir!.. Hayatî esaslar konusudur. Toplumsal münasebetler, milletler ve nesiller arasındaki alâkalar dâvasıdır!..

İşte bu, insanlık âlemi için yeni bir doğuştur. İslâm'ın ulvî nefhası ile yeni bir insan unsuru teşekkül ediyor... Yepyeni bir doğuş... Hürriyet içinde bir doğuş... Kulları, kullara kulluktan kurtarıp kulların Rabbine kulluğa götüren hür bir yaratılış... İzzet ve

asalet sahibi bir insan... İnsanların izzet dolu şahsiyetlerini zilletle yere çarpan bir kilise anlayışının, İslâm dünyasında bütün İslâm tarihi boyunca izine rastlanmamıştır... Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu veya ulûhiyet ekaniminden bir uknûmu tamamlayan ilâhî bir varlık olduğu ve Allah'ın, kendi saltanat ve hâkimiyetinin devamı için insanın saltanat ve hâkimiyetinin yardımına sığındığı, ondan meded beklediği tarzında iğrenç bir tasvir, sapık bir ilâh anlayışı, İslâm'ın münezzeh ahkâmı ile katiyen bağdaşmaz!.. Teşri ve hâkimiyet meselesinde ilâhlık hakkı ile hükmeden mukaddes bir sulta, Allah ile akrabalığı veya Allah adına iş gördüğünü iddia eden çirkin bir dalâlet; bütün İslâm tarihi boyunca asla görülmemiştir.

Bir tarafta kilise ve papanın devam edip giden «Mukaddes hakları»... Diğer tarafta şımarık azgınlığın elde ettikleri haklar. Bütün Avrupa tarihi boyunca bu haklar, oğul ve ekanim-i selâse adıyla devam etti durdu. Zamanla haçlı ordusu İslâm âlemine saldırmaya başladı. Bu tecavüz zihniyeti onların ruhlarına yerleşti ve bütün hayatları boyunca devam etti. Allah'ın hak nizamı olan İslâm'a ve müntesiplerine saldırmaları, bu arada İslâm'ın üstünlüğüne vakıf olmaları Martin Luther, Calvin gibi reformistlerin ortaya çıkmasını sağladı. İslâm'ın Allah'a ortak koşmayı reddeden sağlam itikadı, Avrupa'da yeni bir hareketin meydana gelmesine yol açtı. İslâmî inançta sadece ulûhiyet ve ubûdiyet esasına dayanan dinî anlayış, Avrupa'yı derinden derine sarstı.

Şimdi burada, Hz. Mesih'in ilâhlığı ve Allah'ın oğlu olduğu, ruhu'l-Kudüs'ün aynı derecede ilâh olduğu; herhangi bir insanın Allah'ın oğlu olduğu efsanesi; veya herhangi birinin Allah'ın ulûhiyetine ortak olduğuna dair serdedilen iddialara kesin ve ayı-

verici bir cevap veriliyor. Allah kelâmı Kur'an, bu cevabında katiyetle beyan ediyor ki; Meryemoğlu İsa, Allah'ın kuludur... Allah'ın kulu olmaktan kendisi dahi istinkâf etmiş değildir. Gözde melekler de Allah'ın kuludurlar; ve onlar da Allah'a kul olmaktan asla içtinab etmezler... Ve Allah, bütün yarattıklarını, huzurunda toplayacaktır. Kulluk etmekten çekinenler elem verici bir azaba uğratılacaktır. Ubûdiyeti gönülden tasdik edenlere de büyük mükâfatlar ihsan edecektir. (1)

«Ne İsa Mesih Allah'a kulluk yapmaktan kaçınır, ne de Allah'a yaklaştırılmış melekler. Kim Allah'a kulluk etmekten çekinir ve kibirlenirse, bilsin ki, hepsini huzurunda toplayacaktır.»

İman edip hayırlı ameller işleyenlere gelince; onlara, mükâfatlarını ödeyecek ve bol nimetinden ziyadesini de ihsan edecektir. Kulluk etmekten çekinenleri ve büyüklük taslayanları elem verici bir azaba uğratacaktır. Onlar kendilerine Allah'tan başka bir dost ve yardımcı bulamazlar.

«... Kim Allah'a kulluk etmekten çekinir ve kibirlenirse, bilsin ki, hepsini huzurunda toplayacaktır.»

Onların kulluktan çekinmeleri ve büyüklük taslamaları, kendilerini asla kurtaramaz!... Allah'ın huzurunda hesaba çekilmekten onları muaf tutamaz. Ne yaparlarsa yapsınlar, hâkimiyet-i ilâhiyeden yakalarını kurtaramazlar!.. Ulûhiyetin kullara olan hâkimiyetinden kendilerini müstesnâ kılamazlar... Onların durumu da, aynen Allah'a ubûdiyet ve teslimiyeti ikrar eden kimselerin durumu gibidir.

Hakkı itiraf edip Allah'a kulluğu ikrar edenler

(1) Bkz. «İslâm Düşüncesinin Hususiyetleri» adlı eser.

ve hayırlı ameller işleyenlere - ki zaten hayırlı amel, bu ikrar ve itirafın tabii bir neticesidir - gelince; Allah, onlara lâıyk oldukları mükâfatları verecek ve nimetlerinden bol bol ihsanlarda bulunacaktır:

«... Kendisine kulluk etmekten çekinip kibirlenenleri ise, can yakıcı bir azaba uğratacaktır. Bunlar kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulacaklardır.»

Niçin Allah, insanlardan kulluk ve ibadeti sadece kendisine tahsis etmelerini istiyor?.. Allah'ın buna ihtiyacı mı var?.. Asla!.. Allah, böyle bir ihtiyaçtan münezzehtir. Âciz beşerin kulluk ve ibadeti, O'nun yüce mülkünde hiçbir şeyi artırmaz, hiçbir şeyi de eksiltmez!.. Öyleyse niçin Allah, beşerden kulluk ve ibadet istiyor?.. Şunun için istiyor ki; insanoğlu ulûhiyet ve ubûdiyetin hakikatini idrâk etsin, düşünce ve duyguları sağlamlaştırsın; hayatları istikamet bulsun... Duyguların, düşüncelerin, hayat ve hâdiselerin kuvvetli ve sağlam bir esasa istinad ederek düzgün bir şekilde devam etmesi; ancak ulûhiyet ve ubûdiyetin hakikatini kalben itiraf edip lisanen ikrar etmek, sonra da bu ikrarın amelî tatbikatını gerçekleştirmekle mümkündür...

Yüce Allah, müslümanların ruhi ve toplumsal hayatlarında bu hakikatin yerleşmesini, onların yaşayışlarına yön verecek bir seviyeye erişmesini arzu eder. Böylece insanlar, kullara kulluktan kurtulup sadece Allah'a kul olurlar. Bütün beşeriyetin eşit olarak Allah'ın kulu bulunduğunu, her birinin aynı seviyede birer kul olduğunu itiraf ederler. Böylece hayatlarını ıslah edip yücelirler... Ulvî âlemlere doğru yolculuğa hazırlanırlar...

Bu büyük hakikati takdir etmek... Nazarları sa-

dece Allah'a yöneltmek.. Kalpleri, O'nun nizam ve emirleriyle nurlandırmak.. İşte bütün bunlar; hayrın, iyiliğin, hürriyetin, adaletin ve istikametin garanti senetleridir... Arzı mamur eden, beşer hayatını ıslah eden, hayır, iyilik, hürriyet, adalet ve istikamet unsurlarını oluk oluk yeryüzüne intikal ettiren yollar dır... Bu, dünya hayatı için böyle... Ubüdiyeti ikrar eden ve salih ameller işleyen mü'minlere Allah'ın âhirette vereceği mükâfata gelince; şüphesiz o, dünyadakinden çok daha iyi ve çok daha üstün bir mükâfat olacaktır. Çünkü o gün, Allah'ın ihsanı coşup feyazan edecektir.

Bu aydınlık noktada bir an için durmamız ve İslâm'ın beşeriyete sunduğu Allah'a iman cevherindeki berraklığın değerini idrâk etmemiz lâzım. İnsan olarak, insanın bütün vasıflarıyla yeniden dünyaya gelişini düşünmemiz lâzım!.. Kalbindeki iyilik ve hürriyet duygusunu, ruhundaki adalet ve ıslah şuurunu düşünmemiz lâzım!.. Kullara kulluktan kurtulup yalnız Allah'a kul oluşunu, O'nun nizam ve emirlerini kendisine rehber edişini tefekkür etmemiz lâzım!..

Allah'a kulluktan kaçınanlara gelince... Onlar bilmiyorlar ki, Allah'ın kullarına kul oluyorlar... Yeryüzündeki sahte ilâhlara kulluk ederek, hayatlarını zilletle devam ettiriyorlar. Arzu ve şehvetlere, vehim ve hurafelere kul olup boyun eğiyorlar...

Bu, onların sadece dünyadaki zilletleri... Âhirete gelince...

«Allah... Kendisine kulluk etmekten çekinip kibirlenenleri ise, can yakıcı bir azaba uğratacaktır. Bunlar kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulacaklardır.»

 slam'ın kalplerden ve beyinlerden uzaklaştırılması ile birlikte, birçok problemin girdabında kendini yitiren ve kurtuluşun kendisine uzanacak elini bekleyen günümüz insanı için hazırlanan, SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI, Seyyid Kutub'un bütün eserleri taranarak on değişik konudaki fikirleri özetlenerek hazırlanmıştır. On kitaptan oluşan SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI, ideoloji karmaşasının olduğu çağımızda, gerçek İLÂH'ın kim olduğunu, o'nu tanımanın, indirdiği kitaptan tat almanın, kısacası "eşrefi mahlûkât" olmanın özelliklerini anlatmaktadır.